

Sermoenen, over de vier uitersten enz.

<https://hdl.handle.net/1874/338566>

Hs.
5 F 9

Aevum medium
Scriptores ecclesiast.
N° 503

K. v. P. F.
N° 9

1028 (*Ecl.* 503.) *Charta.* 4°. 171 ff. *Saec.* XVI.

Sermoeuen (over de Vier Uitersten enz.).

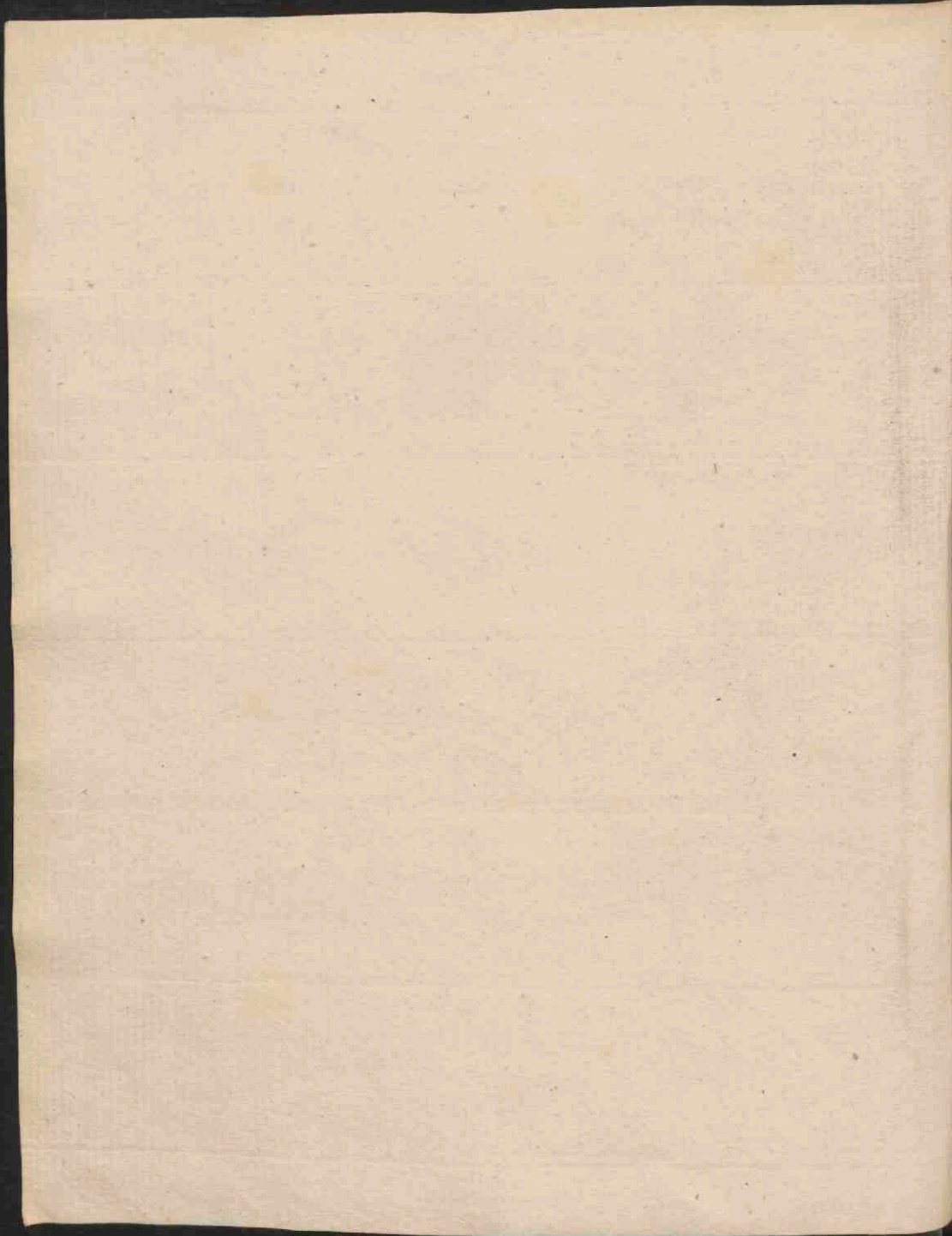
Fol. 1a. Nademael Moyses in sijn Deut. 32. Canticum hemel ende eerde tot een vast getuychenis aengeroepen etc. Fol. 9b. Het tweede Sermoon verclarende van die verueerlijckheit des doots etc. Fol. 48b. Hier nae volgen sommige Sermoeuen, sprekende van het aenstaende reueerdich oirdel Geidts. Fol. 97a. Dat Dorde vuyterste genoempt die Helle. Fol. 134a. Het vierde deel namentelyck die Glorie, heerlijkheit ende salicheyt des ewige leuens. Fol. 158b. Een Sermoon van het gebet.

In marg. infer. fol. 1: Broeder Jacob van Tilborch Baseldonck heeft dit geschreuen.

Uit de bibliotheek van H. W. Tydeman; J. H. E. van der Zandt, pred. te Diepenveen (Catal. van boeken verkocht door M. Nijhoff te 's Gravenh. in 1881 N° 2172).

Huttykman

Gefolliard 19-8-1971

 aden mael **M**oyſes in ſyn **Dait** **C**anticum
 hemel en eerde tot een vaſt getuyghenis
 aengeropen en Goudts plagen verclaert had
 Soe ſprak hy voort met verbitterheyt ſyns hertte
Aglary dit is een volck ſonder raet, kennis, ende
 wijsheit. Och oft ſy eens wys en verſtendel
 worden datſe voorsagen en verſtonden hen vuytersf
 die hen ſyn aenſtaende.

die wy **A**nselyck tot quaet
 en beghet geneycht is, ende
 dat die menſchen ſoe vry en
 onbedruet van leuen worde
 al offer gheenē godt, noch inde
 hemel noch inder aerden en
 ware. Ende waerome wy

ſonder twyfel nu ſoe allendich
 gecaſt ende geſlagen worden met verſcheyden plage
 die godt almachtich ons vuyten hemel toe ſeyt, en
 wy noch darenboue met een verneerlycke Comete vuyt
 den hemel gedreycht worden. Soe is myn voornemen
 met uwerliefden ſonige ſermone te hebben ende te
 ſpreken van die vier vuytersfen die den menſchen
 nae dit vergenckelyck leuen ſyn aenſtaende. Ende

Broeder Iacob ba

tilborch Baſeldock

heſt dit geſchreuen

dat om tweederley oorsaecke **I**nden yeersten om dat
het onerpeynsen ende het onerdencken van die vier
vuytsterken het hert vande mensch can berueren en
bewegen en bekeeren van die werelt, en alle wel-
lusticheyt des werelts tot Godt, en den mensch godt
breesende maect. **T**en tweeden om dat Boetins schryft
int tweede boeck van die warachtige Philosophie. **D**at
een warachtige Philosophie in wysheyt is niet alleē
te aenmercken en te vorsien dat voor oghen emle
tegenboerdich is, maer oick te bemercken het eynde
en het vuytsterken dat noch aenstaende is. **E**nde vrach-
dy my welck dese vier vuytsterken sijn dat thert
soe beruere en bekeere totter duechd en denchdelijcke
wercken die den mensch oick altyt voor oghen moet
hebbe. **D**at is inde yeersten die blecke en ongenadige
doot, die niemantē voorby en gaet, noch en spaert, ryck
noch arm, noch cleyne hans noch groot hans **E**del noch
onedel. **T**en tweeden het strenge rechtuerdich
oordel gods daer mē soe scherp rekent en niemāt
voordt ghyt gescholden. **T**en derden den geloyende
ouen, den ewigen brant der hellen, die altyt brant
en nōmermeer vuyt en gaet. **T**en vierden die brūchd
en die blyschap des ewigen lenēs. **O**ch **C**hristiane
of ghy dese vier vuytsterken voor oghen en in v. hert

2

altijt droecht en gedachtich waert, och watte philosophie
sonde dat ghy. Hoe soude sy ons hertte van binne beruere
en onsteken in die liefde Christi, watten afstreck soude
sy ons maecten van die sonde, van die werelt, en wel-
lustichz en ydelheyt des werelts. Daerom soe wil ick
Gode almachtich bidden, dat hyse int binneste uwer
herte wil drucken, dat ghyse nommermeer en wilt vergete.
En voer verst soe sulte wy spreken van die ongenadige
doot, die niemant en spaert, noch groot noch clyen,
ryck noch arm, geestelyck noch weerlyck. Gelyck dat
oock wel wist en verstant den heydensen poet Horatius
Ick bid v dan dat ghy wilt attentyf wesen in toehoere
en aendachtige audientie inden geest ghene. **W**is ee
vernemelycke en weerdige sententie die de Roomsche
welsprekende Orator Cicero geschreue heeft int ierste
boeck Cusc. quest. Het heel en ganse leue der wysheyt
en der philosophie, dat is dat ouerdencke des doots.
Wederom den prins van alle heydensche filosofhen
Plato. Die waerachtige wysheyt, en het leue der wyse
is. het ouerdencken des doots, Welcke sententie ende
woerde Platonis niet alleen groot geacht en gepresen
sen gelbeest van syn eyge discipule, maer oock vande
weerdige en heilige leraer. sinte Hieronimo. Alsoe dat
hyse in verscheyde ryssen in syn boeck by brengt. nametelyck

Thomo 1°
folio 17 et 52

in Epitaphio Neobotiam ad Heliodorum. Wederom in Epitaphio Marcelle vidue ad Principe vrgine Ende al es-
sacck dat Erasmus genoch verclaert int boeck genoemt
hoe dat ee mensche hem bereyde zal. Dat die tententie
en meyninge van Plato den Philozoof niet geveest en is
dat den mensch algt op zyn doot en sterfdach dencke sal
Nochtans eest een waerachtige, een Prophetise, ee schriftel-
ycke en Christelycke sententie, dat die Philozoof en wysheyt
der sterffelycker menschen anders niet en is dan een
gepeyse en yedencken des doots. Want gelyck wy bouen
ruerde vint Boetio Dat is een waerachtige wysheyt
en voorzichtigz, dat den mensch niet alleen aen en fiet
tghen dat tegenwoerdich is, maer oock het eynde dat
aenslaende is, en syn selue daer tege beschickt en bereyt
op dat hy als het eynde sal come, en die doot voer die
dore staet dan niet beschaemt en valt. En nu medemael
het woort ongetwyffelt waerachtich blyft. Die doot ist
eynde en slot van alle dinghe. Die doot is den vuytgack
des leuens. Soe eest een waerachtige wysheyt niet alle-
te voersien dat tegenwoerdich is, mer oock tghen dat
aenslaende is. Dat die sterffelycke mensche die doot
nimmermeer vint hen oghen oft memorie laten gaen, maer
algt voor oghen draghe en gedencke, en hen leuen, hem
handel hen wercken daer tegen alzoec aenschicken op dat

sy als die doot sal cloppen vooz die door dan niet bedroeft
 en zyn / mer vrymoedich moge sterue / alle vren wesen
 bereyt den donckeren kercker des doots alleen in te trecke
 spreekende byt vryer hertten met den Apostel Paulus Philip. 1.
 Ick beghere ontbode te wesen / en met Christo te zyn.
 Christiane dat uwb. l. mach verstaen dat waerachtich
 is tegene dat wy seggen. **H**oe comet (segget mi toch eens)
 dat die werelt en die wereltche menschen soe onbebreest
 en boos van leuen sijn. Dan om dat sy niet eens en
 dencken op die aenstaende doot. **H**ier door soe coempt
 die stinkende houerdye en vergierichz. **H**ie doer soe coept
 die geltgierichz en die ongematige sochwilichheit. **H**oe
 waert mogelyck dat die Adams kyndere sulcke houerdye
 vergierichheit soude hebben in groote hooge huysen / forens
 en costelgcke paleysen te timmere. **W**aert saeck dat sy
 dachten op die doot / dat sy teraontueren moege sullen
 sterue / dat sy verrotten sullen onder die eerde / en worde
 het aes der woorme / slange en ander fenginge beesten.
Vorbaer den **E**ntsvader den Patriarch **A**braham / die was
 bytger maten zeer ryck / seer wonderlick in tytelyck goet
 voerspoedich / nochtans soe en heeft hy gheen huysen willen
 timere op der aerden / maer was te brede met ee hutken
 wel wetende dat hy sterffelyck was / maer hy was een
 ander Stadt en woninghe door tgelouue verbahtende

die Godt getimert heeft, totte hebreë int elfste Capittel
Wederom hoe weert mogelyck dat die Adams kyndere
sulcken Avist en Abeedracht soude maecke om eenen
voet lants en sants, en soe meersich nacht en dach
sonder ophoude lopen te water en te lande door duyset
en duyset periculen om huys aen huys, lant aen lant
acker aen acker te cryge, waert saeck dat zy die doot
voor oghen hadden en overdachten dat zy hier seloroms
waren en hier gheen blyuende plaets en hadde, maer tot
te ander lant moeten passere. Vorlbaer den keyser Alexander
magnus, genoemt, wat heeft hy menige bromē man om
hals gebracht. Het was een bromo valiante Capiteyn hur
in synen tyt, die soe menige stede en Provincie onder
syn subiectie heeft gebracht. Jare die Wyde ganse werelt
is hem te deyn gelveest, hy en hadde nomermeer genoch,
Nochtans is hy gestorue en heeft moete te brede wese
met een doot kist met langer dan seuen voeten. Wederom
die Adams kyndere hoe waert mogelyck dat sy sulcke
leckerny soude soecken int eten, int drincken, en haren
bugck voor Godt diene, waert saeck dat sy dachtē of die
doot, en seluer worde sulte het aes en spys der wormen.
Vorlbaer het woert blyft waerachtich, en die vuple stincken
grauē die spreken dat de wyse man schryft Ecclesiastici
aent thierende Capittel. Cum moritur homo zj Den mensch

4
mach hier wel costelyck geleet gaen. Iuckeryn in kost en
dranck soecken. mer steruende sal hy berue en voeden
die slange en serpente. **W**ederom hoe waert mogelyck
dat die Adams kyndere soe soude staen op tytelyck gelt
en goet. en daero soe souden kyne en knibbele waertsack
dat sy gedaechte dat sy eens moete sterue. en al sullen
moeten verlaten en naect en bloot van hier sulte moete
scheiden. **G**elyck dat daerlyck blyckt aenden ryckenma
daer den **E**uangelist **L**ucas aff schryft aen zyn twelfste
Capittel. die welcke als hy son schiere vol hadde. soe sprack
hy tot zyn saue. **M**yn siel ghy hebt nu veel goets opgeliet
tege veel laire lust nu eet en drinckt. maect goet cier
Mer **G**odt heeft tot hem geset. **D**aerme dwaes en ner
te nacht soe sulte sy v ziele van v eyfchen. en tegen dat
ghy vergadert en by een gescrapt hebt wiens sal dat
toecome. **V**ortbaer daer sit de rycke bresser aen syn tafel
in syn zyde en purpure totten oren toe. **D**ie keil is vol
van cost en dranck. die schapprage vol cleedere. die kelders
vol wyns. die solders vol cozens. die cantore vol gelts en
alle wat zyn herteken. begeerde. **M**aer segt mi eens heeft
hy wel met alle zyn goet en ryckdome die doot cumme
ontblen. en zyn leue wel een ogenblyck tyts cumme verlyge.
O men. hy voortbaer. **M**aer die ongenadige doot heeft hem
metter kelen gegrepen. en is met zyn ryckdome inder

helle begraue inde ewige brant/ daer hy inder eelbuegh
sal brande/ daer hy bedelt om een droppelken waters/ en
tvoort hem gelbeggert. Want hy weggerde ee cruynke
broots den armen broothidder Nazara Gelycke wy dat
lesen by den Euangelist Lucam int seftiende Capittel
En summa soe schryft den heilige leeraer s Hieronimus
inde brief tot Paulum. **D**e Pauline meynt ghy dat ghy
altyt sult leue. Lichtelyck soe sal hyt al versmade die
denket dat hy sterue sal. **O**berom den selfste leeraer
inde brief totten vierige martelaer Cyriam. Denckt op
v doot/ en ghy en sult wimmermeer sonde. Want die denket
dat hy eens sterue sal die salt lichtelyck al versmaden
en verlange/ dorste en hongere nae toheen dat inde hemel is.
Om datmen segt met een gemeyn spreec woert/ dat
leuende Exempelen meer beuege dan die naete woerde
die daer hene vliege/ soe lust mi tot desen propoost by
te brenge een Exempel dat ouer die tane thien hondert
geschiet is. diuelck verhaelt de heilige vader Joannes
Climachus. Desen heilige vader verhaelt van eenre heremyt
oft monick in syne tyde/ die welcke soe heilich niet en
was/ en godtbruchtich alst wel betaemde ee geestelyck
leue en syne professie/ Omiers tis gebeurt/ die doot heeft
hem metter kelen george/ hy is gesloene/ en wordde in
die vuerschael voor den strenge richter stoel met syne naete

5

Ziel gebracht. Mer den Richter Godt almachtich heeft he
noch Wille spare tot onser vermaninghe. En heeft hem
wederō ten leuē laten comē, en van strenge oordel Goudts
berlost. En wat hy in dat oordel gehoort heeft, dat
en heeft hy niet woerde niet comē vuyt spreken, oft niet
willen, maer heeft hselste genoch te kenne geguen
niet syn wercken, Want als hy wederom totte leuē
gecomē was, is hy terstont gelopen nae syn Celleke
en dat met steuē toegemets, syn seluē daer in sluytēde,
en is alle die dage zyns leuens daer in gebleuē, en
afsulcke penitentie gedaē twelf iare lanck, dat is
alle die dagen zyns leuens voort, dattet niet gheen
menschen tonge vuyt te spreken is. Hy en heeft binne
dwen tyt binne twelf iare niemande gesproken oft
gesien. Al die twelf iare gebeent en geschreyt. In die
twelf iare gheen spys oft drank genomē dan broot
en water. In die twelf iare anders gheen bedde
ghadt dan die harde aerde. En dat alderwoederlygste
was hy was azoe verschrickt en verstage gelbeest
dooz tghē dat hy daer gehoort ten gesien hadde, dat hy
nigt sonder schreyē en was. Zyn oghen nigt en keerde
van die plaats daer hyse yeerst op geset hadde. Als nu
die xij iare om waere en dw doot hem wederom
begonst te naecken, soe syn zyn ander broeders gecomē

en beghoerde toch, dat hy hen een leeringhe woude achterlate
seggende. **O** heilige vader en sult ghy ons gheen Testament
achterlaten, gheeft ons toch een cortte lesse die wy moeg
onthouden. **S**oe heeft hy beginne te spreken. Die altyt
gedachtich is op die aenstaende doot, die en sal noemer-
meer sondige. **E**nde vrentē dese sententie soude ter
auontuere ongelofelyck schynē te wesen en ontvaerachtich
ten waer dat den wyssen man seide. **Z**oon gedencket op
v biytersten en in die eelbicheyt en sult ghy niet
sondige. **N**eemt tot een schilt die gedenckenis des doots
en ghy en sult niet dencke quaet te doe. **D**it en is
vriende gheene droom oft fabel, maer ee waerachtige
hystorie en geschiedenis, want **J**oes Climachus (die dit
schryft) verclaert dat hy dat niet allee en heeft gehoort,
maer oock gesien en met die andere broeders diemaels
by hem geweest is als hy nu stozue. **E**rgo eest waerachtig
dat wy te voren ruerde, namentelyck dat gedencke des
doots een oorbaerlyck en gesont presentatysfken is voor
die sonde. **O**ch oft wy van dit presentatysfken alle welck
een portie aff namē, vorbaer wy en soude oft selden oft
noemermeer in enighe dootelycke siecken vallen. **D**it
selue benesticht oock dat die heydensche Philosophen
namentlyck Brachmanni dedē. Van desen lesē wy
aldus. **D**ese Brachmanni al eest saecke datse heydens

Warens sonder breesse sonder die rechte kennisse vā Godt-
 nochtans soe groene sy vor die deuren van hēnen
 huyzen grane, en die lieten sy open liggē, om dat sy
 souden vūgt oft inde huyse gaen, daer door gedachtich
 worden des doots, en dat sy sterfelyck waren. Door die
 memoire oft overdencken van dyen soute die werelt ver-
 geten, en als met eenen brydel oft thoom souden getogē
 worden van die werelt ende onsygnere wercken des
 werelts. Hier door oick die Egyptenare (gelyck Iudo-
 nicus granatensis getuycht) die welke gheue hoep des
 salichgēts oft geloof en hadden. In hen maelyden als
 die gasten nu geseten waren ter tafelen, soe setten sy
 een doots hoest beelt midden op die tafel, sus sprekende
 tot die gasten. Wel aen weest willecom, maecht goet cier
 maer denckt dat ghy sterffelyck syt. **O**zoe sytme oick
 soe wāneermen eenē keyser sal hullen en sal syu ryck
 ontfangen, soe worden hem veel dmersche costelycke ge-
 steynten vor gebracht, en tot hem wordt geseyt. **H**eer
 keyser vūgt wat gesteynt beghert ghy v gracht gemaecht
 te hebben worden. **R**echt oft sy hier mede wilden seggen.
O heer keyser denckt dat ghy een sterffelyck mensch
 syt al syt ghy nu tot grote staet en hoochz gecome, en
 tot eenē keyser vercoze, denckt dat ghy eens sult moeten

Sternē Alzoe seymen ouck van onsen alderheyligsten
vader den Paus soe wānceer hy gecozē en geconsecrert
is tot Paus soe wordt hem voor gebracht een becke vol
huys, diwelck met een kerse aengestoeft wordt hem daer
present wesende, en hem wordt geseyt Alzoe gaet voerby
die glorie en die genuchte des werelts (Recht oft sy
daer mede wilden seggē. O heilige vader denck dat ghy
sterffelyck syt. Ende dit is die reden, en dit is het selue
dat godt almachtich inde oude testamēt sprack tottē
Propheet Jeremiam int achtienste capittel. O Soen des
menschen coemt ende climt neder int huys vanden
potbacker. Geleerde ende treffelycke doctoren tracterende
dese woerden, verstaen by het huys vanden potbacker
tot het welck den Propheet gesonden wordt, die granē
vanden dooden menschen, gelycker wyse vergadert wordt
int huys des potbackers het slyck ende potaerde,
soe wordt ouch vergadert ende versamelt het stoff-
slyck ende slym vanden stinckenden lichamen in
die granen vande doode menschen. Ergo dan als wy
wordden vermaent neder te climmē in het potbackers
huys, daer wil ons die heyligegeest vermanen ist
saeck dat wy willen hemelsche Philosophen wordden
ist saeck dat wy wille outmoedich wesen en cleynmoedich

7
en come tot versmaetheyt des werelts. Dat wy daer
toe moete come doort meerclinnē ons selfs en doort
aenmercken der grane van die doode mensche. Want
die grane van doode sijnckende lichaem sijn als
schole daer den mensch geleert wort, wat het leue
van eenē mensch is hier op der aerde, wat oock die
werelt is. Namentlyck zoe den wyfen man seyt
Ecclesiastici int i Capittel **J**delheyt der ydelheyt
en al ydelheyt. **O** Christiane och oft wy diemaels
meerclinnē in dit potbackers huys, **O**ch oft wy die-
maels met onsen gedachte gonge spacerē in die grane
vande doode vugl sijnckende lichaem en aenmerckte
wat daer in is. **I**ck en wyfel niet eens oft wy soude
ons houerdich hoost ootmoediger drage, en wy soude
oock overmides de verschrickenisse van de cortte vanderinge
der mensche segge en roepē het ghee datse riepe ouer
die Coninginne **J**esabel inde oude Testamēt. **S**oe wy
dat lesen int vierde boeck der Coninge aent negenste
Capittel. **J**esabel was een vermaerde Coninginne. **S**choon
en doozluchtich nae den lichaem met alle costelycke
Juwete veruert met goude ketene, costelycke heerte
en gestegntē omhangē. **M**aer het was alsulcke helbege
datse alle **G**ouds vresende **P**rophete en manne vresde

ommers tebeurde dat sy ter plaetsche daer sy vint
gestort hadde tbloet vande Propheete leuende te
venster is vintgelborpe van twee mans daer sy den
neck brack en het hooft plette van die seerde is sy
vertrede en vande honde en beeste is sy alsoe v'scheurt
en vermelt datter niet en bleef dan die beendere ende
geremt Nu tvolck datter voor by passeerde en Isabel
die Coninginne te bozens gekent en gesien hadde soe schoo
gerleet soe castelyck verciert ruspe met volder keele va
verbonderinghe. O is dit Isabel o is dit die Isabel. Recht
oft sy hadde wille segge. O is dese die machtige, excel
lente glozose Coninginne Isabel in vovens hant kleue
der ondersaten was. O is dese die schone Isabel
die haer soe plach te pallere en haer hair te crolte plach
die soe met castelycke inwelen peerte en gesteente plach
behangen te wesen als sint Jacob met schelpen. Is dese
die Isabel die alle potentate en heren deser werelt alle
propheete Godts plage te vresen. haer knieen voer haer
plege te bugge die het heel ryck regeerde. Is dit dese
Isabel. Vorwaer vriende eest saeck dat wy sus wille
niet onse geprysen neer climme int huys des potbackers
Dat is wille wy ons oge en gesicht werpe op die graue
van onse vorvadere die welcke wy in hen mans teyt

gezien hebbe en nu gepasseert syn, soe sulte wy ons
 verwonderē en van grooter verwonderinghe roepen
 ¶ Wat? Is dit dieen Keyser Is dit dieen Coninck
 Is dit dieen prins die soe geacht en gepresen worden
 van alle die werelt. Is dit die Joffrou die haer soe plach
 te pallere en te vertiere voor die menschen? die haer
 aensicht soe plach te blanckette, waer is nu dat schoo
 hoest. waer is nu dat gheel hair, waer is nu die wel-
 sprekende tonge, daer sy soe mede plach te contizere, en
 het geselschap te verheuge. Is dit dat aensicht dat ick
 soe leuendich soe lieflycke, soe gratieus gezien heb. waer
 is alle dese schonheyt? ¶ heer hoe cest soe verandert
 datter niet ouergebleue en is dan dit stinckende lichaem,
 en dese verrotte beendere alsoe stinckende dat den mensch
 in syn nusen niet lyde en can. ¶ mensch climt neder
 aldus int potbackers huys in die graue van die doode
 stinckende lichaeme, en siet hoe dat vernult wordt
 tghen dat Godt almachtich die Adams kyndere op
 den hals gelect heeft, als hy seide int boeck Genesis int
 derde Capittel. Denck o mensch dat ghy stof syt der
 eerde. en stof sult ghy wederom worde. Ick wil deze
 passage slugte met die schone sententie en lieflycke
 woerde die Augustinus schryft in libro sent: a Prospero
 collect: ¶ mensch (syt Augustinus) beroemd v en

floreerdy in v tytelycke goet. in v ryckdom. glo
ruert ghy v en verheft ghy v in v affvoempst
van vriende en van magt. **O** houeerdich ende
opgeblasen mensch slaet neder v oghen op der aerde
en siet aen v seluē denel dat ghy sterffelycke syt
Iae aerde slyck en slym der aerde siet en mercket
aen (seyt Augustinus) alle die gene die voor v syn
gelveest die ghy eertzts gekent hebt. **W**aer syn nu
die Coninghe die machtige monarchen en potentaten
die plachte te houere en te dominere niet haer die
naers de strate plachte te besette en te beslugten.
Waer syn die keyseren die plachte te bedwingen die
gansse werelt. **W**aer syn die princen en die houwelingen
die soe plachten te diene te peerde. **O** sy syn al
bergae sy syn al gepasseert al verrot en in slym en
dreck verandert **G**aet nu in haer graue en sieget
wel sedt vry eenē bril op v niese en segt mi **W**ie
is den heer Coninck. **W**ie is den Keyser. **W**ie is de
heer en **W**ie is den knecht **W**ie is den Coninck en
Wie is synē vasal. **W**ie is den Borgher en **W**ie is
den boer. **W**ie is den rycken focker en **W**ie is de armē
brootbidder. **V**orwaer ghy sullet daer sien en metter
daet beugende **W**ant ghy soe wilt insien en neerclime
in des potbackers huys dat is in die graue der dooder

mensche **N**oe waerachtelyck dat den Coninckelycken
 Propheet David schryft in zynē xlvij^{ste} Psalm. **D**
 mensch en wilt niet vreesen den mensch die ryck
 geworden is, en als die glorie syus hys vermenichful-
 dicht is. **W**ant als hy sal vergaē soe en sal hy dat al
 niet niet nemē, noch syn glorie en sal niet hem niet
 neder dalen. **I**ck laet mi dunckē alst oock waerachtich
 is dat den heilige **V**eraer Augustinus schryuende die
 voor geallegerde woerde syn oge syn respect ghacht
 heest op die woerde vande Propheet **S**aruch gesproke
 in zyn doorde Capittel **W**aer syn die **P**rimē der Heydene
 die hier heerschappie hebbe ghacht ouer die beesten
 der aerde. **D**ie in die vogelē des lochts spele. **W**aer
 synse geblēue diē siluer tot schatte vergaderē, ende
 tgoūt daer die mensche in betrouwē, en der welcker
 vercryngge gheen eynde en is. **W**aer dat sy geblēue
 syn. **D**ie **D**oot heeftse elvech genomē sy syn vergaē en
 ter helle neder gedaelt, en daer zyn andere in haer
 plaets opgestaen. **S**oe veel gesproken **C**hristiane op die
 woerde die wy genomē hebbe tot den aenslach van ons
Sermoon tot declaratie en verclaringe en seckere wysinge
 watte **P**hilosophge en wysheyt dat is eenē **C**hriste mēsch
 dat den mensch altyt gedechtich is, en voor oghē heest
 syn vingerste, en altyt gedenteke op zyn doot die
 aenslaende is, waer door den mensch als door ee bregel

oft thoom getoge wort tot Oetmoedicheyt / tot verbor-
penheyt zyns selfs, en tot vermademis des werelts, en
wereltche wellusticheide Die naeste reyse soo sulte wy
die materie (me Gods gratie) veruatte, en sulte dan
verclaren en spreken van die verschrickelycheyt ende
verueerlycheyt des doots, en sulte v dan leere oft den
mensch oock die doot behoort te bresen.

Het tweede Sermoon verclarende van die ver-
ueerlyckheyt des doots. Ende oft den mensch
die doot oock bresen moet

Dit is een volck (spreecht Moyses) sonder raet
en wysheyt Och oft wgs woerde en versontde
datse voorsage, en vooz oghē hadde die bingters te
die hen aenstaende syn

Dit is een merckelgck en vernemelyck
woort, dat den grooten meester ende
heydensche Philosoof Aristoteles gesproke
heeft Alle het schromeluste en verschrick-
lyste dinc datter is opter aerde is die
doot En al eest het saeck dat dese
woerde en dese sententie vande heydenschen Philsoof
Aristoteles soude moge dyzordere en contrarie schyne
van die woerde des Euangelions, namentlyck dat ee

Christe mensch niet en behoort te schromē, niet en moet
 vreesen voor den doot, naedenmael door de doot Christi
 onsen doot is verandert in eenē suete en lieflycken
 slap. **I**ac het steruē is eenen bingtanck van dit tēte-
 lyck leuē van alle alleynde en miserie, en is een door en
 inganck van het ewige leuē. **N**ochtans nae die opmie
 en gebuelē der menschen soe blyft t'woort van **A**ristoteles
 waerachtich. **W**ant den mensch **I**ac alle gediertē die leuē
 ontfangē hebbe op der aerde natuerlyck schruemē voor
 die doot en soude die doot vlieē en wycken waert
 emichsins mogelyck. **E**nde **C**hristianē dat ghz muercht
 verstaen dat alzoē is, soe moet ick v hede een hoffelyck
 woort vermanē dat oock in sijnē tyde ouer den iare
 twelf hondert s^t **J**an de yuldemont, met sijn gulde
 tonge vermaende die van **A**ntwochien. **H**ypotizeert en
 laet v duncken dat nu tot v coemt den **P**rophheet **G**odts
Esaias en sprecket tot v tgeen dat hy sprack totten
Cominck **E**zechia. **E**sai mit acht en dertichste **C**apittel
D heer **C**ominck desen nacht soe sal v ziel van v verst
 worde. daerom soe beschickt v huzs soe ghz steruē wilt
 want ghz sult steruē en niet langer leuē, want die
 doot die niemantē en spaert, niemant voorby en gaet
 noch die **P**aleysen der **C**ominge, noch oock die huttekens

vande armē, die sal v metter keele vatte. **E**est het
saecke vriendē dat die vogs en stem vande Propheet Esnas
no tot v sprack en riep voor die kerck doze. **E** ghy bozgers
vande Bosch, treet aen v schoenē, beregt v, want ghy moet
mede gaen, ghy moet sterue, en soude wy niet schre-
mē schudde en beue. Van vresen ter aerde valle
en van benaught het hair vngte baert trecke. Wel
voorbaer een vroem valiant Chrysmā was den Coninck
Saul, die in veel verschegde pericule crogē en slage was
gelveest, die menich vroem valiant Zuyther om hals
hadde gebracht en verslage, en veel vrome exploiten en
feyten hadde wtgericht en bedreue, nochtans als tot
hem quam die stem vande propheet Samuel die no
gestorue was, en hoorde hem spreken, morgē sult ghy
en v kyndere met my wesen. **E** heer Coninck ick se
huyde gestorue, mer morgē dieē dach sult ghy en v
kyndere met my wesen, morgē suldy altesamē van die
Philistee inde crogē verslage wordē. **A**ls dē Coninck
Saul dit hoorde soe is den stercken valiante Coninck
alsoo verslaegē en verschrickt gelveest, dat hy doot ter
aerde viel, int ierste boeck der Coningē, acnt xxviij Capittel.
Voe soude hem dan een gelgck van ons hebbe, oft hy
alsulcke tydinghe cregē. Den vierigē Martelaer Cyprians

11
in libro de mortalitate verhaelt van een ghēstelycke
Priestere die dit tegenboerdich leuē begonst te verdructe
en begerde altēt te steruē, en daerom soe badt hy
dagelycx tot Godt, dat hy hem toch wilde ontslaen ende
ontlossen van dit sterffelyck lichaem, en syn ziele wilde
nae hem nemē, Godt heeft hem ten lesten verhoort, en
heeft hem een sieckte toegesont, hy lach nu daer op syn
sieckbedde, hy geborde nu dat die doot met die sieckte
was gemengt, en dat het eynde soude de doot wesen.
Maer als hy dit gebuede dattet soude cort wordde, soe
bestont hy te vresen, te schuddē, en te benē, en badt
Godt almachtich dat hem Godt wilde gespare, en die
doot noch mocht achter blyuē. **T**is gebeurt als hy sus-
lach tuschen het leuē en steruē en aldus bat, datter
een Engel Godts aen het bedde heeft gestaen seggende
en straffende hem **G**hy en wilt niet lyde en ghy en
wilt oock niet steruē wat sal ick v dan doen. **T**ot
desen propoost mogē wy brenge noch toegen dat die heilige
leeraer Hieronimus verhaelt vande heilige Hilarion. Dit
was een heilige en Godt vresende man, die in alle heylighz
geleest hadde, en soe den heilige leeraer Hieronimus van
hem schryft als hy noch leefde geē dinge soe seer en begerde
als te steruē, ontbondē te wordde, en met Chrō te wesen

En tis gebewrt dat hy in een swaer sieckte is gevallen,
en die doot begonst hem aen te gaen, en syen ziel
weggerde vint den lichaem te gaen, soe sprack den
heilige man **E**siel gaet vint, passeert, ehy hebt nu
tzeuentich jaere lanck **G**odt gedient, en vreesdy noch
vint te gaen. **M**aer vriende wat verhael is den vromen
valianten **C**oninck **S**aul wat verhael ick den heilige en
godtbruchtige man **H**ilarion. **A**ls wy lesen van onsen
Broeder en wetgeueer **C**hristus van den sone **G**odts, als
hem die doot bestont aen te gaen, dat hy int hoefken
van benautheyt gesweet heeft water en bloet, en zyne
hemelschen vader badt seggende **V**ader eest mogelyck
laet doch desen kelck voorby gaen dat ick dijen niet en drinck
en van verschrickinge is hy ter aerde neder gevallen. **N**u
argumenteer ick aldus en het argument is binnich
nadenmael dat den stercken vromen **C**oninck **S**aul aldus
verstrickt en verueert is gelbeest voor die doot. **N**ademael
oock den heilige vader **H**ilarion lae onsen broeder **C**hris
alzo geschrnemt hebbe voor die doot, soe en eest oock
niet heel geloge het woort **A**ristotelis dat is, **D**at alder
verueerluste dinct is die doot. **W**iederom gest saeck dat
den **C**oninck **S**aul, en den heilige man **H**ilarion, lae
onsen broeder **C**hristus bebreest hebbe gelbeest en geschroet

voor die doot. Ergo hoe veel te meer sullen wy crancke
 en boese menschen vresen en schruemē voor die doot
 die alzulcke sterckheit en heilicheyt niet en hebbe.
 Maer my dunckt dat ick gemantē hoor seggē en spreke
 Wat hoor ick? schroomt den mensch soe voor die doot?
 Waerom dat toch? Waerom? Waeraff comt dat? En
 eest niet een schryftelycke sententie gesproke van dat
 vinctueroze vat den Apostel Paulo tottē hebrē aent-
 mēgenste Capittel. Het is alsoe gesloten in die consistorie
 Gods dat alle menschen eens sterven moeten. Eest
 saeck dan dat alle menschen eggē is dat sy eens sullen
 sterven. Waerom vresen en verscricken wy voor die doot?
 Antwoirt Christianē hoort my een wegnichsken patiēte-
 lyck ick sal v antwoirdē. Al eest saeck datter veel
 punten sijn veel versheydē rede en oersaecten. Waerom
 dat den mensch vreesē voor die doot. Nochtans sinder
 principalyck drie punten en redene die den mensch
 de doot soe schruemelyck, soe bitter en soe vernedelyck mancke.
 En vrachdy my welke Antwoirt. Inden veersten dat
 is die vereminge der zielen en des lichaems, die hier soe
 vast met den andere veremicht sijn gelveest, soe lange
 met den andere geleest en gecommuniceert hebbe alzoē dat
 het niet mogelyck en is, oft het moet mit difficultegte

Swaricheyt te werck gaen alsoe gescheyde te worden
vanden andere. **E**s exempel **E**est saeck dat ghy hebt
twee oesen die eenē tyt lanck een Jaer oft twee ysamē
hebben die ploech getrocken en het iock getrockē wilt
vanderē andere scheidē en sullen sy niet lozen ende
zeer geberē. Watten gelog en gebuyt sal elck genē als
die ziele buyt den lichaem sal getrocken wordē.

Vederom ist saeck dat twee Pelgroms die eenē dach
oft twee ysamē hebben gereyst met den andere op en
neer hebben gegā w gescheyt wordē, meyndy dat sy
vande andere wel sonder droefheyt cumē gescheyden.
En sullen sy malcandere niet omhezen en cussen **J**ue
schreyē en weene als sy vanden anderen scheidē. **E**est
saeck nu dat die twee Pelgroms met abzuleke droeffenis
en swarichz vande andere scheidē die maer eenē dach
oft twee by den andere gelbeest **Z**yn wat meyndy
clatter geschiedē sal als die twee die malcandere soe lāge
lieff gehad hebben, het lichaem en die ziele die soe lange
tyt met den andere geleest en gelvoent hebbe, van den
andere gescheyde sullen wordē. die twee die ysamē maer
een suppoist en marckē die vander ierster vre af altyt
me vriendē gelbeest zyn. Suer en suet met malcandere
verdrage hebben. Dan soe sullen sy duwils (sonder twyfel)

roepen schreyende en weniende **O** bitter doot. o ghy mydige doot. en muuchdy niet lyde dat wy metten andere leue. **Och** suldy ons sus vande andere scheidē. Dan soe sal die ziel spreken tot het lichaem. Sal ick nu voort sōder v die reyse moeten aengāē. **Wederom** het lichaem totter zielen. **En** o ziele hoe sal ick toch sonder v comē geloesen. van welcken ick het leue tgebuelē en hoerstant hebbe. Die ziele sal wederom en wederō al clagende roepen.

O ghy bitter. o ghy ongenadige doot en muuchdy niet lyden dat wy metten andere leue. hoe cundy ons sus vanden anderen gescheidē. **Ergo** dat is het eerste punt en oorsaecke waerom dat die Doot den mensch soe bitter en veruerlyck is. namentlyck om dat sy soe nog scheidē sullen die soe lange tāmē hebben geleest.

Het andere punt dat die doot noch veel schromelycker en bitterder maect. dat is die onsekerheyt der sententie die den rechtuerdige Richter sal wtsprecken in sgn oordeel. Dat is dat den mensch die hier lange tyt heeft geleest. en nu moet steruē. en altesamē verlaten. nochtans niet en weet wat sgn eynde sal sgn. oft eynde sal sgn die eelbige glorie en blysschap in de hemel. oft die eelbige verdoemnis en sgn der hellen. **Christianē** in watten benauthent en syne dat den mensche is als hy in sgn

Wtersten leet dat en waer met ghee tonge wt te spreke
maer sy mogent weten die gelege hebbe in doots wot
en die soe nae syn gelveest dat sy die doot voor hen oge
sage. Maer vriende dat ghyt in eenderley maniere mocht
verstaen watte syne dat dit is voor den Christe mysch
soe neemt een gelyckemis, wy sulte die saeck met een
Exempel claerder maecten. Soe genomē datter waer
een Christelycke Coninck die van die Turcken oft onge-
louige menschen gebange waere, en het gebeurde dat
syn Christen legaten en Ambassadeurs quamē biddende
aen den Tozck en belouende hem een groote summe gelts
dat hy hemē gebange Coninck los en vry wilde laten
gaen. Den Tozck die gheeft hem voer een antwoort en
spreect. Sag ghy manne om dat ghy soe beleeft spreect
soe wil ick v oock eensdeels geluene, om dat ghy soe beleeft
zyt ick en cans v teenemael niet gelvegere en ontsege.
Maer wy moete erst het lot werpen oft ulve Coninck
sal vuytgaen oft niet. Ist saeck dat hem het lot guslich
is en mede loopt soe sal hy los en vry vuytgaen en met
eere gestelt werde in syn ryck, maer ist saeck dat hem
dat lot contrari valt en tsege loopt soe sal hy leuende
in een vier verbrant worden. Ick braye v nu als nu
de dach gecome is datmen het lot sal worpe. Den Coninck

voort burtgeleert op die merket, en hy siet daer van eender
 syde eenē geloyende ouē brandē en blaecke, en die
 duiffenckers bereet om hem int vier te werpē, Van die
 ander zyde siet hy staen syn Ambassadeurs bedroeft
 synde, en bloots hoofts solliciteren om hem te lysen, en
 een groote menichte van volck staende, en het eynde
 verwoachtende, besocht synde voor den Cominck Nu den
 officier die steect syn hant in die cruycke om die sen-
 tentie vande Cominck wt te lange Ick vrage eens
 van wat gemoot soude den gebange Cominck wesen.

Meyndy wel dat hem soude luste te lache, te eten,
 en te drincken oft goet vier te maken. Meyndy dat
 hy niet gerne genē en soude en verlaten al dat hy heeft
 liggende en ruerende om dat hy vry mocht vuytgaen.

Ick geloue wel iac. Soe ysset Christianē soe eest met
 eenē mensch die op syn doot bed leet, en in doots noot
 is Jae wille vry dit met het voorsejde peryckel van
 den Cominck gelycken soe en is dat maer een clegn
 figuerken en eenen droom by dit Den die een syde siet
 hy staen syn lieue huysvrou, syn kynderē, syn vriende
 bedruckt en bedroeft begherende syn leue, en die Engelt
 bereet staende om hem inden hemel te conygere. Van
 die ander syde siet hy die werelt het vlesch die hy

gedient heeft, en die helsche gheeste die swartte dunckle
bereet om hem staens voets indē eelbige brant te werpē
van die een syde siet hy het strenge rechtuerdich oordel
Godts dē brandende pool der hellen, het eelbich vier, van
die ander syde siet hy die glorie en zalichz des eelbige leues
¶ hy denck en bestaet te persen nu soe leef ick noch, en
heb aesseem ouer een vre oft myn mach ick doot wesen Nu
soe sie ick en hoor ick noch en ouer een vre oft twee mach
ick doof en blint wesen Nu soe spreek ick noch, en ouer een
vre mach ick stom wesen Nu soe ligge ick op myn bedde
en ouer een vre iae een ogenblyck mach ick ligge brandē
indē eelbige brant der hellen ¶ Eglary hoe dicmaels sal
den mensch dan te voren comē dat woort vande wysenā
int boeck Ecclesiastici aent ix Capittel Soe lange als dē
mensch leeft soe en weet hy niet oft hy weerdich is die
lieffde oft die Gramscap Godts Dit is een crugs ende
suaricheyt bouē alle crugs en suaricheyt Ten is niet ghee
menschē tonge wt te spreken met wat breesē en anxt
den mensch bevangē wordt bysonder als hem te vore comt
dat die pordelē Godts sijn grandelbos en onbegrypelyck
Want gelyck den Patriarch Jacob als hy indē oude testa-
ment die twee sonē van Joseph woude gebenedyē, sijn handē
crugs weechs ouer een heef geleet, die rechterhant leggen
op den ionxten en die smickerhant op den ontsē, alsoe

plach Godt oock somwylen met ons te handelen want Iher
 ysus van ons luden die niet en weet dat den mordenaer
 van die galge is opgedōmen in den hemel en den verrader
 Judas vuyt den Apostolischen stoel is neder ^{gedaelt}gedōmen inde
 afgront der hellen. Dese dan onsekerheyt des sententie
 Godts oft van die eelbige salicheyt oft van die eelbige ver-
 doemnis die den mensch ouer een vre ontfaenge sal. hoe
 datse den mensch die in dieē staet is engt en fraemt en
 is niet vuyt te spreken. Ergo dan dat is het tweede dat
 den mensch die doot soe schruemelyck en verueerlyck maect
 namentlyck die onsekerheyt vande sententie Godts en vā
 het ordel Godts dat hy weet dat hy sterue moet en niet
 en weet oft hy moet gāe inde affgront der helle by dat
 helse geslacht oft in die eelbige glorie by dat gloriose
 geselschap der Engelen. **N**u het dorde dat die doot
 soe schruemelyck en verueerlyck maect dat syn die aen-
 vechtinge en tentatien des vyants en die gronwelycke en
 vreeselgycke visioene die hy den mensch voor oge leet int
 wtersten want al eest saeck dat den Apostel Petrus seyt
 in synēersten brief aen vyfste Capittel. Dat die diuel
 altyt gelyck eenē bruesende seeulbe is den mensch omgaen
 soeckende wre hy soude moge verslynde. Nochtans soe is hy
 principalgyck den mensch tenterende int eynde in syn doot-
 bedde want hy weet voor seker. Eest eynde goet. soe eest
 al goet. en oock contrari. Eest eynde quaet soe eest al quaet

En principalyck want hy ogck weet dat den mensch
Soe den Apostel Paulus oock verclaert inde tweede brief
totten Corinthē aent vyfte Capittel) als hy gestorne is,
terstont sal gestelt wordē voer den richtersstoel om daer
rekening te doen van als dat hy in syn lichaem heeft gedaen
Ergo dan soe tenteert hy den mensch principalyck in syn
Wtersten, en brengt hem voer al dat hy gedaen heeft in
syn leuē. niet aller die wercken. maer oock die woerde. Iac
gedachte en verborge gebeyen synder hertte, en dat om
dat hy den mensch daer door soude mogē brenge tot
desperatie en cleynmoedicheyt. En Christianē begheert
ghy hier een Exempel aff bygebracht te hebbe, dat wil
ick geerne doen. Want die tenendich makende exempelen
meer betwege het hert als die naecte woerde. Den oude
heilige vader Johannes Amicus verhaelt een exempel
van eenē heremyt genoemt Stephanus die omtrent xl.
iairē lanck geleest hadde een gheestelyck leuē. en soe gheest
lyck. soe heyligh geleest hadde dat hy ogck een Lympaert
getemt heeft, en hem gelyckerwijs een fonsfonteyne hondte
aen die voeten nederleggē. Als hy nu lach in syn vngterste
weert hy alsoe vande duyvel getempteert en gequelt
dat oock die omstanders die aent bedde stonde hem hoerde
roepē en seggē. Hages die tentatie des bosen viants ant
woerde. seggende sombylen Ghy lieget valschelyck dy
logenachtige schelm. ick en hebs niet gedaen. Somtyts

16

tis waer dat heb ick gedaen. maer ick hebbe penitentie
daer voer gedaen. Sombylen tis waer ick hebt gedaen
en gheen penitentie voer gedaen. maer ick betrouwe op die
barmherticheyt en op die genade **Godts**. En soe is ter wyle
tuschen beg buytgegaen en gestoruen. niet wetende oft hy
behoude en gesalucert is oft niet. Diefgelycx eest oock
tgeen dat den weerdige leeraer en **Paus Gregorius** vhaelt
eensdeels in syn homelie de twaelfde en eensdeels oock int
vierde boeck snyder **Dialoge** des xxxvij Capittels. In die
twe verhaelde plaetse schryft hy van eenen bosen mensch
die genoemt was **Crispyn**. Dat als hy lach op zyn dootbedde,
hy heeft gesien die duuete met hen keelycke swarte moanen =
sichten comen in syn slaepcamer, en hebbo hem vande bedde
getoge. Doen bestont hy te roepen met lugder stemme. **O**
laet bestant maecken tot moorge vroech toe. En soe is hy
tuschen tyden hene gebare. Waer dat hy geblene is en vol =
eyndt heeft dat laet ick godt ordeelen. **Om**mers sulcken
memozabel **Exempel** eest, tgeen dat den eerweerdigen
leeraer **Beda** int vierde boeck der historie vande **Engelsche**
aent veerthienste **Capittel** verhaelt. Ten is geen fabel
maer een waerachtige historie en geschiedenis. Hy vhaelt
daer van eenen **Capitryn**. die **Capitryn** was vanden
Cominck Coenredi, en fonck in syn leue een **Engelken**,
maer een darguel in syn onderdom. En al wast dat hy

door syn boosheit en wyshheit syn vngtwendige en
tytelrycken Coninck behaerden nochtans door versigmens
syns selfs soo was hy boos en verkeert soe dat gemeyn is
alle Cappeteyne dat sy gemeynlyck soe heilich niet en syn als
sy hen wel gelaten voor hen ouersten. **O**mmers de Coninck
vermaende hem dickmaels dat hy hem soude bekeere syn
sonde soude bichten en penitentie doen. **D**arentuschen
gebysteert sende met een groote sieckte is hy te bedde
neder gevallen, en heeft groote pijn gelede, tot de welcke
den Coninck de tweede reyse comende heeft hem hertelyck
gebede en vermaent dat hy nu toch wilde penitentie doe
voor syn voorgaende boos leue. **D**oen heeft hy wederom
geantwoert dat hy syn sonde noch niet en woude bichten.
Maer als hy van syn boosheit soude opstaen dat hem da
syn medegeselle niet en soude verbygten dat hy dat gedaen
hadde door vrees des doots, diwelck hy gesont wesende niet
en woude doen. **H**y hadde seer bromelyck en wyffelyck ge-
antwoert (soe hy hem liet verstaen) maer hy is iamerlyck
(geluyck naemaels gebleken heeft) door diuynels bedroch ver-
legt gelueest. **V**ant die siecke worde alle dage meerder
en meerder. **A**ls nu wederom den Coninck tot hem quam
de derde reyse om hem te vermane en te onderrichten tot
een salige penitentie soe heeft hy niet een iamerlycke
en beclachelycke stemme geroepen. **D**e heer Coninck wat

Wilt ghy nu hebbe. Waerom comdy hier. Och tis nu te laet
 Neen sprack den Coninck en wilt soe niet spreken. Wilt toch
 wyslyck sprecken en soe niet dwaesen. **D** heer Coninck
 segt hy) ick en sy niet dwaes, ick weet door seker dat ick
 inder elbicheyt verdoemt sy want ick heb eenē vysoen
 gesien. Maer wat is toch dese vysoen sprack den Coninck
 Ick heb hier tersfont by my sien comē Avee schone witte
 Engelkens hebbende een schoon wit boexken, maer dat was
 seer clyen en dat hebben sy my laten lesen. Int welck geschreue
 stonde alle die goede wercken die ick oyt gedaē hebbe,
 maer die ware seer wegmich en sober en sy hebbe wederō
 dat boexken genome, en hebben my anders niet gesegt
Tersfont daer nae soe qua hier by my in my slaefcamer
 een groote gelveldige affgryselcke swartte heerlegen der
 bofer geeste, en een van die alderleeluste en affgryselgste
 die den Prins van allen scheen te wesen, verthoondē my
 een seer groot boeck seer nae omverdrachelyck. Intē welcke
 alle my sonde en quade wercken stonde geschreue met
 swarte lettere, niet allē die ick met dē werck oft woerde
 bedreue had, maer oock tot het minste gedacht en gepyse
Ende die seyde tot die witte en schoon blinkende māne
 die by my saten, Wat sict ghyliede hier en wacht, wel
 nochtans voorseker wetende dat hy ons toecoemt, sy

hebbe wederom geantwoort. Ghy segt wel, neemt dan hem
en legt hem in die verdoemnis. Daerom heer Coninck
Eis te laet ick moet inder eelbicheit verdoemt wesen.
Want die sententie is gegae. Alsoe sprack desen armen
cattyff misfrontwende op die barmherticheit Godts. en
is alsoe vuytgegeae en syne geest gegene. **Wederom**
den seluen leeraer Beda int vyfste boecks der seluer
hystorie aent vyftiende Capittel verhaect van eenen
gheestelycken persoon van eenē lecken Monick die niet
soe heyligh geleest en hadde alst wel betaemde en van
noode waer gelveest. Hy was seer suet oftē dronck ende
ongebondē van leuen. Hy was liener int werckhuys (hy
cost seer wel wercken) dan in die kerck om te singē oft te
bidden. **Ammers** ten lesten is hy met een groote cranckhē
bedange, tot het vuytsterken toe, en alsoe getogē voor het
Oordel Godts in die helle, daer hy gesien heeft (gelyck
hy zyn Broeders vertelt heeft droenich en als eenē misdā
dige gelyck synde) den Sathan int diepste der helle sitten
en met hem **Lagham**, **Amam**, **Herodem**, en den Richter
Pilatium met die anderen die den heer gedoot hebben,
met het geheel helse heer. **Onder** welck geselschap ick
(segde hy) voor my arme en allendige cattyff oock blaets
open gesien heb. **Eis** gebeurt als dit syne medebroeders

hoorden datse hem meers telyck vermaende tot penitentie
 en berou tot burch voer syn voorgaende leue, maer hy
 en heues niet willen doen. Hy antwoerde vngt clymmoe-
 dichteit en wanhoop. Ten is nu gene tyt myn leuen
 te beteren. Want ick sie dat myn bomms en sententie
 gegaen is, tis nu al te laet. En aldus spreekende is
 hy gestorue sonder een salige teersennick, en soe hebben
 syn medebroeders syn lichaem begrane in die verborpste
 plaets van het clooster, en en hebbe niet een Pater nu
 willen spreken voor syn siele. ¶ een wonder dispositie
 Gods. Wat groote onderscheet heeft hy gestelt tuschen
 Licht en die duysternis. Vegt Beda. Den leersten mar-
 telacr sint Steuen staende onder die steene vande vyande
 en staende voer die waerheyt heeft den hemel open gesien
 en die glorie Gods aen geschouit, en Jesum staende aen
 die rechterhant syns vaders, en siende die plaetse daer
 hy naderhant soude come. Contrarie desen van een ver-
 dugstert hert desen verkeerde monick die den duuel ge-
 dient hadde in syn leue, ende vermaent wesende van syn
 medebroeders tot penitentie om gratie en genade te ver-
 uerne, en hem niet en heeft willen bekeere, heeft rechts
 voer syn doot nu vast sternende die hellen open gesien, en
 die plaets die hem bereyt was. Maer Christiane wat
 verhalen wy hier vande Godtlosen en sondige monick

dat hy getenteert is gelveest van die duyuele in syn
vuytsterken. **W**at lesen wy vande heilige bisschop **S**inte
Martyn die soe heilich gelieft heeft dat hy drie dooden
heeft rümme verbecken. **D**en honichvloegende leraer **B**er-
nardus int sermoen dat hy geschreue heeft van sint
Martyn verclaert dat als sinte Martyn lach in syn wters
en in syn testament gemaect hadde, en syn broeders
addien geseyt, en hoften van mont ten hemel te varen
soe heeft hem veropenbaert voer syn bedde den duyuel. **E**n
ten is niet wonder vruente dat den heilige man den
duyuel heeft derre tentere en quelle, daer hy heeft derre
bespringe en bebechten den sone Goids. **E**mmers hy heeft
hy hem gestaen voer syn bedde en heeft hem getenteert.
Maer **S**inte **M**artyn (spreeck **B**ernardus) die antwoerden
hem **D**aet v van hier ghy bloetgierige en moordadigebeest
ghy en sult in my niet quaets vynde, ghy en hebt aen
my niet, want den schoot van **A**braham sal my ontfange
Dat is gelveest een vry hert en een geruste Consciēt.
Dat was een stantastich woert dat die **G**odt vruchtige
man dorst segge datse in hem niet en soude vynden
dat sondich was, maer dat hem die **E**ngelkens sonden
drage inde schoot van **A**braham, gelyck wy dat doorlucht
lesen vande arme brootbidder **L**azarus byde enagelst
Luca aent xvj Capittel. **D**e **C**hristiane laet ons oock

bromelyck stryden, en heilich leue, onsen roep waerinnen
 dat wy dan in onsen sterfdach niet en hoene te vresen
 en als wy sullen op onsen rugge ligge en maer een naecte
 siel zulle hebbe by te setten niet en behoene te schrume
 voor die tentatie en beechtinge des duyuels, maer vrymoe-
 dich moge segge met den heylige man **Martinus**. Pack-
 v van my fennige beest, want ghy en hebt aen my niet
 ghy en sult in my niet sondichs bynden. **Soe sprack oock**
den Apostel Paulus in de tweede brief tot **Timotheum**
 aent vierde Capittel. **O** myn lief discipule **Timothee** ick
 wordde nu ten offer gedoot, en den tyt van my vshyde
 is nakende. Maer ick en vrese niet. **Maer lieue Paule**
o weerdige doctoor leert ons toch hoe wy ons leue sulle
 aensstelle dat wy niet behoene te vresen tegē die aensstaede
 doot. **Paule** waerom en vreesst ghy niet. **Ene** goeden
 stryct heb ick gestreede, den loop heb ick volbracht, tgeloue
 heb ick verbaert, voortaan soe wort my belbaert die croe
 des rechtneerdichyts, die my die heer weder gene sal in dieen
 dach den rechtneerdige richter, en niet alleen my, mer
 oock den ghenē die sy toeroemst beminne. **Daerom** soe
 vermane ick v lyden allesamē met onsen Coninck **Christo**
 spreekende by sint **Jan** sonder openbarminge aent tweede
 Capittel. **Srydt** met een manlycke coeragie, **weest** getrou

totter doot toe, en sal ick v genē die croone des leuens.
Soe veel gesproken of die woerde die wy genomē hebbe
tot den aenslach van ons sermoen daer v. l. genochsaem
gehoort heeft, al eest saeck dat onsen doot door den doot
Christi is gelvorden eenē sueten en gernstelycken slaep
dat nochtans niet geheelick getogē is die sententie vand
heydenschen Philosoph Aristoteles datter aldermeerhrste
dumck is die doot. En oock welcke die redene en onsaek
zyn dat die doot soe bitter, soe schruemelyck is Namēte
lyck het verste is die vereenige der ziele mette lichaē
datse soe lange t'ame hebben gelvoent en nu moete scheyt
Een woerde die onsekerheyt der sententie Godts dat den
mensch weet dat hy steruē moet, en niet en weet waer
hy vaere sal. Een doerde is die affgrzelyck en schruemelycke
tentatie des duyuels, die den mensch principalyck tontrent
int eynde, in syn vūsterken, en dan altsamē voortbrēgt
dat hy oyt gedaen, gesproken, gedacht heeft, om dat hy
den mensch soe soude brenge tot desperatie en clegnuoede
gelick hy denersten dootslager Cayn, gedaen hadde
als hy sprack Genesis aent vierde Capittel. Myn booshē
is meer dan ick genade can verdienen Daerom Christia
soe weerskaet hem, en soe den Apostel Paulus ons leert
totten Ephesien int seste Capittel. Laet ons aennemen

die Wapenē Gouuts. op dat wy mogē wederstaen inden
 quade dach, en in allen dingē volcomē staende blyuē
 En iest en voer al sulle wy voor ons nemē den schilt
 des geloofs, en daer mede ons bewarē inde dach des
 oordiels. ege den dnyuel. want doer die schilt mocht
 ghy alle vrenge sylen vanden alderboosten vuyt blusse.
 Amen

Het derde Sermon verclarende al eest dat die doot
 schremelyck is nochtans men die niet en behoort
 te vreesen

O ghy dat is een volck sonder verstant ende kēnisse
 sonder raet en voersichticheyt Och oft gy eens
 wys ende verskēdel worden datse voersagen
 ende kende hen vuytsten die haer aenstaende zyn

A l eest saeck dat den heydenschen
 meester Aristoteles vernemelyck ende
 treffelyck heeft geschreuen dat onder allet
 geen dat schremelyck en veruerlyck
 is is het alder schremelycke die doot. En al eest saeck
 datter verscheyden puncten en articulen sijn die de doot
 veruerlyck en schremelyck maucken. Te weten Ande

ersten den bant door den Welcken die ziel en het
lihaem by de andere geknoopt en vereenicht sijn. En
om dattet seer swaerlyck sal toegae eer dieen bant sal
scheure vande andere. Ten tweeden die onsekerheit
vander **Sententie**, en van dat rechtneerdich oordel Gods
Namentlyck dat den mensch wetende dat hy sterffelyck
is, ter auontuere binne een ogenblick sal sterue sijn
vriende en maghe sal moeten verlaten, en alle sal moete
ingae met die naecte ziel die durskere ombekende
wech des doots, niet wetende waer hy blyue sal. In
een ogenblick leuende en doot sal wesen, en geroepen
sal wordde voer die vierschael Christi. In een ogenblick
verlaten sijnde van vriende en maghe en alle creatuere
die een ogenblick te voere gedient wordde van alle vriende
en maghe. Darenbouen niet wetende wat voms en sententie
hy ontfange sal oft dat hy vande dnynele gebuert
sal wordden inde helle inde eelwige brant oft vande
Engelen gecouoert inde schoot van Abraham, in die
eelwige blyschap. Ten dorden die groote sware tetatie
des boosen vrients die welck al eest saeck (gelyck **Pauls**
segt) dat hy altyt omgaet den mensch en nomermeer
en slaepet sneckende den gene die hy soude cunne ver-
slynde. Nochtans is hy een mensch principalyck ogaende

en beechtende in syn bystersten int eynde syns leuens
 want hy weet wel. Ist eynde goet soe ist al goet. Ist
 eynde quaet soe ist al quaet. En gelyck **Sinte Augusti-**
mus seyt inden lxxx^{te} bruyf tot **Ezechium**. Inden staet
 daer den mensch sal in gebonde wordē indē tyt des doots
 daer in sal hy oock veroordelt wordē. **Wederō** den byrige
 martelaen **Cyprianus** in een sermoen dat hy geschreue
 heeft van die sterfelyckheyt. Soe den heere v bynt als
 hy v roept, soe sal hy v oock oordelen. En mette cortste
 geseyt soe heeft geschreue **Innocentius tertius**. Die verste
 bynd ofte droefenis des stervende mensche is die pers
 en benauthet des lichaems, die welck soe swaer is dat
 den mensch voor die doot gheen swaerder en meerder en
 mach overcomē, die leuende colour vergaet, die rode blofede
 vanckens vergaen en worden blan, die doode verive
 wordt geset, die roy lippen wordē swart, het voozhoofst
 wordt van benauthet gerompelt, het claer gysicht wordt
 verdonckert, die spraek faelgeert, het hertte berst van
 byne vandē andere en met eenē woort geseyt. Daer en
 is niet een ader, niet een semiken, niet een litmaet dat
 sonder byne en wedom is. Alsoe dat den **Propheet Dauid**
 als hy dese groote benauthet heeft willen byt spreken
 met groote versuchtinge heeft geroepen in synē **lxxij^{te} psalm**.

Och ik ben ten hoochsten bedroeft, want die pijn des doots hebben my ombange, en die periculen der helle hebbe my gebonde. Neemt hier noch by dat geschreue hebbe eensdeels den leeraer Hugo de sancto victore int derde boeck dat hy geschreue heeft vande ziel aent xxij Capittel, Eensdeels den hornichbloegende leeraer Bernardus int boeck vant binneste huyg aent xxvij Capittel daer spreecende vermanē dese twee Doctoren die Adams kyndere met dese woerde **O** mensch die nu sonder soege leeft, die nu v' simelgheyt volcht, die nu hier sielen laet soege, en tenemael leeft sonder achterdencke, Denck eens in wat benaetheyt ende bangichz ghy sult come, eer ghy noch sterue sult, hoe ghy noch van benaetheyt sult suchen, van pijn sult kerue, en door cleymoedichz u'be geest sult gene, en als ghy u'be geest sult gegue hebben, en die ziel gescheide sal wesen vande lichaem, hoe dat lichaem dan sal stincken en rugken, alsoe dats niemant en sal willen lyden, maer van een gegelyck sal verborpen worde, en inder aerde gesken worden, en sal verandere in aes en s'gs der slange en worme, en hoe v' naecte ziel terstont die leelicke swartte mōnen aen sichten sullen ewech grypen en sullen die benaethe

en verschrieken. Denck dan eens o mensch wie dan v maete
 Ziel sal cumme bedecken vande welcke mömen aensichte
 beware van die helsche geesten. van die syne der hellen.
 Wie false comē verlossen van dat strenge rechtmerdich
 ondel Goudts. **W**ortbaer den Patriarch Abraham ymck
 in een vreemt onbekent lant. maer Godt almachtich
 is by hem gebleue, en in allis syne beschermer gelveest
Genesis int xx^{te} Capittel Die kyndere van Israhel gongē
 vint Egypten nae het lant van beloosten veertich laere
 lanck door die woestyne passerende. maer den Engel gods
 heeft hen beschermt. **I**ac Godt almachtich is hen voor
 gegaen daechs in een wolcke en snachs in een colunne
 des vuers. **O**p beide tyde heeft hy hen een leyts man
 gelveest. **G**elyck wy dat lyfen **E**xodi aent xij^{te} Capittel.
Den longē Tobias gonck spacerē in Rages der Meden Stadt
 in een onbekent lant. **M**aer den Engel Raphael heeft hem
 vintgelezt en wederom gebracht. **T**obie aent v^{te} Capittel
Denck eens o mensch als ghy in v vintgerste vormis sult
 ligge. en vint Egypten van deser werelt schegde en ingae
 moeten den duysteren onbekende wech des doots. denck
 dan eens oft niemant van v Engelen v connohere sal
 en bewaren tegē die doot. **M**aer wy loopen te verre
 vintgen spoer. **M**yn voornemē en propoost is v liede te lere

al eest saeck dat den mensch aldermeest vreesst voor
die doot / en al eest dat die doot (gelyck Aristoteles segt)
het schroomelustste onder alle dingē is, en datter vele ver-
scheiden poimeten en onsaecken sijn die de doot bitter ver-
neerlyck en schromelyck maecten. Nochtans in drie wy-
villen aenmercken die passagie der heiliger hystorie ende
vick insien alle redelyckheyt soe sullen wy bebynde dat
wy die doot niet en behouē te vresen, mer niet vryer en
blyer herten te verwachten. Hier toe dient dat den wyser
man segt en vermaent sijnen soen Ecclesiastici aent xli.
Capittel En wilt niet vresen het vomnis der doot, gedenck
die dingē die voor v gelbeest sijn en v noch nae overcomē
sulle. Want dat is dat oordel het welck Godt geordineert
heeft alle vlesch. **W**ederom dat onsen broeder Christus
sijnē Apostolen vermaent seggende by den Evangelist
Matheū aent thrende Capittel Myn lieue kyndere en wilt
niet vresen den ghenē die lichaem dooden, maer die ziel
niet dooden en rinnē. **Z**echt oft Christus niet dese woerd
tege malcandere hadde willen setten die ierste doot en
die tweede doot. **D**aer is tweederley doot. **T**e weten die
doot des lichaems alleen, en die doot der zielen ende
des lichaems. **Z**echt oft hy hadde wille seggē. En wilt
niet vresen die ierste doot, te weten die doot des lichaems

die welck niemant ontgā en can / maer breekt die woede
 doot die inder eewicheyt duere sal en waerneer zul ende
 lichaē Hamen sullen sterue. Valerius maximus verhaelt
 int achtste boeck aent negenste capittel van eenē Philosoph
 en eenē heydenschen oratuer die by synder tafelen taelen
 genoempt wordt. Egesia. Dese als hy op een tyt soude ter
 scholen comen / soe hadde hy een oratie oft disspunt vande
 sterffelyckheyt / miserie en alleynde des mensche hier oter
 aerden. en vander eewicheyt en onsterffelyckheyt der
 zielen hier naemaels. Waer door dat hy syn auditores en
 discipulere soe bernert heeft van hertte dat somige van hen
 dit gehoort hebben ter schole syn vint gegāe. en hebbe hen
 selue gelbelt gedaen vint grooter begheerte van die on-
 sterffelyckheyt der zielen toecomende. op dat sy soe teerder
 in het ander leue diwelck ewich is soude moge ingaen
 Diwelck gelbaer wordende den Coninck Tholomens heeft
 hem beuolen dat hy voortāen aldusdāwige lessen niet meer
 voorhouden en soude. Christiane ick en wil niet hebben
 dat gemant syn seluen te cort sal doen. oft syn seluen
 gelbelt aen doen / want dat is tegē die wet der nature
 en te gebot Gods. Maer dit begere ick alleē. en vermane
 v dat als ghy sult sterue en staen onder die sweerde
 en lancien uiber vianden / en siet die doot voor v oghen

die v de heer godmeert heeft, soe sult ghy dan stantastich
staen, en met vryer hertten den selfsten aenbeerde. Eensdeels
om dat den hemelichen Philosoph en Schoolmeester Christus
ons leert als hy seyt Myn lieue Apostolen en wilt niet
bressen den gheene die lichaem doode. Eensdeels oock
want hy ons seluer een exempel daer van heeft gegene
Darenboue soe leert ons oock het Euangelium en oock die
Apostolische leringe waer doer geloone wy dat die doot
der Christen menschen gheene doot en is, maer is verandert
door den doot Christi ons salichmakers, tot eenē sueten
en gerusten slaep. Iae tot het eynde en vuytganck van
alle verdriet, droevicheyt en lyden deser werelt, en tot
eenē lieflycken inganck van alle vruchden en blyscapen
des eedvige lenens. Alsoe heeft geschreue den verduidige
Job aen syn xij capittel. Een mensch als hy geboren is
van een vrou, hy heeft eenē cleynē coette tyt, maer dare
boue wert hy vernilt met veel allendicheste, die gelyck
een bloeme vuyt coempt en wert in stucken gebreue,
en vliet elvech als een schadulve, en nimmermeer blyft
hy in eenē staet. Wederom den wyfen man int boeck
Ecclesiastici aent xl^{ste} capittel. Een groote becōmeringe
is alle menschen geschapen, en een swaer onmerckelijck
reck geleet op alle Adams kyndere dat sy moete drage

vander verster vren haerder geboortemis. tot op den dach
 des begravenis inde moeder van alle gader. En hoe
 Adams kyndere langer leue. hoe dit pack en Jock der
 sonde swaerder en meerder wert, en hoe sy meer sondige
 en hoe die toorn en granschap Godts meer onsteken.
 Christiane ick moet v dan eens brage. En sye wy niet
 dwase ombedachte menschen. In dyen wy voor die doot
 schreue. nademael wy voor seker weten dat die doot
 is het eynde en vuytganck van alle miserie ende alle
 allegende. Ende nademael wy sternende dit swaer iock
 van ons werpen, en hoe wy langer leue hoe wy Chrm
 meer vertoene. Want men seyt hoe onder hoe quader
 Op dat ghy nuuecht verstaen, soe neemt het Exempel.
 vanden arme brootbidder lazarus. daer wy aff lesen by de
 Euangelist Lucam aent xvi^e Capittel. Daer leet den
 arme lazarus voor die doer vande Rycken bresser. Hy
 en hadde niet een cleedecken waer mede hy zyn naecte
 lichaem mocht bedecken, hy en hadde niet een cruyemelke
 waer mede hy syne hongermoge buych mocht versaden.
 Darenboue was zyn lichaem soe onstelt. dat hy niet ee
 iderke en rust gernerre. Maer is dit hem niet een salich
 sterne gelueest nademael hy sternende alle gebreck heft
 affgeleet. en is vande Engelkens geconwoyert en gedrage

inde schoot van Abraham daer hy nu blyscap en glorie
heeft. daer hy voortaan niet meer en hongert oft dorst. maer
alle gebreken en alleynde miserie heeft affgeleet. Daer
moge wy sien hoe warachtich dat den Conincklycke
Propheet David seyt in synē Cxv^{de} psalm. Costelyck is
inde here aensicht die doot van synē heilige. **Wederom**
den heilige Apostel sint Jan in syn openbaringe aent
xiiij Capittel Salich Zyn die doode die inde herne sterue.
van nu voorts (seyt die geest) dat sy rusten soude van
haren arbeide. Want haer wercken volge hen lieden.
Item den Wyfen man seyt int boeck der Wyshede aent
vuerde Capittel. Den **Rechtveerdige** ist dat hy vander
doot verrast wordt. soe sal hy in een vercoelinge wesen.
Den heiligen Ambrosius in syn boeck dat hy geschreue
heeft van goet des doots. verclaert dat dit leue oft
dese werelt anders niet en is dan eenē swartte doncker
kercker voor die rechtveerdige menschen daer sy swaerder
en onverdrechtelicker gebanckemis en verdruckelicker ge
banckemis en verdruckinge lyde dan oyt die kyndere
van Israhel hebben geleden inde gebanckemis van Egipto
en Babilonē. **Ik** vrage v eens vriende. antwoort mi
eens. geeft vommis door v seluen. **Oft** daer een allendige
Catech saet inden kercker op synen hals en syn lyff

gebange. en den Cominck hem ontberinde, sont syen
 Ambassadeur tot hem seggende. **O** ghy allendige arme
 catyf gaet vint den kercker. werst die boxen van v hande
 en voeten. Den Cominck heeft alver ontfermt. hy begeert
 v groot te maucken en v te stelle over syen ryck. Dinst
 v wel dat hy die boxen van syen hande en voeten niet
 en soude worpen en met den Ambassadeur gae. Ick meyne
 wel dat hy hem verblyden soude. en geringe soude opstae
 Dus lese ick dat den eerbare Jongelinc Joseph sonder
 syen schult inde kercker is gelvorpen. maer als hy wederom
 vint den kercker gebracht wordē voor den Cominck Pharao
 om tgoüernament van Egypten te ontfange. **O** hoe bly
 is hy gelveest. Dus lese ick oock dat die kyndere van
 Israhel gebange lage met een groote slavernye. Maer waer
 sal cumē vint spreken hoe verblyt sy ware. hoe sy hen
 handen sloege van blyscap inde locht als Moyses tot hen
 quam. en vercondichden dat hem door tbenel Godts
 belast waer. om haer vint die gebanckenis en slavernye
 te verlysen. Int boeck Exodi aent derde Capittel **A**lsoe
 oock Christiane die werelt is voor den rechtuerdigen
 mensch als eenē kercker. Wat gaet ons aen dat wy te
 rugge eerstele voor die doot daer nochtans die doot als

een **Ambassadeur** en gesant comt ons te verlossen wt
desen vuytē stinckenden kercker. En van **Cominx** wege
presenteert alle eer en glorie die verre te bouē gaet alle
hoocheyt en heerlyckheyt deser werelt. Dit verstont seer
wel den **Propheet David**, en daerom soe riep hy met
bolder kelen in syne **Cxlij Psalm**. **O** heere verlost myn
zuele vuyt die gebanckenis, om dat ick alre naem mach
belijden. **Wederom** verstont oock wel den **Apostel Paulus**
spreekende eensdeels totte **Kornynre** aent senenste capittel
Ick arme onsalich mensch wie sal my ontbindē vuyt deser
kercker des stinckende lichaems. **O** ick begere ontbonden
te worden en te syn met Christo. **Gelyck** den vierigen
martelaer **Cyprianus** verclaert int vierde sermoen der
sterffelyckheyt. **Soo** heeft dit oock seer wel verstaen den
ouden geyen rechtneerdigē en godtlofende man **Simeon**
en wort der haluen gepresen inder heiliger schriftuere
vande **Euangelist Lucam** aent tweede capittel. Desen
plach diemaels in syn leuē te besuchten de toecoemst
Christi. **Dit** was syn dagelycx gebet en begeerte. **Och**
wanneer sal den beloofde verlosser comē. **Och** oft hy ter
wylen comen sal, als ick noch leuē sal. **Och** oft ick hem
oock sien sal ter wylen dat ick noch leuen sal. **Ende**
ter wylē dat de oude rechtneerdigē **Simeon** soe suchte

en begeerden soe nae die salicheyt en glorie Irahelis soe
 heeft hy een antwoert omfange dat hy den doot niet
 smaken en soude oft hy en soude verst gesien hebben
 den gesalfden des heeren. Siende nu dat den tyt geco-
 men was dat hy soude sterue en het kyndeke geboere
 was, en wordden van syn moeder inde tempel geprefeteert
 soe is hy door den geest gecome inden tempel. En gelycker-
 wys een mensch bly is die een pack en swaer last heeft
 afgeleet. soe voek desen rechtueerdige Symeon verseekert
 siende vaende aenstaende doot heeft vuyt vryer herten
 bly wesende gesproken Godt danckende en louende. Heere
 nu laet ulven knecht gaen inde brede nae v woort wat
 men oghen hebben gesien den salichmaker. Enthout
 die woorden en beteeckenet die Mysterien die in dese
 woorden begrepen sijn. Hy en segt hier nu niet ick bekeer
 te leuen, maer ick bekeer te steruen. Den ouden ~~goden~~ man
~~van de heidenen~~ Symeon begeert ontbondt te worden wanneer
 hy Messiam gesien hadden. Maer wanneer woude hy
 steruen. Alst kyndeken noch schreyde en weenden, alst
 noch in doerkens en veskens gewonden lach, als den be-
 loefden Messias noch niet gestorne en was voor de werelt
 alst Paradyg den hemel noch gesloten was doen heeft
 hy begere te steruen. Indien nu vrienden Symeon siende
 nu verst het kyndeken geboere te sijn, begerde te sterue

als de verlossinge **I**srabelis noch niet geschiet en was. oock
den hemel noch niet geopent, maer moet noch soe lange
int voorgeborcht der hellen sitten. Sullen wy dan die
doot vresen, nademael die verlossinge **I**srabelis noch niet
geschiet en was, maer nu volbracht is, den hemel geypt
is, het voorgeborcht vermielt, en het loon beloest is
die vromelick stryden. Het woort en mach niet fael
gere dat den Coninck **C**hristus spreeckt int boeck der
openbaringe van sint Jan int derde Capittel. **S**oe wie
vervint ick sal gene te setten met my in myne throon
gelyck ick oock ^{vervone} geseten heb en geseten heb met myne
vader in synen throon. **E**en tweede soe annotteert
en neemt **C**yprianus dat ~~scemoen~~ **S**ymeon seyt daet
mi ulve knecht in brede. **D**en heilige man begerde
te sterue / en hy en seyt niet laet my ulve knecht
sterue / te kenne genende wat een menschen leuen hier
is opter aerden, **N**amentlyck (gelyck den verduldige
Job seyt) eenē geduerige stryct, druck en lyden, daer
die menschen genē seys, noch brede en cunnē hebben
ter tyt toe. dat sy inde hemel of worden getoge. **E**n
Christiane om te segge, wat heeft toch een mensch hier
opter aerden, anders dan druck, lyde en tribulatie,
daer den eenen crych coemt ouer den anderen, den

eenē storm ouer den anderen. deen tempeest ouer
 dander, deen benautheit, deen aenbechtige ouer dader.
Want **C**yprianus verclaert vint sinte **P**aulus briue
 Soe hebben wy altyt eenē stryt tegē die werelt, tegē
 het vleesch en tegē den diuel, tegē honerdy, tegē haet
 en mgt, tegē alle soete aenlockinge des vlees. **J**ae dat
 meer is, als die ee verlage is, soe comet ander. **I**s
 geslage die gericheit, soe coemt die vleselicke welluste,
 der oncrisheit. **I**s oncrisheit verborne soe comt
 op die eergericheit. **I**s eergericheit verborne soe
 comt op dronckenschap. **I**s dronckenschap verborne
 soe ryst op haet en mgt. **A**lzo dat den mensch syn
 seluen somwylen moet ondergene. **E**nde sondemen
 noch wel yemande cume bynde die het leue noch
 soude mogē suet wesen. **¶** **¶** **W**y mochten wel segge
 met den heilige man **T**obiam. **H**eere nae ulbe wil
 doet met my, en gebiet dat myne geest in brede
 mach ontfange worden, want tis my onbaerlycker
 te sferne dan te leue. **D**en heilige man was in veel
 lydens, hy was met blythet geslage, hy worden
 van syn vriende verlaten, van syn goet berooft. **D**are-
 bouen noch van syn hysbronne bespot, soe sprack hy

aldus **D** heere ick stae onder v almogende hant
doet niet my, nae alre goddelijcken wille, here behiet
v, het waer my beter te sterue dan te leue, here ontfaet
my in v breede. **O**m een ander argument noch voort
te brenge. **A**l eest dat die doot verueerlyck en veystrick
lyck is nae die opinie en meyminge der menschen, Nochtan
soe en is sy niet schruemelyck indien wy die saecke
wel willen in sien. Want gelijck den heilige leeraer **Am-**
brosius seyt Die doot en is niet verueerlyck, maer die
opinie der menschen maectse verueerlyck. **E**n Exempel
Daer is eenē gebange hy siet by hem comē den scherp
richter. oft die dienaers des Richters, om hem te brenge
in die vierchael voor den Richter. **H**y dreest, hy vrest
hy schudt, wel wetende dat syn saecken niet daer en syn,
hy en derre vuyt den kercker niet comē. Soe oock die
opinie der menschen, maect die doot schromelyck, sy en
derre vuyt den kercker des lichaems niet gaen. Want
die Conscientie hen vroecht, en tucht dat sy niet recht
van leue en syn. **N**och om een ander Argument voort
te brengen, om te bewyzen dat die doot soe verueerlyck
by haer seluen niet en is, dan alleen datse die opinie en
gevoelen der menschen verueerlyck maect. **O**p die vout
mit sacrament des Doyffels syn wy gelvassen en daer
door in het hemelsche Paradyse geerft, eysgenamē ende

medeersgenamē Jesu Chri gelborden. en tot sekerheyt vā
 dgen eenē Gouds sēmirck ontfange. Namentlyck den
 heilige geest. Alsoe dat den apostel Paulus seyt totten
 Philippensen aent derde Capittel. Al eest saeck Broeders
 dat wy noch Pelgrons sijn hier opter aerden in dit
 sterffelick lichaem. Nochtans ons Burgerchap is hier
 bouē inden hemel. Item den selfsten Apostel totten
 Ephesien aent tweede Capittel. Nu en syt ghy gē gastē
 oft vreesdelinge maer aengescreuē borgers Chri. En
 dat is die reden dat onsen hemelschen schoolmeester
 Chri heeft ons leere bidden by den Euangelist Mathen
 aent sesse Capittel. O vader die daer syt inde hogen
 hemel. En by Lucam aent xij Capittel het selfste. Nu
 vrage ick v Christianē en eest niet natuerlyck dat de
 soon oft het kynt altyt verlange sal hebbe nae synen
 vader. Iser eenē soen den welcken den vader blyten
 heeft gesonde al eest dat hy hem sijn vol contentement
 gheeft, en wat sijn herteken soude mogē begerē, nochtans
 verlangt hem altyt nae synen vader. Soe lese ick inde
 ouden Testament dat den Jongē Tobias haecte nae
 sijn vader. Hy was in Bagas der Meden lant ten huise
 van Raguel daer hy beter tractament hadde dan in sijn
 vaders huys, want ghes daer was armoede en poure
 maer groote ryckdomen Godts. Nochtans soe hoor ick hem

Spreeken Tobie aent thwende Capittel. Ick heb hier genouch
nochtans myn hert is al by myn onders. Ick weet dat my
vader en myn moeder die dage tellē. Soe lese ick oock dat
— Jongeluck Absalon die sone van David als by syne broeder
Amou vermoort hadde, en most derhalve vint lant van
Irahel rymē. Dat hy toab opgemaect en gesonde heeft
tot syne vader om hem te versuene. Het is gebeurt dat
hem David heeft laten gsegge, en hy heeft Absalon weder
laten come tot Jerusalem in syn huys, behaluen dat hy syn
vaders aensicht niet en heeft mogen sien. Doen heeft Absalon
dit tot Joab geyt. Gaet tot myne vader David en seyt
hem dat ick syn aensicht niet gederue en can. Is hy noch
gedachtich my boosheit soe slaec hy my doot. Want ick en
can niet gerusten soe lange als ick moet derne taensicht
myns vaders. Int tweede boeck der Coninge aent xij
capittel. Sus lesen wy oock int nieuwe testament vande
verlore soon by den Euangelist Lucam aent xv. capittel
hy domineerde bytens lants. hy at lekker en maecten
goet chur met die lichte vrouwen. Maer hy en was niet
te vrede hy en was wederom thys. Nu vriende argu-
menteer ick aldus (en dit argumēt is groate beschaemthē
voor ons) In dgen dese iongelinge sulcke verlange hadde
om te sien het aensicht haers vaders. In syn wy niet
omerslandige onbedachte menschen dat wy anders niet

en haecken nae onsen goederturen vader, dat wy die doot
 soe vresen waer door wy moeten tot ons vaderlant. Soe
 schryft den vierige martelaer Cyriamus. Ons vaderlant
 dats den hemel hier bonē daer is onsen vader en broeder
 Christus. Ons vaderlant ^{segt hy} dat is dat hemelische ~~paradyse~~ ^{paradyse}
 Ons ouders sijn die Patriarchen en Propheten, waerom
 dan en haesten wy ons niet, en waerom en lope wy
 niet om dat wy ons vaderlant mogē sien, ons ouders
 mogē grueten. Ons is daer een untallick getal der vrende
 Godts verbaechtende, soe van ons ondere, soe van onsen
 broedere, soe van onsen kyndere een groote menichte ~~ver~~
 nb verskert vresende van haer onsterfelyckheit en noch
 sorchfuldich voer onse salicheyt. Christianē wy sijn seer
 wel ombedachte menschen, wy en sijn geē warachtige
 Christen menschen, lae bastaerden en onrechte kynderen
 nademaal wy anders niet en willen vuytgaē, ende geē
 meerder begeerten en hebben tot ons vaderlant. Daer onse
 getrouwe en sorchfuldige vader Christus is daer alle
 die lieue vrienden Godts sijn. Certeyn eest dat wy
 voor die doot vresen en schrieme vuyt te gaen, te wete
 vuyt den kercker des sterfelycke lichaems, tis een seker
 teken ^{segt Cyriamus} dat wy niet te recht en bidden
 Heere, ulben wil moet geschiede. 29. Hier doer coemt die
 breesse des doots ^{segt Cyriamus} want v t geloue ontbrecket

Want ghy niet en geloofst toecomende dinge die de heer
beloofst heeft, die de eelbige waarheit is. In dien v een
persoen van eninge estyme yet geloofden, ghy sout hem
betrouwe, en en geloofst ghy Godt niet die noch liege
noch bedriegē en can. Christianē ick bid Godt den
hemelschen vader dat hy v en nīg alsulke begeerte tot
dat vaderlant wil instortē, gelyck de Cominbelgckē
Propheet David ghacht heeft inde oude testament
Spreekende met grooter begeerten in syen xli Psalm.
O heere gelyck een hert dat genacht is heeft groote
begeerte tot die fonteyne der waterē. O heere gelyck
dat hert dorst, soe heeft myn ziele begeerte en dorst
tot v. O heere die daer sēt een levende fonteyne
wanneer sal ick comen en vopenbare voer het aenschē
Godts. Soe veelt gesproken op die woerde die wy
genome hebben tot den aenslach van ons sermoon,
daer wy alder liefden verhaelt hebben veel verschegde
argumenten en redene tot onser wysinge hoe luttel
den mensch voer die doot moet vresen. Inde yeerste
want sy een eynde en vuytganck is van alle miserie
en alleynde, en tbegin en inganck der glorie. Ten
tweeden want het lenē als eenē kercker oft gebanck
nis is inde welken den mensch met veel drux en
lydens overballe wort maer door den doot soe wert

die mensch daer af ontslage. **E**n doode want die
 werelt anders niet en is dat eenē velt leger daer mē
 altyt oorlocht, en die viande altyts is verbrachten
 maer die doot is den wech waer door wy opgeno-
 mē worden blygt den strygt tot die victorie. **E**n
 ten vierden want het leuē van eenē mensch is hier
 als een pelgrimage. **N**og sijn hier Pelgroms en vreeb-
 delinge gescheide van onsen vader, vroude en magē.
Nu tis natuerlyck en die natuer leert ons dat ee-
 kynt gheerne by sijnē vader is. **N**u die doot is den
 wech en den inganck tot het hemels Paradys, tot
 onse vaderlant. **D**aer ons verwachtē alle Propheten
 en Apostolen, en alle die vriende Goudts. **T**ot de
 welcke ons wil roepen Godt den Vader Godt den
 soon. Godt den heiligengeest. **A**men.

Het vierde sermoon verclarende hoe ongenadich
 en tyrānich die doot is en hoe dat sy niemanden
 bomby en gaet.

Aglaci dit is een volck sonder verstandt en sonder
 kennis, sonder raet, en sonder voorsichticheyt
 Och oft sy eens wgs en verstandel werden datse
 boorsage en kende hen blygtersten dier hē aenstaēde sijn.

Al eest saeck dat ick lese by die scribente
van die heydensche nation als oock by
die Doctoren en scribente der heyliger
Christeliker kercke. Datter van begin
des werelts aen, altyt verscheyde onge-
nade Tyrannen geweest sijn die seer moordadich onder
tvolck geweest hebbe, en in hen leue veel afschryfelyker
tyrannie bedreue hebbe, en niet duyssende en duyssende
bloet vergoten hebbe. Nochtans soe en kan ick niet gespreken
noch gemercken dat gemant van die Tyrannen soe wre-
crudel moordadich geweest is als die ongenadige doot
Want al eest dat sy moordadich getyranniseert hebben,
en duyssende en duyssende moerde gedaen hebben, nochtan
sommige hebbe gratie verwerst, daer synder geweest die
vordel gehad hebben, duen tleue is gesconcken, en hen
sweerde en lancie hebben comen ontgaen, alleen die doot
en can niemant ontgaen. Gelyckerwijs tot een Exempel
Watten Tyran en moordadige beest is geweest de Con-
Pharao den verdrucker Israels, die niet alle ses hondert
duysent werchtige manne heeft gedoot, maer oock die
omwiel omundige kyndere henet verdroncke in het water.
Maer nochtans Moyses noch een cleyn kyndeke wesende
is sijn groote tyrannie ontcomen gelyck wy dat lesen

Exodi aent Tweede Capittel. **W**ederoms wat grondbelgk
 Tyrān is gelbeest **H**erodes den bloethont die of eenen
 dach gedoot heeft meer dan veertich duysent onnossele
 kynderkens maer het onnossele bethleemitsche kyndeken
Christus **J**esus ist outcome byde **E**uangelist **M**attheu
 aent Tweede Capittel. **M**aer alleen die Doot is soe tyrānich
 en ongenadich dat sy niemant en spaert, dat niemant
 die en can ontgāe, mer sonder enich aensien en onderscheyt
 alle menschen doorschiet met haer sylen. **O** ongenadige
 doot die niemant en spaert. **O** ongenadige doot, die
 niemant voorby en gaet. **O** ongenadige doot die al
 vermoort, die niet bewege en weert met compassie ende
 medelye. **D**en **E**uangelist **L**ucas int xvij Capittel ver-
 haelt van eenē ongenadige **R**ichter die nergens door
 beweecht wordde, die noch **G**odt, noch den mensch en
 vreesden. **N**ochtans soe is hy ten lesken beweecht geworde
 door die tranen van tgebet van een weduwe. **M**aer die
 doot is so vreet en ongenadich dat sy niemant en
 spaert, noch door enige gebedekens mach verborne werde,
Gheen macht, gheen cracht yser in die werelt soe groot
 die de doot soude kunne bewege. **A**lsoe dat seer wel
 gesegt heeft den heydenschen **P**oet **H**oratius **O** die
 ongenadige doot en gaet geē huys voorby min oft meer

en spaert sy die Paleysen der Coninge als die hutte der
armer menschen. En lesen wy niet in die heilige
Schriftuere Exodi aent xij^e capittel dat int doot slaen
vande eerste geboze van Egypten den Engel geen
huys voerby gegaen is. ^sWederom en lesen wy niet
by den Euangelist Lucan aent xvi^e capittel dat den
rycken bresser sadt aen die tafel behange met syden
en purpore dagelycx leckerlyck etende en drinckende
al hebbende dat syn herteken soude moge begere, ende
dat den armen brootbidder Lazarus voor syn door
lach bedelende om die cruyemelkens die daer vielen
vander tafel en most van honger sterue. **Maer** heyt
desen rycken bresser niet allen syn ryckdomen en schat
vol die doot cumme gekere. ^sVoorwaer het was een
Wys woort dat die vrouwe van Therna tot den
Coninck David gesproken heeft. **O** heer Coninck nie-
mant en derff hem verlaten op syn macht en cracht
Want allegader lenende steruen wy en als water
balle wy inder aerden die niet wederom en comen.
Dat selsten bewyst oock het woort dat den Wyzen
man seyt Ecclesiastes aent tweede capittel Die geleerde
sterft gelyck die ongeleerde. Die Doot en slaet niemant
ouer. **Wederom** den Coninckelycken Propheet David

in synē xlvij^e Psalm. **A**lzoewel die wyse als die sottē
 sullen vergaē. **W**ederom den heilige **A**pstel sint **P**aulbels
 inde bruf tottē **H**ebree aent negensten **C**apittel. **S**ns eest
 gesloten en geordoneert inden hoge raet van die hemelsche
Consistorie dat alle menschen eens sullen steruē. **E**ggethick
 (segt hy) dat soe gesloten is, dat alle menschen eens sullen
 moeten steruē. **E**e kenne genende dat int gemeyn vande
 gene dret kinē outfange hebbe niemant vry en is voor
 die doot, dat niemant hem ergens en doue of betrouwe
 dat hem voor die doot can bebrgen, dat alle creatuere
 die doot onderworpen syn en geen dreck die doot en can
 bewege. **W**ant **M**atusalem die is ten leste gestorue
 die negenhondert iaer en negenentzestig out was int
 boeck **G**enesis aent vyfte capittel. **E**n **L**uce aent vij
 capittel **N**och oock die mechte en can die doot niet
 bewege want die dochter van **J**airo is gestorue oock
 byde **E**uangelist **M**arcu aent vyfte capittel **N**och
 oock die sterckheit en can die doot verbinne want de
 alderstercksten **S**ampson is gestorue int boeck de **R**ichtē
 aent xvi^e capittel. **D**ie schoenheit en can die doot oock
 niet verbinne noch bewege. **W**ant den alderschoonsten
Absalom is gestorue int **H**weede **B**oeck der **C**omingē aent
 xvij^e capittel. **D**ie wysheit en can oock die doot niet
 verbinne. **W**ant den alderwyssten **S**alamon is gestorue

mit tweede boeck der Coninge aent xi capittel. **H**eghicheyt
en can de doot niet verwinne, want den heilige man **D**aniel
daer die schriftuer aff seyt dat een man was nae therthe
Gods is gestorue int derde boeck der Coninge aent tweede
capittel. **N**och gelt noch goet en can die doot verwinne
Want den alderuycksten **C**resus is gestorue. **G**ee groot sichs
geen hoocheyt en mach die doot verspreken, want den
aldermachtichsten **C**oninck **A**lexander magnus die de
geheel werelt sonder syn subiectie hadde, is oock gestorue
Ende dat icht niet een woort sluchte. **T**elt eens vander
eerser vren aen van tbegin des werelts aff, en seyt mi
offer yemant oft die doot heeft kunne ontblude. **H**et
woort blijft waerachtich dat den **P**ropheet **B**arnich gesproken
heeft aent derde capittel. **S**oen des menschen waer syn
die **P**otentate en **D**ominateurs geblene. **D**ie plachten
te drage dominere ouer die beesten der aerden, die den
balck op die hant plachten te drage, die op weeldige
henxten plegte te ryden. **W**aer synse die niet syden ende
purpur syn behange geweest. **D**en **P**ropheet antwoort
en seyt **S**y syn allegader bedorne en sy syn ingegaen
den gemeyne wech des vleysch, die doot heeftse met den
hals genome, en syn neder gecomme ter hellen waert
Tot desen propoest lust my te vragē oft te verhalen
die ouersoete schoone speculatie die ouer den iare xij

dat licht der heyliger kercken sint Augustyn heeft in
 het **xxi^e** sermoon de verbis dñi van des heere woerde
 op **thoert fortasse**, dats by anontuere. **Al** dat de mensch
 seyt **sint Augustyn**) hur mach overcomē hē goet oft
 quet dat is onseker, het mach geschiede het mach oock
 niet geschieden. **Maer** alleē die doot is voorseker. **Gelycker**
Wys is een vrou die bebrucht is. **Wy** vragē oft kynt
 oock ter werelt sal comē, **Wy** mogē antwoorde by anon-
 tuere iaet. **Alst** nu geboē is **Wy** vragē, salt oock op-
 waschen. salt oock geleert worden. salt een ryck man
 weerden. salt oock kyndere krygē, **Wy** mogē antwoerde
 teranontuere iaet oft neent. **Maer** vragē **Wy** oft kynt
 sterne sal, **Wy** mogen antwoerde ongetwyfelt in sal
 sterne. **Want** tis den hooge raet goedts **seyt de Apostel**
Paulus) dat alle menschen sulte sterne, en daer nae
 het oordel ontfangē. **O** **Christiane** en is dit niet een
 vamerlycke sake naedemael **Wy** geen dinge soe versekert
 en sē als die doot **Ende** **Wy** diuase ombedachte **Adams**
 kyndere nochtans soe luttel en weymich daer op dencke
Ik moet v vermanē dat den **Wysen** man sēnen soen
 vermaent **Ecclesiastici** aent **xiiij^e** capittel, **O** soon weest
 gedachtich hoe dat die doot niet en vertoest. **Het** mach
 wel raer en dach, thien oft twelf vertrecken, maer sē
 en sal niet verberden. **Tgeen** dat **Wy** tot noch toe geseyt

hebben. dat is datter gheen raet gheen medicyn, ge-
cruyt en is tegen die bitter doot. Wy mogē arbeyden
om Heuen te verlenge. maer daer en is gheenen raet
tege die doot. **Al**soe datmen gemeynlyck segt. **H**et steruen
is den mensch eygē. **N**iet termin al en yser gēe dinc
soe eygē als die doot. **N**ochtans door experientie bedynde
Wy datter geen dinc onseckerder en is dan den tyt
en vre des doots. **T**e weten **W**anneer sy comē sal, en
dat betyge de woorde Christi gesproken byde Euan-
gelist **M**athen aent xxiiij capittel, van dien dinc en
vre en weet niemant dan alleen den vader. **W**ederō
den **W**ysen man inde boeck **E**ccllesiasticus aent ix capittel
Den mensch en weet syn eynde niet. maer gelyck die
vysche gebange worden mette angel, en die vogelen
mette strick, alsoe wordde die menschen oyck gebange
inde quaden tyt als hen lieden die doot onuerhoets
ouercoemt. **E**nde **C**hristiane niet alle en is den
mensch onseker en onbekent die vre des doots. maer
dat noch meer is allendiger saeck is en periculoser, soe
bedruechelyck en schalck is die doot. soe wanneer den
mensch slaep en sonder sorge leeft en sonder achter-
dencken is dan comt sy en grypt den mensch ewich.
Dat werck die doot (seg ick) als den mensch aldermin-
daer op dencht en segst sonder sorge te wesen. dat

sy dan aldernaest is. Ende dat is de reden dat
 ons enstelyck vermaent onse broeder Christus **Mathei**
 aent xxxij capittel. **Waect en blyt** want ghy en weet
 niet wat vre dat hy hoere come sal. **Myn kyndere** vint
 uercore dat ghy v niet en verabusceert waect tot allen
 tyden, want ghy e weet noch vre noch dath wanner de
 heere come sal, want vrist een vader des huysgesins
 wanner den dieff come sonde hy sonde waecten, ende
 en sonde syn huys niet laten doergrauen. Alsoe sult ghy
 oock waecten. **Merckelyck** heeft Christus geleen die
 doot by eenē dieff, want gelyck die dienē niet en come
 niet schoone lichten dage mer by nachten, by ontzden,
 om als die menschen **slapē en snoeken** sy beter haer du-
 nerge come te werck stellen, alsoe oock coemt die doot
 overhoets als de menschen in onnachsaeemheyt en welluste
 haer leue overbrenge, als sy dencken hoe dat sy groote
 huysen sulte timeren, het een huys aent ander, de eenē
 acker aen den anderen sulte coopen, en die te water en
 te lant reysen om gelt en goet by een te scrabbe, Dan
 soe coemt die bitter en ongenadige doot. en sreeckt hem
 den hals aff. **Sus lese** ick oock dat in de tyde vande **Eert-**
vader Noe sy sliepen en snoecten in sonde, sy aten en
 droncken, sy honden en troude, cochte en vercochten, sy
 en dachten nergens op. Maer te wylen sy soe sorgeloos

waren en onbedacht, soe sijn die Angelen des hemels
gheopent, en sy sijn allegader verdroncken niet den water
Genesis aent ix^e capittel **S**us lese ick in diuen tyden van
Loth doen die borgers van Sodoma en Gomorra domi-
neerde en gemucht hadde in haer sonde, sy en dachtē
op die doot niet, sy aten, sy droncken, sy maecte goede
chier, **M**aer siet in een ogenblyck tyts, soe is het bier van
hemel gevallen, en heeftse allegader verslondē int boeck
Genesis aent xix^e capittel. **D**aer mogē wy sien hoe waer-
achtich dat is dat den Apostel Paulus seyt inde iereste
brief tottē Thesalonicensen aent vyfte capittel. **A**ls die
menschen sullen seggē **W**e hebbe wy peys en brede
het is al sonder soug. laet ons eten en drincken, houere
en dominerē. **A**ls sy sus sulte spreken dan sal hen onuer-
sienlyck die droeffenis overcomē gelyck een vrouwe die
den arbert overcoemt en sy en sullen niet ontgāe cūmē
Sus lese ick oock int Euangelium luce aent xij^e capittel
van eenē Rycken man die sijn schuere vol corens had, die
kisten vol cleedere, die Lantoorē vol gelts, die kelder vol
Wyns en al wat sijn herteken mocht geluē. **D**en armē
dwaas meynde altyt te leuen seggende tot sijn seluen.
Ziele ghy hebt veel goets opgeleet voor veel iaere. **L**ust
eet, drinckt en brast. **M**aer siet terstont soe worden
inder nacht een stemme gehoor en die doot is gecomē

seggende. **O** dwase ghy meent dat ghy salich syt. ghy
 meent dat ghy salich syt, ghy meent een eel gesel te
 wesen nu ghy soe veel goets byden andere hebt, desen
 nacht wyschen sy v ziele van v wederom, en die goette
 die ghy bereygt hebt wuens sullen die wesen. Ende vriede
 dat ghy niet meyne en sout dat dit alleē voor desen rycke
 man is soe hoort den wysen man sprecken **Ecclesiastici**
capittel xi, Daer is (seyt hy) een mensch die spaerlyck
 leuende ryck wort, hy reygt te water, te lande, om syn
 cantore vol te crygge, en als hy die vol heeft soe sprecket
 hy tot syn seluen **Myn sel eet, drinckt, maccket goet chier**
ick heb ruste voer my vande, en nu sal ick van myn
goet alleē eten, Maer elari hy en weet niet dat den tyt
voerby gaet en dat die doot naacket, en dat hyt al eenē
andere sal laten, en sterven. Tot desen propoost soe lust
 my oock voort te verhalen, het gene dat den heilige leeraer
 sint **Augustyn** geschreue heeft int boeck **Soliloquiorū capite**
secundo Daer seyt hy aldus. Die importune en ongenadige
 doot, die weet dussende en dussende manieren, waer
 mede sy den mensche can vernielen, Den eenē verbrant
 sy metten vier, Desen versmoort sy int water, Den eenē
 metten honger, den andere metten sweert. En met eenē
 woert geseyt dussende en dussende practycke heeft sy
 waer door sy de menschen can verslynde. Maer noch

ysser een druck dat den mensch seer quelt en alte boue
gaet (seyt sinte Augustinus) dat nademaal die doot
seker is. Nochtans die vre den tyt des doots onseker is,
en den mensch syne eynde niet en can weten, als hy
mezent dat hy vast staet, dat hy dan alder swaesten is.
Hy en weet niet wanneer, waer oft hoe hy sterue sal.
Christiane en eest niet een iammer saeck, wie met
bloedige tranen te beschreye dat wy Adams kynderen
soe luttel daer voor bedacht syn, Ick moet v wederom
vermanen dat den wyfen man syne soen vermaenden
int boeck Ecclesiasticus aent xij capittel. **E** soen weest
gedachtich want die doot niet en vertoest. Mogelyck
dat yemant hier tegenwoerdich is die mocht vrage
hoe coemt dat nademaal die doot seker is, die vre des
doots onseker is. Desen antwoerde ick mette heilige
leeraer sint Augustyn schryuende osten cxdij psalm. Dit
verclaert Augustinus, dat tselfste is een grondeloese
genade en onspreeckelycke barmherticheyt van Godt
om dat den mensch altyt desen onsekeren tyt sonden
gedencken, en daer door altyt sonde wyfelyck en voor
sichtich leue, niet vertoeneude tot der lester vren toe.
Tis waer sonder twyfel die penitentie en is noemermeer
te spaey, in dyen sy oprecht en waerachtich is. Maer selde
gebeuret dat sy die gratie Gods int leske sulte geniefe

die de selfste in haer leue versmaet hebbe. Wy hebben
 het exempel vande mordenaer die hem in het vuytsterste
 syns leuens heeft bekeert, Tis wel waer, maer wy en
 lesen dat van niemant anders, maer dieen mordenaer
 is bekeert gelveest in syn vuytstersten, om dat niemant
 wanhopich wordde en soude. Ende desen alleen is dese
 gratie geschiet om dat hem niemant beroemē en soude
 vande barmhertichs Gordts myndy wel dat eenē boom
 die noyt gegroet oft gebloyt en heeft noch oyck enigge
 vruchte voort gebracht en heeft, nu sal bestaen te groeyē
 en te blygen, vruchten voort te brengen, als hy nu affge-
 houde en vuytgeworpen wordt om mit vier geworpen
 te worden. Alzoe eest nu oock onmogelyck dat hy sal
 veerdige vruchten der penitentie doen als die doot is
 nakende, en het byl aenden boom is geset, die in syn
 leue als hy gesont was geen vruchten van goede
 wercken oyt gedaen en heeft. Daerom heeft ons die
 eeuwige wysheit die vre des doots onseker wille laten
 wysen om dat wy ons op het lanck leue niet vlaten
 en soude, noch oock seggē en soude. Ick wil nu eens vry
 leue. Den wersten tyt sal ick hangē aen wellust en
 ydelheit deser werelt, voort die rest van myne tyt
 sal ick vuyt om penitentie te doen, om dat wy soe
 niet en soude sprecken, soe heeft die eeuwige wysheit

geordmeert dat den mensch syn eynd niet te bore en
maer heeft het eynd die doot ons onseker willen laten wy
Om hoe die doot onsekerder is, hoe wy daer tegge ons
meer moeten bereyden, meynende elck bre. elcken dach de
lesten te wyfen. Soe dat ick niet gelaten en can ick
moet v in v oren blasen tegene dat den wyfeman,
vermaent synen soen Ecclesiastici aent vyfste capittelle
O Soon en wilt niet vuytskelle vande eenē dach tottē
andere v te bekeere tot uwe heer uwe Godt. want on
uersienlyck sal come syn gramschap, en inde dach syn
gramscappen sal hy v bederven. || || ||

Vrienden wy hebbe nu hier sermone gedaen van die
ongenadige doot die niemantē en spaert. Inden ierste
hebben wy verclaert, en v hede geleert watte Philosophie
dat is voor den mensch, altyt die doot voor oogen te hebbe
en syn gesicht te worpen of die graven vande dooden.
Ten tweede hebbe wy verclaert dat die doot nae die
opinie vande mensch schromelyck is en verneerlyck, en
wat die doot soe schromelyck en verneerlyck maect,
namentlyck drie puncken Indē ierste den bant waer
door die ziel en het lichaem by een geknoopt syn die
welck seer swaerlyck vande andere sal cunne gescheuren.
Ten tweede die onsekerhert der sententie en vonnisse
Godts niet wetende oft wy behoude oft verlore sulte bly

Ende ten dorden die sware en menige affgryselijcke
 tentatie ende aenbechtinge des boosen viants. **N**o voorts
 ten dorden hebbe wy oock verclaert al eest dat die doot
 (nae die opinie der menschen) vermeerlijck is, ende oock
 drie punten sijn die die selfste ons schromelijck maect
 die de menschen nochtans niet en behouwe te vreesen.

Maer meer niet blyder hertte verwachten. **W**aer door
 wy moeten comen int lant van beloften. Die doot is
 die leer lant die welck wy moeten opclimme nae ons
 vaderlant hier boue inden hemel. **T**en vierde hebbe wy
 verclaert dat al eest saeck datter den mensch niet sekerder
 en is dan die doot, nochtans gheen dinck onsekerder en
 is als die vre waemeer. **T**ot vermaninge en onderwys
 dat den mensch altyt moet waecken en hem laten dücke
 elken dach den lasten te wesen, want sy sal come als
 een dieff inder nacht, als hy daer alderminst op
 pogst. **D**ese naeste toecomen reyse slyt wy dese
 materie. lerende v lieden hoe ghy v tallen tyden bereyde
 sult tegen die doot. lerende hier sterne om hiernaemaels
 eeuvelijck te leuen. **A**men. *Deus in excelsis deus*

Het vyfste sermoon verclarende hoe dat wy
 ons tegen die aenstaende sullen bereyden ende
 leeren steruen

Aglaeg dit is een volck sonder verstant ende
sonder kennis, sonder raet en voorsichticheyt
och oft sy eens verstandel en wys worden, ende
voorsage hen vuytsterken

Al eest saeck dat wy ons voorgaende
sermonen in verscheyde vernamelycke
punten van het sterue en van den
doot v luden geaduverteert ende voor
gehonde heb. Nochtans soe en hebbe wy
tot deser tyt en vren toe niet geseyt anders dan dat
elck kenedelyck en notor is Iac ouck die heydensche
menschen die noch Godt noch sy gebot en weten noch
en konne. Wie isser onder ons luden die niet en weet
watte salige philosophie is het gedentken en ouerspejen
des doots, gelyck wy dat genochsaem verclaert hebbe int
uerste sermoon, wie en weet oock niet hoe verneerlyck
en schroomlyck die doot is, gelyck wy dat genoch ver
claert hebben int tweede sermoon. Wie en weet niet
dat niemant dat niemant die doot en can ontvliede
en die doot een eynd is van alle miserie en alleynde.
Gelyck wy dat bewyzen hebben int derde sermoon.
Wie en weet niet onder ons dat die doot secker is
en nochtans die vre des doots onsecker soe dat den

mensch niet en weet het eynd sijnns leuens, en den
 mensch hier dikkmaels geruwt wort vuyter werelt
 in een ogenblyck tyts als hy daer alderminst op pēst.[?]
 Dwoelck wy mit vierde sermoon geremonstreeet hebben
 Christianē dat ick niet v lieden begheer te sprecken is
 een saeck die weymich lieden weten, nochtans seer groo-
 telyck van node is, **N**amentlyck hoe een mensch eenē
 saligē doot sal steruē, en den onsaligē doot sal ontgā
 Sonder twyfel wy sijn den heer allegader eenē doot-
 schuldich, en niet eenē doot sullē wy betaelen **M**aer wee
 wee den mensch die eenē onsaligē doot sal steruē. **E**est
 dat wy vriende die clock hoorē slaen, soe segenē wy ons
 niet een teecken des heyligē cruyts en wy seggē **G**odt
 verleen ons een goede en salige vre te leuē en te steruē
Ick en seggē niet dat qualyck gedaen is. **T**is seer wel
 gedaen. **M**aer tis seer te beclagen, en niet bloedigē tranē
 te beschregen datter soe weymich sijn die sorgē hoe dat sy
 hen ter doot sullē bereyden, en een saligē doot mochten
 steruē **D**it is voorzeker een cunst der cunsten die alle
 consten te bouen gaet. **C**hristianē soe veel mi gegē is
 soe wil ick v sterffelycke menschen dese const leere, ende
 v voor houde hoe dat ghy v sult bereyde tegē die doot
 en hoe ghy sult leere steruē om met Christo inder
 eelbichgē te leuen **A**lleen voorhoudende alver lieffden

dat ghy attentiff wilt wesen int toehoore, en gemen wy
een wegnichken audientie inde geest. Inden eersten
wille wy aenmercken den gront en passagie der heiliger
schriftueren soe sullen wy bebynde dat den ghenen die wel
wil steruen, en salichlyck hem totter doot wille bereyden
vier princifael puncten hen van doen sijn. Inden eersten
soe wy cumen gespieren en mercken vint het Euangelium
vande thien maechdekens yser yemant die hem tegen
die doot wil bereyden, en wil een salige Christelycke
doot steruen soe is hem nootjaeckelyck van noode dat hy
met die vyff wyse maechdekens die toecomet des
bruydegoms Christi Jesu verwachtende sijn, lampen sal
onsteken, ende provisie doen van gheestelycke olie, en soe
sijn bruydegom te gmoet gaen. Ende Christianen dat
ghyt wel verstaet dit parabolische woort soe en moet ghy
niet meynen dat den Euangelist sprecket van materiael
lampen van cober, ten oft van yser gemaect, noch oock
vanden materialen olge, maer van gheestelycke lampen
vande vintwendige denichdelycke wercken van eenen
vintwendigen Christelycken wandel, met een vintwendigen
belydenis des geloofs, en des Christen naems, nae tghene
dat Christus sprecket by den Euangelist Matheeu aent
vyfste capittel. Alsoe laet v licht schynen voor de menschen
op dat sy sien moge v goede wercken, en glorificeren

ulbe vader die inde hemel is. **Wederom den Apostel Petrus**
 in syne iersken brief aent ierste capittel. **Christebroeders**
 die geroepen syt totte **Christe** geloue bearbeit syt by dach
 en nacht synde daer voor besocht dat ghy ulbe **Christelycke**
 roep secker maect met goede wercken. **Dat sgn die lampe**
 die wy moete hebbe. **Maer byden olge versfaen wy het**
 oprecht werckende geloof en ongebresde liefde, **vant**
 gelick een lamp niet en brant, niet en schynt sonder
 olge oft vier. **Alsoe oock vuytwendige wercken hoe schoon**
 datse schyn voor die oghen der menschen, sy en schynen
 nochtans niet voor die oghen **Godts**, oft sy moete comen
 vuyt een oprecht geloof en vuyt een ongebresde liefde.
Van desen gheestelycken olge des geloofs heeft gesproken
Paulus totten Hebruen aent xi capittel. Sonder gelooue
is onmogelyck den heere te diene. Ende den Propheet
Jeremias aent vyfte capittel. Heere v ogen sien het geloue
aen. Maer van heeten brandenden olge der luyden, heeft
den Apostel Paulus gesproken inde ierste brief totten
Corinthuen aent xij capittel. Al waert dat ick sprake met
een Engelsche tonge, en die liefde niet en hadde, soe ben
ick geworden als een luydende metael, oft een clinkende
belle. Ende al had ick Profecieen, En al had ick allet geloue
en dat ick kende alle verborgentheden alsoe dat ick
berge veruoerden, en al deglden ick alle myn goet de arme

en al leuerden ick my lichaem te brande, want ick
die liefde niet en hebbe, tis al hoy ten can my tot salu
niet gebrenge noch geholpe. Ergo dan soe vercuere wy
dan onse lampē, en comen den Coninck te gemoet als
wy die toeroemst Christi wyselyck veruachten, als
wy Christelyck wandelen voor Godt en den menschen
dat niemant ons en can berispen, en onsen Christen
roep met duechdelycke wercken vercuere, en soe wandele
voor Godt, gelyck wy dat lesen voor byde Euangelist
Lucam aent ieerste capittel van Zacharia en syn huy
vrouwe Elyzabeth. ¶ Christiane wie sal ons cūme vuy
spreken, watte schoone troest dat is den mensch in syn
vuytsterken dat hy syn lampē soe vercuert heeft, als hy
leet in syn vuytsterken domis, hy wort verlaten van
alle vrienden van alle syn cracht, syn ledemens begre
hem, hy en canse niet meer gernerē. Darenbouē wordt
hy getempteert vande Dinnel, en wordt in ee ogenblyck
tyts voor den richterstool Christi Jesu gebracht om te
ontfange loon nae synen wercken. ¶ Watten troest
is dat voor hem dan, watten vruechd en blyschap dat
hy dan syn lampen heeft vercuert, en met syn schoon
blinckende duechdelycke wercken met die vyf wyse
maechdekens den bruydegom Christo mach te gemoet
gaen. Dan soe mach hy vrymoedelyck spreke het selste

dat den Apostel Paulus in de tweede brief tot synen be-
 minde discipel Thimotheu aent vierde capittel schreef
 O Thimothee lieue soon hie ligge ick nu gebetert in de
 donckere kercker. Ick weet ick sal nu geoffert worden
 maer ick en vrees niet. Maer o Paule waerom en vrees
 ghy niet voor die doot. Ick heb myn lampē soe wel
 verciert Ick heb eenē goede stryt gestrede, den loop
 heb ick volbracht, het geloue heb ick behaert. Voortan
 soe wort my nu behaert die croone der rechtuerdichz
 die my den heere weder geue sal in dyen dach den
 rechtuerdige Zichter. En niet alleen my, maer oock
 die syn toecoemst beminne. Sus heeft oock gedaen het
 licht der heiliger kercken sinte Ambrosius. Possidimus
 beschryuende het leue Augustini int xxviii capittel
 Daer verhaelt hy dat den weerdige man Ambrosius
 met een swaer sieckit neder geslage worden ter aerde
 waer door die stadt van Melane seer bedroeft was
 Het gebeurden onder als dat die prinipaelste vander
 stadt al schreyende by hem quamē. Maer hy heeft hen
 geantwoert Ick en vrees niet voer het sterue En wilt
 niet schreyē, ick heb alsoe geleest dat ick my voor d noch
 voor Goet en schame, ick en vrage niet een kint voor
 die doot. Ick hebbe eenē goeden stryt gestrede Aldus

heest oock gedaen **Hilario**. Den heilige leeraer **Sint**
Jeromimus beschryuende het leue **Hilarion** verclaert
als dat hy nu sadt in grooter abstinentie en strenghe
syus leuens inde wildernis. Dat tot hem in syn Celleke
gecome syn somige mordenaers tot hem seggende vader
en sout ghy niet vreesen waert dat hier ennige morde-
naers quame. Den welcken hy antwoerden. Neen ick
want wat cumme sy eenē naecten bloten mensch ont-
trecken. Sy hebbe wederom gebracht In dyen ghy gelt
oft goet by v hebt sy mochten v den beck aff spelen. De
welcken hy wederom geantwoort heest. Laetse vry come
ick en vrese voer die doot niet. ¶ **Salich** en driemael
ouersalich die hen lampe so veruert hebbe, dat sy voor
die doot niet en vreesen en moge vrymoedich segge Ick
en vrage nae die doot niet. Ick moet hier by brenge dat
de heilige **leeraer Sint Augustyn** braecht int boeck vande
Christelycke disciplyn aent tweede capittel. ¶ **Broeders** (syt
hy) hoe bhiet ghy, en hoe schruemt ghy aldus voor die doot.
Tis gebeurt als ick allē die doot noembde, dat ghy daer
voor verueert en verschrickt waert, maer arme menschen
waerom en vreesst ghy niet den ewige doot. Ghy en vreesst
niet de sonde, die daer nochtans die doot vreesst. Vreesst
meer die sonde die v tot den ewige doot brenge. Want

beminde ghy die sonde, ghy sult inde ewige doot valle
Ghy bidt dagelycx. **O** heere bewaert ons van een onuer-
 sendelycke doot. **E**is wel gedaen, maer tis te beclage groo-
 telyck dat ghy die doot soe schruemt en voor die sonde niet
 en schruemt. **B**etert v leue, en en wilt voor die doot niet
 vreesen. **W**ant ten is niet mogelyck dat hy een quade
 doot sal sterue die altyt wel geleest heeft. **E**is waerachtich
 veel rechtneerdige syn door schipbrekinge verdroncken
 veel **R**echtneerdige syn der metten sweert gedoot, veel **B**echt-
 neerdige syn der van die quacydoenders vermoort, veel
 syn der van die wilde beesten verschoert. **E**is waer naet
 ordel der menschen soe eest een quade doot alsodanige doot
 te sterue. **M**aer ick vrage v en hebbe die heylige martelare
 sulcken doot niet gestorne **W**reens memorie wy noch
 houden en ter haluen salich rekenē te wesen. **I**n die heilige
 kercke. **A**ls wy soude wille ordete nae der menschen opinie
 soe soude die doot der martelare quact hebbe moete wese
Doot open v oghē des geloofs en ghy sult bebynde dat
 geen quade doot en is geweest. **W**ant aldus spreeckt
David in syne hondertsten en xv^e **P**salm **C**ostelyck is
 in des heere aensicht die doot van synen heyligen. **S**us
 lyse ick (segt **A**ugustinus) vande vycke bresser. hy sact
 in syn syde en purpur, hy at en dranck alle dagen

leckerlyck. Daer nae soe heeft hem die doot gehaelt vint
dit leue. hy worden geleet gebalst in een mormac-
gracht. Hy worden begrane heerlyck en pomposelyck
naevolgende een groote menichte van volcke. Vorwaer nae
tordel der menschen waest een salige doot. maer een
onsalige doot voor den oogē Godts. Want hy leet nu be-
grane inde afgront der helle, en bedult om ee droppelle
Waters, en het sal hem gelibegert wordde inder ewighen
Contrarie van hunger en ongemack is Lazarus gestorue
nae het ordel en vōnis der menschen is hy een onsalige
doot gestorue. Maer nae tordel Godts is hy een salige
doot gestorue. Want hy vande Engelen Godts is gedrage
inde schoot van Abraham daer hy alle alleynde ende
catynicheyt af heeft geleet, daer gheene doist oft hōger
meer en is. Segt mi nu eens (seyt sinte Augustyn)
Wie van dese bey is best gestorue. Ick laet my duncke
dat den armen brootbidder Lazarus beter is gestorue
dan den rycken ^{machtige} man. Want Lazarus die in armog
gestorue is wordt gedrage van die Engelkens inde schoot
van Abraham, maer den rycken breser die hier in wellust
en genucht deser werelt geleest heeft, die hier syne hemel
opter aerden heeft gehad steruende is hy begrane inde
afgront der helle, in die ewige en vuytsterste dinsternis

daer anders niet en is dan schreyē der oge en kensseling
 der tanden. *Alsulcke Exempel* hebbe wy oock int *Evange-*
liū Mathei aent *xxv* capittel van thien *Maechdekens*
 die welcke gelyck sy hen lampen seer verscheyde en seer
 ongelucky verciert hebbe soe synse oock ongelucky den heer
 den bruydegom Christo aengenaem gelveest. *Salich* synst
 die vyff wyse maechdekens want sy hebben hen lampen
 verciert. Maer seer onsalich syn die vyff dwase. want
 sy hen lampen niet en hebbe verciert met geesfelycken
 olge en die doze is gesloten. *Onsalich en driemael*
onsalich die dese doze gesloten bynden. Ende vraechdy
 my welck dese doze is. Dat is die doze der barmhertichz
 en genade die welcke nu elcken openstaet. Die doze der
 gratien die welcke nu elcken ghepresenteert wordt om
 te verdienē en die doze der glorien die welcke nu alle
 penitente ontsloten is. Dan sal gesloten worden die doze
 die *Aaron* naedemael by affgoderye bedrene hadde wederom
 ingelaten heeft. Dan sal gesloten wordde die doze die
 de *Coninck David* naedemael by die *Abes* affgryfelycke
 sonde overspel en eenē afgryfelycken dootslach bedrene
 hadde wederom in genade ontfangē heeft. Dan sal geslote
 wordde die doze die den *Apostel sinte Peter* naedemael
 by driemaels synē meester geloochent hadde niet allee

niet verwoyde en heeft ^{maer} oock naemaels hem die Sloten
bevolen heeft. Dan sal gesloten wordden die door die de
Publraen matheū aent xiiij^e capittel den Prins der publi
cane Zachen Den mordenaer hangende aenden cruyse
en die Evangelische sondaers Magdalena niet ver sloten
en heeft Dan sal gesloten wordde die dore die nu open
staet Mathei aent viij capittel alle den ghenē die
comē vande oosten ende vvesten om te rusten met
Abraham, ysaack en Jacob int ryck der hemelen. Ende
met een woort geseyt dan sal gesloten wordden die dore
der genade die nu spreeckt en roept byde Evangelist
Joannes int sesste capittel. Allen den genen die tot
my roemt die en sal ick niet ewech werpen. **E** salich die
en driemael oversalich die in hen leue mette wyse
machdekens hen lampen verciere, dat sy steruēde dese
dore mogē open bynden. Maer contrarie seer onsalich
die hennē tyt der gratien hier versuynt hebben ende
hen lampe met die dwase machden niet verciert en
hebben, en steruēde dese dore gesloten bynde. Dan soe
sal aen hen veruult, en ouer hen gesproke wordē tgenē
dat den Propheet Amos int vyfte capittel seyt. Wee Wee
den genē die buyten sijn. Ergo dan dat is het ierste dat
eenē Christen mensch van node is die hem wil bereyden

tot een salige doot, namentlyck dat hy eerst voor al
 syn lampē sal vercuere. Dat hy synen christelycken roep
 en wandel sal secker maecten voor Godt en den mensche
 door goede wercken, gelyck Petrus dat verclaert in synē
 iersten brief aent ierste capittel. **T**en tweede als hy
 syn lampē vercuert heeft, dan sal hy syn goet beschuckē
 en syn testament maecten, als hy noch gaet en staet.
In welcken testament hy gedachtich sal wesen ten ierste
 Godt, en der armen litmaten Christi nae den raet vande
 Propheet Daniel die hy gaff den Coninck Nabugodonosor
 seggende. **O** heer Coninck laet v mynē raet behagē ende
 verlost v sonde met aelmoessen, en dyn boosheide met
 die barmhertichz aende armen, oock soe sal hy syn testa-
 ment soe maecten dat ghy gheene twist oft tweedracht
 en maecte onder die vriende, en hier mede en sal hy
 niet toene, tot dat hy inder neder valt, en die doot
 op syn lippen sutt, want dan soe is den last en die
 aenbechtinge soe sivaer dat sy daer luttel op cūnnen
 geletten. **O**ch watte pack, watte betōernis hebbe sy
 dan die hier groote officē, groote belbeyn gehad hebbe,
 En om dat die betōernis dan soe groot is, en den
 mensch dan van als te vore comt soe cūnne sy wegnich
 en luttel op die naecte siel dencken, en waer sy dā blyft

dats Godt bekenet. Voortwaer Abraham den Patriarch was
seer ryck, en hadde tweederley kyndere, maer als hy noch
sterck en gesont was soe heeft hy syn goede gedeyt, en
soe syn Testament gemaect dat hy geen twist ofte
tweedracht onder syn kyndere maecken solde Int boeck
Genesis aent xxv Capittel. Sus heeft oock gedaen den
ouden Tobias. Hy heeft oock gemaect syn testament
Tobie aent vierde capittel Sus heeft oock vermaent de
Cominck Ezechiam door den Propheet ysaiam den ghest
Godts. ysai aent xxxviij capittel O heer Cominck besicht
v huys, maect v testament, ordneert v dingē soe ghyse honden
en verlaeten wilt, want ghy sult sterue en niet leuen.
Ergo dan dat is het tweeden dat hem van noode is die
hem wil bereyden tot een saluh sterue, namentlyck dat
hy syn testament sal maecken als hy noch gaet en staet
en soe wysselyck daer in leue sal dat hy naemaels geen
twist oft tweedracht achter en laet syn vrienden. Want
den vrede is het beste pant dat men die naecomelingen
mach achterlaten. ¶ Ten derde als hy nu alle dingē
aldus wysselyck geordneert heeft soe sal hy hem gans en
geheel tot Godt gene, alle op hemelsche dingē dencken.
Addien geseyt hebbende alle eersche, tytelycke en vergaerckelike
dingē die soe sal hy syn Ziel wapene met die sacramēten
der heyliger kercken, en principael verstercke met het

lichaem en bloet Jesu Chri. **Wat Christiane.** Als die kindere
 van Israhel vngt Hant van Egipten sonden goen ende
 soude passere door die roze zee in het lant van beloften
 soe hebben sy gegeten het Raesch lammeken, en daer nae
 soe hebben sy die doorstylen gesmeert met het bloet van
 lammeken om dat sy sonden vry wesen vande slaende Engel
 Ende en sullen wy niet eten dat onrofel lammeken dat
 daer gebraden is aen den spit des cruyces om bebradt
 te wordde vande slaende Engel, als wy sulte vngt gae
 vngt desen donkeren kercker van Egipten van deser werelt
 om te comen tot het lant van beloften hier boue. Weder
 die kindere van Israhel als sy sonden gaen door die wil-
 dermis nae hant van beloften soe sgn sy van boue ver-
 sterct met het hemels broot mamma Exodi aent xvi
 capittel. Ende sullen wy desen donkeren en onbekende
 wech derre ingae daer soe veel ziel rouers en snaphane
 sgn sonder dese spjse te mitte, sonder versterct te sgn.
 met dit geestelyck mamma, het welck diet eet niet en
 sal hongere inder eebichheit. Helias die lach en sleep, die
 Engel stiet hem aen seggende staet op Helia en eet en
 Helias is opgestaen en heeft geeten het broot. waer doer
 den Propheet alsoe versterct is gelbeest, dat hy door die
 cracht van dat broot, veertich dage en nachten heeft
 gebast, en gelbandelt totte berch Oreb. Ende sulte wy

den hooge berch Oreb opclimme eer wy ons sulte gesterk
hebbe metten teer peminck onser zielen. Iser gemant
die eenē camp en stryt sal aengae tegē syne viant, he
en sals niet derre bestaen sonder te voerē gelvopent te
syn/ en sulte wy tegē ons eyfviante die helsche geesten
te velt derre trecken, eer wy ons wel versien hebbe. Den
vierige Martelaer Cyprianus seyt vande heylige martelaer
dat sy geen dingē soe seer en begeerde als sy mosten
tege die Tyrannie en hen vrande den stryt aengae, als
dat sy mochten verskerct werden mette teer peminck
haerder zielen/ met het sacrament des altaers/ met het
waerachtich vleys en bloet Jesu Christi. Eis ee memorabel
Historie die den kerckelycke hystorie schryver Eusebius ver
haelt libro sexto Ecclesiastice hystorie capite 32. van eenē
die serapion genoemt was. Dese serapion wordē met een
suaer siecke neder geslage, alsoe dat hy drie dage sonder
spreecken lach, Ommers ten vierde dach begost hy weder
te spreecken als eenē die vuyt den slaep ontwaect seggen,
hoe lange houdy my spraeck? hoe lange sult ghy my hier
houden/ loopt en haelt mi den Priester dat ick vuyt
dit leue mach ontsaen worden. En als hy dit geseyt
heest soe heest hy wederom sonder spraeck gelege. Soe hebbe
sy een somcken totten Priester gesonde. Maer het was
crackeel den Priester was oock sieck, hy en cost niet comē

Met te min hy heeft het Sacrament het Joncken gegene
 Als nu het Joncken die door genaecten soe is dese Serapion
 opgestaen en benet met blyder herten, eer tjoncken die
 door raecten, doort ingene des heiligen geests gesproken.
 Soe syt ghy wederom comen, gheeft my tegene dat v de
 Priester geleuert heeft, hy wist wel door het ingene des
 heilige geest dat sene heer sene Godt daer present was
 Als hy dit vant Joncken ontfange hadde soe heeft hy (als
 ontbonde en verlost sene van sijn ketene) sene geest
 gegene. Dinst dit Exempel soe en worden wy niet alle
 geleert hoe nootsaeckelyck dat is dit Sacrament, en mette
 bel achter straeten te gaen. Nu argumenteer ick aldus.
 Over die Jaeren xijf heeft den weerdige man Serapion het
 Sacrament des altars ontfange, en dat ontfange hebbende
 is met blysschappe gestorue. Maer oock soe werde hier door
 beschaemt die Caluiniste die willen segge dat Pape werck
 is niet het weerdich Sacrament en bel achtersstrate te gaen.
 Ergo soe en ist dan gene Pape droom, en nu cortelmg niet
 gebonde. Ende niet alle heeft hy t Sacrament ontfange,
 maer oock den heilige olge. Hier bleten die Caluine wedero
 (die Caluinisten meyn ick) hier gecken en spotte sy mede.
 Daer nochtans opentelyck den heilige apostel sint Jacob
 gesegt heeft int vyfte capittel Brueders yser yemant onder
 v heden sieck, die roepe de Priesters der kercken, en laet die

13

ouer v' bidde, saluende v' met olge des heere, en' tgebet des
geloofs sal den siecken genezen, en' den heere sal he' verlichte
en' ~~xxx~~ is dat hy in sonde is, die sulte hem vergene worden
Met welke woerde den apostel Jacobus niet alle fundamen
en' misfelt het Sacrament vande heylige olge, maer geeft
te kenne drie singulier crachten van dit Sacrament. **F**irst
weesen eest totten vertreckinge der zielen, want hy
segt. In dgen hy in sonden is die sulte hem vergene worden
Ten Tweeden tot vertreckinge des lichaems want hy segt
Die heer sal hem verlichten. **M**aer die gesontheit des
lychaems en mach den mensch niet voordier begeren dan
sen ziele soude moegen salich wesen **T**en derde tot een ver
treckinge oock om te vromelycker en' marmelycker te wedert
staen die tentatie en' aenbechtinge des boosen viants.
Christiane gelyck ick v' inde voorgaende sermone voorge
houde heb al eest datten heyligen Dymuel (gelyck Petrus
segt) altyt den mensch omgaende is, soeckende den welke
hy soude moegen verstaen. **N**ochtans soe besprngt ende
besformt hy principalyck den mensch in sen vuytersen.
Om dat den mensch dan versterct, soude moegen wesen
soe wort hem dit Sacrament gegene, en' ontfaent hier
door greselycke wapene om te vrymoediger en' te slonten
den viant onder de oghen te sien. **A**llen den ghenen die
desen stryt sulte aengaen die blase ick in hen oren die
woerde van sint Jan int boeck sende openbarminge aent

Tweede capittel. **W**eesst getrouwe totter doot toe, en ick
 sal v gene die crone des leuens. Ergo dan dat eest derde
 dat den gene van noode is, die hem tot salicheit wil bereyde,
 tegen die doot, Dat hy sal aentrecken tpanser des geloofs
 en **h**e selue verstercke mit dit sacrament der heghiger kercke.
Ten vierde is hem oock van noode dat hy patientie ende
 verdult heeft in het cruyce. settende hem in die hande Gods.
 latende hem daer mede wercken. Den ouden gysen **S**imeon
 als hy was inde tempel, en hadde gesien het kyndeken, hy
 haefden en snacten nae die doot roepende met lyder kelen
 by den **E**uangelist **V**ram aent tweede capittel. **O** heere
 nu laet ulve dienaer nae v woort inde vrede. want my
 oge hebbe gesien ulven salichmaker. **I**st datten ouden **S**imeon
 soe nae die doot geroepe heeft alle gysen hebbende het
 kyndeke, noch schreyende, Sulte wy dan die doot vresen
 nademael wy Christu tot een spys in onser hertte en siete
 genome hebbe. Christus als hy syn leske awyntmael gegete
 hadde en nu geguen was nae het hoefken soe is hy soe bemaent
 gelveest dat hy water en bloet sweeken den vuytwendige
 mensch schromende voor die doot. **M**aer wat heeft hy gedaen.
Hy is op syn aensicht geballe, en heeft driemaal geboden
 vader eest mogelyck soe neemt my desen bitteren kelck af.
 Maer niet te min en aensiet dit clage mynder natuere
 niet, maer ulven wille moet geschieden. **A**lsoe **C**hristiane

moete wy oock segge dese oft dergelycke woorden spreekende
met den Propheet David in syuen Cbn^e Psalm. **O** heere als
ick hier neder geslage en siet niet aen het clage mynder ma-
tuere. **M**oet ick dese herde noot des doots craecke, moet ick
desen bitteren kelck des lydens drincke, myn hert is bereyt
heere myn hert is bereyt alre goddelycken wille moet
geschieden. **T**is een memorabel en troostelyck woert daer
wy ons vry op moge troosten, dwelck den Apostel Paulus
spreect totten Romeynen aent xij^e capittel **O**ft wy leue
oft wy sterue wy hoore den heere toe **E**nde vriende wt
vraege ick v eens **I**st wel mogelyck dat gemant vuyt de
heere hant sal come geneme tgene dat hem toecomet
Sus hoor ick hem spreken by den Euangelist Sint Jan aent
x^e capittel **I**ck kenne myn schape en niemant en can
die rouen vuyt myn hant. **C**hristiane inchen wy
victorie sullen willen vechten soe gene ick v oock ten
wurden dat alle sterffelycke menschen oock profytelyck
is, den bloedige stamder des cruyces, want het cruyce
Christi is den eenigen schilt waer doer het helsche serpen
vermaecht wordt. **H**et cruyce is den stock waer mede den
Duyvel den neck gebroken is. **H**et cruyce is die foerdaem
waer over wy passeerden met die kynder van Arahel
nae het bant van beloften. **H**et cruyce is oock die leer
en die brugge lantse die welcke wy climme nae die

47

eelbige blyſchap. Het cruyſ is oock den Wage waer mede
Weg met den Propheet helga opgenome worde naden
hemel. **Christiane** yſer eenē hout die vande chappel ge-
geten heeft, hy en ſal niet lichtelyck ter ſeluer plaetſche
Wederom comen. **Alſoe** oock den Druvel ſoe geringe als hy
den ſtock des cruyſe ſiet daer hy eens mede geſlage is
ſoe ſal hy vlychten om datter wederom ſynē cop niet me-
de geplettert en worde. **Alſoe** dat eenē **Chriſten** menſch
met deſen ſtock gelbapent ſynde, **vermoedich** mach ſpreke
deſe woerde **Prudentz** **O** vermaledyt valsche **Serpent** part
v̄ van hier, **verſiet** v̄. **Chriſtus** is hier. Het tecke dat
ghy wel kent verdoemt v̄ geſelſchap. **Alſoe** vriende dat
ick bebynde voer een goede en lofflycke manier ende coſtynme
te zyn datmē den ſternende menſch voer helt die ſiguer
des cruyſe **Chriſti**, op dat hy ſoude gedencke en perſen
ſiet dat is die leer, dit is die brugge ouer die welke
Weg climme moeten tot den hemel waert. **Bernardus** ſchry-
uende op een plaets ſpreect aldus **Hoe** iſt moeglyck **Oeght**
hy dat hem genant niet en ſoude verbyden in ſyn lyde
als hy **Chriſtū** ſiet aen ſyn cruyſe hangē. **Hoe** eest oock
moeglyck datter yemant ſoude **clymmoedich** worde, en niet
vermoedich en ſoude ſterne als hy ſyn oge ſlaet op ſyn
meester en ſalichmaker **Chriſtū**. **Eest** niet eenē ſchoone
trooſt voor ons dat hy ſyn gebenedyt hoest tot onſwaert

inrecht om ons te cussen. **Eest** ouch niet eenē schoonen
troost voor ons dat wy hem sien hangē met vintgerechte
armē bereyt sende om ons te ontfangē in sender gemade.
Eest ouch niet eenē schoone troost voor ons dat hy ons
niet en begeert te ontloope. **Eest** ouch niet eenē schoone
troost voor ons dat wy hem sien hangē met vē gheopē
de syde, daer hy ons vintgeschonckē heeft den schat der
heyliger sacramente, en soe ryckelycke en liberalycke syn
preuoēs bloet vintgestort heeft, alsoe dat hy niet een drop
pelken by hem ghouden en heeft. **Christiane** staet op
v oghē op Christus, want hy is het Metalen Serpent
dewelck **Moyse** opgericht hadde in dē oude Testament
doen den leger **Israehelis** was gebetē vande serpente
Moyse heeft een metalē serpent opgericht die dat aē
schoude worde genesen. **Alsoe** is Christus ouch verhenē
aen het hout des Cruyses op dat alle die genē die hem
sien, dat is die in hem geloone souden gesont gemaect
worde. **Christiane** ick hebbe v daer een goede cūst ge
leert die v altesamē van noede is om salich te sfermen
Want wy syn altesamē **Godt** eenē doot schuldich. **Hebbē**
wy die doot op den hals en wy loope op die apteerckē
oft in dē hoff wy en mogense niet voerby. **Indyē** ghy dū
gerustelick wilt sfermē soe is v in dē yersotē van noode
dat ghy eerlick leeft, die gebode **Godts** onderhont, uwe

Christa roep met goede wercke beercert. Christu ulbe
 Grundego met bernende lampe te gemoet gaet/soe en
 mach v noch die helle/ noch het oordel/ noch die doot litten
 Ten tweede dat wy ons Testament in tyts sulle maucken
 als wy noch gaende en staende sijn/ en dat wyt niet
 opt lyste en houde op dat wy niet verrast en vererde
 Ten derde dat wy met tyde ons Conscientie ondersuecke
 en wapene ons ziele met die sacramente der heyliger
 kercken/ en principalyck met het sacrament des lichaens
 Christi/ diwelck een teer peminck is onser zulen en oick
 met het sacrament des heylige olye. Ten vierde dat wy
 sulle patientich wesen in ons lyden en sieckbedde denckede
 wo gae ick o heere die droenige processie die ghy voer my
 gegae hebt/ gelade sende met den sware balck des cruyts
 nae den berch van Calvarie. Ick wil oick patientich
 wesen/ en goetwillich drage wat ulbe goddelijcke wil
 op mi leet/ ghy hebbet my met ulbe ege exempel geleert
 Ende dat den mensch stantastich mach blyne soe moet
 hy hem oick diermaels wapene met den schilt des heilige
 cruyts. Den hont en wil den clippel niet eten daer hy
 eens mede geslage is. soe oick den helsen hont/ is hier
 mede den neck oick eens gebroken/ daerom is hy altyt
 bebreest voor dit cruyts. Christiane ick bid v wilt doch
 altyt dese vier poincten voor oge hebbe/ in die ghy dit

doet soe salt geschiede, dat ghy vrymoedich met die vyff
vyse maechdekens die doot verwachten sult. Ick sie die ghe
die voer v hede rede sal ghe. Ick ben die v moet segge
ghy heden moetet beware en belene. Ende in dien dat
wy dit doen soe sullen wy ons lampe met die vyff vyse
maechdekens wel verciert hebbe. Ende als die stemme
inder nacht sal gehoort wordte, siet den Bruydegom
compt ghet hem te gemoet, dan sulte wy vrymoedich en
niet blyder hertte opstaen, en gaen met onse brandende
lampe den Bruydegom te gemoet. Ende met hem sulte
wy gaen inde vruechd en blysschap des eelwige leuens
Welck v en my verleen Godt den vader Godt den
soen, Godt den heylige geest Amen

Hier nae Volgen sommige Sermoenen
sprekende van het aenstaende Retueerdich
oordel Godts

Van het oordel het yeerste sermoon

Deuteronomij aent 32 Cap.

Oylaci dit is een volck sonder verstant en sonder ke-
nise sonder raet en vorsichticheit, och oft sy eens
vres ende verstendel worden, datse voorsage ende kende
hen vuytsten die hen aenstaende sijn

Als sack dat zeer vreebdt. en seer on-
geschickt, zeer ongefundeert, schadelick en
schandelyck ligen die articule en dwalinge
die den ketter Lutherus geblaffameert voort-
gestelt en vuyt sijnne hofde gedroomt
heeft. Nochtans soe laet ick my verstaen

datter gheen artikel soe vreemt en luyt en soe veers vande
rechten gront en verstant der heiliger schriftneren, ghee ick
soe schandelyck en schaedlyck en is als den artikel waermede
hy blaffameert die vreesse Goides seggede Dat die vreesse Goides
opstaende mit herte vanden mensch door taenmercken
van sijn vuytsten, door touerpeysen van het oordel Goides
van den brant der helle, van de doot, dat alsulke vreesse
niet lofflyck oft prybaer en is, mer verdoemelyck en maect
den mensch geberyside huyckenaers voor Godt. All is sack
(segge ick) dat alle die dwalinge en arturite des kitters
Lutheri periculoes, schadelyck en schandelyck sijn. Ick en geloof
nochtans niet datter eenē artikel soe vreemt luyt, en soe

veers vanden gront der schriftuerē is. **Jae** alsoe der schriftuerē
contrary seggende, dat die vreesē die opreest inder hertte
der menschen, door touerperysen van syn vuytsterke, van die
doot, van die helle niet loffelyck en is, maer dat sy den
mensch meer sondich maect, door welcken artikel hy lastert
die vreesē Godts. **Jnden** veersten die dwalinge oft Artikel
is hynderlick en schadellyck den Christen menschen. **Want**
het neemt ewech vuyter hertte den thoom en brydel
die vreesē Godts, waer doer den ouden Adam, als doer eenē
thoom ghetoomt wordt en in syn officie en synē roep ghehoort
wort, dat hy niet te vuyte en gaet die geboden Godts.
Jae door diwen artikel wort den mensch toegesloten die
deur, en den inganck waer doer hy comen mocht totten
eeuwigē leue. **Sus** schryft den wyse man **Ecliaui** uit
cap. Die vreesē Godts vermaecht en verdroeft die sonde. **En**
sonder twyffel het behoort dat die kynderē Godts altyt
sulle diene, en hem sulle lief hebbe vuyt vuerder ende
oprechter liefden, gelyck die kynderē hunne vader. **Nochtan**
die vreesē moet voortgaē en den wech bereyde eer die hertte
int hertte can comen. **Het** welck den heyligē leeraer sint
Augustyn wel heeft verstaen, en met een schoon gelycke-
nis verclaert. **En** yser gheen vreesē soe en cander die liefde
niet in come, **want** segt s. **Augustyn** yser eenē schoematen
en hy lappe byden andere nagen wilt met eenē draet
hy neemt veerst een borstel, hy en can den draet door

door die lappē niet gerygē oft hy moet eerst die borstel
 daer door steken. **Niet** dat die borstel daer in soude blyuen
 steken maer doorgaen. **Alzoe** (seyt Augustino) die vrees moet
 thertte bereyde en bequāe maecte eer die liefde mach ingaen
Niet dat die vrees blyft int hert, maer die gaet wederō
 vuyt en die liefde blyft. **Ende** behalūe dat dūc artikel
 soe schandelick en schadeluyck is, soe is noch den selūc artikel
 een lastering en blasphemie tegē **Godt** en syne eenigē soon
Chrm̄ Jesum. **Vriende** wat meyndy dat **Christus** onsen
Bruydegom syne kyndere heeft wille gebruyfde huycken aens
 maecten. **Neen** hy voerwaer. **Nochtans** lesen wy wel dūc
 sent en dūc sentmael, dat dese vrees ons vorgehoude wort
 om ons in sonden snorkende te verwecke. **Waer** toe dienē
 die dreygemente der kneysende tanden. Die dreygemente
 vande ewigē brant. vander vuytsterste dūcsterms, ende
 van het strenge rechtneerdich oordel **Godts**. **Waer** toe.
 dienē ons dese dreygemente. dan datse ons een salige
 vrees sonde indrucken, en van sonde bedwingē. **Waer**
 mogē doch die lutherane niet die woerde blyue die hy
 soe dūc selue heeft vuytgesproken by de **Euangelist**
Matheū aent x. cap. **Myn** vuytuercoere en wilt niet vrees
 die lichaem dooden, en voort gheē macht meer en hebbe
ick siveer v by die waerheyt. **Dien** **Godt** sult ghy vreesen
 die de siele en lichaem mach verdoemē inder helle. **O**
luthere segt mi eens als **Christus** alzoe hertelyck vmaende

dat **sz** Godt soude vreesen die de macht hadde Ziel ende
luchaem te verdoemē inde helle. **Ick** vrage v heeft hy daer aff
doen hypocryte en hugckenaers wille maken. **¶** **Secnsus.**
David roept inde oude Testament in syne **cxvij Palm.** **Doe**
seeft myn vles met ulber vreesen, want van v oordelē heb
ick gebreest. **Oick** soe hoorē ick hem roepē in syne **xxxij Palm.**
Compt myn vngtueroere kyndere tot my, doet open v oere
en v hert en hoort my stem, ick sal v leere die vreesē **Godts**
Op dese woerde schryuede dat licht der heyliger kerckē **Basilis**
segt aldus. **O** mensch wildy weten hoe salich dat die
vreesē **Godts** is die tot een salich leue leyt, en van **Godt** in
die ziele wordē gestort hoort my ick salt v seggē. **Als** ghy
tot sonde wordē getenteert, en gereyght zyt tot gnaet, aen
merckt ghy dan en denckt hoe dat ghy **Christum** siet sitte
inde richtersstoel, hoe dat hy omringelt is van alle die **Engel**
sche geeste, hoe dat alle die creatuere voor hem staē schudde
en beuen verwachtende **sz** glouose toecoemst, want **sz**
sulle rekenchap moete geue van allen hen wercken, woerde
en gedachten. **Aenmerckt** hoe die helse geesten sulle comē
met hen peckstocke, hoe dat **sz** met v handele sulle creggē
sz v onder hen clauwen. **Dit** sult ghy aenmerckē ende
gedencken. **Want** door dat overpeysen van dese dingē sal
v hert met een salige vreesē belvoge wordē, en als met
eenē thoom vande sonde getrockē wordē. **Ende** wilt ghy
daer een **Exempel** van hebbe. **Den** heyligē leeraer **sint**

Augustyn heeft ons daer van een leuende exempel. Het
 was een rou vogel voor syn bekeringe. maer soe hy belyt
 in syn boeck synder bejdemis het primapaelste dat hem
 bekeert heeft, en tot een heyligh leue gebrocht heeft is ge-
 weest die bresse die hy hadde door touerpeesen van het
 strenge rechtueerdich ordel Godts. Hier by lust my oock
 te brenge tge dat sinte Hieronimus schreft tot een
 maecht Eustochia genoemd. waer hy belydt dat hy se
 selue opte vleysbanck geleet heeft als hy seyt. Dat ick
 my selue soe straffe en sulcke cruyts aendoe, dat doe ick
 door die bresse van het aenstaende rechtueerdich strege
 ordel Godts, en vande helschen brant. Ergo dan dese
 voorhaelde getuychenissen der heiliger schryftuere, en oock
 dese voorhaelde Exemple verclare genochsaem hoe valsch
 periculoos, schadeluyck en verderffelyck is desen artikel
 vanden ketter Luthero seggen dat die bresse Godts die
 int hert van eenē mensch opryft doir onerdencken
 des strenge ordel Godts, en eelvyge brants der helle
 den mensch eenē gebegynste huyckemaer maect, ende
 hem meer sondiger en quader maect. Want Christus
 heeft ons deser bresen vermaent en seer aengepresen
 Darenboue soe hebbe wy daer noch leuende exemplen
 aff. Ende wy hebbe mede verclaert hoe dat die bresse
 als eenē thoom is waer door den mensch opghoude wordt

vande zonde Tot duen eynde compt ons moeder die
heylige kercke en helt ons voor oghen opte zeerste sondach
vande Advent dat schreemelyck en verneerlyck Euangelium
sprekende van die grothoelycke teckenē die daer gysien
sullen worde inde son, maen en sterre, om dat Adams
kynderē hie doer verschrickt wesen hen salicheyt sonde
bereyde en dan vrymoedich Christen sonde veruachte
en hem met een salige vreesse te gmoet gae comende
inder aerde Tot duen eynde soe willen wy nu in tegē
woerdicheyt van het Euangelium met v. x. spreke. *Maer*
erst voer al bidden om gratie.

Het euangelium naeder letter *Luca aen xxi cap*

Onder alle tgoen dat schrickelyck en schreemelyck is
en het hert der menschen met een salige vreesse can
bewege en vande sonde van die werelt en die wereltse
dinge can afftrecke soe en yser noch inde hemel, noch
inder aerde niet dat den mensche in syn hert alsoe
can beuere, soe crechtich en geweldich den mensch can
afftrecken van die werelt, en ydelheyt des werelts als
die dagelycke oiffenisse en gedenckenis van het strenge
ordel Gordts namentlyck dat Christus inde vyfteste
dage sal come als een strenge Lichter oirdelen leuen
en doode. En dat een yegelyck in syn persoon sal geroep
worde in die vryschael Christi om daer te ontfange syn

— eygē behoude des lichaems nae dat hy gedaen heeft
 goet oft gnaet Ende dit en is mynē droom oft fantafy
 niet mer dat heeft oick gesproken den wesen man verna-
 nen sijnē soen seggen **Gedencket** op v vngterste ende
 inder eelicheyt en sult ghy niet sondige. Sone beghert
 ghy een panser oft schilt tegē die sonde en sondige wercke
 soe neemt daer tegen die gedenckens van het strenge
 oordel **Goedts** **Ouer** die Jaere xij^e oft daer omtrent
 namentlyck inde tyde van **Ambrosio** soe yser geweest ee
 geestelycke dochter die met ee heerlycke solenelycke **Professie**
 haire trou haer lichaem en eerbare maechdō opgeoffert had
 haire bruydegō **Christo** voor den outaer. Ende het gebeurde
 dat sy doer conuersatie en gemeynschap van ongelycke
 persone tot abusie en val gecome is. **Ambrosius** heeft tot
 dese Non een costelyck boexken geschreue geintituleert
 tot die gescheynde Maecht. In welck hy haer seer verhaelt
 en leet voor oghē die leelicheyt haerder sonde en zult
 hy straffe seer en verclaert want sy haer vngterste
 gedachtich waer geweest sy en sonde tot die val niet ge-
 come hebbe seggen tot haer. **O** dochter **Belial** die certzts
 eens plach te wesen een dochter van syon van het hemelsche
Jerusale, en een prinsesse van het geestelyck hof **Salomons**.
 Waer toe hebt ghy v toch laten verleyden. Waer toe hebt
 ghy v laten verduere. **Och** waert ghy gedachtich geweest
 alver vngtersten haddy voor v oge gehadt dat oordel **Goedts**

en den eelbige brant der hellen ghy en waert tot desen
bal niet gecome. Waren die sondige Adams kynderen deser
vuytsterke gedachtich, hen hert en begeerte en affectie en
soude niet geneecht syn tot die sonde. Den heilige leraer
sinte Augustinus. (die sulcke loff heeft inder Christelycker
kercken) heeft op een plaets geschreuen. Al waert saeck dat
Christus het geheel ganse iaer ons anders ghee Euangelium
te voren en liet dat het Euangelium spreken van het
Oordel Godts, en die tekenen, het soude genoch wesen om
het volck in goeder ordinantie te houden en van sonde
te trecken. Ende dit is die reden en oorsaeck dat die
Catholycke Christen kercke ons niet alle eens voer en
helt het Euangelium spreekende van het oordel Godts,
maer op sinte Catharinē dach, en noch op ander feest
daegē, daer mede te kennē genende hoe onboerlyck hoe
profetlyck dat is den Christen mensche datmen hem
het oordel voerhout, dat hem het oordel Godts door den
Predicant wordt ingedruckt, om dat hy door tgedencke
van het oordel Godts als met eenē thoom en bregdel vande
sonde en vleschelycke begeerte mach opgehoudte worden
Aengesien dan aendachtige, dat die gedenckenisse ende
ouerpeffen van het oordel godts soe profetlyck is dat
die mensch daer deur wordt tegengehoudte vande sonde/
de werelt en vleschelycke begeerte. Soe is mī boernemē
dat ick met v liede spreke sal van dit selue oordel godts

dat soe proufytelck is dat die mensch daer doer wordt
 tegengehoude van die sonde, die werelt en vleeschelcke
 begeerte, Ende dat v. x. mach weten wat wy preken
 sullen, soe sal v geluue te wete hoe dat wy sullen bliue by
 die limiten en palen van het oordel Goudts verhaelde Ena-
 geluue, daer wy verclare sullen die verschrickelckheyt van
 die voorgaende teekene die voortbaer seer gronwelyck en
 verschrickelyck sullen wesen, soe die schriftuer verclaert, **Jae**
 ick soe schrickelyck en vermerlyck dat niet te gelooue
 en waer ten waer saecke dat den heylige geest soe gespro-
 ke hadde inde heylige schriftuere, **Jae** onse broeder Chrs
 als hy syne Apostole vorseggē soude dese gronsame en
 vreeselcke teekene, en vreesde oft sy daer aen twyfelē
 mochten, soe heest hy dat niet syne eedt geswoore seggen
 O myn Apostole al schynē dese dinge tgelooft bouē te
 gaen. **Noch** tans siveer ick dat by die eeuwige waerheyt
 hemel en aerde sullen vergaen maer myn woerde sullen
 bliue staen. **Wederom** soe lese ick inde wercke oft handel
 der Apostole aent xxij cap: **Als** dat den Apostel Paulus
 gebange lach inden kerker, en hy soude hem verantwoorde
 voer den Richterstool vanden President felix door die
 predicatie Pauli. **Soe** heest Paulus begonne te disputere
 van het aenstaende oordel Goudts. **Maer** Paulus heest
 dan alsoe gesproken van het oordel Goudts dat den heyl-
 den sche en ongelouige Prins felix door die predicatie Pauli

belvege wordde, en begost te beue. Dernt nu eens watti
grouvelijcke dingē moet Paulus gesproken hebbe van het
oordel naidemael daer door een afgodes en goddeleose
Pr belveecht wordde, en by nae gelaten syn affgoderg
en gnaet leue. Ende Christiane dat ghy oyck mocht
belvege en vermeert worde, in ulber hertte soe begere
ick dat ghy attentyff wilt wesen int tochoore en gene
my een wegmichsken audientie inde geest. Die daer
sal come een **L**ichter over die leuen en doode, en sal
die vuytsterse sententie, het vuytsterse oordel gene in
welcke voms en oordel ons vuytsterse salicheyt oft ons
eelbige verdoememis gelege is Die (seg ick) heeft selfs
gesproken seggen. Dan soe sullender tekenē geschien/
benanthege/ overmidts **20** Wat is dit geseyt? Christus
heeft met desen woerde wille te kenne gene. **A** ist sacker
datten aenstaende dach des oordels onbecant is vor
die menschen, (Want niemant en weet die dach dan
die vader en diet den vader wil openbaere) dat nochtas
die hoge mansseyt **G**odts int vuytsterse oordel niet en
sal verraschen ongelwaerschont die inwoenders des werelts
met syn Aveede toecomst. **M**aer gelyck groote potentate
monarche deser werelt als sy sulle come tot emniger stadt
soe seynde sy somige **A**mbassadeurs voor vuyt, om dat sy
die lantsaten hen toecomst soude segge en vercondige/
op dat sy op syn toecomst toelegge soude. **A**soe ick die

hooge **Mars** segt **Goudts** als den tyt sal comē dat hy eens
 rekeninge sal eschen van syn ondersate/ en tegelack eens
 sal moete betaelt worde/ soe sal hy oyck tekenē vonsignete
 en laten geschue in die **Zon**/ maen en sterre. Welcke
 tekenē sulte wesen als legaten en **Ambassadeurs** die de
 mensche sulte waerschouwe dat den **Coninck** nu is comē
 om rekening te eschen. En vraechdy vriende wat
 tekenē sulte geschuen wy sullen al by den anderen
 rape dat wy herwaerts en derwaerts in die **Schryftuer**
 vnde. **Inde** yeerste die **Zon** die nu soe schoon licht en
 een verciersel is ouer die ganse werelt die sal verdockert
 worde en hare raiconel aentrecke. Die maen die ons
 verlicht inde nacht die sal verdonckert worde. Ende
 gelyck de **Propheet** segt. sy sal in bloet verandere. Ende
 wat yser doch lieflycker. lustiger om aen te schouwen
 dan het firmament des hemels dat soe verciert is mette
 sterre en bysonder inde **arontfont**. Nochtans sulte die
 sterre vint den hemel valle. Dan sullender comē sterfte
 en pestilentie. Dan soe sulte daer groote seditie en groote
 geruchte van onzoge opstaen. alsoe datten eenē **Coninck**
 sal tegē den andere opstaen. Deen stadt tegē die ander
 ia het een doop tegen het ander. **Jae** die met malcandere
 in een huys wone by den andere slape/ mette anderen
 eten en drinke die sulte opstae tegē den andere. **Alzo**
 dat den soen sal opstaen tegē den vader en contrarie. **So**

En met eenē woert geseyt Ten is niet wel vint te spreken
die discordie en afgryselijckheyt die int firmament des
hemels en opter aerden behoort en gesien sal worden. **Wat**
dan soe sal die goetertiere vader (die nu soe mindeleijck
en goetertiere is) syne thron en thier synder grāschappē
vuytsfortte als water. **Christiane** dat ghy mocht versla
tgeē dat wy wille seggē. soe neemt een exempel van
eenē ryckē machtigē Coninck oft Monarch. Daer is een
Potentiaet oft monarch die veel ondersate onder hem heyt
het gebuert nu dat die Rycksgenote rebellere en wapen
tege hennē Coninck opneme. **Soe** schryft die selfste Coninck
eenē sterckē leger en seecker volck aen. om daer mede die
rebellige van syne ondersaten te castyē. **Maer** wat doet
die Coninck. hy segnt tersfont syne heel macht. syne geheel
armey aff/ doet hy .^d neen hy. **Mer** hy segnt geerst lichte
peerde voor vuyt om eens den viant te beruycke en te
bespree oft besichtigē hoe sy gewapent en gemonteert sijn
Daer blyfter een/ daer thien/ daer twintich daer byter
vyftich int gras/ daer een hondert/ maer dat en is die
principale leger noch niet/ dat hy die vuytsegnt dat daer
hy om hen te vernere. **Maer** als hy siet dat sy al enē
obstinaet en ongehoorsaem blyue soe brengt hy synen
geheelen leger aen/ en hy en laet niet af/ oft hy en heeft
wederom onder syne bedwanck. **Soe** sal oick doe die hoge

Mansfeyt Goudts, en oock noch doet hy dat selfde **Vriende**
 wy syn altemaal **Bycksgenote** en vasalle **Christi** die ouer
 die vint int **Sacrament** des doopsels onse eedt gedaen
 hebbe dat wy hem getrou en gehorsam soude bliuen alsoe
 lange alser noch aessem in ons lyf is. **Maer** eglary wy syn
 dwerste die tege den **Cominck** rebellere, die wapene tegen
 hem op neme. syn mandamente niet en onderhoude maer
 onder die voete treden, **Daerom** denck hy nu hoe dat hy
 ons ten soetsken castyen sal ende ons wederom onder syn
 subiectie brenge. **Hy** segnt ons nu syn voorbode, en syn
 dwinaers voor vint dat wy hier doer soude beweecht worde
 en ons wederom bekeere soude tot een waerachtige peni-
 tentie en lectwysen van ons boos voorgaende leue. **hy** segnt
 ons duren tyt honger noot. **Daer** woiter tersfont een deel
 af mede nergeleet, mer dit en is noch die geheel macht
 niet, dit en syn noch maer voorlopers die hy ons segnt om
 die ondersaten daer dor te verschruke, en te vermane tot
 betermis harrs lenens. **Maer** als hy siet dat wy al euen
 obstinaet bliue, ut eue verseynt en hertneckich soe sal hy
 syne principale leger af brenge en choone syn geweldige
 macht. **Waer** aff die schriftuer spreect int boeck der wyshz
 int v. capittel. **Dan** (te wete inde dach des oordels) sal Godt
 alle die creatuere wapene ter vbraecke syn der byanden
 by sal aendoen voor dat borst getuych die **Rechtuerdichz**

en hy sal neme voer eenē helm secker ordel, hy sal neme
die omierwimmelycken schilt die gerechticheyt, en hy sal
syn grontvelycke gramschap scherpe tot een lancie, en met
hem sal vechten den omganck der aerde tegē die omier-
skendige. Ende Christianē een figuer hebbe wy hier aen
die kyndere van Israhel. Die kyndere van Israhel leefde
sonder bresen en achterdencken, sy vermoorde die Propheten
Godts die tot hen gesonde waere. **Soe** sy en ontfage haer
niet te dooden **Chriſt** Jesum den natuerlycken soen Godts
vander eelicheyt vyrtē hert syns vaders geboere. **Oick** soe
vermoorde sy die Apostole en heylige kyndere Godts.
Maer wat isser geschiet. Godt gna en thoonde dat he
leet was, hy dreychdense met wonder tekene, en waersche-
dense door syn Apostole en Apostolische manne. Maer als
sy noch al enen hert en versteent bleue in hen boosheit
en nergens nae en vræchde, soe heeft hy syn macht ten
mael getoont, alsoe dat hy tot hen gesonde heeft het ge-
heel roomsche gewelt en macht, Welcke romeyne daer
alsulcke desolatie en vervolginge gethoont hebbe dat dies
noyt gehoort en is geweest van het begin der werel aen
noch oick en sal gehoort worden voor die tyde des ondels.
Alsoe sal oock die hoge mayesteyt Godts met ons Adams
kyndere doen in dyen wy ons niet en tyts en bekeere. **Maer**
my dunckt dat ick gemande hoo vragē hoe sal dit geschie.

Vriende tegen dat wy nu geseyt hebbe en verthoont dat
 en hebbe wy niet vint onsen droom vint onsen cop oft fantasie
 verhaelt maer vint die fundamente en passagie der heyliger
 schriftuere Den wyzen man schryft int boeck der wysheit
 aent x. capit. Dan (inde dach des ondels) alser ghee beter-
 nis van leuen en sal sy dan sal Godt almachtich met ee
 seloersy sy leue wapene, en ouck die creatuere tot straf-
 singe van syne vyande, hy sal aenneme den ouerwinne-
 lycken schilt der gerechticheyt, Dan soe sal hy come en staen
 alsoe gelvapt wesen tege die dwase onbedachte Adams
 kyndere, die nu soe triumphere en dominere, die nu sike
 laten soege, en soe onbebreesst en onberdacht van leuen sy

Christianen hoe sullen wy ons cumme stelle tege desen leger?
 Sal wel gemant van ons heden die gramschap en straffing
 van alsulcken Dichter wel cumme ontcome? O neen hy,
 maer gemant ter auontuere sal vrage. Ack hoor dat inden
 hemel wonder tekene geschuen sullen, maer wat sal hier
 opter aerde geschuen: op die watere en in die zee. Die
 schriftuer antwoordt en seyt voort Die zee sal vuerich en
 gelogch worde gelyck een mensch die vertoornit en gestoort
 is, sy voerhoost onsteeckt hem. Alsoe ouck die zee sal
 onsteken en haer gramschap thome. Daermede te kenne
 genede dat die zee ouck tege ons bose mensche, tege ons
 vyande Goudts vechte sal, Och Christianen wat betekent
 doch den brant der zee, die bloedige maen, die duystermis
 der sonne? wat betekent doch alle dese grouvelycke ende

Schremelycke tekene. Anders dan dat sy roepē met lyder
kelen, **O** mensch bedruct v wel vrees voersichtich daer
is eenē grooten heer aenstaende, een groote straffing is v
nakende, ten is niet mogelyck dat ghy syn siveert oft lanch
ontvlien sult. **Dit** en segge ick niet om dat ick v Consciet
son verschrieken, maer (gelyck ick v te vore ruerde) dat
segge ick daerom, op dat ick in v hertē sonde drucke en
imprenten een salige vrees, waer doer ghy als cloer eenē
thoom sout worde opgehonde vande sonde en sondige werlt
het loopt al op die vermaninge Christi seggen. **En** wilt
niet vreesen den genē die lichaē doode, mer vrees den
genē die de macht heeft zuel ende lichaem te werpen
inden brant der hellen. **Ick** en twyfel niet eens oft daer
synder die dencken by hen seluen. **Wat** hoor ick. **Sullen**
alsulcken tekenē geschieden inden hemel en inde zee,
opter aerde, **Wat** sal doen den armen mensch. **Ick** en
wils v niet segge, want dat icket v seyde, ghy en sonde
my niet gelouē. **Maer** nu moet ghyt gelouē, die eelbige
ongeschapē wyshet Goidts, die eelbige waerheit Christi
die noch liegē noch bedriegē en can, seghet **Die** mensche
sulle verdoere van vreesē en verbaechtninge der dingē
die der geheel werelt overcomē sulle. **O** watter cracht
watter indrucke hebbe die woerde Christi **Recht** oft by
wilde segge. **Ten** sal gē cleyn dinc dinc wesen, **gē**

ten sal geen cleyn benauthert, geen cleyn verneertert oft
 tempeest wesen, maer soe groot soe sivaer dat sy de mensch
 sullen syn doode verbe doen settē, syn hande doen wringe
 syn hair byten hoest doen trecken, en sal alzo groot syn
 soe verneertert, en soe schromelyck dat den mensch sal
 byt drooge, en van benauthert vertere het merck synder
 beemē geen vlesch behonde over syn gebeente dan alle
 het naecte en bloote vel. Dan soe sullen sy spreke den
 eenē totte andere. Och wat betekent dit? Wat sal hier
 nae volge nae dese grondelycke tekemē? Och die soe wys
 waer die dit verstont, die coste vorsien wat nae dese
 benauthert doch mochte comē en volge? Over die laere
 xij^e oft meer soe heest **S. Jan Guldemont**, een gekert mā,
 een welspreckende man, alzo dat hy met syn gulde tōge
 ock steemē hertte heest doen beruere. Oft daer no stont
Chrysostronus oft dat daer stont **Petrus**, **Crysolagus** noch
 tans soe en waert hen niet mogelyck dese benauthede
 en tribulatiē voer hen weerdicheit vint te spreken.
 Maer op dat ghyt ennichsins verstaen moget soe neemt
 een gelyckemē vander tempeest der zee. Iser gemants
 eertzts in die tempeest der zee geweest die mach dit
 eenscheels verstaen. Iser een onweder op zee, die wynde
 blasen, die zee bygt en brult, den **Piloot** den schipper
 verlust het roer, hy en can tshyp niet langer bestuere

den mast die breeckt in een ogenblick meynt hy te verdrincken.
Sombylen soe hooch inde locht verheue als eenē toren hooch
boue die golue, terstont in een ogenblix terts wederom
neder onder die golue, soe dat hem die golue ouer het
hoofd slaen. Ick vrage nu v eens Christiane soudet die
liede wel luste te lache te eten oft te drincke. Soudet
hem wel lusten te danse te springe oft ennich ander am-
reus liedeken te singe, **Neent** voorwaer. **Maer** sy souden
lope, sy soude schreye, weene met gelbronge hande, sy
soude come om troest en hulp deen byden anderen, **maer**
daer en is gheenē troest dan by Godt. Dan soe slaen sy
hen hande, hen oge opwaerts, sy bidde sy geloue beue-
deen ouer dander seggen. Och waer ick hier vint hoe
soude ick den heere diene dancke en loue, hoe soude
ick myn leue betere. **Indie** vriende dat dit geschiet
alst tempeest, storm en onweer is op die zee, wat sul-
dan geschiee in die leste tempeest en benanthegt. **Wat**
sulle dan doen die inwoenders des werelts als alle die
creatuere soe sulle rase en geberē. **Meyndy** wel dat
sy dan lust hebbe sulle te bancketerē, te singe oft te
springe. **O** onsalige sondare, **O** buese ombebreede **Dijs**
kynderē, tot wiens verdoemenis en verschrickinge alle
dese tekene verthoont sulle worde. **Maer** contrare salich
salich en driemaal onersalich die kynderē **Goudts** wiens

Conscientie dan van binne getuyge sal dat sy hemme
 roep door goede wercken seker gemact hebbe, dat sy
 hen lampē verciert hebbe, en die tocoemst des bringde-
 goms met alder sochnoldicheyt verwacht hebbe, die en
 sulte dan niet verlage wesen, mer met vryer herten
 met vrolycker conscientie sulte sy spreke tgeē dat den
 Propheet David spreect in synen xlv. Psalm. **Onse**
Godt is onse toelucht en cracht, een huiper inder tri-
 bulatie die ons bouē maten seer gebonde hebbe. **O** laet
 vresen die werelt en die wereltsche mensche, laet vresen
 Adam met syn onbedachte kyndere die den tyt der gra-
 tien en genade versuynt hebbe. **Godt** is ons heer, ons
 toelucht en beschermmer. Tot troest van die vuytuercore
 kyndere Godts, tot troest en verlichtinge van die oprechte
 kyndere Godts, soe heeft die heer gesproken int Enāgelie
O myn lieue kyndere en vrees ghyhede niet Ghy sult
 doen gelick genangene doen die vuyt den kercker verlost
 werde, en worde verhenē tot grootē staet en eer, **sy** sulte
 syn bly en vrolyck van herte, alsoe sult ghyhede v orck
 verblyde. **Heft** op v hoofde als ghy alle dese dingē siet
 geschiede, want v verlosinge is nae by. **Gelick** inde me-
 alsst vuytwaerts gaet en die bome beslaen te botte en
 blaedere te cryge dan segdy **Godt** sy geloyt **Godt** sy ge-

benedyt / den blote conde winter is verby / en de gewoche-
lycken grogenden somer is voor die hant. Soe onck als ghy
alle dese dingē sut sien geschiede, dan denck die doore
droge conde winter sal voorby syn / alle druck en lyden
alle tribulatie en benant heyt syn gepaseert / en den lief-
lycken soeten somer is nu aenstaende daer wy anders
niet verwachtende en syn dan gemachte en vruechte
sonder eynde. Egene dat ick tot noch toe gesproke hebbe
vande aenstaende dach des oordels / en vande groenwe-
lycke en eysschelycke tekenē die geschien sullen voor dese
dach. Soe protesteer ick wederom gelyck ick geprotesteer
heb / dat ick dit niet en verhael om v verlage consciētie
cleyymoedich te maucke / mer om alle Adams kyndere
die nu soe wilt en onbebreest van lenē syn tot een
salige vreyse te brenge / en om dat ick in v hede herte
wil indrucken egene dat den heilige Apostel Paulus
bermaent totte Romeyne int xij cap. Broeders weet
dat nu die vre is vande slaep op te staen. Broeders
en slaept / en snoect en sluymert niet meer. tis nu meer
dan tyt vande slaep op te staen / want nu is onse salichs
naerder. dan doen wy versē geloofde. O Och oft ick
soe cost rüere het pinseel mynder tonge dat ick v
dese vermaninge in ulver herten mocht drucke. Ick bid

Godt den hemelschen vader dat hy v hede alsulcke geest
 Wel insorte den welcke Augustinus gehadt heeft, ma-
 nentlycke dat ghy dese woerde en vermaninge vā sint
 Paulus alsoe mocht verstaen en bekenen gelyck s. Augusti-
 nis die gelysen en tot synder salichs aengenome heeft
 Gelyck ick wel eertryts vermaent heb Augustinus was
 voor syner bekeeringe een rou gesel, een rou vogel, Overspel
 dronckenschap was hem gemeen, en syner dagelycx spel.
 Negē iaere was hy inde ketterge der Manichee geweest
 Syner moeder Monica vermaende hem dickmaels dat hy
 doch dese dingē laten soude. Dat hy ghee overspel en
 sonde doen, niemants anders hynforou en sonde begere
 dat hy hem van lichte vrouwe soude houde. Maer ick
 segt hy inde boeck synder beylidemis) achtent voor vrouwe
 clap, en ick schaemde my sulcx te vertellen by my compain-
 gie daer ick mede omginck en wandelde over die strate
 van Babyloniē. Ommers het gebeurde dat hy op eenē
 tyt las het leue en den hendel van de heylige heremyt
 s. Anthonis, wrens strenge en straf leue als hy overhese
 badde. Soe is hy daer door betvecht geweest dat hy begost
 te weene en te schrege, en in syner hert alsoe beruert dat
 het beruede bouē qua. Ende alsoe is hy gelope onder eenē
 boom suchten en bitterlyck schregende, en onder het suchte

heeft hy dese woerde gesproke. O heere hoe lange sult
ghy op my bergramt wesen. O heere en wilt niet lager
gedachtich wesen mynder sonden. O heere wanneer sal
myn leue verbeteret wesen. Hoe lange sal ick noch blyue
liggen aenden verckens back en eten metten verlore
soen den dreck en den vuyte stricken draf der sonde
moige. oft overmoige. Waerom niet hyden. Jae heer
terstont. terstont. Ende soe suchten beneden onder de
boom. soe yser een stem van boue gecome tot hem sprake
Daer neemt en leest. neemt en leest. Ende als hy
tboeck inde hande genome hadde en geopenit soe ist
open genalle daer dese vorhaelde woerde van s. Paulus
geschreue stonde namentlycke. Broeders het is nu de
tyt van slaep op te staen. Ende soe geringe hy dese
woerde gelesen hadde, soe is hy terstont opgestaen. En
heeft dese woerde genome al ofte tot hem ware gesproke
en alle om syne wil ware geschreue seggen daer leest
boeck. ick en lese myn leuen niet meer. en heeft alsoe
voertoe syn leue gebetert. O sondige bedornē Adā
kyndere staet op, syt ghy geballe met Augustino
staet voedrop met hem. Neemt dese woerde soe waer
gelyck sint Augustyn dede. en denckt datse tot v gespro
ken syn. Ick moet in v oren blasen. en vermanē die

Woerden **Paul** totte **Ephesien**. **O** sondige mensch ghy
 ligt soe hertelyck en slaept in v sondich leue/ tis lange
 genoch geslapen/ staet op ghy die daer slaept/ en verryst
 bande dooden/ en **Christus** sal v verlichten. staet op
 metten verlore soen vanden draff der sonde/ en keert
 v wederom totte goedertiere vader seggende. vader ick
 heb gesondicht inde hemel en von v. **ick** en ben niet
 weerdich nu genoemt te worden nu soen/ want ick v
 vaderlycke goedertierenheyt vertoont hebbe/ en myn
 kyntsche gedeelt misbrugct en verginst hebbe/ maer
 maect my als een van v huerlinge. Laet v oick inde
 ooren dincken die woerde bande wyssen man int boeck
Eclesiasti aent **xxi** cap. **Sone** hebby gesondicht/ soe en
 doeter niet meer toe/ maer bidt oick von die vorlede
 sonde datse vergene moge worden/ als van dat aensicht
 van eender **lange** soe vhet die sonde **ende** ist dat ghy
 tot die compt/ soe sulte sy v ontfange inder leentven
 tanden doodende die zielen der mensche. **Siet** **Christia**
ne dit ist dat wy v lieden nae die benantheyt des
 tyts hebbe cumme vohoude **Inden** geersten hebbe wy
 v verclaert welck den thoom en den bregel is waer
 door die menschen worden eydelinge ghoude vander sonde
 te weten die bregse die int hert der menschen opryft

doer donerpeffen en overdencke van die vier bysterste die
hen aenstaende sijn Daerom soe vermaene ick v hertelycke
tgene dat de oude Tobias sijn soe vermaente. **M**yn lieve
soen Tobia hoort die woerde myns mondts, en timert die in
v hert als een fundamēt. **A**lle dage vns leuens hebt Gocht
in v gedachte en wacht v dat ghy nōmermeer tot die
sonde consent en gheeft, noch en laet achter die gebode
des heere. **T**en tweede hebbe wy ogck verclaert hoe zalich
dat is het overdencke des strenge rechtneerdich ondel Gode
op dat wy met vresen en anxtē (gelgck Paulus segt)
onse salichz sulte wercke. **T**ot derde en ten lesten hebbe
wy ouck verclaert hoe dat wy die vermaninge en waerschou
winge Christi sulte gaeg slaen, **D**aerō soe laet ons opstae
wederom, sijn wy geballe. **L**aet ons den tyt en genade, en
gratie Goudts waerneme die wyle dat die dore sijnre barm
herticheyt (die nu niemantē bytē en sluyt) openstaet. **L**aet
ons niet bytstelle om us te bekere vandē eenē dach totten
andere, maer huyde niet moege. **S**eyt de Propheet Dauid in sijn
xliij Psalm. **I**n dze ghy die stemme des heere hoirt soe en wilt v
hertē niet verherde. **L**aet ons onse lampe ^{verreijer} beure mette geestelghe
olge des oprechte geloofs en der oprichter en ongedeynsder hofde
Ende alsoe met die vyf wyse maechdekes onse bruydegō Christo
te gemoet gaen als die stemme inder nacht sal gehort worde staet
op siebbe bruydegō compt. **G**aet hem te gemoet. **E**n in dze wy hē
so te gemoet gae soe sal hy ons met hē leyde inder vruechd en blyscap
des ewigē leuens. **A**mē

61

Het Tweede Sermoon sprekende van tgene dat
op den dach des oordels geschien sal en gesien
sal worden

Dit is een volck (sprack Godt door den Propheet
Moyse) sonder raet, sonder verstant, sonder
kennis

In het voorgaende sermooen hebbe wy
bestaen te spreken met v. l. van het
strenghe rechtneerdich oordel Goudts, dat
inde lesten tyden in het eynde des
werelts toecome sal. Ende wy hebben
bestaen te spreke van die toecomende
grontbelycke tekenen die het toecomen vuytsterke oordel
sulle voorgaen en geschiede, en verdoont sulle worden
inde hemel, inder aerde, inder zee. Maer my propoost
is nu met v. l. te spreken en te handele van het gee
dat opten dach van het vuytsterke oordel geschien ende
gesien sal worde. Ende daer toe soe begheer ick dat ghy
attentiff wilt wesen, en gene my een weynichken
audientie inde geest. Belyck die Richters van deser
werelt hen gerichtshode hebben oft hen groen roe (gelyckme
schryft hier seit) die daer toe gehoude en geordineert
worden om die parthyen te citere, en te recht te roepe

Alzoe onck gelyck den Apostel Paulus verclaert op ver-
scheyden plaetschen synder briene. Te weten inde yer-
ste brief totte Corinthie int xv. cap. totte Ephesien
int iij. cap. Als die groutbelycke en wonderlycke teke-
ne daer wy int leste sermoen hebbe of beginne te
spreken gebout en gesien sulte worde. In den hemel
inder locht, en inder aerde, en den Coninck sal come
als een Richter sittende in syne richterstool dat hy
dan sal vuytseynde den Ertfengel met een trompet
en bafyn aen die vier hoecke des werelts om die
menschen vuyt den doot te verwecke en te citere
vande vier hoecken des werelts om te comparere en te
verschyne een zegelyck in syne persoon inde vierchael
des strenge rechtneerdige Richters Chri Jesu Een zegelyck
sal daer moete comparere, want den eenen en sal daer
voer den andere niet moge spreken, Wy en sulte daer
gheene Procureur, Aduocaet, oft wederspraeck mogen
stelle die ons Persoon daer voer den Richter sal moge
presenterere, Maer een zegelyck mensch groot oft cleyn
Jonck oft out Ryck oft arm, geleert ongeleert, Edel oedel
sal moete comparere en syn selue verthoone in syn
eyge persoon voer den Richterstool om loon te ontfange
nae dat hy gedaen heeft, Hy goet oft ynaet inde ii.
brief totten Corinthie int v. cap. Christiane gaet nu

eens in v seluē, en denct eens warte stercke gelbeldige
 Geluyt salt wesen van desen basynē, die welcke in
 alle hoerken des werelts sal verhoort wordē. **J**ae gheen
 Ziel soe hoch verheue mōte hemel, gheē lichaemē outk
 soe diep inder aerde, oft inder zee oft sy en sultē dese
 stemme oft basyn hoorē / **V**ouwaer tgeluyt van deser
 basynē hebbe ghont die thien maechdekens slapēde,
 want aldus sezt die **E**uangelist **M**athei went xxv cap.
Inder middernacht als die maechdekēis lagē en slapē
 en snorcken siet soe yser een geluyt gecomē, **S**iet den
 bruydegō is gecomē staet op en gaet hem te gemoet
Ende sy sijn attesamē opgestae en sijn den bruydegō
 te gemoet gegaen / **W**ederom tgeluyt van deser basynē
 heyt altyt ghont in sijn oze den heilige vader sint
Hieronimus als hy spreect. **S**oe dickmaels als ick
 denck op dat strenge rechtueerdich ondel **G**oides soe
 schudde ick / mgn hert vercrumpt my, eet ick / drinck ick,
 lyse ick / ofte bidde ick, wat ick doe slaep ick, waeck ick,
 altyt soe dunckt my dat ick in mgn oze hōr dincke
 die verueerlycke stemme. **S**taet op ghy doode en crumpt
 ten ondel. **C**hristiane en begeert ghy niet te beschrygē
 en te weene in desen dach als alle nationē der eerde
 bingte en schreyē sultē. **C**hristiane en beghert ghy
 niet te weene te bene. en te schudde int hōrē van die

van die geweldige **Besuyen** daer alle menschen voor schuldig
en bere sullen. **V**act v nu dan in v oer clucke die **Apostolische**
besuyen Pauli totte Ephesien aent v. cap. O sondig
mensch die nu soe hertelycken slaect / en snoret in v sonde
staet op en veruyt vande doode, en Christus sal v ver
lichte Als nu tege den dach des ordels in een manier va
spreken als een Ryckshode den Engel sal vuytgesonde vuyt
tot die vierhoecken des werelts om allegader te ceteren o
ten ordel te come / ryck / arm / Jonck / out / geleert / ongeleert
een yegelyck in sen eyge persoon / soe sulte allesame in en
ogenblyck tyts opstaen en compareren voor het aenschyn
Godts ter plaetschen daer toe geordneert van Godt.

Verstont sonder vertoene sulte sy opstaen. **N**iemant en sal
dilag oft vuytstellinge moge nemmen niemant en sal ex
cusatie moge bybrengen, maer in een ogenblyck tyts sulte
vy moete verschynen ter plaetschen van Godt daer toe
geordneert om te ontfangen die sententie en loon nae
onzen verdienste Christiane ghet eens in v selue, encke
denckt eens wat wonder en selfaem spectakel dat sal sen
om aen te sien. Daer soe menich lichaem sal veruyt totte
salichheit, en soe menich lichaem sal vuyt aerde opstaen
totte eeuwighe verdoemnis. Daer oick soe veel glorieziele
sulte afdimmen vuyt den hemel, en wederom soe veel
styncken ziele sulte voortcome vuyt helle. Hoe sal daer

van verwondering op sien onsen veersten vader **Adam**
 als hy sal voor hem sijnen zien sal alle ghy astroemst
 en naecomlinge die nae hem gecome sijn. Daer sal
 vertoont worden verms met haer soen **Cupido**. Daer sal
 opstaen en vertoont worde den onsiguere **Juppiter**
 Daer sal voortcome en vertoont worde den dwyfen **Philo-**
sooph Plato. Daer sal oick voortcome **Aristoteles** met
 alle hen beusen argumente bouwe en Sylogysmen
 en sulte hem inde dach des owdels met profiteren. Daer
 sulte wy sien staen xercxen en den groote keyser
Alexander en ander keyseren. Coninge **Potentate** ende
 monarchen deser werelt, die de geheel werelt plachten
 te dwinge en te gebieden, maer in ander wesen habyt
 en gebaer gewaet, sulte gesien worde dan sy hier ge-
 sien sijn gebreest opter aerden. **Want** gelyck **Sint Hiero-**
minus verclaert en aentekeent in syne brief tot **Heliodoru**
 als die **Engel** sal die trompet oft **Basyn** steken soe sulte
 schudde en bene alle **Potentate** en crachten des werelts,
 alle natoenen en geslechten sulte vriesen, en die hier
 plechten te herschen en te gebiede die sulte duer moete
 slyge en schynen, die hier den meester plachte te boere
 en te maken die sullen daer die minste wesen. Die hier
 met purpur en syde, met fluwel van boue aff tot
 beneden toe plachten omhangen te sijn, niet wetende wat

sy van honerdige sonden aendoen Die sullen daer comen
verschrickt ende verbaest wende naect en bloot Dan
soe sullen sy segge van verwonderinge der sub^{tyl}tylker
veranderinge ouer den gene die sy hier int leue ge-
kent hebbe en nu daer wederom sien tegene dat sy
spraken inde oude testament vander Cominginne **Jesabel**
Sy was een rycke machtige Comingine behange met
syden en purpur. sy regeerde en geboot int heel ryck
Ja die **Prinse** mosten haer hoofde boge sy schroomde
en verschrickten haer vor haer woerde. **Ommers** te
gebeurt dat sy ten venstere vuytgelorpē worde en
worde vande honte alsoe verscheyt datmen daer
aff niet en vont dan het bloot hooft die voeten en
het vuytste der hande met allen het gerempt. **Al**
tgemey volck die daer voerby ginge en haer te vore
gekent hadde hebbe totten andere geseyt van grooter
verwonderinge. **Is** dit die **Jesabel** die tgeheel ryck plach
te regere die alle menschen plage te ontfien. **Daer** alle
Potentate allen haer knye voer plachten te buegen.
Is dit haer gheel hair dat sy soe plach te crollē en mit
gont op te vlichtē. **Is** dit haer schoon aensicht dat
sy soe plach te blanckette. **Is** dit haer lichaem dat sy
met castelycke welrueckende cruyden plach te smeren
en soe met purpur en syde plach te behange en nu

Soe deelyck verscheurt en vermielt leet. **Al**soe sullen
 die menschen oock spreken in het bingsterste oordel **Goudts**
Och is dit die Coninck, dien **monarch**, **Is** dit die domi-
 nateur die volck opten arm droech, **Is** dit die gratiense
 Persoon wiens presentie en bywesen soe gratiense was.
Is dit dien **Prins** die soe plach te hersen en te gebude.
 en die lande in ruere te stellen. **Waer** is nu sijn glo-
 rie en heerlyckheit. **Christiane** daer sal dan gebeure
 en wy sullen metter daet bebynde tegene dat die eelbige
 waerheit **Christus** seyt byde **Euangelist Mathen** aent.
xx cap. Die ierste sulte die leste wesen en die leste durste.
 Die daer de principaelste, die meesters hebbe wille wese
 die sulte daer die minste wesen. **Maer** contrarie die hier
 die verborpenste en versmaetse ende minste sijn ge-
 weest inden oge der menschen die sulte die meeste
 en weerlichste wesen vov die oge **Goudts**. **Dan** sulte
 wy sien tgeen dat den wyfen man seyt **Dan** (te wete
 inde dach des oordels) soe sulte die rechtveerdige stae
 in grooter stantaffichheit tegē die gene die hen hier
 plachten te benulle en te verdrncken tegē den ghenē
 die hemne sweek en bloet in haer hof aten. **Ende** als
 dese verdrnckers en buse menschen dit sien sulte dan
 sulte sy dow groote verbaestheit en verwonderinge van
 die omversienlycke beranderinge spreken, en by hen selue

berou hebben en van benaetheyt haers selfs geests suchten
seggen tot malcandere, **Dit** sijn sy daer wy onsen spot
en geck mede hebbe gehad. Wy (Cezary) omierskendige
achte haer leue te wesen **Kyserijne** / en haerhede eynde
sonder eer. **Siet** hoe sy nu gerekent sijn onder die kindere
Godts / en onder die heilige is haerhede leue ende deel
Daerom soe hebben wy gedoolt vanden wech der waer-
heyt / en het licht der rechtneerdichz en heeft ons niet
gescheue / Wy sijn moede gelorde inde wege der boosheit
en der verderffenis / en wy hebbe si waer wege gelvadelte
maer den wech des here en hebbe wy niet gelbeten
Wat heeft ons onse houerdye gebaet, oft wat heeft
ons die beroeminge der ryckdomen gegene. **Alle** dese
dinge sijn nu voorby gegae als een schaduw. **Niet** te mi
Christiane al ist dat nae die sententie van **s. Paulus**
en der heyliger schriftueren door tgelugt vander **Basynne**
des Engels alle mensche leuen en doct verrysen en opstaen
sulle een yegelyck in sijn persoon om te comparen voor
den Richterstool **Christi** om sijn vygterste sententie en
loon daer te ontfange nae dat hy gedaen heeft. **Nochtas**
soe ist seker en ongetwyfelt vint die schriftuer dat
alle mensche niet in een manier, een wesen / een gelaet
eene staet opstaen sulle. **In** een ander wesen en staet
sulle die schaepkens en salige mensche opstaen en verryse

dan die stinkende Bocken en verdoemde menschen **Jude**
 geerste soe sulte wy spreken vande vuytuercore kyndere
 Goudts, vande salige en rechtneerthge menschen, **Wy** hebbe
 vuyt die vuytuercore kyndere Goudts datse vuyt den doot
 verrysen en opstae sulte in een glorieus, heerlyck, claer en
 blinkende lichaem. **Sus** heeft Christus van hen gesproke
 byde **Euangelist Mathen** int xij cap. Dan Cals die
 vuytsterste verrysenis sal wesen) dan sulte die rechtneerthige
 lichaem blinken als die **Son** int **Ryck** myns vaders
 ¶ **Wat** glorie, watte gemachte is die een son schynende
 int firmament des hemels? **Wat** glorie sal dan wesen
 in het vuytsterste inden dach des oordels als alle die **Recht**
 neerthige sulte staen en blinken int firmament des
 hemels? **Wederom** den **Apostel Paulus** totte **Philippense**
Broeders (set hy) onse wandelinge en borgerchap is
 inde hemel van waer wy verwachten **Christu Jesum**
 onsen **Salichmaker**, die hermaken sal het lichaem onser
 songhet dat gelyckmaken den lichaem sonder claerheit
 int wercke **sonder tracht**. ¶ **Wie** sal ons vuyt spreke
 kunne die glorie vande vuytuercore kyndere Goudts. **Wie**
Sus sulte verrysen en by den andere come die glorioos
 en als oick die edel zielen sulte sien haer glorioos lichaem,
Wie sal ons come gesegge **Wat** blyschap vryched daer
 wesen sal, hoe sy deen den andere vriendelyck sulte aenname

en ontfaenge. Dan sal die edel ziel spreken tot dat
glorioes schoon lichaem blinken. O glorioes lichaem west
gegroot coemt my lieue suster my vuytuercoere bruyt. Ik
heyt v soe hertelyck willicoem coemt nu / den winter is
vorby den hagel en sneu syn ouer / den tyt des somers
is aengecome. Staet op my vuytuercoere suster. Godt
heeft v nu beschoucke met onstoffelyckheyt. Ghy syt
my geweest een medegesellinne / my medesuster int cruyse
en lyde / coempt en gebruyckt nu oick mede die glorie
en zalichheit / hoe dickmaels hebt ghy teruys om mynet
wille / hoe dickmaels hebt ghy v benaut / v lichaem spys
en dranck ontrocken / om dat ghyt den arme sout
mededeylen / v cleerkens affgelvorpe om den nauckte en
den behoefde te deen. Cis oock recht en billich / aengesien
ghy met my in tranen en droefheyt geseht hebt dat ghy
oock in verheuge en blyschap sult magen. Ende nademaer
ghy my geweest syt een medegesellinne en medesuster
int lyden / die rede en rechtuerdichz verseycht dat ghy
oock sult wesen my suster inder vertroostinge. Christiani
al ist saeck dat die schriftuer soe opentelyck en claerlyck
niet en schryft / daer en is nochtans gheen twyfel aen oft
die ziel en dat glorioes lichaem sulte soe malcandere te
gemoet come / en mette andere verhuenge / se sulte weder
met den andere verknoot en vereenicht worde metten

andere een suppoost maeckende, maer in een ander ma-
 nier en wesen dan doen. *§* hier mette andere opter
 aerde leefde. Hier opter aerde ware *§* verknoopt ende
 bereenicht mette andere, maer die ongenadige doot heffe
 gescheide, maer daer sal den bant en knoop des eenichgts
 inder eelichheit bliue leuende en leue sonder sterue. *¶*
 derom hier opter aerde ware *§* versaemt en verknoopt-
 mer *§* stride tege den andere. *¶* Het vlesch (*seyt Paulus*)
 begeert tege den geest, en den geest tege het vlesch.
 Maer daer en sal gheene stryt wesen, maer sulte *¶* same
 een seel oft lynde trecke, eenē sm/en gemoet, een accoort
 mette andere hebbe. Dat deen begeert dat sal dander be-
 gere alsoe datme daer sal moge sprecke dat die Conincke
 lycke Propheet David spreect. *¶* Siet hoe goet en gemichelgke
 ist die broeders te wone in een met malcandere *¶* same
¶ Siet watte vruchd, melody, en glorie dat is, dat dat
 lichaen en die ziel sulte accoort drage met den andere
 Nu gelykerwijs die lichaenē der rechtneerdiger en vryt-
 uerde kinderē Godts sulte glorioes opstaen. *¶* Iae soe blinkē
 als die Zon int firmament des hemels. *¶* Contrary soe sulte
 die lichaenē der bosen stinckende verdoemde menschen
 opstaen swart en leelyck vryl en afferselyck. *¶* Soe stincken
 dat niemant deen rueck sal comē verdrage. *¶* Och hoe
 sal die arme ziel daer clage en kermē en van lichaen

loope en schrome, vordwaer sy sal dan spreken tot dat
stinken lichaem. O vygl vermaledyde stinken lichaem
waer toe hebt ghy my gebracht. Ghy syt die onsaecke
van alle myn quaet, alleynde en verdovememis, Doer v
wellust en vleyschelycke begeerte ben ick tot dese pyne
gebracht. Ick was geschape schoon en edel nae het beelt
Godts tot alle eer en glorie, maer ghy hebbet al om gestote
Nu soe moet ick wederom in v gae als in een huyt mit
tot glorie en blyschap met dat ick daer myn ruste sal
neme moge, mer als in eenē vyglē donckere kercker
daer ick inder eelouchert gepynicht sal worde, O is
dit Aleysh dat ick sulcken gerieff en gemak dede.
O is dit dat aensicht dat ick soe plach te blankette.
Soe bewaerde vande brant en hitte der sonne dattet mit
verbrande en sonde. Is dit den buyck die ick soe besorde
en voer myne Godt hiel. Och hoe sy ick soe dwaes ende
onbedacht gelveest dat ick om dit stinckende lichaem
en stromsack hebbe verlore alle die gemuchte, glorie ende
blyschap des ewige leuens. O ghy helsche vrande.
Ghy duynele verscheurt my vande andere om dat ick
niet wederom en gae in dit stinckende lichaem, in desen
vyglē donckere kercker, waerom vertoefdy noch. Waerom
en verstyndy en vernieldy my niet terstont. Christianit
al ist dat die schryftuer soe duytselyck niet en seyt dat

67

Soe geschiede sal, daer en is nochtans geē Aoyfel aen
oft sal alsoe geschien Ende die edele ziel sal alsoe ver-
schrieken en erfeling loope voor dat lichaē, want die hier
mette andere syn gelveest in verblgē die moete oick mette
andere wesen int lyden, Maer my dunckt dat ick
gemande hoor vragē, dat sal een selsaem dinck wesen
datter soe veel verscheyde zielen sulte opstaē, en elck ziel
sal aennemē syn ege lichaē. Sal die ziel wel kennē haer
lichaē om daer wederom in te gā. Vorwaer gelyck inde
oude Testamet in begin des werelts onse versten vader
Adam geschapē is nae het beelt Gods, hy was alleen
urst geschapē, en als hy nu sloop soe heeft Godt een ribbe
vūg syn syde ghaelt, en heeft daer aff gemaectt een schoo-
broube Eva tot een medegezellinne van Adam. Nu ont-
waectt synde vande slaep, en voer hem siende Eva die
hy wist dat van syn ribbe gemaectt was, al hadde hy
vast geslapē soe heeft hy gesproken int boeck Genesis int
ij^e cap. Dit is nu een been van mynē beene en vlesch
van mynē vlesch, Dese sal maninne genoemt worde om
dat sy vande man genomē is. Gelyckerwijs nu die ribbe
van Adam genomē is, en Eva daeroff gemaectt is, ende
nochtans Adam (al hadde hy geslapē) wel wiste ende
Eva kendē, alsoe salt oick syn in die toecomen verryse-
nisse inde dach des oordels. Elck ziel sal kennē en wedero

aennemē haer eygē lichaē / maer den pat der pelgrimage
met gelbandelt is / daer s̄ hier mede gelveest is Ende
vriende niet alleen en sal elck zuel haer lichaē kenne en
wederom aennemē / maer den eenē sal den anderē kenne
den eenē broeder den anderē / deen gebuer den anderen
den eenē vriendt den anderē. En sal dat niet groote
melody / en blyschap wesen voer den vader en kynt / dat
synē vader daer sien en kenne sal in die eeuwige glorie
die hy hier soe lief hadde. En salt oock niet een groote
onsprekelycke solas wesen voer die dochter dat s̄ daer
haer moeder sien sal die hier soe sochfuldich voer haer
was. en salt oock niet een groote vertroostingē voer die
mensche wesen / als s̄ daer sulte sien hen vriende / wien
presentie hen hier soe lief was. Ende Christianē dat
dit sonder twyfel waer is dat betuycht ons claerlyck
die passagie der heyliger schryfuere. Als Chrūs onsen
broeder veropenbaerde en thoonde syn glorie voer syn
Apostole opten berch Tabor. Soe syn daer oock verschenē
die twee Propheete Moyses en Helias. Die Apostole hebben
Moyesen en den Propheet gekent / die s̄ noyt in synen
leue gesien oft gekent en hadde / want s̄ lang gepasert
ware. Sus lese ick oock in dē nieuwe Testament by dē
Evangelist Luca dat den rycken broeder den armen
broetbradden Lazarū heeft versmaet / en niet en heeft wille

kenne. **Sy** syn bey gestorn, maer den rycken man is geboort
 inder helle, en den armē Lazarus is geboort vanden
 Engelen inde schoot van Abraham. En den rycke broeser
 die niet en heeft wille aensien den armē Lazarus doen
 hy in syn wellust en gemucht deser werelt was. Wesen
 nu inde ombluffselycke en affgryselycke brant der helle
 en opstaende syn oghen heeft hy Lazarus gesien inde schoot
 van Abraham. Soe veel gesproken vriende totte aenslach
 van ons sermoen, tot dycuers en vermaninge hoe dat
 wy inde dach des oordels altesamē moete comē in ons
 egge persoon voer den **Richterstoel Goudts** door die basing
 des Engels die wyzen sal als eenē rycksbode, oft (gelyckmē
 hier seyt) een groen royl om te citere ons in onse egge
 persoon van wat conditie dat wy syn, goet oft quaet, eel
 onel, **Ryck arm, Jonck out,** om dat een regelyck ontfange
 mach loon nae syn wercke, oft daer nae dat hy verchent
 heeft in synē lichaem hy goet oft quaet. Ende al ist saeck
 dat wy tersfont in een ogenblyc tets sulte verryfen en
 opstaen. Nochtans soe en sulte wy altesamē niet in een ma-
 nier oft wesen opstaen. Die **Rechtneerdige die Christen** int
 herte drage die sulte niet een gloriens lichaem opstaen, blincken
 gelyck die sonne int firmament des hemels, sy sulte vandert
 worde tot eenē niellve hemelschen staet die welck omver-
 genckelyck is en is in glorie, alsoe dat hen lichaem die

hier van conditie sijn als ander gediertē sultē alsdā
sijn geestelyck en onpynlyck, **Maer** die verdoemde
mensche sultē opstaen met hen bygel stincken lichaem
die sultē stincken als bocken dat niemant die en sal conē
verdrage. **Sy** sultē oick verroyfen geheel met siel en lichaem
blesch, beenderē en alle haer ledemens sonder gebreck,
Mer (eylacz) sy en sultē niet verandert worde tot eene
hemelschen staet, want sy sultē blyuē als ballingē als
vermaledide in miserie, druck, verdriet en pynlyckheit
duysentwerf meer dan oyt te voerē. **Sy** sultē blyuē in
die doot ten eelbigē dage toe, alsoe dat sy altoos steruē
sultē, en nōmermeer geraeckē aent eynde oft volsteruē
maer altoos steruē steruē, en nōmermeer oft volcomē
doot sijn, nochtans altoos blyuē in die pynlyckheit des
doots. **Gelyck** wy in die openbaringe van sint Jan lesen
Dan (in drie dage sultē die mensche den doot soecken
en sy en sultē dien niet vynde, sy sultē begere te steruē
en die doot sal van hen vlien. **Te** naeste versey sultē
wy den richtersstoel oprichte, en sette den **Richter** in
sijnē stoel, en verclare mede wat den **Richter** sal doe
ouer die **Adams** kyndere

**Het derde sermoen sprekende van die tweederley
toecoemst Christi, en principalycke vande tweede
toecoemst Christi als ^{hy} wie een strenghen Recht=
werdige Richter ten oordel comen sal**

Dt is een volck sonder verstant. Laet kennis en voor
sichticheyt. Och oft sy eens wys werden sy
in die passagie der heyliger schriftueren
daer worde ons voor oge vuytgeleet vande
heylige geest tweederley **A**duente. ende
toecoemste Christi **J**esu, maer sy sijn
malcandere seer versheyde en contrary

Inde reersten is hy gecome in alle ver=
verborpenheit en armoey niet hebben daer sijn gebenedide
hoght op ruste mochte. **M**aer in die tweede toecoemst inde
dach des oordels sal hy come in sijn glorie en maesteyt
Inden reersten toecoemst is hy gecome binne der stadt
Hierusalē sittende op een verborpe beest op een **E**selinne,
maer inde tweede toecoemst sal hy come sittende in sijn
Richtersstoel, in sijn heerlicheyt en glorie. **I**nde eerste
toecoemst is hy gecome opter eerde. **I**nde tweede toecoemst
sal hy come inde wolcke des hemels. **I**nde eerste toecoemst
is hy come allē met xij **A**postole maer inde tweede
toecoemst sal hy come met een ontallick heir der **E**ngels

en der hemelſche geesten In die verſte toecomenſt ſoe is
hy gecome om veroordelt te worde vande onrechtueerdige
richters, maer inde tweede toecomenſt ſoe ſal hy hem vertho-
ne als een Richter en oordelgener over alle menſchen
lenende en doden, om te oordelen, vommis en ſententie te
gene van alle dat sy gedaen ſulle hebbe in hen lichaem.
Hy goet oft quaet, Ende met een woort geſeyt In die
verſte toecomenſt ſoe heeft hy alle menſche verlost. Zyn
ſelue in allen outmoedicheit verthoont, en eenē gegelycke
ſyn gratie en genade gerepresenteert, roepende by den
Euangelist Math int xj. Coemt allegader tot my die daer
arbejt en belast ſyt, en ick ſal v vermaken. Maer in die
tweede toecomenſt die weſen ſal int eynde des werelts
ſoe ſal hy come in alle rechtueerdicheit, dan en ſalder ge-
gratie geen genade meer weſen, dan ſal geſlote zyn den
ſchat en fonteyne zynder goddelijcker barmherticheit.
Dan ſalt eenē tyt ſyn van Juſtice, eenē tyt van ſcherprecht
eenē tyt van wrack over den gene die altoes rebel hebbe
gelveest. Dan ſal hy ſpreken dien herde Donderſlach. Gaet
van my vermaledyde int eelbuch vier dat bereypt is den
dunuel en ſyn Engelt. Gaet van my vermaledyde (dat is)
ontert en ontdeet boorts van alle my goddelijcke gratie
en vrienſchap in dat eelbuch vier dat onblyſelyck is, dat
nommermeer eynde en ſal, Den heylige geest heeft dat opete

Ick geseyt door den Propheet Esaiam. aent ij cap. Als den
 beer sal come ten ordel om te ordelē alle mensche der
 werelt, dan salder alsulcke bemaetheyt wesen dat den mensch
 hem sal verschrieken, en verberge inde steenclippe voer het
 aenschyn vande strengē richter en vande glorie sonder
 maer segt als hy opgestaen sal syn om die aerde te slaen
 Ende vriende hier wort ons vorgehoude in die schriftuer
 inde oude Testamēt een voorbeeld en voordraginge in onse
 versten vader Adam. Adam als hy int aerts Paradyz hadde
 gesondicht en nu den almachtige Godt hem riep seggende.
 Adam coemt hier en laet v sien. waer sidy. Dien Adam
 was alsoe verlage en verschriekt dat hy hem verborch
 onder die bladerē, en en derfden niet te voortschyn comen.
 voer het aenschyn Godts. Tot desen propoost mochte wy
 oock voortbrenge tgene dat den Apostel sint Jan int boeck
 sonder oipenbarige seyt. Ick heb gesien eenē verheue schoone
 throon, en dwer op sat was seer verneerlyck dat die aerde
 en hemel bliede voer syn aenschyn en daer en is gheen
 plaets genonde voer hen liede. Wat hoor ick. Waerom
 blieden en lope toch den hemel en die eerde voer het aensicht
 des Richters. Waerom is den hemel en aerde verschriekt.
 En hebbe den hemel, die Elemente, Planete, son en maen
 hare curs niet gehoude en het aertrick haer brucht
 niet voortgebracht. Sonder twyfel van sy vriende. Maer

mogelyck **Johannes** verstaet byde hemel die hemelsche recht
neerdige menschen, en by die eerde die eertsche bleschelycke
en sondige menschen. **Maer** wat hoor ick sulle die goede
rechtneerdige menschen hen verschrickē en vernere voer het
aenschyn vande **Richter** die opt niet dan goet en rechtuer
dicheyt gedaen en hebbe. **Christiane** v. l. en sullet soe
niet verstaen dat die rechtneerdige sulle verschrickt, ver
uert en verlage wesen voer hen selue en voer hen salich
Maer sy sulle verlage en verschrickt syn, dan gelyckerlyc
in een turbatie oft tempeest der zee niet alle verschrickt
syn die opter zee en tempeest syn oft int perikel, maer oock
die daer omtrent syn, en staen opten cant der zee, den
tempeest en onweer sien en aenhoore, en nochtans daer by
aff syn, alsoe oock in dien dach sulle die rechtneerdige
verlage en verschrickt wesen, sulle schudde en bene om
het aenstaende perikel en schromelicheyt al ist saeck dat
sy daer aff by sulle wesen. **Nu** argumenteer ick sus met
Apostel Petro inde urste brief aent iij. cap. **Ist** dat
den **Rechtneerdige** nauwelijcx salich en sal worde, waer sulle
die ongoddelijcke en sondare dan blyue. **Ist** saeck dat
alsoe sulle schudde en bene die heilige en vruchtbarige
mannē die als **Pileerne** en vaste colūne syn gebeeft
in die **Christe** kerck die altyts in die vreesse **Goudts** gebaelt
hebbe. **Waer** sulle dan blyue goddelose mensche, die hier

71
de vreesse Goides voor oge niet en hebbe gehad, die sonder
enich achterdencke gelbandelt hebbe deen sonde op die
ander leggende, gelyck den Molder de eenē sack op den
andere packet. Waer sulte dan blyne die dorze droge
onbruchtbaer stocke daer niet dan dorrichz, en droochte
van denchde en is, die vruchte voort brenge die nergens
toe mit oft proufytelyck syn dan dat sy affgehonde worde,
en int vier gelborpe worde om gebrant te worde. **V**orwaer
daer sal dan gebewe tgeē dat de Evangelist **M**athens
schryft int xxij cap. Dan (te wete inde dach des oordels)
sulle alle geslechte der eerde groot geschrey en gehuyt
make, en sy sulle sien den soen des mensche comen inde
wolcke des hemels met grooter cracht en heerlycheyt. **M**aer
waerom sulte sy dan soe benant syn en verneert. **W**aero
sulle sy dan soe schreye en weene alle natioene en geslechte
der aerde. **O**m dat sy dan sulle sien dat alle haer Ryck =
dome, en all daer sy hen plachte in te verblyde, hen ge =
michte en plasier in te hebbe (als een schadulve en een
schip doer Abater, wuens geen litteken meer te vynde
en is) voorby syn gegae, spreeckende dese woorde door de
vyfen man geschreue Sapientie int v. cap. **O**ch wy syn
moede gelborde inde wege der boosheide, **W**ij hebbe soe sware
wege gelbandelt, wat heeft ons die beroeringe van onse
ygedomme gegene. **O** sy syn nu al voorby gegae, sy

hebbe ons al verlate als een schadulbe, en als een schip
dat gaet door een vloeyende water, welcks spoer alst boort
gegeen is niet te vinde en is. **Sy** sulte schreye en weene
niet alle dat sy het bonnis en sententie des Richters
niet en sulte conne ontloope, maer oock om dat alst bonnis
en die sententie des Richters gegeen sal syn niet en sulte
moge appellere. **Sy** sulte schreye en weene om dat sy
sulte sien dat alle hen begere en bidde te verghes sal
syn. Ende den Richter oft de Coninc niet en sal beweeg
worde tot copasie, noch oock gemant van alle de Ryc-
genote des Conincs, maer sulte hen dan meer verbliden
in hen verdoemenis. **Sy** sulte schreye en huylte om dat
sy den tyt der gratie en genade den tyt die hen geguen
was om penitentie te doe, en om te verduene die liefde
en vrienlichap Godes versuynt hebbe en misbruycket tot
houerdie en oncrighet. **Sy** sulte oock schreye en weene
om dat sy die Predicantē en die castydinge des heere die
hen gepreekt, geleert, en vermaent hebbe tot penitentie
en afstant van haer sondich leue gheen gehoor en hebbe
gegeue. **¶** Christiane en begeerd, dan niet te schreye
en te weene inde schromelycke dach vande welcke die
Propheet Sophonias segt int i cap. Eene dach der tribula-
tie en benauthede, eene dach der bederffnisse en der
allendicheyt den dach der dinsternisse en der dockerheit.

72
den dach des Wenels en des onbeders. **S**hilt ghy dan
niet (seg ick) schreyē / mer lachē en van herte bly sijn, soe
beschreyt nu hier v sondich leuē met die Euangelischer
sonders **M**agdalena die met hare tranē die voete Chri
gelwaschen heeft **S**chreyt hier met den **A**postel **P**etro die
welcke nae dat hy den heere geloohent hadde vuytgaen
bitterlyck geschreyt heeft **S**chreyt hier met den **P**ropheet
David die nae dat hy eenē dootlach en onryfel hadde
gedaen, alle nacht met sijnē tranē sijn bedde nat ende
bochtich maecte, **D**aerom soe vermaende so christelycke
den wyssenman sijnē soen / **O** soen weest gedachtich dat ghy
die doot niet en breeft, **D**aerom werckt vour die doot recht
neerdicheyt, want in die helle en is gheen spysse te vynde.
Vederom onsen getrouwe broeder **C**hristus **J**oīs aēt xij cap.
Myn vuytuercoere kyndere (seg ghy) wandelt ter wyte
als dach is, wandelt met het licht, want die in die dymsteris
wandelt en weet niet waer hy gaet, **D**aer sal eenē eelbige
nacht comē dan salt te laet sijn, dan en sal niemant
meer mogē werckē, **D**aer mede wille wy sluytē die
borrede van onsen sermoon, daer wy v. l. hebbe vonge
bōnde bande tweede tocoemst Chri, als hy gelyck een
strenge **R**echtēverdige **R**ichter ten onrdel comē sal om
loon te genē een gegelyck nae sijn werckē, **D**ie goede
en rechtuerdige die eelbige vrucht, en de quade en

goddeloosfen die eelbige verdoememis, Darenboue hebbe
Wy verclaert hoe dat in dyē dach alle geslechte der eerde
sulle schudde en bene weene en schrege, niet alleē die
guade en onsalige mensche, maer oick die goede ende
rechtueerdige mensche, Niet dat die goj verneert en
verschrickt sulte wesen voer hen selue, mer gelyck in
perykel der zee niet alleē verneert syn die int schip oft
int perykel syn, maer oick die van veers aensien, Maer
oick die rechtueerdige sulte verschrickt wesen van het
aensstaende perykel, van het strenge rechtueerdich omstel
Goudts, daerne, soe scherp rekent, en soe luttel nochtans
gint schult, daer gheen goet ongelooont en blyft en ghe
gnaet ongestraft, Wille Wy dan vriende in die dach
niet vreesen oft schrome, niet schrege oft weene, Laet
onse tyt der gratie en genade nu soe waerneme, Laet
ons leue nae die bermanninge vande Apostel Pauly seggen
Broeders laet ons goet doen tot ee yegelycke ter Wylen
dat Wy den tyt hebbe, Laet ons hier mite tyt der gratie
ons lampē niet die vyf Wyse maechdekens verciere als
soe sulte Wy als die stemme gehoort sal worde, Staet
op den bruydegom coemt gaet hem te gemoet niet
verneert oft verschrickt wesen, maer sulte mette Coninc
en Ruyter ingae in die eelbige vruechd Amen

Het vierde Sermoon van het oordel, verclarende hoe
 dat alle heylige manne voor het oordel verschrickt
 syn gelveest, en welcke punten het oordel soe
 scrickelycke maecten

Aglaci dat is een volck sonder verstant en sonder
 kennis, sonder raet en vorsichticheyt och oft sy
 eens vogs en verstantel worde

Niet lesen der heyliger schriftueren soe
 bewinde ick dat die Adams kyndere
 inde geest eenē andere sin hebbe dāff
 gehadt hebbe die Patriarche, Prophete,
 Apostole, en veel andere manne soe
 vande oudere als vande nieuwe testament. Want
 die Adams kyndere leue sonder vreesen in woerden
 wercke, en alle sonde, slachtende die leydeckers die
 deen ley op dander legge en die molders den eeran
 sark op den andere parken, En al eest dat sy soe
 bues en sondich van leue syn, nochtans soe en pefse
 sy noch en overdencke eens, op dat aenstaende strage
 rechtuerdich oordel Goudts, diwelck sy niet en sulte moge
 ontlope, Maer contrary die Patriarche, die Prophete
 die Apostole tzyn heylige manne gelveest altyts in

die geboden Goudts gelvandelt. Nochtans soe lyfen
Wy / al ware sy soe heyligh dat sy nochtans altyt met
grooter sochfuldicheyt hebbe geclacht opten dach des
oordels. Ende al ware sy soe godtvornichtich en dwechdelich
van lenē dat sy nochtans dien dach der Rekeningē voor
ogē hebbe ghadt en hen lenē daer toe gebuecht. **Selycke**
Wys tot eenē exempel den Cominckelycke Propheet **Daniel**
Die wort seer gepresen in die passagie der schryftuerē
Jae wort genoemt een man nae hert Goudts nochtans
soe hoor ick hem spreken op een plaets inde **Cxlij Psalm**
O heere doet niet ulbē dienaer al wat v belieft vint
genomē dat ghy niet ulbē dienaer niet en gaet in v
Strenge rechtneerdich oordel. Want ick weet wel dat
al dat lenē ontfangē heeft in ulbē aenschyn niet en sal
gerechtneerdicht wordē. Wederom wie yser soe heyligh
gelbeest onder die Apostole **Chri**, wie heester meer ge
de voor den naē des heere, wie heester meer gearbeit
en ghevoet in die Christen kerck als den Apostel **Paul**
die vint den mont des heere genoempt wordē een
vintuercoze vat / nochtans soe hoor ick hem spreken
Al ist saeck dat ick **mij** nergens hert oft conscientie
mij nergens aff en vruecht / dat ick mi nergens schulden
in en kenne nochtans en derff ick mij daerō niet recht
neerdigē / want die mi oordelt dat is dē heer, wiens

gesicht anders is dan het oordel der mensche. **Wederom**
 den heyligē mā, den verduldigē Propheet Job en heeft
 by niet dien naem inde schriftuer vngt den mont
 Gods datter syus gelycx niet en was opter aerde. Dattet
 en lecht en recht mensch was. **Godt** vresende en vngken
 van alle quact, nochtans hoor ick hem spreke int i
 Capit: **O** (seyt den verduldigē Job) wat sal ick maecte
 als den heere ten oordel comt, **Recht** oft hy wilde segge
 Daer is een swaericheyt die my altzt quelt. Daer is
 een swaericheyt benantheit die my nōmermeer laet
 slape noch ruste, **nammentelyck** dat ick niet en weet
 wat ick doen oft spreke sal in het vngterste oordel, als
 die heere syu oordel en rekeninge hondē sal, **want** ick
 weet datten mensch niet gerechtuerdicht en sal worde
 by **Godt** geleken. **Is** dat hy met hem wil kyne, ende
 in recht gae, **soe** en sal hy hem niet een vor dnyfent
 come antworde. **Tot** desen propoost soe lust my oock
 by te brenge het exempel vande heyligē vader sinte
Hieronimus die nochtans vngtermate syu lichaē hier
 rasfede, **nochtans** soe hoer ick hem spreke. **Soe** dick als
 ick dē dach des oordels gedencke en aenmercke soe beue
 ick met myne geheete lichaē, my hert dat schoert my
 en hemel en aerde wort my te enge. **want** oft ick ete
 oft ick drinke, en oft ick yet anders doe soe dunckt my

altijt dat die veruerlycke en schromelycke Baswyn in
my oore clintt. Staet op ghy doode en coemt te oordel
Wederō soe schryft hy op een anders plaets. Ick ligge
hier inde grane mynder laste en misdade gebonden
mette bande mynder sonde, en verwacht die dodels dage
lycs die steme des heere. Hieronime coemt hier bynt.
Iae ick vermoede en besorge oick alle dat vry te wesen
schynt. Christiane nu argumenteer ick aldus. Ist saecke
dat dese heylige manne die alsoe seer die werelt versmaet
hebbe, die alsulcke penitentie gedaen hebbe, die hen alsoe
veruerde met alle duchede, en derhalue sulcke lof en
prijc hebbe inde schryftuer, soe gebreest en geschroemt
hebbe tege den aenstaende dach des oordels. En ist niet
een allendige beclachelycke saecke met bloedige tranen te
beschryue, dat wy arme Adams kyndere die becomert
en verueert inde sorge des werelts. Die daer naebolgen
die wellust des vleesch en begere hebbe tot ydelheit, en
daer ligge als een soch int styck, en wentete inde draf
en dreck der sonde dat wy soe selde daerop dencke en
soe luttel op lette. Certeyn want wy dochte op dat
strenge oordel, wy sonde ons van sonde ophoude. Wat
die sonde onsteket hier der graschappē Goudts. Mer ter
auontuere dat hier yemant tegenboerdich is die sal vryg
waerom dat doch dese heylige manne soe gebreest ende

geschroomt hebbe voor desen dach daer sy nochtans soe
 Godt vruchtich en duchtzaam geleest hebbe! Christiane
 daer op antworde ick datter principalyck byff punten
 sijn die welcke den aensstaende dach soe vermeerlyck en
 schrickelyck maken. **I**nde eerste die gronwelycke ende
 vermeerlycke tekene die inde hemel en opter aerde gesien
 en gehoort sulte worde door die welcke die mensche soe
 verschrickt sulte wesen, dat sy sulte verdroge en verdorre
 van breesen. **T**en tweede dat den dach des oordels
 vermeerlyck maect, dat sal wesen het gronwelyck geluyt
 des **Basyns** die den Engel onstekte sal soe geweldich
 en vermeerlyck datter niet een ziel soe hooch sal wesen
 inde hemel, noch oick een ziel soe leech inder helle, noch
 oick een lichaem soe diep begrave inder eerde, oft sy sulte
 dese basyn horen: **T**en derde sal sijn die sware beschul-
 ding der sonde, waer mede die **Adams** kyndere beschuldicht
 sulte worde ten vromten dage. **T**en vierde sal wesen
 die scherpe **Rekeninghe**, die niet allie van wercke sal ge-
 schiede en geberstet worde, maer vande wil, woerden
 van het minste gedacht, daer sal scherp en nau
 gerekent worde en luttel ginst gescholde. **T**en vyfte
 en lesten is die schromelycke sententie des **Richters**
 die welcke als een donderslach sal gaen vint den mont
 des **Richters**, nae welcke oick gaen appellere meer wylt

en sal **A**engaende het eerste, en het tweede, namelick
lyck die teykenen en **B**esuygn die indē dach des oordels
gehoort sulte worden, daer wy v. l. in onse voer gaende
sermonē genochsaem af hebbe geseyt. Soe is nu mē voor
nemē te verhandele die ander drie pointen die dē dach
des oordels sulte verneerlyck maeken, en indē eersten
soe sulte wy spreken van die sware beschuldinge die
onse sonde sulte ontdeckē. **V**ründe al ist dat wy
onse sonde hier comē ontwerpe, ontgenē, oft bedecken
voor die mensche, nochtans al wat hier verborge en secret
is, dat sal daer indē dach des oordels openbaer worden,
en dat hier int doncker en int heymelick geschiet is
dat sal dan aende dach comē, en voor den Richter en
alle creatuere bekend worden. Den dach des oordels segt
den apostel **P**aulus) sal veropenbare die verborge dinge
een gegelyck werck sal dan openbaer wesen. **M**aer nu
mocht yemant vragē, hoe salt openbaer worden en aende
dach gebracht worden een gegelyck werck dat tot noch
toe verborge is, sulte wy selfs onse beschuldenaers ende
onse beclagers wesen. **V**ründe wy sulte verschende beschul-
denaers hebbe. **I**nde eersten sulte onse beclagers ende
accusatours wesen indē dach des oordels die ledicke,
swartte, onsuiver, helsche gester, en die boose vianden die
ons nu locken en trecken tot sonde, en tot sondige wercken

Selgck den vierigē martelaer **Cyprianus** int **Sermoe** vande
 aelmeise. Ende den heilige leraer **Augustinus** oick vclaert
 op een plaats, als alle mensche vander werelt sulte vshyne
 en comparere vour den **Richterstoel** en den **Coninck** sal
 geseten wesen in syn glorie en mayesteyt in synē stoel
 om te ordete alle natuere en geslechte der aerde. Dan
 soe sulte terstont voortcome die onynguer helse geeste
 en sulte spreken. **Sut** heer **Coninck** **Sut** ghy rechtmeerdige
 richter, soe sult ghy dese verlysen dat sy mi met zuel
 en lichaē toecome. **Tis** waer sy hebbe v toebehoort wat
 ghyse nae dyn goddelijke beelt geschape hebt. **Sy** hebbe
 v gelveest want ghy hebse met v precuse dierbaer bloet
 gerantsoent vande ewige brant der helle, **tis** waer sy
 syn v gelveest, want ghy hebse gesalft mette heiligegeest
 en beschonke met v goddelijke gratie en ganc mer sy
 hebbe v verlate en mi aengehangē. **Sy** syn nu men
 want sy hebbe v gelykenis afgeliet v goddelijk beelt
 hebbe sy verdonckert, en met dat stof der sonde verdungstert
 en syn mi naegebolcht. **Ghy** hebter soe menige bloedigen
 voetschap vourgetrede gaende die droevige processie nachē
 berch van **Caluarie** op v schouderē hebben den swaren
 balck des **Crucce**. **Ghy** hebt vour hen gearbeyt water
 en bloet gesweet, en ick en hebber niet een slaechken
 vour verdrage. **Ghy** hebter soe menige maledictie vour ghout

Ick en hebber tminste niet voor gelede, en nochtans
soe hebbe sy my gebolcht en my in alles gedient. **G**hy
hebse gedreycht met dreygemente met die eelbige straf.
Want sy v geboden niet en belbaerde. **V**edero ghy hebbe
niet troostelycke gelofte getrocken, want sy nlbe wil
volbrachte. **I**ck en hebse tminste niet gelofte mer ick
heb alleen hen eens gelwenet en sy sijn my gebolcht.
Nademael nu heer Cominck ghy gesproken en selue de
sententie gegene hebt datme een zegelyck son gene dat
hem tocoemt, en den keyser dat den keyser tocoemt
Godt ick dat **G**odt tocoemt. **S**yt ghy dan een rechtuer
dich **R**ichter soe gheeft dan ick my dat my tocoemt
geeft vomis over dese, en wysse my toe. Want sy my
in hennē levē gedunt en naegevolcht hebbe. **C**hristianē
Wat sulte wy sondige allendige mensche tege dese becla-
ginge doen. **E**n sijn wy niet wel onbedachte arme dwyge
mensche, dat wy soe lichtelgck onsen heer, onsen **G**odt
verlate, en die helsche geesten soe lichtelgck aenhangen
die ons derhalve inde dach des oordels sulte beswaren
voor den **R**ichter. **B**y **E**xempel, op dat wy hier niet aen
en sonde twyfelē mer versterct sountē wesen, dattet
alzoē geschiede sal, soe hebbe wy hier van een **E**xempel
oft spiegel aenitē verduldige **J**ob. **S**athan staende op
een tyt onder het volck heeft dozre clage over den ver

77

duldige en heilige Job. In dyen Sathan die bose brant
heeft doore accuseren en beswaren den Propheet Job die
alzoer Slecht en recht, en soe goddreesende was datter ge-
mant syus gelyck en was, gelyck die schryftuer betuycht
hoe meynich dat hy met ons sondige bedorue menschen
lene sal die deen sonde ouer dander doen Ende dat is
die reden en onsaecke dat hy in die openbaringe van smt
Jan genoempt wort eenē beschuldiger der broedere Ende
Christiane niet alle en sullen ons inde dach des oirdels
beschuldige die helse onsuynere geesten dat ons geswoere
erbrande sijn, en anders niet dan onse bederffemis soecken,
mer ouck die hemelche geeste die Engelen Goudts die ons
van Godt den heer tot onsen dienst gegene sijn. Gelycker-
woys by exempel Daer is eenē Cominck die sijnē soen
blytens lants in een vreemde stadt gesonde heeft, en
by heeft hem een Pedagooge oft toesiender benole die hem
sonde regere en gaz slaen, Het gebeurt dat dese toesiender
oft regent coemt by den Cominck, den Cominck die vrucht
hem nae sijnē soen, hoe dat hy hem gedrage en geregeert
heeft, alzoer ist te geloue dat hy met ons ouck doen sal
Den Cominck der Coninge Godt almachtich die heer heeft
ons die Engelen gegene als dienstbarige geesten gesonde
tot onsen dienst (gelyck Paulus seyt) Nu als den heer
sal ten oordel come om een yegelyck als een Rechtuerdich
oordeler sijn rechte loon te gene nae sijn wercke. soe sal

hy syn Engeltē brage hoe dat syn kyndere hē gedragē en
geregereert hebbe. O salich en geluckich sultē sy syn die
hier opter aerde hen alsoe gedragē hebbe, en sulcke durchsae
lene geleest sultē hebbe dat sy dan ten Joncxten dage vor
den Richter vande Engeltē Goidts niet beswaert oft beschaet
en worden, maer sultē dan van die Engelkens Goidts ge
presenteert worde inde schoot van Abraham gedragē worden
Alsoe heeft gedaen in synē, lenē den armen brootbidder Laza
rus, gelyck wy lesen byde Evangelist Luca int vi cap.
Hy was arm en bloot, hy bedelde om die cruymkens die
van des ryckemans tafel vate, en sy worde hē gewerget
Darenbouē soe was hy vol svere alsoe dat hy niet een lit
maet en cost gernerē, Maer wat heeft hy gedaen. hy en
heeft niet gelaecht, hy is lydsaem en patientich in syn
lyden geweest, in syn armoey, hy henet den heere opgedragē
den naem des heere gebenedydende, Het is gebeert dat
hy gestorūē is, Maer hebbe die Engeltē hem oick beschul
dicht en bedrage. O neen sy, maer sy hebbe hem gedragē
inde schoot van Abraham, in die eelwige glorie Ergo dan
die verste beschuldigers, en beclagers die ons beschuldige
sultē inde dach des oordels vor den Richter sultē wesen
die helse onsiguere geeste, die vande onser zulen die
ub ons omgaen (gelyck den apostel Paulus seyt) als brief
sende leentbe snecken die sy mochten verstynde, Die
Averde beclagers sultē wesen inde dach des oordels die

arme onnosse kyndere Goidts die Welcke wy hier over-
 balle en tonrecht verdrückt hebbe. Soe lese ick in die schrif-
 tuer dat den dootslager Cagn syne onnosse broeder Abel
 onnosse en vermoort heeft. Cagn meynen dat het
 spel gewonne hadde als hy syne broeder Abel heeft vermoort
 maer dat bloet vande onnosse Abel heeft vuyter aerden
 om wraeck geroepe tot Godt almachtich. Sus lese ick dat
 den godtlosen Coninck Saul vermaecht en verdrückt heeft
 den heyligen man een man nae thert Godts, den Propheet
 David. Maer David heeft geroepe tot Godt en geclaecht over
 Saul int ierste boeck der Coninge aent xxij cap. Sus
 lese ick ick int begin der heyliger kercke die ierste Christene
 en die eenboldige kyndere Goidts van die godlose ende
 onrechtuerdige mensche vermaecht en verdrückt worde en
 met duysende vermoort worde, maer als sy nu al vermoort
 en gepasseert ware soe lesen wy dat sy lage onder den
 outaer roepen met luyder stemen. O heere heyligh en
 waerachtich hoe lange salt noch aendrage eer ghy ons
 bloet vrecken sult vande gene die opter eerde wone. Soe
 lese ick dat Godt gesproken heeft Exodi aent xxij cap.
 tot die kyndere van Israhel, Die wesen en weenkens en
 sult ghy niet te cort doen, want ist saeck dat ghy hen
 kyndere doot soe sulte sy tot mi roepe, en ick sal haren
 roep hoore en myne toorn sal seer groot worde, en ick sal

v mette swerde verlaen, en v huyfbroulbe sulte wedulbe
worde, en v kyndere wesen. **A**zoe oick **C**hristiane sulte
gebeure inde dach des oirdels. **I**nde dach des oirdels sal
opstaen den arme **L**azarus, en sal beschuldige den rycke
bresser die hem die cruykenes synder tafel gelveggert
heeft, en van hunger heeft laten bederne. **I**nden dach des
oirdels sal opstaen den rechtneerdige onoselen **N**aboth en
sal dage over die **C**ominginne **J**esabel die hem totrecht sijn
Wynghert afgenome heeft. **I**nde dach des oirdels sullen
opstaen die seue broeders der **M**achabeen met hen moeder
en sulte dage over den bloethont **A**ntiochū diese gedoot
heeft. **I**n dien dach des rechtneerdige oirdels sulte opstaen
die onosel kynderkens, en sulte beschuldige der kynder
moerder den vreembden **T**gran **H**erodem. **I**n dien dach
sal den halige martelaer sint **S**kene dage over den gene
die hem hebbe gesteyncht. **D**en heylige vader en **B**isschop
Athanasius sal beschuldige die Goddelose viande die ketteren
die **A**riaene. **P**etrus en **P**aulus den wreede tyra **N**ero
en met eenē woort geseyt dan soe sulte die rechtneerdige
beschuldige en beclage alle den gene die hen hier geengt
benant en verdrukt hebbe, **D**an soe sal vermilt worde
dat den wysen man seyt. **D**an **I**nden dach van het **S**trijde
rechtneerdich oirdel als die gehele ganse werelt sal schryge
en weene, schuddē en bene dan sulte die rechtneerdige

staen in grooter volstendicheyt tegē den genē die
 hen hede benant hebbe, en die hemmē arbejt ewech
 genomē hebbe. Ende Christianē niet alke en sultē over
 ons clage die christe mensche die eenboldige Godts
 schape die wy hier verdruct oft benant hebbe, maer
 oick soe sultē over ons clage alle die creatuere die wy
 hier misbruyckt hebbe. Daer sal opstaen het onnosel
 schaepken tegē ons en clage over ons dat wy sy
 wolleken misbruyckt hebbe tot houerdye en opgeblasethz.
 Daer sal opstaen den wyn en wynberch, en sal beschul-
 digē den genē die hem misbruyckt hebbe tot drockeschap
 en gulsicheyt. Daer sal opstaen den dach en die claerhz
 des dachs en sultē clage over den genē die hē gebruyckt
 hebbe tot onsuuerheyt en gewandelt hebbe in duysternis.
 Daer sal opstaen den grogende vruchtbarige acker en
 sal clage over den genē die hem misbruyckt hebbe tot
 sattuicheyt en ouerdaet. En niet een woert gesegt alle
 die creatuere sultē opstaen nae venant en clage over
 die genē die hen misbruyckt hebbe. En gelyck den
 Propheet Job segt. Hemel en aerde sal opstaen tegē den
 mensch en clage over den genē die hen misbruyckt
 hebbe. Ende dat wy spreken die woerde Chrystofomi. O-
 mensch denct eens wat ghy in dyē dach seggē oft ant-
 woerde sult als die son en maen dach en nacht, hemel

en aerde en alle creatuere tegē v opstaē sullen en v
beschuldige vō den Richter Ende Christianē dese be-
clagers waerē noch ennichsins te verdrage datse ons
allē beclachde/ maer sy en sullen niet allē beclage maer
oick tegen ons bose verdoemde mensche opstaē en vō
die eere Gouds stryde tot een straffing van onse sondige
mensche Dat betuyge die woorde vande wyfen man
int boeck der wysheit int v. cap. Ende dorch des ondel-
seyt den wyfen man sal den Richter alle creatuere
wapenē indē hemel en aerde tot straf en wraeck vā
alle syn viande Ende Christianē dat noch aldermeest
is en grooubelgkste en schromelicksste is, dat niet allē
sulle clage die helsche onsyner geeste/ oft die goede
Engelē die ons hier tot bewaerders gegeuē syn/ oick
niet allē die rechtuerdige kyndere Gouds die wy hier
verdrückt hebbe/ noch oick alle creatuere, maer ons
eygē hantwerck ons gnade werckē die wy gedaē hebbe
Alzoe dat den heylige leeraer Augustinus seyt Als den
mensch sal comē lygē in syn vūgterste vōnis dan soe
comē die Engelē en presenterē die naecte ziel in die
vūrschael voer den strengē Richter om rekenſchap te
geuē en die sententie te verwahte. O wat sal die
naecte ziel dan doen? Wat sal den armen mensch dā
maecte? Wat sal hy dan seggē als hy syn eygē werckē

sal syn. Wat sal hy antwoorde als die wercke sullen
 segge. O Ziel wy syn v wercken, ghy hebt ons volbracht
 wy syn v gedachte, die ghy hebt gehad, wy sullen by
 v blyue, en met v gaen totte Richter om ons loon te
 ontfange. En Christiane al coste wy alle dese dagers
 den mont gestoppe alsoo dat sy swege en het minste
 niet tege ons en costen gesegge, Nochtans soe en ist niet
 mogelyck datter yet verborge sal blyue, Eheen werck soe
 deyn, noch ouck soe heymelyck, dat niet int licht en sal
 come, Wat yser doch heymelycker en meer verborgen
 dan dat en mensch int heymelyck en doncker doet.
 Soe wat yser meer verborge dan die gepeynsen der
 herte. Nochtans soe ist omogelyck datter yet verborge
 sal blyue al waert saeck dat alle beclagers en beschul-
 digers swege, want soe haest als den Richter sal gesete
 syn op syne richterstool soe sullen daer terstont gepent-
 worde die boecken der conscientie in die welke die
 mensch als een boeck geschreue sal vynde niet alleen syn
 wercken, maer ouck alle syn woerde, en gedachte synder
 herte. O Christiane hoe sullen daer beschuimt ende
 betrees staen die gebeynsde hyckenaers hypocriten. Hoe
 sullen sy daer voor thoost geslage worde als alle mensche
 bekent sal wesen hen hypocrisy daer sy die geheel werelt
 mede bedroge hebbe. Hoe sullen daer staen schudde ende

en bene die arme allendige sondige mensche die hier
deen sonde op dander legge gelyck die molder den eenē
sack op den anderē parkt als sy daer hen wercke sullen
voor ogē sien die sy meynde datse verborge sonde hebben
geblenē. Ende Christianē dit en is myne droom oft
fantasie niet, mer dat betuycht den Apostel Joēs in
syn openbaringe. aent xxij cap Ick heb gesien (seyt hy)
alle die dooden, groothans cleynhans, eel oncel, den la-
minck en die ondersaten, den rycke en den armen
bedelaer lopende lanx der strate, staende voer daer
gods des throns, en die boecke syn opengedaē, en die
doodē hebbe loon en sententie ontfange nae hen wercken
die in die boecken geschreue stonde. Ende vriende wat
wercke meynde dat daer in geschreue sullen staē. Alleen
overspeel, Dootslage, moerderge, Duernge, en ander dyge-
lycke affgryfelycke dootsonde. O neen, o neen, want ghy
dat meynt soe set ghy veers verdoelt, Maer daer sullen
oick in geschreue staē die gepeynsen en gedachte der
herte, ydel en leger woerde omatelycke en omamierlycke
lathinge. Ende oick niet allē die sonde, maer daer sal
oick geschreue staē tgoet dat ghy hadt comē gadoen,
en ghy en hebbes niet gedaen, en het quact dat ghy hebt
comē belette, en en hebbes niet beleth. Ghy sult daer
mogelyck spreken tge den Richter. Siet heer ick en ben

gheen dootslager/ ick en ben gheen bordeelbroeck, ick en heb
 niemants bron onteert. **T**is waer sal den **R**ichter ant-
 woordē/ ghy en hebt dese dingē niet gedaē, maer ulvē zorn
 ulvē drenaer heeft van deen bordeel in dander gelopen/
 hy heeft gestole/ geblāmeert, gebloet, en geswoer, mer en
 waert ghy gheen vader des huysgesins/ en behoordē ghy dat
 niet te straffen? en behoordē ghy hem niet onder een goy
 disciplyn te hondē? **O**mmers dan sal geschiede dat hy door
 sijnē **P**ropheet gesproken heeft. **H**et sal wesen in dyē tyt
 dat ick **H**ierusalē ondersoekē sal met tortsen en fackelē/
 het gebeurt sombylen datter in die hoekē wat verborge
 blyft ligge, mer als wy die hoekē met tortsen ondersoekē
 soe en rander niet verborge blyuē. **E**lyckerwoys als wy
 die duyster hoekē met lampē en kerksen doorsien dwer
 niet en can verborge blyuē **A**zoe wil hy oock seggen door
 den **P**ropheet **S**ophoniā. dat hy dat binneste onser herte
 met tortsen en fackelē sal ondersoekē, **A**zoe datter niet en
 sal verborge blyuē, **J**ac niet die minste gedachte onser herte
 Den hornichvloegende **L**eceraer **B**ernardus tracteren dese woerde
 vande **P**ropheet **S**ophoniā die verclaert en noopt seer neerste
 lyck dat den **P**ropheet segt. **I**ck sal hierusalē ondersoekē
 en niet die hoer **B**abylon, mer ick sal met die laternen
 en fackelen ondersoekē die heylige stadt **H**ierusalē. **S**
 spreekt **B**ernardus sal die heylige **H**ierusalē soe doorsicht

worden dat salder dan vry wesen binne die stadt
Babylon. By Hiernsate laet ick my duncke (seyt **Ber-**
nardus) dat die Propheet verstaet die geestelycke en
Religiense persone, die welcke doer ee eerlick en duechdelick
conuersatie bethone dat sy die werelt verlate hebbe, gelijc
Wys (seyt hy) voir my persoon, Ick sy een Hierosolimet
een Religiens een geestelyck persoon. O wat ick sal
sonden onder my cap verborge hebbe, wat mach ick al
sonde onder my geestelyck habyt en onder de vuyt
wendige schyn der deuchden hebbe. Maer als dyen heere
den rechtueerdige Richter inde dach des oirdels sal die
laternē en lichte onsteke, en ondersoecke het huyt myn
herte dan salter aetsame int oopenbaer come dat nu
verborge is onder een duechdelick schyn en het geestelyck
habyt. Ende dan soe sal geschien dat den wysenman
seyt **Ecclē** aent xly cap. Den heere en is ghee gedachte
onbecant, en gheen reden en verborcht haer voir hem
Christiane niemant en moet meyne dat ick daerom
soe hemich dit verhael al ofte ick v woude desperact
oft deymoedich maecke, mer dit wil ick hier mede segge
dat niet sonder onswaek dese heylige manē altyt voir
desen dach verneert en beueest gelueest sy, daerom
verhaele ick dit oick te hertelycker, om dat ic v liecke
sonde indrucke een salige breesse, waer dor ^{ge} als niet een

Hoorn van v sondē sout opgehondē worde. Hierom oick
 soe verhael ick dit, dat ick v beger in te drinke die
 voerde Christi die hy soe hertelyck syn lieue Apostolē
 ingedruckt heeft byden Euangelist Mattheū seggende
 Myn lieue Apostolē en wilt niet vreesen die thichae dode
 mer die ziel niet en cōnē doode. Maer veel meer vrees
 bem die de ziel mach verdoemē in die helle **U** Het
 vierde dat den aenstaende dach den mensche soe ver
 neerlyck, soe schroemelyck en vreeselyck maect dat is
 die scherpe rekening. Men seyt van eenē dat hy quā
 tot synē meester om hem te aduertē en hy seyde
 meester men reket daer soe scherp en men schiltter seer
 luttel gunt. Die scherpe Rekening (seg ick) die maect
 den dach verneerlyck. **W**hy lesen vande onrechtuerdige
 Rentmē die qualyck regeerde syns meesters guederen.
 Desen als hy was ongedrage als een die syn goet vgniste
 soe heeft hem syn meester tot hem geroepen seggen. **E**
 buese goddelose knecht wat hoor ick van v, dyē ick alle
 myn guedere betront en ongegeue hebbe. **H**y. Chesst
 reeckeninge want ghy en sult voort ghee rentmeester
 mogē wesen **A**soe oick Christianē salt met ons geschuen
 inde dach des oordels, als wy allegader (gelyck Paulus
 seyt) sulte verschynē vor de Richtersstoel Chri. ende ons
 beschuldigers ons sulte beclage. **D**an sal den Richter tot

ons segge, **Wat** hoor ik van v. **Doet** rekening van v
Bentmeesterschap. **Wat** sal dan maecte den armen
mensch die met duysende ten achterē geteert heeft.
Wat sal daer maecte den allendige catynige mensch die
soe veel schuldich is dat hy die macht niet en heeft om
te betaele al leefde hy noch duysent laere. **Wat** sal
toch maecte dan den mensch die nu soe onbebreest is vā
lene in dze tyt nae den welcke genē tyt meer wesen en
sal. **Mer** ter anontuere dat yemant mocht brage, **Waer**
van sulte wy moete rekeninge moete doe. **Wat** sal van
ons vereyscht worde. **Antwoort.** Wy en sulte niet alleē
van onse quade wercken rekeninge genē moete, maer oock
van ons ydele en lichtneerdige woerde, die wy gesproke
hebbe metten mont, en oock vande gepeyssen en gedachten
die wy hebbe gehad inder herten, **Wy** en sulte niet alleē
rekeninge moete genē van thien pont oft thien duysent
pont, maer oock van een pont. **Alsoe** dat waerachtich is
tgeē dat den wyssen man seyt. **Alle** dingē die den mensch
gedaen heeft sal **Godt** int oordel brenge vour alle verdoelhe
ty oft goet oft quact is. **Niet** alleē die wercke die wy
gedaen hebbe, maer die woerde oock die wy gesproke hebbe
en die godachte die wy metter hertte gedacht hebbe.
Inde yerste dat wy vande wercke sulte moete rekeninge
geuen dat heeft den **Apostel Paulus** gesproke totte **Corinthi**

Broeders (segt hy) Wy moete allegheder herschynē voor
 den Richterstoel Chri Jeshu, op dat een gegelyck ofsage
 syn loon nae dat hy gedaē heeft tzy goet oft gnaet. Soe
 dat ick hier niet voerby en mach, ick en cans niet gelate
 oft ick moet hertelyck vermanē mette Apostel Petro.
 O broeders doet doch v neersichheit, arbeit daerō nacht
 en dach dat ghy doer goede wercke en verkesinge uwe
 roep moecht seker maecte, en niet onsen broeder Chro
 byden Evangelist Mathen. Kyndere alsoe laet v licht
 schynē op datmē v goede wercken aenschouwbet, waer
 door die mensche den hemelschen vader glorificerē,
 Ten tweede datmē onck sal reden genē vande woerde
 die wy gesproke hebbe, dat is nodeloos dat ick arme
 sondaer dat vuytspreken sal. Want die eevige ongeschape
 waerheit benet gesproken Chrus Jeshu Die eevige waerh
 Goidis benet met synē eet befoore en benesticht seggen.
 voortbaer seg ick v dat van alle ydel woort dat den
 mensche gesproken hebbe daer off sulte reden genen inde
 dach des oordels Nu argumenteert den heylige leeraer
 sint Augustinus aldus. Salme Reden genē van ydel
 en lege woerde die gesproken syn sonder pronstet oft on
 pronstet van een ander dwise hoort oft spreeckt, waer sulte
 wy blyue met die woerde, waer mede wy bloecke en
 svere by die wondē Christi, waer sulte wy blyue met

die woerde waer mede wy Godt en syn leuendich maken
Sacramente mede blamerē, ons euen naesten mede outen
en schandalizerē, waer mede wy achterclap spreke van
onsen euen naesten, syn eer en faem verdelgen. Alsoe
vriende dat ick niet voorby en mach oft ick moet v liede
bermanē metten apostel Paulo. Broeders alle guade sprake
en sulte niet voortcome vint ulbe mont, mer yser enich
goet woert ter gesichtichz des geloofs, op dattet gratis
gebende is den genē die hoore. Nu ten derde daer
wy rede af sulte moete genē is vande gepeyse ende
gedachte onser herten. Dat heeft den wyssen man gespro-
ke int boeck der wysheit In die gedachte vande on-
goddelijcke sal die onderbragtinge wesen. In die dach sulte
die mensche ondertast en onderbraecht worde. Ende
Christiane wat segge ick dat wy in dyē dach des oordele
sulte van ons sondige wercke, van ons worde, van onse
gepeysen en gedachte moete reden geven, naden mael dat
in dyē dach sal elck rekening geescht worde van het
goet, van de deuchd, en deuchdelijcke wercken. nae
toe dat hy door den Propheet David in synē lxxij psalm
segt. In die dach des oordele als myne tyt sal wesen die
sal ick die rechtuerdige wercke oordele vint wat mynige
dat se gedaen syn, oft se geschiet syn met een simpel oge
vint oprechte liefde en mynige, oft dat wyse hebben

gedaen met een dobbel oghe, meer onse eer en prijs
 by de mensche soecken daer mede dan Goidts eer Christi-
 ane wy sulte oick reden vande arbejt en bloedigen
 sweet Christi, die hier soe gearbejt en gesweet heeft voor
 die verlossinge van Israhel. **Wederō** soe sulte wy oick
 reden genē van syn crings daer hy aen gestorū is, vā
 syn bloedige voetschappē die hy getrede heeft gaende
 naden berch van Caluarie. **Ende** niet allē van synē
 arbejt en sweet der Predicantē die nacht en dach ar-
 bejden om ons te leren den wech des salubhejts en des
 leues. **Ende** niet oick allē en sulte wy daer aff moete
 rekening genē voor ons seluē maer oick een yegelyck
 voer een ander. Want hy heuet eenē yegelyckē bevolen
 (spreekt den wysenman) van synen naasten. Den vader
 sal rekening genē voor synē soen die hy heeft laten
 loope, die hy heeft syn willekē laten volge sonder hem
 te straffe. Eenē Coninck voor syn ondersaten. Den meester
 voor synē discipel. Den Pastor voor syn schaepkens.
Ende Christianē vraechdy my hoe dat dese rekeninge
 mit particulier sal geschie. Dat is omogelyck my vint
 te spreken, noch daer en is niemant soe wys oft soe
 vernare diet soude comē gesprekē hoe scharp en yssse-
 lyck dese rekeninge sal te werck gien. **Soe** lange als

Wy hier syn soe eest al gemade gratie en barmherticheit
Soe lange als wy hier syn soe eest al dat hy spreect en
roep. Compt tot my die belast en beswaert sijn. ick sal v
ontlaede. Soe lange als wy hier leue soe hoor ick he spreken
en roepe door den Propheet Ezechiel. **I**srahel waerom sulde
sterue. want ick en wil der sondaers doot niet mer dat
hy hem bekeret en leest. Soe lange als wy hier syn in dit
sterffelyck lichaem soe eest al dat hy roept door de Propheet
Esauam **I**ck heb geswoere dat ick niet gram op v en soude
syn en dat ick v niet straffe en soude gelyck ick in die
dage van Noe geswoere hadde dat ick die wateren van Noe
niet meer en soude brenge opter aerde, Maer Christiane
dueret altyt. O neen, O neen. Maer hoe lange toch. **E**n
soe lange tot dat den tyt des oirdels coemt. dan sal ge-
schiede gelyck den Apostel Paulus totte hebreë sijn. **H**et
is schromelycke, grondbelycke te valle in de hande vande
leuende godt. **V**orbaer den Propheet Job was een heilich
man, een man die den lof Godts vijft den mont. **G**odts
heeft dat hy sjns gelyck niet en hadde. Maer als hy
dachte op dien dach en aensich dat scherp sweert dat
den Richter vijft syn schey sal trecken en ouk vonsich
die scherpe rekeninge dier gehonde sal worde soe heeft
hy gesproke. **M**aer waert dat ick rechtneerdicheit gedaen

hadde ick en sal niet antwoorde, mer ick sal mynen
 richter bidde. Want eest dat een mensch niet hem te
 recht wil gae soe en sal hy voor dingsende niet een
 come geantwoorde. Christiane dit en segge ick niet
 om dat ick v hede desperaet en cleymoedich soude
 make, maer dat ick v hede een zalige vrees aē uge,
 om affstant te doen van v voorgaende boos quaet leue
 Ick verhaelt oick daerom, om dat ick v mette voorloper
 sint Jan beger te vermane dat ghy wilt ontwaecke
 die vast ligt en slaect in v sonde, dat ghy oock wilt
 opstae vande verckenback metten verlore soen, ende
 gaen uwe Cominck te gemoet met brandende lampen,
 by coemt te Bethleem aentreckē hy is voor die dore
 by is seer nae by. Daerom soe vermaen ick v mette
 voorloper sint Jan dat ghy sult opstae, en maecken
 hem den wech bereyt. Soe sal gebeurē dat hy sal tot
 v come en een woensdacht by v inder eelbicheit
 make. Dewelck v en my wil gunne Godt de vader

*Dat vyfde Sermoon sprekende van het vierste
 bonnis ende leste sententie des Richters die
 hy spreken sal sittende in synen Richterstoel
 tot die verdoemde menschen*

Aylary dat is een volck sonder raet, kennis en voor
lichticheyt, och oft sy eens wys en verstandel woert
datse vovage en kende hen vintersken die hen aenstaende

Al eest saeck datten heydensche Philosophy
Aristoteles dou een vourneemelycke vermaert
en hoch woert gesproken heeft. Ender
alle dingē die vreeselyck en vermeerlyck
syn is die doot talder vermeerlickste. Noch
tans soe hebbe wy genoegsaem vercluert inde vovogēde
sermone dat dat strenge aenstaende ordel Goidts (dat
niemant ontgāe en can) veel swaerder en vermeerlycker
is dan het sterue oft die doot, Ende dat die reden en
orsaeck is waerom dat die heylige manne soe vande oude
en soe vande nieuwe Testament soe Yeer voor taenstaende
ordel en toecomenst des Lichters soe geschreemt hebbe. Na
mentlyck David een man wie thert Goidts. Job die die
schriftuer die lof geeft dat hy syns gelyck niet en hadde.
Den Apostel Paulus dat vintuerore vat en meer ander
heylige manne herwaerts en derwaerts in die heylige
schriftuer gepresen en gementioneert. En my vintuerore
kyndere eest dat ghyt nochtans emichsins in v hert hebt
gedruckt en onthoude tgene dat wy v. l. in die vovogēde
sermone hebbe gesproken, soe synder principalyck vyf pointe
die dit ordel vreeselyck en vermeerlyck maecte. Inde eerste

Soe sulte dyē dach groutbelyck en verneerlyck make die
 wonder: affgryselycke tekene die inde son, inde maē inde
 see sulte gesien worde. **E**en tweede die groutbelycke
 Dasygn die den Engel blasen sal alsoe geweldich luyden
 dat sy inde hemel en aerde en inde helle sal gehort
 worde. **E**en derde die sware beschuldinge, daerby
 mede beschuldicht sulte worde voor den Richter. **E**en
 vierde die scherpe rekeninge die daer geschiede geycht
 sal worde van elcx clatter onder den hemel geschiet is.
Een vyften die vyfterske sententie en treste vomis des
 Richters dat den Richter sal vuyt spreke. **A**engruende
 die vier pointe, namelycke die tekene die groutbelycke
 Dasygn, die sware beschuldinge, en scherpe rekeninge daer
 en sulte wy niet een woert meer af ruere, om dat wy
 daer genoch ons denow in gedaē hebbe in die voorgaen
 sermone maer nu soe begeer ick v liede te spreke (metter
 gratie Goudis) en te verhandele die groutbelycke sententie
 des Richters die hy spreken sal tot die verdoemde mēsche
 In synē Richtersfoel sittende. Ick bid v wilt attent
 wesen mit toehoore en gheeft my een weynichskē andete
 inde geest. **A**ls ick my oge kere en my gesicht werp
 op het vyfterske vomis, en treste sententie des Richters
 die den Richter sittende op synen richtersfoel vuyt synē
 mont sal laten gaen, soe bewinde ick in die sententie

drie pointte, waerom dat sy soe vermeerlyck, ende
schromelyck en den sonchige menschen soe swaer om
hoer is. **I**nde iersten dat die Sententie beswaert en
schromelyck maken sal, dat is die onsekerheyt van dese
Sententie, namentelyck dat niemant soe wys soe ver-
uare is die weet oft hem die Sententie sal mede gaen
oft teggen oft hy triumphere oft onder valle sal. **N**iemant
en weet (siet die wyse man) oft hy die liefde, die
gunst Gods oft syne thorn weert is. Want gelijck
den wetgener Christus gesproken heeft, van d'ye dach
(te wete vande dach des oirdels) waneer hy come sal
en weet gheen mensch. **A**lzoec oick gheen mensch soe
heyligh, soe godtbesende die weet oft versekerd is vande
Sententie Christi oft sy hem medegae sal oft teggen oft hy
triumphere oft ondervalle oft sy verbaert sal sy en oft **A**ls
Ende Christiane dat ghy niet en meynt dat dit my
fantasy oft droom waer soe hoort die woerde vande
Wysenman spreken. Daer syen rechtuerdige en wyse en
ben verorde syen in die hande Gods. **E**nde nochtans
die mensch en weet niet oft hy weert is die gunst en
vrienschap Gods, oft den haet en gramschap. **M**aer alle
dinge worde totte toecomen tyt onseker ghonde. **E**n
een memorabel hystorie, weert om verhaelt te worden
dat wy lesen int leue der vaderen van eenen heylighen man

87
die lange tyt van jawē den heer inder Wildermisse
gedient hadde met een strenge en scherp leuē genoot
Agathon. Dese man als hy den heer in grooter vuerichz
en liefde gedient hadde / en synē tyt van sternens
naeste soe eest gobeurt dat hy drie dage lank ge-
lege heeft in syn vuyterste vōnis sonder ruerē / alsoe
dat hy nae tusschen het leuē en die doot gē onder-
scheet en was / behalwē dat syn oghē noch opē wesen
ben herwaerts en derwaerts keerde. Syn broeders
braechde hem / Heylige vader waer syt ghy nu niet v
gepeysen. Hy antwoerde. Ick worde nu geciteert voor
die vuerschael Chri. en ick en weet niet wat ick
segge / wat ick doen oft waer ick my keere sal. Syn
Bruerkens hebben hem wederom gebraecht. O heylige
vader syt ghy noch bebreest die den heer met sulcke
begeerte en vlytichz gedient hebt. Hy heeft wedero
geantwoort. Al eest dat ick den heer soe lange gedient
heb, al eest dat ick my nergens schuldich in en ken.
Nochtans soe souge ick als myn wercke vande Richter
sulle ondetast en ondersocht worde, oft sy mochten
yuaet en sondich gheuonde worde. Ende wel met recht
vruende, want gelyck Gregorius seyt, Daerō vresen alle
beglyge mamē voor het oordel en vuyterste sententie
chri, want sy weten wel dat die rechtuerdichegt der

dre poimete waerom dat sy soe verneerlyck ende
schremelyck en den sondige mensche soe swaer om
hoorschen benonde wert onrechtmeerdicheyt te wesen.
Indye sy vande heer nu wordt ondersocht. Dat is, die
mensche die hen selue hier rekenē rechtmeerdich te wese
en door het voms en ordel Gouds onrechtmeerdich
gebonde worde. Sus lese ick vande thien maechde van
die vyff wyfen en vyf dwasen ydel luyten sy hadden
thamē hen lampē bereet gemaect, die werelt was daer
in seer verbondert. Allzoe wel worde gheert en gepryft
die dwase en geberysde als die wyse/maer als sy thamē
sonde den bruydegom te gewoet comē soe syen die lampē
vande dwase maechde vint gegae, en sy hebbe die deure
gestoten gebonde, en van binne soe heeft den Bruydegom
tot hen geantwoort. Packt v van hier ghy ydel luyte
ulbe dienst is meer huyckerge gelveest, ick en ken v
niet. Sus lese ick dat Christus sprecht int heylige Eua
gelium, veel sullender spreken in drien dach des oordels
als son en maen sulte haer schynsel laten. In dyē dach
alsf eenē dach der gramshappe wesen sal. In dyē dach
affser gheene dach meer wesen sal. In dyē dach als die
mensch niet een viken gegene en sal worde om penitentie
te doen al gaef hy allet goet vander werelt. In dyē
dach (spreckt Christus) sullender veel tot my spreken

Heer en hebbe wy in ulbe naem niet gepropheteert. En
 hebbe wy niet in ulbe nae die d'inguele v'ingtelvoepen.
 En hebbe wy in ulbe nae niet veel crachtige wercke ge-
 daan. Dan sal ~~het~~ ^{hiet} hen opentelyck segge Ick en ken
 v niet, Gaet van my die onrechtmeerdicheyt doet v'ingtel
 dese woerde argumenteer ick soe. Ist saeck dat d'ye dach
 sullen beschaemt wesen, verschrickt en bene die maechden
 en die heylige die hier soe hebbe gescheent in haer leuen
 vor den mensche die hier soe w'ys en v'orsichtich waeren
 Ist saeck dat in d'ye dach verdoempt sullen worde die hier
 als pilaren en colūnen ware. het Euangelium en v'oorde
 Goudes preken, v'olck tot denckde vermaende, v'ore yser
 dan die niet verneert en sal wesen vor die Sententie des
 Richters. Ende daerom te meer want den verdueligen
 Job schryft, wat is doch een mensch dat hy onbesmet
 sonde syn, dat hy geboert sonde syn van een vrou. In syn
 Engelt heeft hy boosheyt gebonde, en die hemel en syn niet
 singer in syn aenschoube, hoe veel te meer de afgryselijcke
 en onnuttige mensche die ongerechticheyt drinckt als water.
 vorwaer die heylige Apostole Chri als sy ware dor t'benel-
 v'ingtelsonde om te preken, en wederom comen hen seluen
 daer in verbiene dat sy inde naem des heere die d'inguele
 v'ingtelvoepe soe heeft Chrus hen geantwoort, O my lieue
 Apostole en wilt v daer in niet verblyde daer in dat die

geesten v onderdanich sijn, maer verblift en verhuucht
v dat v name geschreue staen inde hemelen. Voorwaer
den heylige apostel Paulus was een heyligh man, een
vuytuercoere vat, Wy en vynde niemant die soe gearbeijt
en gesweet heeft, niemant die soe veel stede en provin-
cie bekeert heeft tot dat Euangelium en Christen geloof.
Niemant die soe veel voer den naem des heere gelede
heeft, iae vuyt den mont Goides. een heilich vat der
lufde der vuytuerkuesenis genoempt, nochtans hoor ick
hem spreken Ick en kerme mij nergens in schuldich, **M**ijn
hert, mijn Conscientie die en vruecht mij niet, nochtans
soe en derre ick mij noch niet rechtueerdige, Waerom o
Paulus. Want den dach die ordels is aenstaende, en die
mij ordelen sal is den heer, want een ander gesicht ist
gesicht des heere dan gesicht der mensche. **H**e siet die
maels sonde daer wyer egheen en sien, en dat by ons den
is, dat is somlyken by hem ondenich. **W**ederom den ver-
duldige Propheet Job, die sijn gelijken niet en heeft gehant
vuyt dat getuyghenis Goides hoor ick spreke, Een dinck
yser dat mij seer quelt, en nomermeer en laet rusten, na-
mentlyck dat ick weet dat ick sal moete compareren oft
ick wil oft niet in die vurschael Christi, en dat ick niet
en weet wat ick segge sal. **I**st dat ick mij selue rechtueer-
dich maken wil soe sal mijne mont mij verdoemen, en

Hone ick mi omsoel soe sal hy belyden dat ick gnaet
 ben, Wel ick mi verantwoorde, ick en sals een voir dny-
 senden niet come antwoorde, Jae met een woort geseyt
 Ick verschroem die mi in alle mi wercke sal ondele. Wat
 ick weet wel datten Richter rechtuerdich is. die den
 misdoender niet ongestraft en sal laten. Ergo dat ist
 dierste dat die Sententie des Richters veruerlyck sal
 maken, namentlyck die onsekerheyt der sententie oft he-
 mede sal gaē oft tege. ¶ Een Aweiden dat die Sententie
 des Richters verschrickelyck en schromelick sal maecten
 dat sijn die woorde der sententie. dewelcke die heere met
 alsulcke gramschap en verbolgentheyt sal vuytspreken dat
 hemel en aerde daer aff schudde en beuen sulte. Den
 Euangelist Sint Mathens beschryft in sijn Euangeli boeck
 Als den heer sal comen met grooter heerlicheyt en maesteyt
 inde Wolcke des hemels met een ontallycke hoop der Engelen
 en hemelsche geesten, en voer hem sulte gcome sijn alle
 mensche dat hyse dan vande andere scherde sal, gelyck ee
 schaepberder sijn schape schert vuyt die geesten. hy sal die
 wyse maechde scherde van die dwase, den sware tarwe va
 tlicht coss, die gey vischen van die gnaē. die yponyten
 vande rechtuerdige, die Goddelose vande Godtbruchtige
 die schaepkens dat is die denckdelijcke mensche, die goet
 omsoel, proufytelijck, wel gehoorsaem sijn gelveest, die sal

hy stelle by hem aen syn rechterhant oft zyde als syn vint
uercore vriende, Maer ter linker zyde sal hy stelle die
geesten, dats die mensche die den Christen naem geboert
hebbe, en onder die Christen ^{genoot} syn gelveest met
die woerde Godts en die heylige sacramente, Maer inder
waerheyt niet Christelyck gelveest en hebbe, gelyck die
geestkens geboert worde onder die lamere en schapen hebben
van veers een schepsel oft sy schape waere, maer inder
waerheyt sy en syns niet, Nu aldus vande andere geesten
synde soe sal hem die richter keere tot die rechter zyde nae
die schaepkens nae die salige en rechtuerdige menschen
en sal ouer hen spreken, Myn lieue schaepkens ick ben
hongerich gelveest en ghy hebt my gespeest, Ick sy dorstich
gelveest en ghy hebt my gelaest, Ick was een Pelgrom en
ghy hebt my geherbercht, naect en ghy hebt my geleet
Cranck en ghy hebt my versocht, Ick was inder kercker
en ghy syt tot my gecome, Coemt nu my vintuercore
kyndere en rust met my Coemt ghy gebenedide myns
vaders en besit dat ryck dat voor v bereyt is van begin
der werelt, Daer nae sal hy hem omkeere met eenē gramen
moet tot die Bocken, ^{tot} die vyul smicken mensche en spreke
O ghy vermaledede gaet van my, Ick heb hungerich gelveest
en ghy en hebt my niet een corstken gegeue, Ick ben dorstich
gelveest, en ghy en hebt my niet een droppelke gegeuen

Ick ben naecht en bloot lancx die strate geloope maer
 ghy en hebt mij niet geleet, **W**elken gaet nu van mij
 ghy vermaledyde (dat is ontcrst en ontcleet van alle god-
 delycke gratie en vrientschappe) in dat eelwich vier dat
 bereyt is den dymel en alle syn engelen die sullen v geselschap
 syn want ghy hen gedient hebt en niet mij. **C**hristiane
 tis nodeloos den tyt niet veel woerde te verstyte, gaet in
 v selue en denck eens, wat glorie / melodye en gennichte
 sal wesen den saligen en vuytnercore kyndere godts te hore
 die suete steme Coemt ghy gebenedide mijns vaders, en
 besit dat ryck dat v bereyt is. **M**aer contrarie wat vrese
 wat angst, wat benauthert wesen sal. **J**ac watten grou-
 welcken donderslach wesen sal den verdoemde en onsalige
 mensche te hore Gaet van mij ghy vermaledyde in dat
 eelwich vier daer anders niet en is dan schreye der oghe
 en kweysslinge der tande. **V**orwaer onsenersten vader
Adams als hy int **P**aradys had onergetrede het gebot **G**ods
 en tegge gebot **G**ods in die verbode vrucht had gebeten
 soe is den heer ghecome int **P**aradys en heeft **A**dams
 geroepe **M**ijn lieue **A**dams waer sdy. **V**liet ghy voor mij
 Coemt voort **A**dams dit horende is verneert en verbaest
 gelveest alsoe dat hy hem heeft verborge. **V**ruende heeft
Adams soe verneert en verschruct gelveest voer dat soet
 sachtmoedich woort, die maer een sonde gedaen en heeft

Waer sultē dan bliuē die bose Adams ^{socht} kyndere als sy sultē
hoorē dat aferselyck woert dyen herde donderslach vint
den mont Christi des richters. Gaet van my ghy vermaledyt
in dat ewich vier. Wat sultē dan doen die mydige Jode en
die schariante die den heer Chrm gecruyst hebbe die altoe
soe met een suet woert syn ouer rugge genalle. Den enā
ghist Johānes beschryft als Christus onse getruulbe broeder
int hoefken was benant, en driemaels syn gebet hadde
gesproken, en dor groote benantheit hem ouernallende
water en bloet hadde gesweet, dat hy nu sus begoten
zynde mette bloedige sweet is opgestaen vander eerden
en den vyande is te gemoet gegaen hen vragende wie
soeckt ghy. Sy antwoerde Jesum van Nazareth. Soe heeft
hy hen geantwoort. Ick bent, Diwelck gehoort hebbende sy
ouer rugge genalle. Eest saeck (sint Augustinus) sy dat
vreesaem liefelyck woort niet en costen verdrage. Ick bit.
Wat sultē sy maecte als sy sultē hoze die verneerlycke
sententie Gaet van my vermaledytē int ewich vier.
Christiane ick wil v hier vermanē met den selften woerde
vande heylige leeraer Bernardus het syn gronbelycke
woerde. Ick woude dat ghyse in v hert druckte. Sus ver
maent hy syn broeders. O lieue Broeders die Adams
kyndere en wille nu niet hoze die minnelycke stem Chri
maer die hier nu doof syn en die nu hen ore gestopt syn

91
datse niet en wille hoze dat suete woert en vermaninge
Christi int Euangely die sulte hen ore geopent worden
en sullen naect en bloot moete come voor de richtersstoel
Christi, en hoze dat grondbelyck woert Gaet van my ver-
maledyde int eelwich vier. Ende o Christe welcke is v suete
en minnelick woort. Doet penitentie het ryck der hemele
naect. Dit soete en liefelyck woert en willen die Adams
kyndere niet hoze opter aerde. tis hen te swaer om hoze,
Nochtans soe sulte sy moete hoze den swaere donderslach
Gaet van my int eelwich vier Iher yemant diese wil
bermane tot deuchde, tot salige penitentie. tot te cruyse
syn blees, tot den ouden Adam te doden, terskont antwoerde
sy met die vreeselycke Capharnaiten. O dit is een swaer
woert wie can dit verdrage. O broeders (segt Bernardus)
Wat hoze ick. Is dat een hart woert. dat ons hier door ee
cozt lyde en pyen verlost vande eelwige brant der hellen.
O Broeders ghy bent seer verdoelt want ghy dat suet
en salich woert noemt een hert woert te wesen dat ons hier
door een cozt lyden dat hier tytelick, dat hier deyn ende
coztelycke pyen is, werckt in ons die salicheyt Maer dwer
sal een hert en woret woordt wesen dat den Richter
met eenē gramen moet sal vuytspreke. Gaet van my ver-
maledyde in dat gloyende farneyn der helle. Ende
vraecht my lieue kyndere hoe dat ghy van dit hert

Voort sult mogge bebruyt syn. **H**oort spoken den Coninck-
lycke Propheet David. Inder eelbige gedencknisse sal die
rechtneerdige wesen, van tguiaet gehou en sal hy niet
vreesen, **M**et die woerde te kenne geuen datter gheene
naerderen wech mach wesen om bebruyt te wesen van
dit woort, dan syn selue met een oprecht goet leue te
berouere, met een oprecht berou, en leet wesen afflant
te doen van syn voorgaende sondich leue. Ergo dat is
het tweede dat die Sententie des Richters schromelyck
maect, namentelyck datse soe hert en vreedelyck
sal worde gesproken dat hemel en aerde daer off bene
en schudde sal. **U**itlet dorde dat dese Sententie
des Richters sal groudbelyck en schromelyck make dat
is dat sy alleen onseker niet en sal wesen oft oick met
grooter gramshappe sal gesproken worde, maar datter
nademael dat die Sententie sal gegene syn, gheen appel-
latie, gheen exceptie en sal syn oft valle, Maer sonder
delay oft vertreck den mensch eelbelyck gescheide sal
wesen van het minnelick aensicht Godes, en luf geselschap
der Engelen. Want gelyck die schrytuer verclaert. Soe
geringe als die Sententie sal vuytgesproke syn vande
Richter, soe sulte die Engelen vuytgaen, en sulte die goede
vuytscheide vuyt het midde der rechtneerdige, en vuytgaen
met bysselkens byden andere en werpense inde ouen

des biers daer sy inder eelbicheyt brande sullen sonder ver-
 brant oft verslonden te worden, begeren te steruen en die
 doot sal van hen bliuen. **Christiane** wat ist van node
 den tyt met worden te verslonden? Gaet in v selfs hert-
 en denck eens wat bitter droefelyck scheidende dat sal
 wesen voor den verdoemde en onsalige mensche altyt
 gescheyde te syn van dat suete aensicht Chri. hare goeder-
 tuere vader, en van dat salich geselschap der Engelen
 Goudts, en alle Goudts lieue heylige. **Alzo** dat sy inder
 eelbicheyt daer van sullen moete gescheyde syn. **Wilt ghy**
weten wat bitter scheidende dat is soe denckt by v selue
 Daer syn twee geboete die malcandere vinger herte
 getrouwbelyck lief hebbe, tegebeint dat sy een wyl tyts
 gescheyde worden, het geschiet met schreye en weene
 het gaet soe swaerlyck te werck, tis hen een groote pyd.
 niet te min si troeste haer daer in, dat sy noch eens
 ten lesten byden andere come sullen. **Maer** dat bitter
 schreye en weene sal wesen sonder keere, dat sal duere
 inder eelbicheyt. **Och** eelbich is soe lang **O** wat pyne
 watte torment sal dit wesen den onsalige mensche?
Certejn ten is niet mit tonge vint te spreke. **By**
Exempel **Valerius maximus** int v. boeck int viij cap.
 schryft van eenē **Jongelinc** **Syluanius** genoempt,
 den soen van **Mamilus Torquatus** die welcke als by

gebarnē was van synen vader soe en heeft hy niet ^{liden}
wiltē den dach aenschouwē, mer heeft syn seluē verhangē/
liener begerende te steruē dan het aenschyn syns vaders
te deruē. Ende dat wy een Exempel by brenge vngt
der schriftuerē. **Wy** lesen vande alderschoonste wngelinck
Absalon den soen van **David**, **Dese** als hy synē broeder
Ammon vermoort hadde soe heeft hy ter staet vngt
moeten vngken. **Het** is gebeurt dat hy wederom inde soen
quam van synen vader, behalūē dat hy niet en mocht niet
hof comē, en most deruē het aenschyn syns vaders. **Maer**
dat is den wngelinck sulcke pyn en leet geweest dat hy
niet langer en cost verdrage, en is gegae tot **Joab** ende
heeft gesejt. **O** **Joab** gaet tot mynē vader en maect
soe ghy best cont, maectt soe dat ghy niet wederom
en coemt oft ten is gemacckt, **Eest** dat hy noch gedacht
is mynder sondē laet hem **Justicie** doen over my. **Alleen**
begere ick dat ick onder syn oghen comē, en aenschouwē
het aensicht myns vaders. **Mach** dat niet geschie, ick
heb liener te steruē dan langer te deruē die presentie
myns vaders. **Eest** saeck vruende dat dese twee Jongelinge
alsulcken anxt en pynd is geweest te deruē het aenschyn
van hennen vadere. **Och** watten anxt, watten benaught
watten allende salt wesen den onsaligē, ende verdoemde
menschen gescheyde te worde, sonder ennich tyt ~~gescheyde~~

wederom te keeren. van dat minnelick aensicht des hemelsche
 vaders, diwelck die Engelen begerē te aenschouwe, en van
 dat loflick en heerlick geselschap der vriende goudts
 Dat sal een pijn wesen bouē alle pijnē, een torment
 en lyde bouē alle tormentē en lyden, Ende dat ghy niet
 en sout mynē dattet een fabel, oft myn fantasy weer
 oft droom waer. Dat selfste heeft ouer die Jaere xij^e Joes
 Chrysofomus met syn gulde tonge en penne gedelinciert
 op verscheide plaetsen en bysonder inde xxij^e homely
 opte Euangelist mathen. Daer schryft hy aldus, veel segt
 hy schromē en vresen die tormentē, en den brant der
 helle, mer ick reken noch veel meerder en lyde te wesen
 te deruē dat lieflick aensicht des hemelschen vaders. **Es**
 waer den brant der helle is omierdrachelick, nochtans
 al skelde my daer gemant dursent en dursent donder-
 slage en blixemen, nochtans soude den mensche die veel
 lichter syn te verdrage, dan dat lieflick aensicht te deruē,
 en te hore dat hert en dat ongenadich woout. Gaet vā
 my ghy vūyl stinckende bocken op dat ghy my luse-
 lycke heyr niet en beslinckt. **Parck v** van my ghy ver-
 maledide, ten eelvige daghen ontterst en ontcleet van alle
 my goddelijcke gratiē en vrientschap, en gaet in dat
 eelvige vier, dat onblusselyck is dat nōmermeer eynde
 en sal. Ende vriende op dat ghy noch niet en afyfelt

om dat Chrysostomus seyt, Noch sal ick met die Schryftuer
verclare en benestige Den verduldige Job overdencken
dat strenge rechtneerdich oudel Goudts en aensijnde dat
dow den geest dat grame aensicht dat den Richter
sal opsette soe heeft hy geroepe. O heer wie sal my toch
dat gene heer waer sal ick dit verberne dat ghy my
soe veel wilt gunne dat ghy my in die helle wilt stelle
en my daer beschermē en verberge tot dat uwe rasende
thoorn bouby gegaen is, en my eenē tyt stelle inde. Welcke
ghy mys sult gedencke. Ende Christiane dat die scitē
des Richters alder schromeluste sal maecte, en datten
mensch aldermeest sal beware dat sal syn dat sy sulte
gratie en genade soecke, en sy en sullender gee vrynde
Dat sy sulte schreye en weene, en den Richter en sal
niet beveecht worden, dat sy hulp en troost sulte soecke
en gheen creatuere en sullen medelyde mit hen hebben,
Ende dat ghy niet en meynt dat dit myne droo is
Sus heeft geschreue Prosper Broeders (segt hy) als wy
sulte geroepe werden van dien rechtneerdige Richter
die alle dinge siet die niemant en can bedryge noch
mit ghyste noch met gauē, Wy en comē hem niet conu-
pere ende omcopen, als ons daer voor oge sulte gelect
wordē niet allē ons wercken oft woerde, mer ouke
ons minste gedachten, als het binenste en secreetste

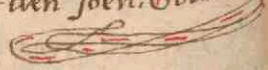
onser herte sal voor den Richter bekend worde. Wat sulte
 wy dan doen? Wat defensurs en beschermers sulte wy
 hebbe? Wat excusatie sulte wy voortbrenge? Wat peni-
 tentie sal ons dan moghen helpen die wy hier opter aerde
 versmaect hebben? Tot wat Apostole oft ander heyligen
 sulte wy ons dan ~~moete~~ toeblycht nemē, der welcken
 exempelen, woerde en wercken wy hebbe versmaect, oft sulte
 wy ons dan willen excuseren onermidts die broosheit en
 cranckheit ons lichaems. **V**ordwaer die Exempelen der
 heylige die oock met deser cranckheit behange sijn geveest
 gelijck wy, die sulte ons beschamen, en betuyge dat die
 cranckheit ons niet en behoort te excuseren. **O** Christiane
 bet sal dan al te verghesst wesen, het sal al verlore arbeit
 wesen dat wy dan vonsprekers oft advocaten sonde begre,
 wy sulte dan wille hulp en troost sincke, en wy en sulte
 gheene troost vynde, want dan salt geschieden tghen
 datte heer spreeckt totten Propheet Hieremia. **A** waert
 saeck dat die twee weerdige manne Moyses en Sammel
 voor my stonde en baden voor dit volck soe en is myn
 sel tot desen volck niet. Dan sal oock geschiede dat tge
 dat hy segt door den wysen man, want ick heb gervepe
 en ghy hebbet geluygert. Ick heb myn hant vintgesteke
 en niemant en heester op gesien, want ghy myne raet
 versmaect hebt, en myn straffinge niet geacht en hebt

Dus sal ick ouch in v verderffemis lache en bespotten v
alst v dat ghy vreesde sal overcomē sijn, als v overcomē
sal sijn een onuersienlycke katynicheyt, als v overcomen
sal sijn verdructheyt en benautheit. Dan sult ghy mī aē
roepē en ick en sal niet hoorē. Ghy sult mī soecke ende
niet vnde. Dan Christianē sal den schat en die fonteyn
der goddelijcker ontfermhertichs gesloten sijn. Dan sal de
Lichter met eenē grāmen moet ouer drie verdoemde serech
Gact van mī ghy vermaledijde in dat eelwich vier En ghy
mī Engde, mī dienaers ick stelle v als mī executie
dat ghy desen onsalige en verdoemde mensch sult bynde
hande en voeten, en stoten hem in dat eelwich vier daer
anders niet en is dan schreyē der oghē en kneybelinge der
tande. In haer lenen hebbe sē hen hande vry gebadt om
hen salicheyt daer mede te wercke, en die vuyt te stecke
tot mynē dienst, Maer sē en hebbens niet willen doen
maer hebbens vuyt gesteken tot die sonde en ongerectichs
daerom bynt nu hem hande dat sē nōmermeer en comē
wercken, en die salicheyt verdiene. Wederom in haer lenē
hebbe sē hen voeten vry en los gebadt, dat sē soude wōn
dele mede wech der geboden Goudts, sē en hebbent niet
wille doen, byntse nu om datse niet en comē ontgaen
mī granschap en ontlope die eelwige pijn en soe werpse
wt, want in hemē lenē hebbe sē hen gelatē gebernst

en gelyck te zyn den Christenē mensche, maer in haer
 herten syn sy boos en verkeert gelveest. Daerom slootse nu
 vint vint het geselschap der gelouigē, op dat sy gheen deel
 en hebbe met die kyndere **Goudts**, en werpse in die eelbige
 duyfstermisse daer sal wesen gebuyt en geschrey en knies-
 selinge der tanden. In haer leue en hebbe sy hen sonde
 niet wille beschreye, maer hebbe hen gemucht en wellust
 wille hebbe, daerom sluytse nu, vint die blyschap en vruchd
 des eelbige leuens dat sy schreye en wene inder eelbichz
 O myn lieue kyndere wress dit altyts gedachtich, en
 en wilt dese sententie nōmeer vergeten, op dat ghy in
 die selue sententie oft verdoememis niet en coemt, wilt
 in ulber herte drucke dien dach naeden welcke gheene
 dach meer wesen en sal, Ouerpryst altyt dien dach daerme
 soe scharp rekenē sal en luttel ghyt schelden. Ebedencket
 altyt dien dach en tyt naeden welcke men niet meer
 en sal mogē wercke. Jae nae den welcke den mensche niet
 een vrken en sal gegene worde om penitentie te doen ul
 al gaf hy allet goet vander werelt. Dit en segge ick
 niet om dat ick v clymmuedich oft desperact son maecte
 maer om dat ghy sout opstae vint den staet der sonde
 en dat ghy tegemuet sout gaen den Coninck der Conigē
 Chro Jezu die ons nae by is, en met den vovloper sint
 Jan den wech bereyde. Hierōme heb ick v hede dit soe

meerstich vorgehouden, om dat ick v liede sou indrucke
een salige bresse, waer doer ghy mocht een afstreck crige
vande sonde, en sondige wercken. Och oft ick niet met myne
bloede cost ingedrucke die salige bresse, die Christus ons
vermaent by de Euangelist Mathen aent x. cap. En wil
seyt hy) niet bresen die het lichaem dode, maer veel meer
brest den ghenen die de ziel en lichaem mach verdoemen
inder helle. Christianen tot een troost van een verflage
conscientie en ceynuedichz soe staet ons wel aen te
mercke dat den Euangelist Mathens beschryvende het
aenstaende strenge rechtneerdich oordel Goudts soe crige
lycke seyt dat als den Richter sal ten oordel sitten in
in syn Mansest en heerlickheit, en sal ghesegde hebben
die schape van die stincken bocken dat hy hem yeerst
keren sal tot die schaepkens, en syn vuytuercore, en dan
tot die stincken bocke en verdoemde mensche tot een
vermaninge en protestatie dat hy meer geaffectioneert
is tot genade en barmherticheit om den mensch salich
te maken, dan den mensch te verdoemen. Alsoe dat wy
daer daerlyck spueren moge hoe warachtich dat is dat
hy seyt door den Propheet Ezechuele aent xviij. cap. Alsoe
warachtich als ick leue Ick en wil den doot der sondare
niet mer begheer dat sy hen bekeren en leuen Ergo dan
eer den Richter die onsalige mensche sal verdoemen, soe

sal by hem geerst keere met vrientschappē tot die schape
 en vintmercore kyndere **Godts**, sprekende ouer hen die
 minelycke **Sententie** en benedictie **O** myn lieue kyndere
 ghy hebt my altyt soe getrouwelycke gedient, ghy syt
 myn medegeselle gelveest in myn cruyts en lyden, ghy
 hebt met my honger en dorst geleden, ick en cans ick
 niet gelaten ick en moet daer voer een recompens gene
Compt nu tot my in myn ryck myn gebenedyde, en sult
 met my in myn ryck dat v beregt is van myne hemel-
 sche vader, **Vriende** tis nodeloos den tyt met veel
 woerde te sypen Gaet eens in v selue en denck eens
 watte melodye en glorie sal wesen den vintmercoren
 kyndere **Godts** te hore vint den mont vande **Lichter**
 dat soet en troostelyck woert, **Compt**. Maer noch veel
 merder genuecht en blyschap sal wesen dat sy (nademael
 die **Sententie** sal gegene syn) sulte geroepe worde vint
 bet lyden tot het verblyden, vint den steyt tot dat loo,
 vint den arbeyt totte rust, en sulte opclimme met
Christo, daer sy met die **Engle** triuphere inder eelbuchz
 sonder eynde, **och** myn hert ontfunct my **My** lust
 hier te spreken met sint **Augustyn** **O** here voge moge
 toch dese wesen, die dit salige deel sulte geniece. **Moete**
 vgy daer voer lyde. **O** heer castyt my hier, brant my
 hier, straf my hier, op dat ghy my hier naemaels spaert

O Augustyn soen ghy en syt niet verdoelt, Van ten is
gheen gelyckemis het lyden en therdriet deser werelt
by die vruechd en glorie des hemels. Gelyck dat den heyl
lige Apostel sint Paulus verclaert totte Romeyne int vij
cap. Het lyden van deser tyt, en is niet weert gnoch
der toccomender glorie die in ons sal veropenbaert worden.
Maer o Paule die daer gelveest syt inde dorde hemel
en hebt gesien en gehoort verborge dingē die den mensche
niet vingspreken en can, Wat isser den mensch bereygt.
Gheen oghe en henet gesien, ghee oor en henet gehoort
noch in ghee mensche hert eerst opgerefen tegene datte
mensche bereygt is die hem lief hebben. Dwelck ons
wil gurne Godt den vader Godt den soen. Godt den
heylige geest. **A m e n**

Dat Dorde vuytsterste genoempt die helle

Het yeerste Sermoon sprekende van die helle
ende den brant der hellen ende hoe wy die
vlieden sullen

Dit is een volck sonder ract, kennis, vorsichtichz
en wysheit. Och oft sy eens wys worde ende
verstendich dat sy eens voorsage en verstonde hen
vuytstersten die hen aenstaende syn

Hoe wanneer ick by my selue, oft
andersins ouerdencke oft overpeyse
het wonder beginsel, oft de wondero
vontganck van onse heylige latholycke
Christelycke Religie. Soe vynde ick
in dat ouerdencke twee merckelycke
punten, die my seer vrent en wonderlyck me onge
loonyck en omogelyck duncke te wesen. Ende yeerste
datter sommige gebonde worde die ons heylige gelouue
weggere aen te neme. Ten andere oft ten tweeden
datme noch sommige vynt die welcke hen niet en schromē
ofte ontsien te sondige naedemael sy dat heylich
oprecht geloof aengenome hebben

Soe waer (seg ick) Ick overdencke by mÿ selnē het
beginsel en den wonderlycken voortganck vande heylig
catholycke Christen religie. Soe bebynde ick twee men
kelijcke punte, die my breemt, selsē en omogelyck
duncke te wesen. In den yeerste datter sōmige gevonden
wordē op den boode der eerde, Die noch van het catholycke
geloue wysē, dat versmāde, en noch weggerē dat aē te
nemē. Ten tweede datter noch sōmige gevonden wordē
onder die Catholyckē en Christenē, iae onder die geeste
lycke en religieuse personē, dat sy (nademael sy dat
geloue eens aengenomē hebbe over die bont mit sacra
ment des doopsels, en Christo den Coninck eet geswoore)
noch derrē hen geloof en eet breken, en ter haluē hen
mit en schamē, hen met sondige werckē te besmetten.
en die hoge maieseyt Godts te vergrāmē. En Christiant
eest niet een wonderlyck werck, en luydes niet breemt
en selsē om die waerheit te spreke. Nademael dat Catho
lycke geloue in het oude testament is van die Prophete
beloest en geprofiteert, daer nae van Christo den sone Gods
vercundicht. Iae met syn eyge precieuse bloet besegelt. vā
die Apostole betuycht en gepredicht, met het bloet der
Apostole en der heyliger martelare beuesicht en gesmeek
met soe menich miraculē gebout en gesicht. Door den
hope oppenoet, door die lufde vermeerderd, verskerket. door
die antiquiteyt ende ouderdom. Door die continuelycke

Successie der **B**isshoppē geconfirmert, van die ganse we-
 relt aengenome, Ende ten lesten van die **R**oomsche catho-
 lycke gemey christē kerck grauthorizeert en gecanonizeert.
 datter noch sommige (segge ick) gevonden worde die noch
 wysse aen tegelof en dat niet en wille aennemen. **M**aor
 in die plaats van drie aennemen andere menbe valsche
 opnie en dwalme, voerbaer dat verwonderde hem seer
 over den **J**are vyftienhondert en meer, dat bingte gelyse
 wat den **A**postel **P**aulus. **A**ls in die **C**hristen kerck van
Salathen valsche **P**rophete en dwalers ingedronge ware
 en sommige van die gemeyn mensche verbiert en verleyt
 ware vander waerheit. **S**oe heeft den **A**postel **P**aulus
 van verwonderinge geroepe en gesproken tot die van
Salathē aent eerste capittel. **O** liefste brueders ick
 verwonder me. **J**ae ick en cans me niet genoch verbon-
 dere, dat ghy soe lichtelyck overgestelt en verbiert wort
 tot een ander **E**uangelium en ander geloof. **D**at punt
 verwonderde hem in syne tyt bingte maten seer den
Apostel **P**aulus. Ende wel met recht vriende. **M**aer tis
 omers noch soe seer te verwonderē dat die gene die het
 heilige catholycke **C**hristen geloue eens aengenueert hebbe
 die welke oock dagelycx hoire preken vande brant der
 helte, die oock wel weten en belyde door **C**hristus
 geloue dat den heere door die sonde vergramt wort

en dat den ghene die in eenē sondigē staet sterfē
is die helle en den brant der helle. Dat sy (segge ick)
noch soe vry en sonder sorge syn levende, noch wegricht
en liggende in het styck der sonde, al effen leens ofter
gheen doot, gheen helle, noch gheen dach van scherp
recht sonder genade en barmherticheyt aenstaende en
ware, Dit is een punt dat ick my niet genoch vonden
en can. **T**ot een exempel dat ghyt verstaet. Ghemint
daer waer een Cominc die liet afflesen een mandament
en dede verbiede op den hals, oft ^{op} die pene van die
galge dat niemant en mocht aen een alsnicke poort
gāe oft die poort vuyt gāe op een sekere dre, Ende het
gebeurde dat over dat yemant woude hē met wil
oft onwil tot die poorte gaen, niet tegensstaende des
Comincs placet en mandament en sonde wy niet
segge dat hy dwaes en nerrich waer dat hy willens
en wetens luepe in syn perzckel doot en bederffenis.
Soe ouck Christianē en ist niet een jamer beclachelycke
saecke dat waer met bloedige tranē te beschreye, en sy
wy oyck niet veel dwaes, nademael wy bouw seker wete
dat wy die hooge **M**ageseyt met onse sonde begrāmen
en dat die hoge **M**ageseyt tegē die sonde, die helle en
den ewigē brant geordineert heeft, dat wy esse wel
sondige, niet daer toe gedronge oft gebede synde, maer

Willens en Wetens ginaet doen, deē sonde op dander
 leggen **Jac** onsalicke soecke om ginaet te doen, ons be-
 droenen als wyse niet en vynde, en contrarie, ons ver-
 blydende als wyse gebonde hebbe, niet eens overpersende
 dat wyse mit heymelgck niet en comē gedoen, maer
 inde tegenboerdichz der Engelen **Gordts** die ons voor de
Lichter sulte beschuldige, wie in die presentie van die
 bogen **maer** **Gordts**, **Maer** ick laet my duncke dat
 dese vryheit en oebereestheit van leue daer vryt copt
 om dat die mensche niet en geloue datter wie dit ver-
 genkelgck leue een helle oft eenē brant der helle is. oft
 in dyē sy gheloue datter ee helle is dat sy hē nochtas
 laten voorstaē dat **huer** soe affgheselyck en soo groot
 niet en is als die **Pape** en moniche dat predike oft
 die schilders schildere, oft in dyent syt geloue, dat syt
 omers ten minsten niet en bedencke **Christiane** daerō
 soe is my vorname nu met alder liefde te spreke van
 die helle, en den eeuwige brant der helle, die de verdoede
 en onsalige mensche is bereyt, en hoe wy die sulte comē
 ontblen **Ende** daerome te meer want dit is een van
 die vier vingersten, daer wy in die voorlede sermone
 dese voorlede dage hebbe aff gesproken. **Ende** op dat wy
 van die helle, van die pijn en den eeuwige onberdrasche-
 lycke brant der helle moge vry syn inde dach des oordels

Soe begere ick dat ghy wilt attentiff wesen en ande-
entrie gene inde geest. **E**er wy beginne te spreke
van die helle en den brant der helle die door het streng
rechtmerdich oordel Godts bereyt en geschape is den
sondige mensche en den ghene die in sonden steruen.
Soe wille wy eerst ondersoecke waer doen oft waer
van dattet comt dat die menschen soe vry van leue
sijn, soe lichtelyck van deen sonde in dander valle. En
waerom dat sy segge, Den duyvel en is soe leelick niet
als hy schynt, noch die helle en is soe heet noch ommer-
drachelyck niet, als die Papē preken, Ende hier aff ^{beginde}
ick twee onsaecke en reden waer vint al sulcke geuente
comt in die herte der mensche dat sy alsoe spreken.
Inde geersten, dat doer die onwetentheit der leelickheyt
van die sonde, dat sy niet genoch en verstae hoe leelick
hoe afsghelyck die sonde is voor den oghen Godts, en
hoe grootelyck sy die groote hoghe **M**aresteyt vergramē.
Ten tweede dat doet die liefde syns selfs om dat die
mensche hen selue te lief hebbe, en hen selue te zeer
bermhartich en genadich sijn, en meyne dat Godt hen
oick moet barmhertich wesen. **I**nde geerste dat on-
wetentheit en onuersant dat is dat die mensche
niet en weten hoe gronvelyck en leelick die sonde is
voor de oghen Godts, die onsaecke is dat die mensche

Soe onverschicht leue en hen doet spreken en segge dat
 die helle soe heet niet en is, noch den duyuel soe swaer
 als by schynt, gelyck die schriftuer heeft. Dat betreffe
 die woerde Augustini mit xxi boeck van die Stadt Godts
 mit xij cappittel. Daerō segt Augustinus dūnt die
 sinnelyckheyt der mensche dat die eelbige pyne der
 helle swaer en onrecht is om dat sy niet en hebbe
 verstant en kennis van die hoge onbedeekte oegschape
 vossheyt Godts, waer door sy verstaen soude en wete
 mochte hoe grootelyck die eerste sonde en overtredinge
 van onsen geersten vader Adam vergramt heeft die
 hoge maerkeyt Godts, vordbaer want die mensche
 wiste hoe swaer, hoe leelick, hoe groudbelyck die sonde
 veer sy en soude soe lichtelyck niet sondige, sy en soude
 soe lichtelyck oick niet wysse aen die pyne der helle,
 hoe swaerlyck dat die sonde gestraft sal werde ende
 watte grooten onblusselycke brant der verdoemden
 bereyt is. Ende vriende dat ghyt niet eenē woert
 moecht verstaen, hoe swaer, leelick en affgruelick die
 sonde is, soe gaet niet veer, maer gaet eens in v selue
 en denet wie den gene is die welcke ghyt niet v
 sonde vergramt, vordbaer niet een comick vā spaegē
 est van desen werelt, den welcke alle potentate vrese

Noch ook den Coninck **A**ssurnus vande welcke wy lyfē
dat hy impereerde en regeerde over hondert en xxvij staete
maer tis die hooge **M**ausfert Gods, godt almachtich die
int begin hemel en aerde geschape heeft die alle macht
en cracht inde hemel en inder aerde toebehoort. **T**is
dyen heer die in een ogenblus tets die macht heeft ziel
en lichaem te werpen inde brant der helle. In wyens op
barmhertige geschreue staet (met den cortste geseyt) een
Coninck der Coninge, en een heer der heere, **D**acrom oye
te lasten gesproken heeft den **A**postel **P**aulus totten
Hebree aent x^e capittel, **T**is gronvelyck te valle inde
hande des leuende Gods. **S**eyt mi eens **C**hristianen
(dat wy een ander argument voor neme) en moet die
sonde niet een afferselyck en gronvelick dreck wesen
naedemael om een sonde die ewige sone Gods, die
ewige ongeschape wysheit gods vander eeuicheit
het hert syns vaders geboze heeft moete dyen schoon
hemel verlaten en neder dalen in dat dal der tranen
en den bitteren doot des **C**ruyge heeft moete sterue.
Als den mensch int **P**aradys doer het helse serpent
gecome was in sonde onder die heerschappie en gewelt
des diuuels, soe geynge hy het **S**erpent consent heeft
gegeue totte sonde soe en heeft he gee **P**ropheet **G**heene
Patriarch, gheene **E**ngel oft **A**rchangel hoe heylich **S**

nochtans Ware comēn geholpen en genesen. **Maer** Chri-
 den Sone Godts heeft seluer in syn egge persoon moete
 afcomē, en voer den mensch den bittere doot des cringes
 beuere, en die schult die den mensch gemaeet hadde
 met syn duerbaer bloet uen synē hemelsche vader betale
 My staet voor dat Chrysostomus op ee plaats verclaert
 dat die sonde soe leelick, soe swaer, soe groot is, dat die
 aerde die alle dingē draget, alleē die sonde niet dragē
 en can, vordwaer soe sterck en vast is den bodē der
 aerde datter Castelen, sloten, huysen, thorens tottē hemel
 toe verheue op rusten en stūenē, alleē die sonde is
 soe leelick soe swaer datse die aerde niet verdrage en
 can **Adam** onsenersten vader als hy int Paradyse
 gesondicht had, soe en heeft die aerde hē niet langer
 comē verdrage Genesis int 3^e cap. inde tegde vande
 Eertsvader **Noe** als die kyndere van **Adam** gesondicht
 hadde, en afgeluecken waren van Godt almachtich het
 aertreke en heffe niet langer comē verdrage, maer syn
 door die waterē der diluuiē verdroncke Genesis int
 bij^{te} cap. **Chore**, **Dathan** en **Abiron** als sy gesondicht
 en tegē hen ouersten gemurmureert en opgestaen
 hadde, soe en heeft die aerde hen niet langer comē
 verdrage, maer heeft haren mont opē gedaē, ende syn
 met hemē aenhanck leuende gesonckē inde afferont

der helle, **Numerozū** aent xbi cap. **Wederō** die sleden
Sodoma en Gomorra als sy grootelyck tegē den heere
gesondicht hadde en den roep van haer misdact ter oren
Godts almachtich gecome was, soe en heeft die aerde
hen niet langer come verdrage, maer die here heeft over
haer geregent solfer en vier, en syn mette brant verstaen
Genesis int xix^e cap. O **Christiane** oft **Wy** altyt in
onser herte gedechtich ware en verstonde hoe leelick hoe
swaer, hoe abominabel sy is vor Godt, sonder twyfel dat
wy anders soe leelick niet en soude sondige, sonder twyfel
dat wy anders vande brant der helle soude gevoele, sonder
twyfel dat wy anders penitentie soude doen, want gelijck
Paulus segt inde eerste brief totte Corinthie aent ij^e cap.
Noit oer en heuet gehoort, noyt oge en heuet gesien, noch
noyt mensche hert en heuet gedacht tegene dat die here
bereyt heeft den salige en vintuercoze kyndere. **W**oe mo-
ge wy oock segge die selfste woorde ter contrari nemede
Dat noyt oge gesien en heeft, noyt oer gehoort en heeft
noch oock eens mensche hert bedacht oyt en heeft die sup-
plicie en tormentē die swaere pynd en straffinge die hy
bereyt heeft den ghenē die hem door hē sondich leue ver-
toorne en vergramē. Dat getuyge oock claerlyck die woerde
die Christus spreekt vande **Evangelische** vondantbare en
goddeloosen **Gast** die sonder brullofts cleet ter brulloften

gū, seggende, **V**ynt hem niet yserē gelovende kettenē
 en veteren handē en vortē, en werpt hem in die vuytste
 dingsfermis waer geschrey altys is der oge en knerseligs
 der tandē **M**athei aent xxij cap. Ergo is die yeerste reden
 en onsaeck waerō dat die mensche soe lichtelick sondige
 en niet en gelouē dat den brand der helle soe heet soe
 onuerdrachelyck is gelyck die **P**ape en monike preken
 (daer nochtans waerachtich is en de schrijuer tūcht)
 nametelick die ontbetentheit van die leelickheit der sode
 niet wetende hoe grondvelck, afgeselyck en hoe leelick die
 sonde is. **H**et tweede punt waerō dat die mēsche
 niet en gelouē dat den brand der helle soe swaer, soe
 pynlick niet en is, noch oyck die duuel soe leelick niet
 en is als hy geseyt wort, dat is die ongerechte ongena-
 dichste liefde zyns selfs. Dat is dat den mensch syn seluē
 te seer lief heeft, en syn seluē te veel toe gheeft en terhaluē
 meent dat **G**odt hem oyck soe moet lief hebbē, en barmher-
 tich wesen, hem soe veel toe geuē als hy syn seluē toe gheeft.
Hier vuyt oft vuyt dese opiniē soe syn vortē geconē die
 dwalingē en errore onder de **C**hristen scribentē. De welke
 die beylige leeraer **A**ugustinus verhaelt en oock weerleet
 en refuteert int xxj^{te} Boeck vander stadē **G**odis aent xi
 xy en xxy^e capittel. **D**aer soe verclaert sint **A**ugustinus
 datter veel in synē tyde warē, en noch veel oyck hūgedaerchs
 (**G**odt betert) syn die derre seggē datter altoes ghe helle

en is, datter gheen eelbige bynd bereyt en is de Catholycke
Christe mensche, godt gene hoe gnaet dat sy van leue sy
Die sönige sustinerde en affirmerde dat niet alle die
catholycke, maer oick die ketters en afgelbeken Christene die
eertyts catholyck gelbeest waren by sy bande brant der
helle, Die derde seyden dat niemant by oft by Catholyck
oft ketters ware, soe verre by gedoopt is soude moge verdoet
worde, Die vierde meynde dat die mensche allegader by
die Christene, by die Jodene, oft die heydenen souden moge
hier naemaels gesalueret worde door het eyge verdienst
oft door hulp en vonspraeck van eenen andere Die vyfsten
seyden dat niet alle die mensche, maer oock die diuuelen
ten lasten soude moge salich worde, en dat die dreygmannen
van die helle, van den brant der helle, en van die eelbige
verdoemenis en bederffenis alle geschreue en vintgedruet
staen tot een verschrickinge om den mensch daer door te
houde in hemme dienst en goede ordmantie en polycy
Maer daer tege soe eest dat den heylige leeraer Gregorius
schryft int iij^e Boeck van sy Dialoge aent xliij cap. In
dren dat valsche en onbaerachtich is datter geschreue en
geseyt wort van het helsche vier, van die eelbige toornite
en supplicie om daer door de mensche te trecke van die
ongerichticheyt. Ergo soe eest oick vals en onbaerachtich
datter geschreue staet van die eelbige glorie en blyschap
die den vintuercoere beloft wordt om daer mede hem te

locke tot die gerechticheyt, want het is den selfsten heer die
 beide gesproken heeft. Daer vint ist oock, oft vint dit
 fundament comt oock dat vele dwalens hebbe geleert en
 noch veel op den dach van huyde leere en segge. Die sonde
 iser veel te licht te cleyu toe, die sonde is mer tytelgck
 Ergo soe wert wel onrecht dat Godt (die soe goet genadich
 en goedertiere is) die sonde willen straffen met het helche
 elbich vier. Ten tweede hier vint, want vint dit fun-
 dament comt oock dat veel hebbe derre segge en oock
 noch veel op den dach van huyde segge dat alle die
 gene die eens ouer die vont int Sacramet des doop-
 sels van syn sonden affgelasche is sal behaert en behou-
 de wesen soe wie hy is. Hy torck, Jode, kettens oft Catho-
 lyck soe verre als hy geloost. Ten derde hier vint oft
 vint dit fundament comt oock (gelyck Origenes oock
 geboelde) datter veel hebbe derre segge dat niet alleen
 alle mensche. Hy Catholycke, Torckie, Jode oft heydene. In
 dat meere is dat die Dapuele ten eynde soude salich
^{worden} Ten vierde vint dit fundamet comt dat
 sommige derre segge, hoe waert mogelyck dat den heere
 die soe goedertiere, soe genadich en barmhartich is, my
 sonde verdoemi en late verlore gaan die my soe lief altyt
 heeft gehad, die alrecke sware crims hoor my gedra-
 gen heeft. hoe waert mogelyck dat Godt den heere

my met alzulcke costelycke rantsoen soude verlost hebben
niet met siluer oft mit gout dat vergelyckelyck is (gelyck
den Apostel Petrus seyt) mer met syn costelyck bloet als
van een onbesmet en obrulect lameken, waert saeck dat
hy my om een blasphemie, oft om enige andere misdact
en sonde ten eelvige dage hadde wille verwyfen om te
wendich eenen staeck te brande. Alsoe vriende sonde
die mensche huydensdaechs als sy vermaent woede totter
deuchd, en tot een oprecht duechsaem leue. Hoe waert
mogelyck dat hy my sonde comen verdoemen die voor my
soe veel gelede, soe menigx bloedige voetslap (geladen
gaende met den sware balck des cruyces nae den berch
van Caluarie) gesiedt en getrede hebt en heeft Christiani
alsoe sprecker menich en aldus argumeterter veel.
Maer hoe onsterck en hoe dwaes dat dit argumet is
op dat ghyt verstaen moecht soe nempt een exempel van
eenen rycke machtige Coninck. Soe genomē daer is een
machtich Monarch, ee Coninck van dyser werelt die daer
siet eenen bedelaer op der strate, hem aensende, soemeyt
hy hem op vander strate en brengt hem in syn Pallays
hy beghift hem grootelyck hy maectter eenen heer, Prins, Graue
en vorst of. Tac eenen Cappeteij generael, ee Gouverneur over
alle syn lande. Het gebeurt wt ten heste dat de selste wt syn
begraeyt en beghift synde van die Coninck, niet gedachtich

en is alle dese voorgaende veldtade en beneficium. **Alzoe**
 dat hy den Coninck rebelleert en contrarie valt, hy
 spant mette viant aen. Die Castele. Stede en fortresen
 leuert hy ouer. **Jae** hy soude syne Coninck verrade cast
 oft mocht hy **Nu** vrage ick v eens vruende, myynde
 wel dat den Coninck om dat hy hem sulcke liefde
 en cares getoont heeft dye brootbrudder spare sal eest
 dat hy hem met den hals can crygē. **O** neen, mer
 hy sal hem op die pyndbanck werpe, en hoe hy hem
 meer beneficium en veldtade betoont heeft hoe hyer scherper
 iusticie ouer doen sal. **Hy** sal hem gelyck eenē verrader
 toebehoort het hert vuyten vuyck hate, en een verraders
 loon geue **Alzoe** oick vruende salt met ons geschreden
 al ist saeck dat Godt ons soe hertelyck lief gehadt heeft
 dat hy syne eenige sone niet gespaert en heeft maer
 vour ons altesamē indē doot heeft geleuert **Nochtas**
 dies niet te min, niet tegensstaende alle dese veldtaden
 die hy ons bethoont heeft sal hy ons straffen met
 den eeuwigē brant der helle **In** dzen wy onsen eet
 die wy hem geswoze hebbe ouer die vout in het sacra-
 ment des doopsels niet en hondē, mer lopē ouer tot
 den leger des duyuels, en geue hē ouer het slot en
 Casteel onser ziele. **Sus** lese ick in die passagie der
 beyliger schriftuerē vande verbare vngelinc en Patriarch

Joseph, als hy vercocht was van syn broeders, en was ge-
worde den knecht en diener van Putifer den Prins
en stadthouder des Conincs van Egypte. Putifer hadde
hem alsoe becracht, dat hy hem selue synē Camerlinck
maecte, en stelde hem ouer alle syn gvet. Nochtans als
desen Jongelinc bedrage en beschuldicht werde van die
huysvrou van synē meester, als dat hy haer hadde wille
ontere en ontschaecte. Soe is (Putifer synē meester (mit
tegenstaende dat hy hem soe lief hadde) seer op hem ge-
sloort gelveest, en heeft hem ten huys vintgestot, ende
in eenē vintē smickende kercker gelvoep. Daerō brende
tis een groot onuerstant dat wy ons sonde late vonslae
om dat Christus ons sulcke liefde, sulcke gunst getoont
heeft, dat hy daarom soude spare dat hy voor ons in die
doot is gegae, voor ons syn preciose bloet totte lesten
droppel vintgestort en vergote heeft. Voorwaer hoe syn
weldade, liefde, affectie en gunst syn meerder gelveest,
hoe syn straffinge en gramschap ouer ons ouck sullen
meerder wesen, want wyse misbrugcke, wat sulte wy
spreke van die hemelsche gheeste, die Engelen Godts op dat
ghyt moecht ghelooue. Lucifer en was hy niet die alder
edelste en schoenste creatuere, dier was inde hemel en
inder aerde. Jae hy en was maer eenē stoel leger als
die hooge maerslept Godts. Nochtans als hy maer doer

een gepense dachte syne stoel te verheffen, en de alderhoogste
 ste gelyck te worden. **Godt** heeft hem te neder gelborpe
 alsoe dat hy bynt eenē alderschoonste Engelen alderle-
 ukste duyvel der helle gelborde is. Nu soe argumēteert
 den **Apostel Petrus** in syne brief aent tweede capittel,
 aldus **Eest** saeck dat **Godt** niet gespaert en heeft den
 Eeldom der **Engelē**, die natuerlycke tackē als sy gesōdicht
 hadde, maer heeftse met die **Cabete** neder ter helle getrocke
 In die helle geluert om bewaert te worden ten oordel ge-
 pōnt te syn. **Sulle** wy ons late vorstaen dat hy ons
 Inode **Adams** kyndere ons arme eerdwormkens cruypede
 lanex ter eerde spare sal, als wy sondige en onrechtuer-
 dicheyt doen. **O** ween, Wat dmeck. Die daer niet alles
 die **Engelē** niet en heeft gespaert, maer oick syne lieue
 eenigē **Sone** om onsent wil gecastyt en geslage heeft.
meyne wy dat hy ons gratie en vordel doe sal als wy in
 onse sonde ligge en weyntele, gelyck een soch in die weyte-
 linge des **lycks**. **Siet** daer staet **Christus** dat onsel
 onbenleckt lāmeken **Godts** indē **Jordane** met die andere
Sondare voor den voorlooper sint **Jan** om van hē gedoopt
 te worden, den hemel gaet ouer hem ope, en de heyligēgeest
 daelt op hem in een geduente van een duyue en die
 stem des vaders wert gehoort. **Dye** **Jesus** van Nazareth
 al staet hy daer int midde der **Sondare** om met hen

oock gedoopt te worden, Nochtans ist mynē bingtuere
soen/ daer en is gheē creatuere noch in dē hemel noch
opter aerde daer my hert en my liefde soe opstaet als
op hem, Nochtans brunde (segge ick) als was Christus
synē hemelschen vader soe aengenuē en lief bouē alle crea-
tuere/ als was hy soe puer en suuer dat hy gē sonde
oxt gedaē en heest/ noch oixt bedroch geuonde en is
die synē hemelsche vader noxt vertoornt en heest. **Nochtans**
soe geringe hy ingetredē is in onse plaats, en syn voet geske-
kē in onsen schoen/ dat is als hy onse sonde op syn schoen-
dere genomē heest/ en daer voer beloft te voldoe en het-
rantsoen te betale aen synē hemelsche vader, soe heest Gode
hem geslage en onder die muile steenē des cruyces on-
stuckē gebreue. Hy heest water en bloet van bemantheit
moete soete, hy heuet die droemige processie moete gae
naiden berch van Caluarie, gelade synde met den swa-
balck des cruyces, hy heest den bittere doot voor ons moete
sterue, hy heest syn dierbaer precise bloet totte lesten
drappel moete vingsfortte, en (met een woert gesent) alsulcke
pyne, alsulcke tormentē heest hy moete lyde dat noxt ghe-
creatuere alsulcke heest gelede. Alsoe dat in hem gheen
gedaente meer en was. Gelyck Esayas sent aent lijē cap.
Hy en heest gheē gedaente noch schoontē. Wy hebbe hem
gysien en daer en was gheē aenschouwe. Hy heuet onse

sonde gedragē, en onse smerten heeft hy gelede, wy
 hebbe hem geacht als eenē melaetsche en geslage vā godt
 en vernedert. **Christiane** wat sultē wy hier van seggē?
 anders dan dat onsen broeder **Christus** spreekt by den
 Euangelist **lucā** aent **xxij^e cap.** Doetmen dit aen de
 onoselen **Christi** aen synē lievē vringtuercorē soen, wat
 sal hy dan doen aen onse dorre verdruechte vā deuchde
 ondanbare menschen? In dyē dit geschiet indē ghene
 daer den vader syn eenige behagē in heeft, die vander
 eerbicheyt vint het hert syns vaders gebozē is. Inden
 welcke is alle perfectheyt, alle wysheit in wiens mont
 gheen bedroch gevonden en is, wat sal dan geschieden
 in die rebelligē ongehoersame kynderē die allē vercoren
 kynderē syn vanden bedelsack opgenomen? **Spoorbaer**
 dese exempte betingē ons dat niet sonder rede den ver-
 duldigē **Job** gesproken heeft aent **ix. cap.** **O heere** ick sy
 altyt besocht en bedacht gelveest in alle mī wercke, we-
 tende dat ghy den misdoende niet een spaert. **Christiane**
 dat en seggē ick niet om dat ick v lude verueert oft
 degenmoedich sonde maken. **Gheensms** **Mer** dat seggē ick
 hier om, op dat ghy weten sout hoe grondbelyck, **afferselyck**
 hoe leelick die sonde is, en dat ghy sout geloone datter
 gheen sonde en sal ongestraft blyuē, gelyck oick gheen
 goet ongelouwt. Ende dat wy ons niet en dervē verbon-
 dervē dat thelsche vier soe groot en heet lae oblysselyck is

Ende het selfste seg ick tot een vermaninge op dat ghy
vorsichtich en wyselyck menicht wandele, en alre roep
gag slaen om die pyen en brant te verheede. Ick beger
v hier te vermanē dat den wysen man syne soep soe
hertelyck vermaent. Ecclesiastici aent xxxi capittel. Sone
als van taensicht van eender slange soe bliet die sonde
Der leenwe tande sy haer tande, dodende die zielen der
mensen. **W**ederom dat den Apostel Petrus vermaent in
syne tweede brief aent uerste capittel. **O** liefsste broeders
wandelt toch wyselyck, wacht v voer die sonde en sondige
wercke. Denck wat v vocatie en roep is, en arbeit daer
dach en nacht om dat ghy doer goede wercke moecht alre
roep en verkiefinge seker maken. **O**m dat wy dese ma-
terie sy ingetrede soe yser noch een diuāes en diuāels
woort dat sommige goddelose menschen segge. diwelck wy
ogte moete te meer legge en verwinne. **S**omme mische
als sy vermaent worde dat sy opstaen sulte vugt den
slaep der sonde daer sy soe lange in hebbe liggē. **S**noeke
dat sy mette verlore sone wederom sulte totte vader
kerre, en doen penitentie vor hen quaet boos horgaen
leuen, op dat sy niet en come in die eelwige tormentē
Soe seggen sy. **W**ie is oyt vugt die helle tot ons gecome
en heeft verclaert dattet soe is gelyck me seyt vanden
brant der helle. **O** diuāse vrage. **J**ae soe veel te meer moete
wy daer vor verschrickt sy, om dat nyemāt van daer

gecome is. **W**ant Warender ennich van daer gecome soe
 mochte wy oock hope dat wy ten leste daer vint oock
 mochte verlost werde. **H**et welck wy oock nerges beter
 vint cunne verstaen en geleere dan vint die **f**abulen
Een memorabel hystorie weert om verhaele al ist een
fabel die **E**sopus geschreue heeft, in syn fabule van **L**eynke
 den vos **O**mmers hy schryft aldus vande vos **A**ls hy
 sach veel verscheide voetschappen altesamē gaende tot den
 leeuw die hem besochte (Want hy cranck was) maer ghe
 wederom vintcomen vanden leeuw **S**oe en sprack hy
 niet, **N**iemant en isser wedercomē die ons seyt datter
 perrekel byde leeuw is. **E**rgo soe en isser gheen perrekel
 maer dat en seyt **E**sopus niet dat hy geseyt heeft **G**elyck
 dese somige dwase en onbedachte mensche seggē van die
 helle en tormentē der helle, **M**aer contrarie soe heeft de
 vos geseyt **I**ck en come daer by den leeuw niet, want
 die voetschappen vernere en waerschouwe mi want ick
 seye, datse al tot v gae en datter niemant uff en comt
Soe oock **C**hristiane aengesien datter niemant vint
 helle is gecome die ons mocht seggē hoe datter gestelt
 waer. **S**oe veel te meer moete wy altyt daer voer verschrict
 en verueert wesen. **E**nde wy moete dencke wederder gemat
 vint come soe mochte wy oock hope dat wy dier eens
 ten lesten mochte verlost werde. **M**aer aengesien daer nu

niemant vint en is gecome soe moete wy oock dēke
dat den kercker soe diep is datter niet vint en mach
soe vast gesloten datten niemant ontslytē en can soe
beset en belbaert datter niemāt ontloupe en can. Soe
dat de gene die eens ingegae sijn/ daer niet meer vint
en come/ en die ^{de} rechtmeerdicheyt Godts en verdoemt
heft totter pyne die selfsken die goddelijcke barmherticheyt
niet wederō roepe en sal totter gratie en genade Niet
te min dat somwyle die doode vintter helle door Godes
ghenckemis wederom come tot ee verschrickinge der
geenre die hier noch leue op der eerde/ (nochtans niet
noch int heel noch in deel van haer pynd ontlast
sijnde) en vertelle hoe dat daer te werck gaet. Dat
cumē wy belbere en cōfirmerē eensdeels vint Joān
Aymacho/ eensdeels vint Gregorio int iij^e Boeck ^{der}
Dialogē aent xxx en xxxi capittel. Maer tis meer dan
tyt te come tot dat Euangelū daer wille wy die mi-
terre mede laten rusten, op v hertelyck begerende dat
ghy altyt wilt gedachtich wilt wesen tgene dat wy v
geseyt hebbe. Inde yeerste hoe grondbelyck die sonde is
hoe afsgrifelyck en leelick en hoefz die hoge mayesteyt
Godts vergramt/ en hoe gelveldich sy ontsrecket den
brant der helle Ende om dat wy seecker sijn dat ghe
sonde ongestraft en blyft en gheen goet ongelooft soe

Ende om dat wy seker sijn dat gheen sonde ongestraft
 en blyft en gheen goet ongelooft soe neemt eē Exempel
 vande alder schoonsste Engel lucifer die Godt alleē door
 eē gepeyse die hy hadde, heeft vintē schone hemel ge-
 worpē indē afgrent der helle. Nu soe argumenteert
 Paulus aldus In dyen Godt almachtich die natuerlycke
 tacke, die heylige Engelen niet gespaert en heeft, in syne
 eenige soen voor onse sonde heeft gecustyt hoe veel te
 meer en sal hy ons niet spare die in hen plaats in ge-
 griffelt sijn, want wy ons met sonde besmette. Soe ver-
 maē ick v wederō tgene dat den wy senman vermaende
 sijnē soen. Soen als van taensicht van vender slangen
 soe bliet die sonde want sy doot die ziele der menschen
 Eest dat wy dese vermaninge wel gaeg sijn soe sullen
 wy den brant en die tormentē der helle ontgaē, en gaē
 met Christo in die bruchd en blyschap des ewige leuens
 Amen

Het Tweede Sermoon sprekende van die sware
 afgryselijcke ende gruwelijcke pynd der hellen
 die welcke tweederley is. Te weten die pynd
 des geboelens ende die pynd des verlies vāder
 ewiger salicheyt

Oplacg dit is een volck of natie sonder raet-
kennis en bousichticheyt och oft sy eens wgs ver-
sichtich en verstandel worde dat sy bousage hen
vuyterste

In ons leste en vongaende sermoen hebbe
wy verclaert die Reden, die oorsaeck want
dat die Adams kyndere, die wereltse
mensen soe qualyck comen verscae ende
gelooue dat die pynd, de brant en die
tormente der helle soe swaer, soe afferselyck en onuer-
drachelyck syn (gelyck sy inder waerheyt syn nae die
authoziteyt en getuychemis der hepliger schriftuere)
namentlyck **I**nde yeerste want die mensche onbeten
syn, en niet genoegsaem en verscae ofte bedencke hoe
gronvelyck, hoe abominabel, hoe leelicke dinc dat is
die sonde, hoe hoch en seer sy vergramt en vertoornt
die hooge Mayesteyt Godts inde hemel. **E**en tweede
aengesien die mensche sulcke eyge liefde dragt tege
hen selue, en te seer kittelt hen selue Ende wat sy
hen selue soe goedertiere en gemadich syn, soe megne
sy dat Godt hen oyck soe bermhartich en goedertiere
moet wesen, en hen niet straffen en can gelyck wy mit
vongaende sermoen genoegsaem verclaert hebbe, Nu
om te come tot onsen propoost en te vernolge onse

materie, om te spreken int particulier wat schromelycke
 pynde, **Watte** affgruselycke tormentē die verdoemde en
 onsaligge mensche staen te verwachten in de brant der
 helle. Soe moet ghy wete hoe dat die pyn der hellen
 tweefoudich oft tweederley is. **Te weten**, die een wort
 genoemt van die Doctoren der heyliger kercke Een pyn
 des gevoelens, Die ander wort genoemt die pyn des
 verlies. Die pyn des gevoelens is. die sulte sy gevoelt
 en moeten lyden vint die tormentē en straffinge die
 het lichaem en die ziele sulte aengedaen worden, **Maer** die
 pyn des verlies is die sulte hebbe vint het verlies
 van die eeuwige salicheyt, en blyschap des hemels, en dat
 suete minnelijck aenschouwen Godts, van dat glorioes
 geselschap der engelen en kynderen Godts, hen selnen ver-
 fogende en veruloeckende dat sy voer een tytelyck goet
 en voer een hantvol gemichts moet onteruen die eeuwige
 gemicht en glorie des hemels, en voer vergaemkelyck
 verlore hebbe dat eewich onbederffelyck goet. Ende dat
 wy geerst moge spreken van die pyn des verlies der
 eeuwiger salicheyt, **Welcke** die swaerste pynde is. **Christi**
 ane al is die pyn des gevoelens (die ons aengedaen
 sal worden door tormentē en ander straffinge een pyn
 die onuerdrachelyck is, en niet te compareren met enige
 pynde der werelt. **Ja** dat die pyn des werelts maer
 een schyn en is van dese pynde, nochtans geloest my

dat, Dat die pynd des verlies veel swaerder is dan
die pynd des geboelens, oft die tormentē der hellē. **Jae**
gē pynd ghē straffinge en sal den mensch soe swaer
wesen als dat sy moete verliesen die eelrige blychaps en
glorie Gouds, die sy met goede werckē hadde comē ver-
diene, dat sy sulte moete derue dat minelyck aēschonliē
des hemelichen vaders, en sulte in die eelricheyt gebāne
en geschedē wesen vint dat gloriwes geselschap Christi
en syn lieue Engeli **Jek** lye by die heydensche scribentē
by die **Romeyne**. Dat die **Romeyne** in hennē tyt als sy
in heurē **Aner** ware veel verschede straffinge hadde
waer mede sy haer medeborgerē en ondersatē onder
het bedwanck brochte, en in goede ordinatie en **Police**
hulē. **Maer** die **Borgerē** oft die ondersatē en sorchden
gē supplicie soe seer, noch gē straffinge ofte tozmetē
viel hen soe swaer als dat sy vint haer stadt gebāne
en vermaecht worde, geschedē worde van vles en bloet
vriendē en maghe, en mosten in vreemde landē onder
die wilde beestē, onder die wreede **Barbarsche** mensche
wone. **Daerom** **Marcus Cicero** als by eenē tyt lanc
oock balling was vint die stadt van **Rome** en onder
die beestē en onder die wreede **barbarsche** ongelouige
mensche moste wone, **Ende** nu wederō keerende tot
Rome is alsoe verblyt gelveest als by die stadt
wederom sach, al oft by in een vreemde werelt waer

Gecome, en van der eerde waer opgenome inde hemel
 alsoe dat hy van groote verwonderinge en grooter blyschap
 inde volle raet van Roome sprack dese woerde. O verbare
 raet van Roome wat glorie en wesen heeft Italië boue
 alle andere lande. Wat famose en vermeerde stede. Watte
 schonen en gemuchelycke lantschappen. Watte vruchtbaeren
 ackers. Watte overuloedicheyt van coere. Watte beleeftheyt
 der Burgeren. Ende dat ick niet een woort segge voor
 myn persoon heb ick liever den doot te sterue dan we-
 derom gebanne te wordē vint die heerlycke stadt
 van Roome en te wonē onder die barbarische ongelouige
 mensche. Christiane aenmerck nu argumenteer ick
 aldus Indye den Romeyne (dat heydensche menschen
 ware die kennis Goudts niet hebbende) sulcke swaricheyt
 sulcke pynd is gelveest dat sy eenē sekere tyt mosten
 gescheede wesen van die stadt van Rome, en haer mede-
 burgeren en mosten leue onder wilde barbarische menschen
 Bekent nu eens by v selue en denckt watte sware pynde
 wesen sal den verdoemde mensche ten ewigē dage gebane
 te wesen vint die menibe en hemelsche stadt van Iherusalē,
 vint dat gemuchelycke vaderlant hier boue inde hemel,
 sloten en gestoote wesende vint die salige vergaderinge
 der Engelen, en alle vint uercoere kynderen Goudts vermaecht
 vint dat geluckich en weeldich lant, daer altyt
 inder eeuwichheit regnerē peys en vrede, die liefde en die

celbige glorie en blyfchap, Ende fultē moete wone onder
die wreede ongenadige helsche geesten, daer anders niet
en is noch gehort en wort dan gehuyt en geschrey daer
anders niet gehort en wort dan blaffemie en lasteringe
en fultē geflote wone inde gelogende ouen der helle daer
hy nimmermeer rust oft breede en fultē hebbe. **Valerius**
Maximus verhaelt int v^e boeck aent vij^e capittel van
eine glorysen Jongelinc die genoempt was Decius Cilla-
mus de sone van Mamilio torquato dat hy syn selue ver-
hange en syn seluen het leue benome heeft overmidts
de vader he zeer hert viel en een sententie hadde geguen
dat hy ten celbige dage niet meer onder syns vaders oge
sonde moge come Ende wilt ghy een exempel vint der
Schriftuere hebbe, **Wy** lesen int tweede boeck der Coninge
aent xij^e capittel van den schoonsten Jongelinc **Abalo**
Desen **Abalon** als hy synē broeder **Amno** vermoort hadde
en der halue synē vader **David** seer bergramt en verbolge
hadde, soe is hy ballinck geweest vint blant van **Israhel**
Maer ten lesten door tuschē spreke van goede vriende heeft
hy wederō syn remissie en versoeninge gerrege op die conditie
dat hy int **Palays des Coninx** onder tgesicht syns vaders
niet en mochte come. Hier door worde desen Jongelinc **Abalo**
soe desperact en chynmoedich, en was hem sulcke crings en
pynde dat hy sprack tot **Joab** int boeck der Coninge aent xij^e

capittel. Ick bid v o Joab, gaet by mynē vader David, en
 maket soe ghy best cūnt, oft is by myn booschede en misdade
 noch gedachtich, soe laet hem my straffen, Ick heb liever
 te steruē dan langer te blyuē in die ongenade myns vaders
 David. Nu argumenteer ick aldus, en tis een goet ende
 vast argument bedencket en incorporeret wel. In dgen
 dese twee Jongelinge v alsulcke cruys, pynd en allende is
 gelveest om dat sy onder hen vaders ogē niet en mochte
 come dat sy veel liever hadde te steruē dan te leuē in
 die ongunst, onliefde, en in die ongenade des vaders.
 Och wat swaricheyt sal dan wesen inde dach des oordels
 bor die verdoemde en onsalige mensche te hoore dat hert
 woort. Jae meer eenē herde verneerlycke donderslach dā
 een woort. Gaet van my ghy vermaledyde, Ende sulte
 daer door gelborpe werde niet zuel en niet lichaē in dat
 eelbich vier waer vngt sy inder eelbicheyt niet en sulte
 mogē verlost worde, voortuer den brant is een onuer-
 drachelycke pynde, nochtans inder eelbicheyt gegndt en
 gestraft te worde en sal den verdoemde soe swaer niet
 valle, als dat sy sulte moete deruē het liefelycke aensicht
 des hemelyche vaders, en het gloriose salige geselschap der
 Engelen, en vngtuerroze kyndere Goidts. Ende Christiane
 dat ghy niet en meynt dat mynē droom oft fantasie
 is Geensins. Maar ouer die juwe xij heeft sus gesproke

met syn gulde tonge den heyligē leeraer Chrysostomus
in die xxij^{de} homelie oft sermoon die hy geschreuen heeft
opt euangelium van sinte Matheus, Den brant der helle
(segt hy) is een onuerdrachelycke pynd en toemēt. Maer
ick laet my dunckē dat het verlies en het derven van
die Glorie goults veel swaerder en onuerdrachelycker
is. Ick weter veel en ick kender veel die voor het vier
en brant der helle schruemē, en certeyn niet sonder reden
want een pynd is die alle pynde deser werelt te bouē
gaet, Maer het verlies der eelvyger glorie is noch al veel
meerder, Den brant der helle (segt Chrysostomus) is
sonder twyfel een onuerdrachelyck vier, en onuerdrachelycke
sack. Nochtans al stelde my gemant duysende ende
duysende helle, soe hadde ick noch liever die te verdragen
dan te derven dat lustyck aenschouwen des heere, en dat
lyfelyck en glorioes geselschap der Engelen. Duysende en
duysende helle sullen lichtelycker te verdragen syn, dan
eens te hooren dat veruwerlyck en schroomelyck woert dat
den Lichter met eenē grāmē moet spreken. Sal Gaet hi
my ghy vermaledyde in dat eelvyge vier dat bereyt is
den sathan en syn adherente, Maer ter auontuerē of
hyer yemant tegenwoerdich waer die dit niet en cost
verslae of begrype, die antwoerde ick met die woerde
Chrysostomi, toegen dat ick v geseyt hebbe (segt Chrysostomus)

dat is waerachtich, daer en is gheen Afgesel aen, en al
 rest tsaeck dat wy dat niet uwerde niet genoch en
 cumme vuytspreke op dat ghyt mocht verstaen dat en
 is niet te verbonderē want het desel hengt noch vov
 orsen oghē. Ons oghē sijn nu noch verblint, maer hier
 naemaels sulte sy ons geopenē worde, en dan sullen t
 wy verstaen maer elack het sal te laet wesen, Niet te mē
 Christianē op dat ghyt eensdeels moecht verstaen soe wil
 ick v een Exempel vov honde van eenē machtige rycke
 Coninck Ick bid v om den doot Christi Jesu wilt toch
 attintē toe hoere Dit is het Exempel op dat ghyt ver
 staet. Genomē soe Daer is eenē Coninck die gēē kydē
 en heest. Het gebeurē dat hy opter strate sū ē propel
 Schoon Joncken van armē huyt, en magerē afcoemst. Dat
 rabbancken beinēl hem soe wel dat hyt vander strate op
 raepē, en verkiest vov sijnē soen. Hy leget ter scholē, hy
 genēt eenē schoelmeester die hem alle goede maniere, secke
 geschicktheit leere Darenbōwē maect hy hem sijn testamēt
 en beneelt die state vande landē dat sy nūe sijn doot
 niemantē anders Coninck en kiesen, niemantē den Coninckē
 lycke soeptē en croon en genē dan hem, soe veers hy meen
 stelyck gestudeert en hem wel geschickt heest. Maer ist
 dat hy hem niet verlyck oft geschicktelyck gedragē en heest
 dat hy hem dan als eenē onnutte en ongeacht mensich

hande en voeten bynde en op de geley werpe met grooter
onere en schande daer hy nacht en dach sal moete wercke
Het gebeurt alsoe nu ter schole is beselt, het laet hem verleye
van ander rabbankens / het worpt syn boeck achter die kast
Het studeert meer om manekens en om pampiere huysskens
te maecte als den meester van huyss is Den meester dat
siende wort hier dor seer verstoort, hy worpt die papieren
huysskens ewech hy neemt hem onder en castyt hem ^{seer}
O Jonck man dat ghy soe dwaes syt voortwaer wist ghy
wat v over v hooft houck ghy sicut meerstiger en blytger
studere O wist ghy wat verlies, schay en achterdeel ghy
v selue doet met desen pampiere huysskens te maecte ghy
solter anders op toe legge, Naemaels soe sult ghyt verstaen
maer eglary Hal dan al te laet wesen Welcke boycke al
ene bot blyuende, en niet gedachtich zende die woorden
en straffinge syns meesters alsoe nu thyns gecome is we
derom in syn eyge vaderlant Soe besien die staten beide
lande het Oestamēt en den lesen wille des Coninx dat
over sien hebbende soe bynde sy hem hande en voete ende
leggen hem op een geley Ick vrage v nu Christiane als
desen Jongelmek nu sus gebonde synde die hande en voete
en gelworpe is op die geley wat meynde dat hy dan meer
beclage sal dat hy soe deerslyck op die Geley is gelyt, oft
dat hy door syn onmachsaemheyt verlore heeft dat gelbeden

Coninck dat hy door syn neersticheyt hadde mogē ver-
 werue. Voorbaer ick verclaeer al eest op die galey te sitten
 een swaer crups en pynd daer gheen dingē soe goetcoop
 en is als harde slagē, maer eten en drinke seer diercoop
 Dat sy nochtans gheen dingē soe seer beclagē en sal als dat
 hy met pampiere huykens en kyntsche ydelheyt verlore
 heeft dat schoone Coninckryck, wat iamerder en beclagelycker
 saeck machmē gedencke dan datmen door mēckens ende
 pampiere huykens te manckē, te verliesen dat eellich en
 salich ryck der hemele. Christianē gaet eens in v'selue
 en denck eens, oft ick niet en geschiet wy althamē
 als wy hier opter eerde syn wy en syn niet anders dan
 kyndere, wy en dencken niet dat hemels, dat goddelijck, dat
 booch is, maer dat eerts, werelts en kyntsche ydelheyt is,
 Die hooge **Maesteyt** **Gordts**, den Coninck (daer van geschreue
 staet) dat hy is een Coninck der Coninge, een heer der heere
 Als hy eenē Coninck was soe heeft hy ons vercore tot syn
 kyndere, hy heeft syn oge laten valle op die dochter van
Adam, en heeft vander straten opgenomen, hy heeft onse
 bose **Adams** kyndere soe begracbt dat hy ons syn erfgena-
 me heeft gemaect, om syn ryck te beerue en deelachtich
 te worde, hy heeft ons alle syn schatte en ryedōnnen beset
 tot een testament, en dat selue testament sonde bēdich
 en vast blyue, soe heeft hy dat niet t'bloet van synē eenige

soen Christi Jesu besegelt. Ende eest nu niet wel een beclaz-
gelycke alleynidige sacck dat wy Adams kyndere soe gestelt
en besnot syn op die pampiere huysskens en ydelheit deser
werelt dat wy door dese pampiere huysskens, dat is dat wy
door die dwaesheit en ydelheit van deser werelt misbruycken
dat gemuchelycke eelbige ryck Godts. Ende dat wy wille
en wetens verliesen alle die schatte en ryckdomme des
eelbige leuens die wy met soe deyne arbeit mochte beem
en vercrege. Vorwaer ick mach wel segge pampieren
huysskens en kynsche ydelheit, want alle die glorie, gemu-
ryckdomme en heerlyckheit van deser werelt wat eest anders
dan een schoon propel niet. Oft egelyck den wysenman
sent ydelheit der ydelheyden en tis al ydelheit Daretysche
als wy aldus besich syn over dese pampiere huysskens en
syn aldus becomert met die ydelheit deser werelt soe coet
den hemelche Schoelmeester dat is Christus die ons aen-
genome heeft en leert op dat wy soude het ryck der he-
mele ontfange. Soe verre wy daer toe ons bequaem maecte
en siende onse dwaesheit en groote verkeertheit soe stryft
hy ons, en medelyde met ons hebbende soe roept hy ons
aen die woerde die hy door den wysenman spreeckt Pro-
uerbiu aent eerste capittel. O ghy deyne onwyse en
omversende kynderkens, hoe sult ghy soe lange dwaes syn
hoe lange sult ghy die kynshert beemime. hoe lange

Sult ghy, ghy dwase v selue schadelijcke dingē begere
 Hoe lange sult ghy onbetene die wetentheit ^{huten} ~~betonen~~
 kaart v ome tot my, en ick sal v myne geest voortbrēge
 Wederom dou den mont van David inde my psalm
 O ghy dwase deyne kyndere der mensche hoe lange sult
 ghy swaer syn van hertte. Hoe lange sult ghy snecke
 en beminne die dwaasheit en ydelheit deser werelt. En
 Christiane niet alle compt den hemelschen schoelmeester
 en vermaent ons, maer ick strafte hy ons en gheeselt
 ons. Hy stoot mette voete om onse pampiere huyskens
 Dat is hy compt en beneemt ons die dwils onse vorre-
 me, onse raetslage die wy die dwils hebben in onser herte
 op dat wy onsen staet en onsen roep sonde gedachtich
 wesen. By exempel, daer is eenē vader des huysgesins
 hy heeft eenē soon daer alle syn hert op rust, hy stelt hē
 bytē ter schote, hy en spaerter gheenē cost aen, hy hoepster
 en meynster een Doctoor oft ryck man af te maecte, hy
 meynster eenē Canonick, eenē Domheer, eenē Bysshop oft
 eenē Cardmael af te maecte. Ende siet hy cricht eenen
 bertbanck, die heere visiteert hem met een siecke en hy
 sterft. Noue doet dit vriende. Sooderbaer de hemelschen
 schoelmeester stoot ons pampiere huyskens om. Wederom
 daer is een Coopman hy heeft op zee een schip hy vbrachtet

vunt ~~Spaengie~~ oft Portegael Wel gelade met coop goet
Want hyl aen lant can crige, hy is syn leue ryck genoch
Maer sut daer coemt te onbier op het schip gaet te groete
oft het wort van die zeerouers aengehaelt, **Wie** is hiet
die dit doet. **Het** is den hooge hemelsche schoolmeester
die met syn voete om scoot die pampiere huykens.
Sulcke en dergelycken Exemple Wel duysende soude wy
moge bybrengen, maer dese syn genoch. **Maer** waerom doet
hy dat, om dat hy ons haet. **O** neen. **Maer** om dat hy
ons lief heeft soe doet hy dat, om dat hy ons soe soude
brengen tot kennis en tot salicheit, **Hy** neemt aller ewich
tge dat ons afstreckt van geestelycke en hemelsche dinghe
Maer wy luden (goudt betert) gelyck Jonge kyndere en on-
wyse plachte, en nemens niet wel, soe waneer de heere dese
pampiere huykens om scoot, soe waneer wy enich verlies
helbe van ons tytelyck en werelts goet, soe waneer hy ons
syn castydunge en gheselinge toe seggt, **Maer** gaet wederom
den ouden wech in, **Wy** syn wederom al becömet met pampiere
huykens te maecte, en wy en dencke niet eens op het ryck
der hemete, tot welcke ons dese straffinge en gheselinge
verbecke, **Maer** gelouet my den tyt sal come, den tyt sal
come als wy door die doere en den wech des doots sullen
eene andere wech eene andere werelt ingegae syn dan soe

Sulle wynt verstaen **Maer** ghy dan salt te laet wesen qua-
 lyck tot onser bate **Dan** sal come den **Lichter** en in een
 manier dan spreken) hy sal die dwase mensche, en die blide
Adams kyndere op een hoghe berch thoone het lant van
 beloften, die ewige glorie, en heerlichheit des hemels, ende
 sal tot hen seggen, **Die** ghy dwase mensche, alle dese glorie
 en heerlichheit, dat lustich hemelryck, en alle dese schoone
 en genuechelycke woenplaetschen ware vour v bereygt, se
 hoerde v toe, ghy hadse inder ewichheit moge becrue, ende
 besitten, want ghy v wel geregeert en gedrage hacht. **Maer**
 want ghy die misbruyck hebt, en hebt sotte en onwyse
 kynderkens wille wesen, ghy hebt meer genuechte ghadt
 in pampiere, huyskens, in die genuechte des werelts. Ghy
 hebt die stemme en lievinge des schoelmeesters veracht en
 verwoep, **Darom** soe hebt ghy alle dese schatte en yedome
 alle dese glorie en heerlichheit verlore, en sult nu met groeter
 schande gelwoep werde in die vinterste dingsfermis, daer
 wesen sal een ewich geschrey der oge en knerselinge der
 tanden. **Christiane** wat sulte dan spreken die verblinde
Adams kyndere **waer** sulte se dan bliue met hen Pampiere
 huyskens, met hen kyntsche ydelheit, als se sulte vour hene
 oge sien alle dese glorie en heerlichheit die se verlore hebbe
 dour hen pampiere huyskens, dour die kyntsche ydelheit
 en dwaesheit, vourwaer in bitterheit haerder hertte sulte —

Sy beclage, en met bloedige tranen sulte sy beschreyen dat sy
ont gemichte gedaent hebbe in dese pampieren huyskens. Maer
erlacy sal al te laet wesen. Sy sulte seggen schreyen ende
weenide toene dat die verdoemde mensche roepe in het boek
der wysheden aent v. capittel. **O** wat heeft ons geprofitert
die honorde heerlicheit en grootsicheit van deser werelt.
Wat helpt ons nu die overuluedicheit van gelt en goet
van costelycke spysse en dranck waer in wy onse gulicheit hadde
hadde. Wat helpt ons nu die menichte der deedere waer
mede wy sochte den mensche te behage. **Waer** baet ons nu
ons reppen en ryen. **Waer** baet ons onse groote sorchfuldicheit
by nachte en by dage om groote schatten by een te schraben
O niet met alle **Voer**waer ten is al niet dan dwaesheit
en ydelheit gelveest, en een kynsche parhelt, ten is niet
gelveest dan pampiere huyskens, ten is niet dan al tytelryck
en verganckelyck gelveest, tis al gelyck een schaduwe voring
gegeen, en gelyck een schip door een vloeyende water gepassert
en wy en hebbe die waerachtige eer, die waerachtige ryck-
men, die waerachtige wysheit en dat oprecht waerachtich
en eelich goet niet gelvete. **O** onse groote dwaesheit ende
ydelheit, **O** onse smuckende honorde, **O** onse wereltliche
gemicht waer set ghy nu van ons gelupe. **Wat** prouft
hebbe wy nu van v. **Wat** hebt ghy ons nu voor allen
onsen dienst die wy v getoont hebbe achtergelate da een

knagende en ongeruste consciencie. Om den dienst die wy
gedaen hebbe soe hebbe wy ons viande gemaeckt vā Gode
almachtich, en Manoene des dijnels. Wy hebbe verloren
den schoone lustige hemel, en vercrege die donckere onge-
madige helle. Wy hebbe verlore die eelwige breucht, ende
hebbe beeft het eelwiche ghynge en geschrey. Wy sy beroeft
van dat minnelijck en glorioes geselschap der Engelen, en
sijn medegeselle geboorde van die hellsche borgere Christiane
gelouet wy als die verdoemde en onsalige mensche sullen
boer oghen nemē het eelwiche leue, en sullen dencke wat sy
verlore hebbe, en waer doer, te weten door tytelycke gemicht
en krytische ydelheit dat sal hen alsulcke cruyts en pynde
wesen, dat sy (al eest dat sy verskert sijn dat sy ten
eelwiche dage sullen moete afgescheyde blyuen van die Glorie
goides) nochtans door natuerlycke begeerte bedwongen
wesende sullen roepen mit die vyf ydel tynten die vyf dwase
maechde. **O** heere. **H**eere doet ons die dore open, maer het
sal te laet wesen. **E**en leuendich Exempel hebbe wy hier
van aen den rycke bresser by den Euangelist Luca aent
xxvi capittel. **A**ls desen rycke bresser was gernit en getoge
bynt alle sijn glorie en ryckdome inde brant der hellen
soe qua hem te voer sijnē costelycke wyne die hy gedroncke
had, die costelycke cledere die hy gedrage had, die leckerny
mit eeten mit drincke, die dienaarē en paegē die hem

gedient hadde / syn gelt en goet syn vriende en magen
waer doer dat hy verlore had dat eelrich goet en sloech
syn oghen op en siende Lazarus seer ryck en weeldich
nide schoot van Abraham, heeft hy niet luyder stemme
geroepen O vader Abraham laet v toch ter herte gaen
dat ick soe iamerlyck gepynicht worde in dese blame
seynt Lazarus dat hy het duyterste van syn vinger stecke
int water dat hy myn tonge mach vercoelen want ick
worde hier soe dierlyck gepynicht in dese blame. Doe riep
hy al. O vader Abraham o vader Abraham, maer eylaey te
laet. Hy hadde hem vroeger moete bekeere. Het woort most
veruult worde dat den Apostel Iacobus seyt aen syn 2^e
capittel, Een recht oordel sonder barmherticheyt sal hem
geschude die gheen barmherticheyt gedaen en heeft weder
het woort most veruult worde dat onsen getrouwe broeder
Christus spreckt door de wyzenman Proverbiorum aent 1^e
capittel Want ick hebbe geroepen en ghy hebbet gebergeret.
ick heb my hant duyter gesteken en daer en was niemant
die daer op sach. Want ghy alle myne raet hebt versmaet
en myn straffinge niet en hebt geacht, dus sal ick oick in
v bederffnisse lachen als v overcomen sal syn een oversten
lycke catynicheyt. Dan soe sult ghy my aenroepen en ick
en sal v niet verhooren, smorgens sult ghy vroech opstaen
en ghy en sult my niet vonden, om dat ghy myn leeringe

gehact hebt, en die briefe des heere niet gehact en hebt
Maer my dunckt dat ick yemande hoor spreekē en seggē
 Dit is een groutvelycke predicatie, dit is een wonderlycke
 en vermeerlycke saecke, **Maer** wat raect op dat wy dese
 tormentē moggē outcomē. Om te weten hoe dat wē **Christe**
 mensch hem sal verhuede en wachtē voor dese groutvelycke
 en schroemelycke tormentē en straffinge, soe dient ons seer
 wel het **Exempel** van den **Apostel Paulo** die welcke soe
 miraculoselyck geroepē is tottē **Christen** geloof. Dit vclaert
 den **Euangelist Lucas** in die wercke der apostole aent
 ix cap. met veel woorde **Namentelyck** die voor syn bekēnge
 noch **Saulus** was houeerdich en opgeblasen, een vyant
 en moordenaer der **Christene**, gelworde is een predicant
Christi, vā eenē greponde wolf een onnosel schaepken. **Als**
 hy in breue hadde van die prince der **Priesterē**
 om te vange en te spanne die eenboldige schaepkens **Chri**
ste manne oft vrouwe die den naem **Christi** beleden
 Euen dre tyt soe heeft hem die **Sonne** der rechtwerdichz
 dat is **Christus** omshene, en tot hem geroepē vlyt den
 boeg hemel. **O Saule Saule** waerom veruolchdy my, hy
 seyt waerom veruolchdy my, **Te kenne** genēde tgenē dat
 hy eenē van synen alderminsten dede, dat hy dat alsoe
 name al oft syn eygē persoon gedaen en geschiet waer
Wat heeft **Paulus** gedaen als hy dese stemē hoorde, en

nochtans niemantē en sach. **A**s hy noch euen verbert
en versteent geblene in syn quaet propoost en boornemē.
Neen. Maer hy is terstont onderdanich en goetwillich
geveest seggende. **H**eerē wat wildy dat ik doe. **A**lsoe brude
moeten wy ons en tyts bekeere tot **G**odt. **W**y moete die
steme des heerē waer nemē opstaende vuyt den slaep der
sonde, tot een nieu lēne, vuytdoende den oude **A**dām en
aentrecken den nieuwē mensch, wechberpende die wercke
der duysterisse en aentrecke die wapenē des lichts. **I**n
dyen wy inde dach des oordels wille vry en los wesen
van dese sware tormentē en omuerdrachelycke pyne der helle.
Christiane daer wullen wy die materie laten rusten
Ick bidde v Willet doch onthoude tgene dat wy gesegt
hebbē. **W**y hebbē v verclaert wat sware omuerdrachelycke
pyne sal wesen den verdoemde mensche inde dach des oordels
afgescheyde te worde van dat minnelyck aenschonlīe **C**hrī
en glorioes geselschap en vergaderinge der **E**ngelē, en vuytuer
core kyndere **G**odts, dwelck hem een pynde sal wesen bonē
alle pyne, een tormēt bonē alle tormentē. **A**lsoe dat sy hanc
hadde duysende en duysende helle te lyde, dan van dat
lyfelyck en vriendelyck aenschy **C**hrī, en dat glorioes
en glorioes en heerlyck geselschap der **E**ngelē en vuytuercoren
kyndere **G**odts ofgesnide en afgescheyde te worde. **W**aer von os
wil beware **G**odt de **V**ader, **G**odt den **S**one, **G**odt de heyligē **E**erst **A**mē

Het derde Sermoon sprekende vande pynde
des geboelens die de menschen in alle lidmate
syus lichaems buytwendich ende inwendich
sal geboelen

Dit volck is een natie sonder kennis en sonder verste-
delheyt och oft sy wys werde/ och oft die heere eens
grate gheef dat sy wys en vorsichtich worde dat se een
borsage hen buytsterken die hen aenstaende syn
is merckelyck en vernemelyck datten
Propheet Hieremias schryft in syn Propheetie
aent xxiii^e capittel, namentelyck dat
hem die heere in een visioen verthoont
en veropenbaert heeft twee beeckers oft
twee corne vol vyge voor den tempel
des heere. Ende eene corf ware goy vyge bouen maten
seer goet. Ende andere corf ware quaey vyge buyter mate
seer quaet. Dat is een wonder stuck dat Godt almachtich
verthoont en veropenbaert heeft den Propheet Hieremie in
een visioen/ te weten twee beeckers met vyge. Ende eene
goy vyge boue mate seer goet, Ende andere beecker quaey
vyge en buyter maten seer quaet. Hierommus schryuede

op den Propheet *theremia* verclaert *ijselfste* dat onse
treffelycke Doctoren vour syne tyt verclaert hebbe, *nametlyck*
dat by dese twee corne vol byge soe goz soe quaer *verstaen*
wordt, Tweederley staten en conditie der mensche. By de
corff vol goyer byge die salige mensche inde hemel nu
rustende. Contrary byde corff vol quader byge die onsa-
lige ^{bose} mensche tnder helle. En vriende dat den staet
vande gelonige salige mensche inde hemel, goet salich
en onersalich onergoet is, dat moge wy verstaen vint tge
datten Apostel *Joēs* schryft int boeck sonder openbaringe dat
inde hemel is een blychap sonder droeffenis, genucht sonder
verdriet, een leue sonder doot, een leue sonder weedom ende
ongemack, Want die heer *segt* by sal van hemme oge alle
tranen affwaschen, die doot en sal daer voortae niet meer
wesen, noch iamerlyck geclach, noch geroep en salder meer
syn die eerste ewech gegae synde. Den heylige leeraer *Augustinus*
verclaert datten staet en conditie vande gelonige
inde hemel soe onersalich, soe lustich, soe schoon, soe genuchte-
lyck is dat al waert saeck dat den mensch versekeret waer
mer eenē dach, een bre daer te moge blyue, dat by wel
niet recht menige tawē lanck alle genucht, blychap, alle
ryckdom van deser werelt lieuer mocht ontbere en *smade*
om dat daer een viken te gemiete, *Woe groot* *segt* by
is die schoonheyt der rechtuerdicheyt, alsoe groot is die

gemicht des eelvich leuenslichts dat wy voor eenē dach die
 wy mochte wesen in die gemicht en breuchd dingsent ende
 dingsent Jaer vol gemichts vol rygdoms van deser werelt. Wel
 met recht mochte versmade en versogē. Het^{en} is niet te vghes
 of met cleyn affectie gesproke dat den Coninckelycke Propheet
 David seyt Heere tis beter, gemuchelycker en veel zaliger te
 wesen eenē dach in ulve vovsadel, bouē dingsentē ende
 dingsentē Jaer te leuē in gemicht deser werelt. Des saeck
 datter nu alsulcke gemicht en solyt is inde vovsadel des
 beere. Wat gemicht en salichz moet dan syn int binenste
 van het huys. Wat sal dan syn int salet des Coninck.
 Wat macher dan wel syn in die slaepcamer des Bruydegoms.
 Contrary dat den mensche staet inder hellē onsalich en
 seer onsalich is can ulver liefde wel verstaen eensdeels
 vuyt tgeen dat wy met v. l. gesproke hebbe in die vov-
 gaende sermone, eensdeels vuyt tgeen dat wy noch spreke
 sulte. Wy hebbe in die vovgaende sermone genochsaem
 verclaert wat pijn lyden, tribulatie en tormentē den ver-
 doemde sal wesen het verlies dat sy sulte hebbe doer het
 affschert bande tegenboerdichz Goudts, van dat glorioes
 lyfelyck geselschap der Engelen en der heylige Soe is nu
 my vovnemen met v. l. te spreken wat pijn en tormentē
 die verdoemde sulte lyden in hen lichaem. Ick bid v weest
 attentiff int hore, en gheest^m weenich anchete in de geest

Christiane behalve dat den verdoemde mensche een groete
pynd en een swaer toorn sal wesen inder helle dat sy inder
eewichheit soe gescheide sullen moete wesen van Godt vryt
dat salige Salet, Hoff, Pallers des Conincs, vryt dat hemelghe
Jerusalem, Waer van David spreect. **D** stude Godts glori
se en heerlycke dingē sy van v geseyt. **S**oe yser noch te
ander groouelycke en afgryselycke pynde, waer mede die
verdoemde en onsalige sullen gepynicht en getoementent
wordē. Ende sy wordt genocmpt van die Doctore **P**oema
sensus. Dat is een pynd des geboelens in Ziel en lichaē
vryt wendich en inwendich geboelē. Ende int lesē der
heyliger schriftuere en contemplatiē der Doctore vander
heyliger kercke soe hebende ick twee pointe waerō dat dese
pynd der verdoelder mensche soe pynellyck en swaer sal wesen
Inde yewsten om dat sy sul wesen generael en vniuersael
dat se ^{die} met alle in een plaets, in een lity geboelē en sulken
maer int generael in alle haer ledēkens, in alle haer lichaē
vryt wendich en inwendich van bouē tot benedē toe. **A**lzo
datter gheen ledēkens vande plantē des boets totte top des
hoests toe los en vry sullen wesen van dese pynde. **E**en
tweede dat dese pynd sal bespare oft vermeerderē inder helle
en sal niet alle wesen die generaliteyt in alle ledēkens
des lichaems, maer dat sy oick eelich sal wesen, dat sy nē
meermer pynde en sal, altyt duere en inder eewich wesen

Aengaende het ierse punt dat dese pynd sal bewaere
 en schromelyck maken, soe gaet ons in v seluende
 denckt eens oft yemant van onser beuange waer met
 een swaer passie oft siecke in syn lichaem en die passie
 waer hem geschote door syn gans lichaem van boue tot
 benede toe van het hooft totte voete, alsoe dat hy niet
 een luyt en cost verruere, en soude hyt eenē dach
 nie ramerlyck dage en kermē, schreyē en huylen. En
 soude hem eenē dach in die passie oft crenckte niet
 dancke een heel waer. **J**ae en soude hy niet lieuer bez-
 gere te sterue dan langer te leuen. **W**ie sal ons
 nu met tonge cūmē vuyt spreken wat pijn en lyden
 crings en benauthyt sal wesen den verdoemde mensche
 te sitte in die donckere kercker der hellen. **W**ademael
 noch van binne noch van buyten ennich luyt en sal wese
 dat los en bedrydt sal wesen van pynde. **E**n Christi-
 anē dat wy verst spreken van die oge (want die oge
 alle dinge sien) soe wille wy verst vande oge spreke
Want van die oge die nu soe wilt en woest syn, die
 nu soe curioes en begeerlyck syn om ydelheit ende
 menlichz deser werelt aen te schoube, alsoe dat sy no-
 mermeer en mogē versact wordē. **W**ant die oghen
 die nu die armoeg en allende der armer menschen
 niet eens en willen aensien, van welke oge de Pro-

phet spreekt Jeremias, aent ix cap. Dat sy doze ende
bensere syn waer door die doot, die werelt en die
sonde inder herte der mensche compt. Die oghen (sijge
ick) sulte inden kercker der helle principalick in drie
derley maniere gepynicht en getormenteert worden/
Inde yeerste sulte die oghen seer swaerlycke gepynicht
worden inde donckere byghe kercker der helle door het
aenschouwen van die leelycke afgryselycke monstre en
veruerlycke spectren vande grouvelycke helche geesten
en swarte duyuelen, die sy altzets voor haer oghen sulte
sien. **V**omwaer Christianen wilt ghy weten hoe pydelick
anxtelyck en grouvelyck den verdoemde mensche sal
wesen den duyuel te sien in een afsulcke veruerlycke
schyn, dat condy genochsaem verstaen en mercken hier
bygt, dat sonige heylige godtbruyende mannen haer sine
en haer leuen daer door gemist en verlore hebben. De
homichbloeyende leeraer **B**ernardus opten xxxix psalm
verhaelt dat opte ee tyt, een van syn medebroeders in
syn celleke sach eenen afgryselycken en grouvelycken schyn
des duyuels, waer door hy alzoec verueert en verbaest
worde dat hy door syn roepen en gecryden den helle dormiter
wecken/en heeft die dach voor doot gelege, alsoe datter
noch sin noch leuen meer in en was. **C**assianus schryft
van sonige heylige heremiten die in grooter abstinentie

en soberheyt Ware leuende inder Wildermisse en ver-
 late plaetsche dat den bosen viant den Dyuvel hem
 sombligle verthoonte, **Maer** sy ware daer door alsoe seer
 verschrickt en verneert dat sy niet allē in haer celledes
 en woude blyue / en dat die gene die in een celleden
 woende daer niet en dorsten slapē oft blyue ten waer
 dat daer een op bleef / en in een maner van spreken
 die schuldwachter hiel singende *Psalmē* en ander lofsange
Christiane nu argumēteer ick aldus. **In** dyē sy die
 heylige vaderē soe verneert verschrickt en verbaest hebbe
 gemaect als sy noch gebonde sijn en niet meerder
 macht en hebbe dan hen van Godt toe gelaten wordt
Als die mensche hier opter eerde noch besweeringe.
 Wylwater, het teyke des heyligē crugs en noch ander
 gebedekens hebbe waer mede sy veraccht en verdient
 mogē wordē. **In** dyen sy hier den mensch soe vernere
 en pynlick valle daer hen plaets niet en is maer werde
 terstont ewech gemaect als den mensch wil. **O** wat
 sille sy den mensche dan doen in haer eygē lant daer
 sy dominerē, en macht hebbe over die verdoemde mysche
 daer sy niet meer noe besweeringe, noch Wylwater, noch
 verdienste noch gebedekens der heyligē en brage oft bryste.
Voerwaer isser gemant die snachs over den doode berchhof

en hy crycht daer door een impressie, en inbeelding
of suspicie dat hy wat groutbelix oft quaets siet,
hy is terstont verniert, hy schud en beeft, van be-
manthent breeft hem den sweet vuyt, het haer staet
hem te berch, hy teykent hem ^{met} die segeninge des heyl-
lige cruce, Hoe myndy dan dat die mensche sulle
schudde en bene als sy sulle comen opten donckere
kerckhof der helte die vol groutbels duytsfermissen
en schadulbe des doots is, Daer die verdoemde mensche
begrave syn, en sulle moete sien, oghe tot oghe, aensicht
tot aensicht die leelycke afgryfelycke dinge ende
helsche gresen. Ende Christiane niet allie en sal
toesicht der oghen gepynicht worde door die opbaringe
der dinge, maer oock dont aenschoube van hen
huyfroulbe, kyndere, vriende en maghe, en vanden
gene daer sy hier opter eerde gesondicht hebbe. Den
Hystori schryver Egesippus verclaert van eenē onerske
Voest oft Cappeteyn van Trabel die genempt was
Alexander den sone van Hercanus, Des als hy woude
een groutbellyck exemplaer van Justicie doen, tot eenē
schrick en ontsich vande gemeyn, soe heeft hy arthoudent
mannē mette hals doen grypen, en heeft veel ruyere
en galge opte merck doen oprichte in presentie ende

aenschouwe van alle borgerē, Maer eer by dese mannen
 aende galgē oft op die radere dese stolle soe heeft dese
 Alexander bewolē datmen ierst haerder huyfrouwen
 en kyndere soude roepē, en in haer tegenboerdichs ierst
 moerdadich en tyrānich soude doode, om dat sy daer
 doer meer gepyncht soude worde, en niet alke een doot
 maer veel doode soude sterve, **Wie sal nu ons comen**
byt spreken wat pynd en torment sulte geboete die ver-
 doemde mensche in haer oghe als sy niet alke in die
 pynd sulte wesen mer die andere met hen. **O** met wat
 droefheyt en pynd sal daer sien den soon syne lieue
 vader, die vader syne soen, **Mit** wat droefheyt sal die
 moeder daer sien haer dochter, wederom die dochter
 haer lieue moeder. **O** watte pynd sal wesen bou den
 man te sien syn lieue huyfrou, wederom te sien bou
 die huyfrou hare lieue man, **Ende** den eenē vriendt
 de andere, en allen den ghene daer sy hier mede goede
 geselle geweest syn, die samē mette andere gelydicht
 hebbe, en die deen den andere een onsaeck geweest is
 tot quaet en tot sonde **Christiane** ick bedroene my
 als ick hoorē datter een better is, die met syn suete
 woerde verlegt die simpele eenboldige **Christiane**. **Ick**
 bedroene my bou mate seer datme als ick hoorē datter
 eenē valsche schoelmeester is die de suetheyt veruelst en

bederft. Ick betrouwe my binsten maten seer datme vynt lichte
hoere die de ionge mans verleyden, en tot onsuynnerheyt
en onuerbaerheyt trecke. Datme verlore soekens vynt, die
de goet liede kyndere bederne en verleye, opte hierbanck
en tot die dans schole, en tot ander ydelheyt betrecken
Ick bedroef my zeer dat wy dit moete hoere. Laetse nu
malcandere verleyen, laetse nu vry sot en ongreguleert
van leue wesen, maer daer sal eens eenē andere tyt
come wāneer daer een ander gelaech sal gerekent worde
inder herberge der Engelen. Dan soe sullen syt beclagen
als sy mette andere sullen gestote werde inde ofgront
der helle, Die hier same soe goede geselle plage te wesen
en soe plachte te houere en dominere, Dan soe sal dan
verleyer en bedrieger totte ghene die hy verleyt heft
segge. Vermaledyt moet syn die vre en den dach wāneer
ick v eerst heb gesien en begonne aen te spreken, daer
soe worde ick nu hier soe gepynicht en getormenteert
Wederom die ghene die verleyt is sal hē antwonde en
segge. Vermaledyt en veruloect moet syn die dach ende
vre wāneer ick v eerst gesien hebbe, v worde werst ghehoert
hebbe, en syt geborde eenē muerdenaer en pynier myn
ziele, daerom soe moet ick nu inder eelbicheyt brande. En
Christiane my dunckt dat dit die reden is waerō dat
den rycke bresser inder helle begrave liggende soe heimich

geroepen heeft en Abrahā gebede heeft dat hy doch **Lazarus**
 wilde signde int huys syns vaders om syn broeders te
 bemaene tot penitentie/ en leetwisen haerder sonde/ die hy
 soe diebils met syn quay exemple ontlicht hadde/ wat
 hy sorchde/ waert saecke dat sy ghee penitentie en dede
 en quamē oock inde selfste tormentē/ dat door het aen-
 schouwe vā synē broedere synē pynde en tormentē soude
 vermeerderd worde, Ergo dan dat eest tweede nametlyck
 dat die verdoemde mensche niet alle en sullen gepynicht
 worde/ door het aenschouwe vande leelycke swarte dūg-
 uelē en helche geeste/ maer oock door taenschouwe van haer
 kyndere/ magē en vriende. **T**en derde en sullen oock
 niet alle die verdoemde mensche gepynicht en getor-
 menteert worde door taenschouwe van die afgryselijke
 en veruerlycke monstren en speecke vande swarte dūg-
 uelē/ oft oock door taenschouwe van vriende en magen.
 oft andere daer sy hier mede gesondicht hebbe oft oorsach
 geveest syn van quaet/ maer oock soe sullen sy seer getor-
 menteert worde door taenschouwe der Engelen en salige
 bytuerose kyndere **Goudts**, die sy hier opter eerde hebbe
 besmaet en verdrucket en principallyck als sy sullen sien
 dat sy met dat onbedlect. lāmeke sullen opgenomen
 worde inde glorie **Goudts**, daer sy ten ewige dage sullen
 bytgebame wesen Ende Christiane dat **is mynen**

droom oft fantasie niet, maar dat betinght ons den
Wysenman int boeck der Wysheden, dat betinght oock het
exempel vande reykē brosser daer Wy bouē oft ruerde die
des derhaluē inde brant der helle te swaerder gepynicht
wordē als hy den armen brootbidder Lazarū soe hooch
verhē sacht sittē inde schoot van Abrahā. Wy hebbē gespr
kē vande oghē en toegicht, Nu wat sullen Wy spreke
vande misse, oft vande rīeck die inde misse sijnē stoel
oft plaets heeft, Dat die misen die Wy soe nauw bewart
en het minste niet en mogē riecke, die Wy soe lichtelyck
stoppe als Wy eenē dreck rieckē oft ruere, Dat die **Misse**
Seg ick die hyer miselinet en andere welriekē cingde
die vrouwe by hen drage oock gepynicht sullen wordē
inde verdoemde mensche, dat en cūmē Wy anders nergē
vugt beter gespeure, dan dat Wy overdencke wat vor
eē plaets is die helle. Te weten eenē vugte donkeren
stuckē kerker, eenē seer diepē kelder, daer alle dreck
alle sijn heffen, en vuglychert vergadert is vande ge
heele werelt, **Es** memorabel dat **Victor** bticensis be
schreue heeft, beschryuen die tozmente die de vandale
(die Ariensche ketters ware) die Christenē aendede, Daer
berhaelt hy een vande swartste en gruwelyckste tozmentē
die sy den Christenē aendede, namentlycke dat sy op
eenē tyt **xliv 4566** Christenē gebangē hadde die sy

altsamē in eenē enge besloten kelder opslote, deen opten
 anderē leggen gelijck thout inde myt / en aengesien daer
 gē plaets en was om te wycke / noch ghē vertreck oft
 secrete plaets, soe heest deen opten anderē syn geboech moete
 doen / en syn vnglycheyt en dreck laten affgaen, welcke
 stanck hen alsoe swaer en mogelyck is geweest dat sy
 liever hadde alle tormentē en pijn te lyde. Sae liever
 den doot te sterue dan langer dyen vnglye stanck te
 rucke. **W**z (segt Dierck vteresis) corūpeerde en omcofte
 somlyle den steenwechter met ghyste en gane alsoe
 dat wy somlylen mochte by hem comē als die wādaeliche
 kettens slype Maer soe geringe wy opten doerpel ende
 inganck vande kelder quame soe trade wy ten kme
 toe inde dreck en vnglycheyt en wy wordē gedachtich
 dat woort vande Propheet Hieremias. Die in syde en
 purpure plage geheet te gaen / die met gecruyde ende
 met gesofferaende spysē syn opgenoet / die hebbe den dreck
 en vnglycheyt omhelst **D**enit nu eens Christianen is
 dat sulcke sware stanck geweest, alsoe dat sy liever
 hadde den doot te sterue dan dyen langer te lyden
 ¶ Wat sware onuerdrachelycke stanck sal daer moete
 wesen onder die vnglye stincken dūguete, onder die
 onsuuer helche giesten daer begrave sulte wesen die
 lhamē der verdoemder mensche en vngly stincken

boeken en ten lesten daer alle vinylicheyt schyn ende
heffen sal wesen vander ganzer werelt. **Maer** laet
ons eens spreken van teghoor en die oren en eens bysen
oft die oren inder helle gepynicht sulde worde ende
getoementeert. Die oren die nu soe curies en mens
gierich syn om een liefelyck praectke en een amorens
liedeken te hore die sulde oock gepynicht worde. **My**
staet voor dat ick eertyts gelesen hebbe by **Plutarchus**
van eenē genoemt **Sylla** een welsprekende orateur, maer
eenē wreede **Tyrān**. Desen **Sylla** als hy byde anderen
hadde geroepe by duysent manne op een tyt / op een dā
plaets. Soe hadde hy conspiracie en aenslach gemaect
met die **Schariantē** en met **Schynm** der **Kabbauwe** dat
syse allesamē soude vermoorde ter wylen als hy soude
doen syn oratie voor den **Zaet**, de welcke hy hadde doe
vergaderē in eenē tempel daer omtrent. **Ommers** als
Sylla nu was gesete inde volle raet om syn **Zaet** te
te hebbe, soe syn die **Schariantē** gecome om alle die boegens
te vermoorde en om hals te brenge, Daer worde tersont
ghoort alsulcke gecrys, gehuyt, alsulcke geluyt, alsulcke we
clanck der wapenē dat de gehele **Zaet** van **Zoomē** ver
baest was en costen **Sylla** niet langer ghore. **O** wie
sal ons dat come vuyt spreken, wat pyn, watte toernē
sal wesen te hore het gecrys en misbaer der verdoemder

mensche en tgecluyt en tgeclanck vande yfere smehamere
 dan die onsalige mensche muche geclopt en gestact sulle
 worden. Christiane dit en seg ick niet/mer den wysenma
 segbet. **W**at sulle wy spreke vande smaect of vader
 tonge. Die tonge is een cleyn litmaetke/maer laet ons
 eens sien oft dit sonder pynd sal wesen. Die tongen
 die niemant en spare/maer stekē van achter als een
 slange soe lichtelyck haers maesten faem verdegte en be-
 nemē Die tonge die soe lekker en delwaet syn int etē
 en int drinken, Die tonge die nu anders niet en moegē
Barogne Patrojen en sneppē die nu so dinn syn dat
 sy den eenē wyen vint den anderē wetē te kenne. Die
 tonge die nu soe swaer valt te vasten eenē dach/meyde
 wel dat die sonder pynd en woedom sulle wesen/en niet
 honger en dorst niet geynicht en gestraft en sullen
 worden. **O** vriende die dat meyn die is seer dwaes
 en hy en is gheen Christen mensch. Ick en geloof niet dat
 gemant soe simpel is. soe doof is oft hy en hoort wel dat
 ruijmer geyng en gehint vande recke breser, roepende met
 een beclagelycke stemme vint den afgront der helle totte
Patriarch Abraham. **O** vader Abraham erbarm v toch
 over my, en segnt doch den brootbidder lazarus, dat hy
 omers ten minsten het vintersten van synē vinger steect
 in het water, en daer mede much vercoelen my tonge

Want sy seer gepynicht en getormenteert wordt in deser
blamen, Christiane siet eens aen die groote veranderinge
die te voere totte oere toe sadt in syn syde en purpur/die
leet nu naect en bloot en brant inde afgront der helle
die te voere hadde al wat syn hertke begeerde, syn leckere
cost en vogn in overbloedicheyt, die bedelt nu om een
droppelken waters. Eglacy het was een arm en schamel
gebet, het was een delyn begeert, hy en bidt niet om een
pot vol, maer alleen om een droppelke waters, en het wordt
hem gelibegert, en het sal hem gelibegert worden inder ee-
wich, Want het woort moet veruult worden dat den
Apostel Jacobus seyt Een strenge rechtuerdich oordel sal
hem overcomen sonder barmhertich, die gheen barmhertich
en heeft gedaen, Daerom vriende wordt ons dit soe nab-
en soe strickt geschreuen, op dat wy soude weten watten
allendige saeck dattet is, en watten sterke bant dat is,
daer wy eens mede gebonde sulte worden soe vast dat ons
niemand daer van sal kunne verlossen, **Maer** waer wy ons
oghe keere oft weyne, **Werv**waerts wy ons hande staen, den
wech waer doer ons troost oft hulp sou moge come sullen
wy aen alle canten beslote vynde, **Maer** dan salt wesen
metten verdoemde mensche, **steleens** gelyck mette ghenen
die inde woeste zee syn, die inde wateren vande wilde zee
syn sonder hulp, sonder troost, sy swemmen in een manier

van spreke) tussche die golue/ sy dryue herwaerts en der
 waerts/ sy cryssen/ sy roepē/ sy slaen hen hande en voeten
 sy trecken van benaetheyt hen haer vuyten hoest. sy taste
 herwaerts en derwaerts om hulpe maer waer sy tasten
 sy en gevoelen niet dan water. daer en is niemant die
 hen can getroosten oft geholpe/ tis al te vergeefs wat sy
 roepen oft geberen. **Alzoe sulte** oock die verdoemde en
 onsalige mensche roepē indē dach des oordels als sy
 sulte versoucke syn in het diepste der helle. sy sullen
 hen hande wringē en groot misbaer maecke maer het
 sal al te vergeefs syn. **Waer dat sy** hen keeren oft weyne
 sy en sulte niet geholpe worden. want daer en is vor hen
 gheene troost noch indē hemel/ noch inder aerde want
 inder helle en is gheē verlossinge/ en daer en is niemant
 becant die wederom gecome is vuyter helle. Den gheue
 die de goddelycke rechtneerdicheyt eens verlogen heeft
 tot die verdoemnis en tormentē die en sal die Godde-
 lycke barmhertichz niet wederō roepē totter salicheyt
 en genade. **Het betaemt den rechtneerdige Aechter**
 dat hy hem gheen eynde en gheeft van tormenten
 en pynē die gheen eynde en hebbe wille nemē van
 sonde Christianē en ist niet een dierlycke allēdige
 saecke/ en ist niet met bloedige oghe te beschreyē dat

die schryftuer ons dit leert, en wyt wel weten ende
nochtans wy soe luttel achten: namentlyck dat die
verdoemde mensche in alle haer ledekens soe sullē ge-
pynicht worde. Christianē niet temin daer is noch een
ander pynde die in tasten en gnuole sal geschie, waer
niede die verdoemde mensche noch swaerder sullē gepy-
nicht worde, namentlyck het vier, en den brant der hellen
Hier soe faelgeert my die byt spraeck als ick pyse wat
dit voer een vier sal wesen, en hoe sterck en geweldich
desen brant sal syn. Ick en cans niet gheenē tonge byt
gespreken, ick gene my hier in geuange, Niet te min soe
mige contemplatyf persone doctore geboele en segghen
Dat ons vier dat wy stoecke van tozf en van hout anders
niet en is in comparatie tege het helche vier, als een
geschildert en gemaelt vier op een muir, tegen ons vier
dat wy inde onre stoecke van tozf oft van hout. Is dat
niet een wonder contemplatie. Dat segge nochtans (segge
ick) treffelycke doctore namentlycke, dat ons materiael
vier in comparatie tege dat helche vier niet meer en is
dan een geschildert vier op die muir tege ons materiael
vier van hout oft tozf. En al eest saeck dat wy dit inde
schryftuer niet en vinde, oft die schryftuer daer niet of
en sprecket, nochtans soe vinde ick wederlyc onsaekē.
Waerom dat dit wel te geloone is, Ten yersten om

127
dat dat vier van Godt geschape is, om dattet soude
wesen als een Instrumēt van synder goddelijcker recht-
neerdicheyt, waermede by soude straffen die sondaers en
guetdoenders deser werelt. Ten tweeden, om dattet
niet alleē en sal brande in het lichaem maer oock inder
Ziele, dattet niet alleē die lichamē maer oock die ziele
pynige en brande sal. Christiane soe genomē oft daer
gemant waer die ons wilde stote in eenē gelogenden
ouen oft een scharp brandende vier, en soude wy daer
tege niet eerste en stryde, en soude wy ons niet hande
en voete niet vere. Ick soude wel meyne iae, En is
dan oock niet een allendige beclagelycke saecke dat wy
ons neersticheyt niet en doen om te ontgaen dat gelogede
fornijs der helle. En eest niet een groote dwaesheit van
ons dat wy willens en wetens met ziel en met lichaem
lope inder onblusselycke en oneyndelycke brant der helle.
voortwaer ick moet v bermanē tgene dat gesproke heeft
door den Propheet Esaiam. Hooft ghy lande die soe veers
van my sijn. Hooft ghy gebegryde hypocrite en huyckenaers
die nu soe domineert en houeert, die nu v sinnekes volcht
en laet vrole soijge, die nu segt het is vastelanot, laet
ons een ludcke singe, en goede gesellekens wesen, hooft
nae my wat ick v segge sal. Heere wat soude wy hooft.
Wie van v alle sal mooge verdrage die eelbige hitte, wie

Van v lieden sal mogē wone met dat verlygende
hier. **Recht** oft by had wille seggē. **Niemand.** Ten is
niet mogelyck, ten is niet menschelyck. **Sūma** sūis heet
geschreue den heylige leeraer **Augustinus** Gelycker ghe-
breuchd of blyschap der tytelycker dingē mach gebonde
werde die enichsins can geleen werde by die gemicht
en blyschap des eelbige leuens, die de salige en vūrtuer-
core kynderē **Soudis** sulte ontfange. **Alsoe** oock gheen
pyndt, gē tormentē, gēē straffing van deser werelt
en mach geleeke werde by die pynd, tormentē en straf-
finge die de onsalige en verdoemde mensche byer nu-
maels sulte moete lyden en verdrage. **Alsoe** swaer en
groot is die pynd van eenē verdoemde mensch al waer
jaeck dat die pynd gedeylet werde in alle de ghenen
die gelueest syn oft nu oock syn, oft noch wesen sulte
en elck een deel van dese pynd sou moeten lyden dat
nochtans een gegelyck syn pynd, een gegelyck syn tormēt
so swaer en groudbelyck sal wesen dat sy alle tormentē
der martelare by den anderen gesmeet, en allen het
quaet van deser werelt datmen gedencke sien oft gehoelt
mach te bouē gaet. **Noch** oock en heuet gesien noch oor
gehoort den ghenē die hem hier met een boos sundich
leue vergramen alle die pyne, tormentē, castydinge die
wy in desen leue metter hartte mogē bedencke want

Wyse Wille gelycken by die alderminste pyen der helle, sy
 syn ons als een solas en vertroosting. Ende het soude de
 verdoemde lichtelycker vallen alle die tormenten deser werlt
 te verdrage dussent iere dan eenen dach metter alder-
 minste pyen der helle gepynicht te worde. **O** wat sware
 pyen wat grouwelycke tormenten meyndy dat hy daer
 sal laten aendoen den ghenen die hy verwoept en verdoemt
 die hy huer soe scherpelyck straft die hy lief heeft. In dyen
 hy syn vuytuercore in dat lenen soe gheue en castyt tot
 hen proeuinge, hoe meyndy dan dat hy castye sal den ver-
 doemde tot hen straffinge en verdienste. In dyen die on-
 genadige dussent somige heylige manne als den verduldige
Job en den heyligen vader **Antonin** alsoe gepynicht soe geteert
 heeft en gequelt hebbe als sy niet meer aen hen en hadden
 dan die heer hen toe en liet, hoe meyndy dan dat sy pyngt
 en tormenten sullen den ghenen die sy hebbe onder hen tyranen
 en geluet. **O** hoe affgheselyck en grouwelyck sullen sy wesen
 mit smyten die soe schromelyck syn alle in het aensien in
 het pyninge en worde sy niet vermoet, noch die onsalige
 mensche en sullen in die tormenten niet steruen en die doot
 sal van hen bliede. **Christiane** myn lieue kynder dit en ver-
 bael ick niet om dat ick v wil desperaet oft dymwoedich
 maeken, men siet met eenen gemeynen spreek woort, men
 moet en gnaet weten, tgoet om te doen, tquaet om te laten

Daerom soe wyse ick v hier het opperste goet des he-
mels, om te arbeide dat te ryge. Ende daerom houde
ick v voor en thoon v het opperste quaet der helle
dat ghy dat wilt blyen, Daerom soe verhael ick dit
discuers soe neerstelick en tracteer dese matere soe heuich
om dat ick v soude bewege en in het binnenste uwer
herten soude schryuen met een pinxel mynder tonge
toheen dat onsen getrouwe broeder Christus soe neerstich
vermaent syn lieue Apostole. En wilt niet bresen
den gene die het lichaem doden, en ouer die ziel ghee
macht en hebbe. Maer brees altyt den gene die de
macht heeft het lichaem en die ziele te werpen inde
eelvige brant der hellen. Vande welcke ons wil behoede
en behaeren Godt almachtich die leeft en regneert
inder eelvicheyt Amen

Het vierde Sermoon sprekende vanden brant
der hellen ende principalyck vanden Worm
ende eelvicheyt der tormenten

Dit is een volck sonder raet, kennis ende wysheit
och oft sy eens wys ende vorsichtich ware

In ons leste voorgaende Sermoon heb ick
 v. l. verclaert en vorgehouden, datter syn-
 twee principael saecke die de pynd der
 helle der verdoemder en onsaliger mensche
 soe swaer/mogelyck en onuerdrachelyck
 sulte maecten. **I**nde yersten die generaliteyt der pynde
 dat die mensche niet in een plaets alleen oft een luyt
 maer ouer all in giel en lichaem vuytwendich en inwendich
 in alle sinne en luytmaten al euen seer sulte gepynt
 worden. **T**en tweeden die eeluycheyt der pynde, dat die
 niet een iaer oft twintich oft hondert, maer eeuwich
 onuyndich, sonder getal van seecker iaere dueren sal.
Aengaende het ierste **A**l ist saeck dat wy ^{int voorgaende} ~~den voorgaende~~
 genochsaem verclaert hebbe hoe swaerlyck die verdoemde
 mensche inde duytere kercker der helle sulte getornē-
 teert worde in haer oghe en gesicht. **I**n haer nusen en
 ruyck. **I**n haer oren en tgehoor. **I**n haer tonge en smaecte
 nochtans soe yser noch een ander pynd van binne. Waer
 mede sy noch meer gepynt sulte worde, nametlycken
 den quaden worm der conscientie die nimmermeer en
 rust, maer altyts knaecht en dooibyt het hert. **V**an
 welke knagende worm heeft gesproken den heyligen **P**ropheet
Esaus. **H**aren worm en sal niet storne en haer treden
 vier en sal niet vuytgeblust worde. **E**nde die weduwe

Judith ouck aent xviij cap Die heer sal gene een vier een
heeten brant / een vier daer sy mede sulte brande / ende
eene worm in hen vleesch vande welke sy inder celwich
sulle geknaecht worden. Den heilige Paus Innocentius
van dien naē die dorde verlaert dat hy die verdoede
mensche Woe worme sulte hebbe / den eenē die altyt
knage sal die ziel en het hert / den andere het vleesch
en het lichaem Ende braechdy vriende wat dit voor ee
worm is / Wat daer verstaen wordt by desen knagende
worm. Den selfsten Innocētius schryuēde op de selue ver-
haelde plaets seyt dat desen worm anders niet en is dan
een swaer mogelycke pynd / en een swaer droefheit met
desperatie gemengt / die thert vande mensch altyt knaecht
en int hert vande mensch rust en opstaet door taemercke
en onerpeyfen van syn verswymelycke leue / dat hy siet
dat hy Godt almachtich seer vergramt heeft / en weet
dat hy ghee penitentie soe groot / noch ghee werck soe goet
gedoen en can / waer door hy wederom die gunst / die gracie
en vruenschap syns heere mach vercryge Door die pynd
van desen knagende worm heeft hem die verrader Judas
aende bast der desperativen verhangē / Ende wel niet recht
vriende wordt dat wringē der conscientie eene worm
genoempt / Want gelyck eene worm vint thert des houts
compt daer hy in woent / en altyt knaecht van binnen

Doe oyck het vrinēge der Conscientie spruyt vuyt die
 Sonde, en sondich leue, en stryft altyt tegē die Ziel ende
 het lichaem. En Christiane gaet eens in v zelfs hert
 en denet eens wat peynd en benauthet sal wesen den
 verdoemde mensche als sy daer sulte liggē inde diepen
 donckere kelder der helle, en sulte bestae te overdencken
 hoe dat sy in hemne leue die werelt en gemicht des vrees
 gebruyckt hebbe, hoe sy plagē te dominere, hoe lekkerlyck
 teten en te drincke, hoe costelyck geleet te gaen, hoe sy
 pligen gesien en groot geacht te syn nae der werelt, en
 dat sy nu same van alle dese berooft syn vande glorie
 des eelbige leuens dat is alder swaersten Jae dat sy daer
 mede Godt soe vertoornt hebbe dat sy gheen soe groote
 penitentie nu comē gedoen waer dow sy den heer mochte
 verfoene. Christiane gheloonet my dat sal hen alsulcke pyd
 alsulcke torment wesen, dat sy noch dach noch nacht en
 sulte comē gerusten, nergens en sulte mogen duere Jae
 hemel en aerde sal hen te enge wesen **By Exempel Moyses**
 schryft een exempel dat gebeurt is vande eerbare sorgelijc
 en Patriarch Joseph den soon van Jacob namentlyck in
 syne tyt als hy woende int lant van Egypten, dat doen
 ware gelveest seue jaere alsoe vruchtbaer en overvloedich
 dat die mensche niet en wisten waer sy het corē en vruchte
 laten soude, dat die huysen en schuerē te dieyn ware, ende

en dat wederom daer nae senen ander iaere waeren soe doe
en onbruchtbaer dat die mensche van dien broot totte ander
niet en costen come van hunger bedoene hen lant en sant
versetten op dat sy sonde teten hebbe. Christiane segt mi
eens meyndy niet wel dat als die van Egypte dese brucht
baer iaere sus hadde laten bowby gae en die doore onbrucht
baer iaere hen overcome ware dat sy niet en beclacchte
niet bitterheyt haerder herte dat sy die bruchtbaer iaere
soe hadde laten bowby gaen sonder hen te versien tegē die
ander senē doore iaere. **Bonder** Afgel iack. **Al** eenenleens
salt ock wesen mette verdoemde mensche als sy sulte liggē
brande inder helle dan en sulte sy gheen dinc alsoe seer
bedage als dat sy hare schoone tyt soe hebbe late bowby
gae hen leue hebbe soe omittelyck ongebracht dat sy soe
lichtelyck het ryck der hemele hadde mogē cryge en beerne
en het minste daer vor niet en hebbe willen lyde **Soe** dat
meer is dat sy **Godt** den heer soe swaerlyck vertoornt hebbe
dat sy hem nōmermeer en sulte mogē versoene. **Dien** worm
sal hen het herte alsoe doorknagē en pyngē dat sy inder
eelbichert sulte schreyē en weene en nōmermeer rust hebbe
Dien worm sal hen het haer alsoe byt dat hoest doe trecke
maer te verghefs want hemel oft aerde oft zee oft oock
emich creatuer en sal hen niet come gehelpe. **Och** wy
allendige sondige mensche (sulte sy dan segge) waer toe sy

Wy gecome dat Wy sus geleest hebbe. Het ryck der hemel
 worde ons gepresenteert, en wy en hebbens niet willen
 ontfange, en hadde wy maer eens vom die borst geslagen
 hadden wy eens een traenken willen laten, hadden wy
 eens onse sonde wille beschreye wy waren behoude gelveest
 wy en hebbe niet wille vaste, maer nu moeten wy honger
 en dorst lyden in deser pijn. Wy en hebbe niet een traenke
 willen laten maer nu soe moeten wy inder selbicheyt schreye
 en weene, Wy en hebbe eene coude dronck waters niet
 wille gene, daerom soe moete wy nu bedete om eene droppel
 waters, en sal ons gelveegert worde inder selbicheyt, Och
 oft wy eens hergaen mochten onse wege, en noch eens mochte
 onsen tyt verhalte, hoe wel sonde wy dyen tyt waernemen
 watte scherpe sware penitentie soude wy doen. Maer tis nu
 te laet, den nacht is nu gecome waer in niemant en can
 gearbeyde Christiane dat die verdoemde mensche dit en
 dergelycke woorte sulde spreken dor het knage vanden
 worm der conscientie dat is myne droom niet maer den
 wyssman seghet alsoe Ergo dat is het eerste dat den ver-
 doemde mensche hen pynd sal vermeerdere nameintlyck
 die generaliteyt der pijn dat sy niet alle op een plaats
 in een litmaetken sulde gepynicht worde, maer in allen
 haer litmaten in alle haer sinne vintwendich en inwendich
 inder zielen en inder lichaem. ¶ Het tweede datten ver-

doemde mensche hen pynd sal bevoare dat is die eeluck
der tormentē dat sy die pynd niet allē een mer, thien/
hundert / duysent sullen geboele, maer eeluck
sonder eynde, Ouer die Jaere xij oft meer synder g/
weest sommige diualers genoempt Origeniste. Die doosten
segge datter nae desen tyt / oft nae dit leue gheen helle
en was, Maer (in een manier van spreke) een bagener
daer die zule worde gesurnert en gepungeert, Ende te
lesten soe sullen sy opgenome worde inde hemel iac dat
noch veel merder vreembder lydt dat ouk die diuuelē
sullen noch ten lesten salich werden, Maer eest dat saecke
dattet waer is dat thieronimus seyt en schryft soe heeft
Origenes dese ernuer en dit ouerstant in gedroncken
bryt het lesen vande heydensche Philosophē boecke die hy
seer neerstelyck plach te lesen. Tot onderwys en een ver-
maninge van ons hoe periculoos dat is te lesen heydensche
boecke. Ende het selfste belydt oock Augustinus, dat Plato
en syne discipule desen erzoer en ouerstant hadde. En
al ist saeck dat Origenes in syne leue een weerdich en
geleert man geueest is vande welcke tegemeyn volck
seyde (gelyck Vincentius lymēsis getuycht) dat sy lieuer
mit Origene hadde te diuale dan met die Christenkenne.
Wel te geuele en te gloue, Watte diuase woerden, nochtas
dese sententie is diuase en kettens. Strydende tege die ope-

baer waerheit en tegē die authoriteit der heyliger schif-
tuere en catholycke Christen kercke. **I**nde yeersten tegē
tege datten Propheet **S**aias seyt. **H**aren worm en sal niet
storven, en haerlieder vier en sal niet vintgeblust worden.
Wederom oick tegē die sententie des **Z**ichters gesproken
Mathei int xxx cap. **G**aet van my ghy vermaldeyde
in dat eelwich vier. **M**erckelyck seyt den **Z**ichter int
eelwich vier. **D**it ^{vier} vruente hoe lange meyndy dattet brade
sal en duere. **E**en iaer, twee, **A**ventich, hondert dinstet
Dreen, **M**aer al veel langer, **M**aer hoe veel iaren
dan. **S**oe lang en soe veel iare alser **P**lanete ende
sterre staen int firmament des hemels, **M**er noch al
veel meer, **M**aer hoe veel iare dan. **S**oe veel iare alser
sants is opten oever der zee, noch al veel meer, **M**aer
hoe lange dan. **I**ck sout v begere te segge, en ick en can
v niet gesegge, **N**eempt soe veel **J**aere als ghy cont gepyse
neempt soe veel iare alser sterre en **P**lanete syn inde
hemel, alser sants is opten oever der zee, alser graspyte
syn opter aerde, alser droppelen waters syn inder zee
nochtans en syn alle dese iare niet meer dan een voorspel
oft begin vander eelwich. **H**et woort vande Conincklycke
propheet **D**avid moet blyve gesproken in syne xlvij psalm
Die verdoemde mensche syn als geslage schape gestelt
in der helle, die doot salse aff eten aff wegen. **I**nocentius

den dorde van dyen nuem tracterende die vourhaelde
woorde van David. verclaert dat die gesproken syn nae
een gelyckenis van schape oft beesten die in die weg gaen
Als die schape in die weg gaen sy eten en wege bouen oft
en niet die wortel, en alsoo wast die wortel wederom aer.
Soe ist ock mette staet der verdoemder mensche, hen
spyse en voetsel sal het vier wesen dat noemermeer eynde
en sal, maer altyt aenwasche, en hare drinck de becker
der gramshappe die sy noemermeer en sulte vuyt drincken
maer soe lange sal duere dye becker der gramshappe
Gouds als duere sal den hemel en glorie Gouds Soe lage
sal den duyuel wesen met syn verdoemde mensche inde
pynd, als Christus met syn vuytuercoere sal wesen inder
glorie Christiane wie sal ons comen vuyt spreken wat pyne
dit sal wesen, hoe swaer en hoe onuerdrechelyck vor den
verdoemde mensche datse niet alleen en sulte gevoelen
dese pyne in een litmaet, maer int heel lichaen en ziel niet
een thien hondert duysent iaere, maer inder eelkerich Christi-
ane yser yemant onder ons liede die beuange wordt met
een sweete, hy moet te bed gaen liggen, hy en heeft nab een liden
dat hy can geruere, hoe dreck keert hy hem, hoe lape hem
die tranen ouer die wange, hoe diskmaels sucht hy eenen
nacht dunck hem een iaer wesen, hy rekent alle vren soe
verlangt hy naden dach Denckt dan eens ist desen sulcke

pgn **A**whatten pgnud salt dan wesen der verdoemde mensche
 inde ofgront der helle daerse alle dage sonder eynde sille
 getormenteert worde / en den worm haerder conscientie no-
 mermeer sonder knage en sal syn daerse niet op saechte
 bedde en sille ligge / maer inde gloyende oven des helche
 biers inde donckere nacht nade welcke gheene dach of
 son meer schyne en sal of wesen / of volge / inde welcken
 men niet meer en mach arbeide of verdienē. Daer sal
 dan wesen tgene dat sint Jan spreekt. In dyē dage soe
 willent grondvelcke en allendige dage wesen / Die mensche
 sullen swicken den doot / en sy en sullen niet bynde. sy
 sullen begere te sterue / en die doot sal van hen vheen. Op
 dese woerde schryuēde Innocentius seyt aldus **O** doot hoe
 soue ghy wesen den verdoemder der mensche die ghy soe
 Auar en bitter seyt gelveest opter aerden / v alleen sille
 sy dan begere die v alleen opter aerden plege te bresen
Christiane en eest niet een iamer saeck met bloedige oghe
 te beschreyen dat wy Christene dit weten / geloue / en nochtas
 soe luttel op letten. **O**ch of wy eens setten op deen syde
 die eelbige doot en verdoememis en op dander zyde die
 eelbige salicheit / van deen syde den eelbige doot en oner-
 dander syde het eelbich leue. Ende dit is die rede waero
 datten wyfen nu soo dreckmaels vermaent syne soen tot
 syn vuerste **W**aert saeck (seyge ick) dat wy dat deden

en dit bou oge hadde soe soude ons dat verschricke, hoe soude
ons die penitentie dwinge te doe, hoe soude ons dit leet wesen en
berouwe doe hebbe van ons oude boos vongwade leue. Dit is
die reden (verhale ick) waerō datten wy sen mā soe dickmaals ver-
maent syne soen seggen Soon in alles hebt v byterste bou oghen,
en inder eelichz en suldy niet sondige. Daer mede wille wy sluyte
den kercker der helle, Want ick hope dat niemāt soe dwaes en
is die soude begere in desen donckere kercker te wesen. Laet ons
vriende nb met onsen gepersē en gedachte gaen inder hellen
der wyte dat wy noch leue opter aerden. O dat wy nb steruen
met gael en lichaē daer in niet en valle, laet ons dese toornete
vresen, en vresende douw goede wercke ontgaē, Ten is niet genoch
dat wy dese dinge weten, ten sy dat wy arbeide die te ontcomē
Als wy nb weten dat wy dese afgryfelycke en eelbige tormentē
in eenē cortte tyt douw cleynē arbeit comē geschouwe, en die
eelbige glorie en blychap soe lichtelyck beernē en besitten, waerō
vertoene wy noch. Waerom soecke wy delay om ons te bekeere
tot Godt. En syne goddelijcke gratie en gaue waer te nemen.
Waerō niet hener huyde dan moyse, eer den tyt compt dat wy
sullen moete gaē sonder wederō te keere tot dat dunsterlant
bedect met dunsterheyt des doots, tot dat dal der allēde ende
des dunsterheyt, daer die schadulbe des doots is, en gheē geschickelich
Maer die eelbige groutelichz inbonede is, waer van ons wil
vhuede Godt den vader Godt de soen en Godt de heylige geest. *Ame*

Het vierdedeel namentelyck die Glorie heer-
lyckheit ende Salicheyt des eeuwige leuens

Het yeerste Sermoon sprekende vande
glorie ende salicheyt des eeuwige leuens ver-
clarende waer inne het opperste goet en
salicheyt gelegen is

Glacy dit is een volck oft nation sonder raet kenis
oft verstant. Och oft sy eens wys 20

Dien weerdige Propheet Moyses in syn
leuen door tbenel Godts een vorst en
leydtsman des volcx Israheles vande
welcken die schriftuer dat getuych
gheeft dat hy vry en gemeyn plach
te spreken tegen Godt gelyck den
eene vrent tegen den andere Die
Schrift Genesis aent xij capittel Als die hoge maerkeft
Godts den Patriarch Abrahā den vader der geloouiger
beloofte hadde dat schoon lustich vruchtbaer oneruluedich
lant Palestina dat wy noemē hant van beloefsten dat
Godt hem oick mede ernstelyck benolen en gebode heeft

dat hy wylste lant doorwandele en doorgae soude, en met
syn oghen in syn lengde en breedte doozien en doorfichtige
soude. Soe sprack Godt tot hem Abraham myne goede
vriendt dit schoon vruchtbaer lant dat ghy hier nu met
uwe oge siet dat sal ick v geue en uwe saet tot een eelbe-
gepossebie en erfdeel staet dan op en doorwandelt
dese aerde int lauck en int breet want ick salse v geue
Welcke woerde **Christiane** al oest saeck datse die hoge
maesteyt gesproke heeft mondeling en persoonlick totte
Patriarch Abraham. **Nochtans** wy **Christene** mensche moge
die woerde oick soe neme ofse die hoge **Maesteyt** **Godts**^{vege}
ons oick heeft gesproke nademael die hoge **Maesteyt** **Godts**
ons oick heeft beloest en met syn eedt oick toegeseyt
een lant van beloften met gelyckerlyngs die kyndere
van **Israhel** dat eerts bederffelyck oft verganckelyck is
op deser aerde, maer een ander lant dat onbederffelyck is
sonder hande van mensche gemaect namentlyck het ryck
der hemele, het ryck **Godts**. Nu hoe eest mogelyck dat gemat
vande geestelycke **Israheliten** sal come tot dit lant van
beloften inde hemel, ten sy dat hy daer van te bore metter
hertze met vierige begeerte nae verlangt, en ernstelyck om
streyt en arbeyt want soe **Chrus** spreeckt en dat woort en
mach niet faulgere, Dat ryck der hemele lydt gelbeld, ende
die gelbeldige neme dat gelbeldelycke, **Wederom** hoe isst
mogelick dat yemant sal nae tlant hyer bouwen tryck der

hemel verlanget, en daerom ernstelyck stryden en arbeiden dat sy herte daer nae ontfuncke en begeere salten sy dat by daer van kennis hebbe, en dat wel doersien heeft hoe schoon hoe vruchtbaer, hoe lustige lant dattet is. Christiane wy hebbe hier voer die leere vande Patriarch Jacob opgericht dat is het cruyts Christi opstygende en ryckende totten hemel toe Staet nu op dan en ontwaert en laet ons dit lat dat ons Godt belooft heeft doirvandelē en inde lengde en breedte doersien met die oghē der contemplacie, laet ons een weymich vander eertscher begeerte opstaen, en die geestelycke leer vande Patriarch Jacob opclimme, en met signiere schoon oghē der contemplatie doersien wattet vanden lant is hoe schoon en hoe vruchtbaer dat ons die hoge maerkeyt belooft heeft en met eene eedt toegeseyt heeft laet ons doersien die lanckheit vander eelicheyt, en die breedte van sonder salicheyt Christiane dat is nu myn propoost en voornemē, dat is nu myn begeere met u. l. hier of te spreken Daerom soe bidde ick v. weest attentief in het hore en gheeft my een weymichske andientie inde geest want dit is tlesste en het beste vande vier vingerste Inde eerste soe Boetius betuycht die salicheyt oft ryck der hemelē en is anders niet dan eene staet oft leuen perfect vol van alle goet, en alsoe perfect en volcomē datte ghene die dyē staet hebbe, en dat leue verberue mogen.

niet meer en begere, niet meer en soecke, oft niet meer
en wensche noch inde hemel noch inder aerde niet meer
en beghere. Dat is die sententie van Boetius. Te wete
dat die zalicheyt alsulcke staet is en alsulcke leuen
dat die dyen staet oft leue vercrege oft verworue hebbe
dat sy te vreden syn niet meer beducht. Iac niet meer
begere noch inde hemel noch opter aerde. En al ist saeck
Soe oock den heydensche scribent Salustius seyt datter
mensch vander natueren ingebeelt en ingebore is dat hy
altyt begeert het opperste goet, en opperste salicheyt. Noch
tans en verstaen sy niet altesame waer het opperste
goet in gelege is, dat is in vordede tyde veelt onbeket
geluest. Iac het waer onmogelyck om spreke hoe dat in
vorigaende tyde daer in getrobbelt, ghespelt, en in ge-
twist hebbe die heydensche geleerde Philosophen, en die
wyse der werelt. Alsoe dat Augustinus seyt, datter tot
twee hondert en ses en tachtentich verschede opinien ware
die de oude geleerde vander salicheyt en het opperste
goet gehadt hebbe. Ende al ist het saeck vrende dat
die heydensche meesters en Philosophen en wyse deser werelt
daer een goet hert en meyninge toe gehadt hebbe, ende
daerom grootelyck hebbe gearbeyt om te weten waer in het
opperste goet en salicheyt gelege waer. Nochtan soe hebben
sy al te verghes gearbeyt, want het opperste goet, ende

hoogste salicheyt die sy niet als nicker arbeyt en neerstichz
 gesocht en hebbense niet gevonden, want sy se sochten daer
 sy niet en was, namentlyck hier opter aerde, onder den
 circkel en firmament des hemels dat niet mogelyck en is
 dat sy daer soude gebonde worde, want gheen dinc
 hier opter aerde en mach hem soe schoon verthoone dit
 ons van die eelbige salicheyt soude moge trecken, want
 gelyck die wyseman seyt (nademael hy alle dinge ocker/socht
 hadde) dat onder die son, onder het firmament des hemels
 is dat hy anders niet en vyndt dan benaetheyt des
 geests en ydelheyt boue ydelheyt, Maer mogelyck dat
 byer gemant tegenwoerdich is die sal segge, wat hoor ick,
 hebben die oude Philosophen en wyse deser werelt soe
 gesweert en gearbeyt om te soecke en te vynde waer in het
 opperste goet gelige is, en sy en hebbes niet gebonden
 waer sullen wy dit dan soecke en vynde. Christianen ick
 antworde v hier op metten woerde vande ewagelische
 Philosoph (ick meyn den Apostel Paulus) het ryck Goudts
 en is spys noch drantck, cost noch deer, maer tis recht
 neerdichz, brede, en eelbige blyschap in die heylige geest.
 Met die woerde opentelyck te kenne geuen, dat die opperste
 eelbige salicheyt oft opperste goet, tryck Goudts, niet gelige
 en is in gelt oft goet, eete oft drincke, cost oft deer, in

lytelijck goet in gemichte deser werelt, oft in all het geue
dat wy niet onsen vleeschelijcken ogen mogē aenschouwen
maer in godt almachtich. In het aenschouwe vande mogē
Godts die het opperste goet is, daer in is gelege het die
opperste salicheit diene mach gebrugke. Daerom sprecket
ouck Christus **Salich** sy die singer sy van herten
want sy sulte Godt sien, **Wederō** by den Euingelist sint
Jan **Hemelche vader** dat is dat ewich leue en waerachtich
leue, die opperste salicheit datmen v kent alleen den wa-
rechtige Godt, en den ghene die ghy gesonde hebt **Jesum**
Christu **Wederom** den heilige **Apostel Johannes**, **Mijn** alder-
lyfste kyndere nu sy wy inder waerheit kyndere Godts
daer sy wy off verskert, maer wat wy noch sulte worden
oft wat wy dan dan noch sulte gebrugke en weten
wy noch niet, dat en is noch niet bekend, maer dat sulte
wy weten als hem Christus ons veropenbaert dan sullen
wy hem gelyck wesen, en sien hem gelyck by inder waerheit
is, **Mogelyck** dat hier gemant tegenwoerdich is die sal
begere te weten hoe dese woerde van sint Jan te verstaen
sy dat wy Christus sulte gelyck wesen als wy hem sien, soe
wanneer wy omge sien, sy wy terstont dyen gelyck. **Nie**
wy geensins, **Maer** hoe soe sulte wy hem dan gelyck sy
hoe is dit waerachtich? **Christiane** al vest dattet vrient
lynt nochtans willen wy wel in sien soe sulte wy behende

dat sint Jan dese woerde warachtelyck / goddelyck en wyselyck
 gesproken heeft, Want gelykerwys die Planete en Sterren
 staende int firmament des hemels tegē die Son over (in ee
 manier van spreken) hen schynsel en claerheit ontfangen
 vande son / alsoe ouck wy ludē die vuytverroze en heylige
 Godt inde hemel gestelt wesende inde presentie van Godt
 sulte vande claerheit Godts ontfangē / en sulte hē gelyck
 wesen alsoe sulte staen tegē die hooge maesteyt Godts / en
 hem sulte aenschouwe niet dow eenē spiegel in dinsterbz
 Maer soe den Apostel Paulus seyt claerlyck van oghe tot
 oghe Christiane wie sal ons cūmē vuyt spreke / watte
 salichz en glorie dit sal syn aldus te staen in die presentie
 van Godt almachtich en hem aenschouwe van aensicht
 tot aensicht van oghe tot oghe, Voorbaer die Coninginne
 van Saba als sy gehoort hadde die glorie en wysheit Sa-
 lomons soe is sy gecome van verre lante, over veel myle
 om te sien die glorie / en te hoore die wysheit vanden
 Coninck Salamon daer sy soe veel aff hadde gehoort Als
 sy nu gecome was te Hierusale int hof en palays Salo-
 mons / en sach dā die ryckdome en glorie Salomons / en
 syne dienare / soe is sy seer verbondert gelveest / en van groter
 verbonderinge sprack sy aldus Heer Coninck ick heb veel
 wondens van dy gehoort / mer ick heb noch meer gesien / die
 faem is groot die van v gaet / mer die faem en is niet

Soe groot oft die daet en is noch veel meer Salich syn die
dienare en knechte die altyts staen in v tegenwoordich
en moge hoore v Wyshet Ist saeck dat die Coninginne
Saba dat soe groot en weerdich heeft geacht dat sy die
dienare en knechte rekende salich te wesen vande sterffe
lycke Coninc Salomon dat sy syn Wyshet mochte hoere
en hem dagelyx mochte sien in syn glorie en maestert
Wat sulte wy dan segge vande salige geesten/die vintur
core kyndere Goudts, die nacht en dach gecroont synde
sulte staen inde tegenwoordichet Goudts hem dienende
en syn broot gebruyckende aen syn tafel, en in een manier
van spreken hem gelyck wesen, en sulte altyt aenschouwe
die glorie heerlykheit en maestert, en altyt hoere die
Wyshet vande warachtige Salomo vande hemelsche Coninc
die een heer is der heere, een Coninc der Coninge, die
alle dinge toebehoere in hemel en eerde. **Vomwaer** daer
sulte die oghen verclaert en geopent worde datse sullen
moge sien dat wonder en onbegrypelyck mysterium des
heylige dinnoldichets, dat nu niemant en kent, maar
onbekent is alle vleschelycke oghen **Daer** sulte sy dan
sien dat glorioos aenschyn Goudts **Chri Jhu** **Daer** sullen
sy sien den schoonste boue alle creatuere en kynderen
der mensche, in wiens schoonheit die son en maen ver
wondert syn **Daer** sulte sy dan sien dat glorioos aenschyn

Christi Jezu, maer in een ander gedaent en wesen als
 aent cruce, daer sage syt mismaect en bespoge, maer
 inde hemel sullen syt sien in alle daerheit. **Ja** in alsulcke
 claerheit dat sy daer in sulte sien als in eenē claren
 spiegel allet gene dat hy geschapē heeft en gemaect inde
 bemel en inder eerde **Christiane** wie sal ons vuyt spreke
 watte glorie en salichs dit sal wesen voor de kynderen
Godts, **O** niemant **Wort** waer gelyck die **Schriener**
 betuycht, die **Engelē Godts**, die **Prince** en potentaten
 des hemels aenschouwe altyt het aenschē van **Godt** al
 machtich, nochtans soe hebbe sy die **Engelē Godts** altyt
 daer nae alsulcke verlange, altyt alsulcke gemucht en
 bermakinge dat hoe sy dicker sien, hoe sy daer nae meer
 begere en Inacke, nae nōmermeer en comē verfaet worde.
Ende soe **Augustinus** verclaert en betuycht, dit is een
 alsulcke glorie en salicheyt dat sy alle gemucht, druecht
 en blysschap deser werelt te bouē gaet. **Alzo** dat den
Cominckelycke Propheet David hier door dese overuloedige
 glorie en blysschap beweecht synde met luyder kete roept
 en vuyt tbinnenste synder hertte spreect, **Daer** is een
 dinck, een saeck daer ick altyt nae heb verlanget, en
 den heere om gebrde, en altyt om biddē sal soe lange
 als ick leue, **Wat** is doch dat o **David**? **Dat** ghy een
 groot en machtich **Monarch** wesen mocht van deser werelt

O men, **Maer** dat isf alle dat ick beghert hebbe ende
altr begere sal dat ick mach wonē int hirs myns
heere. Item dat begheerde oick den vierige Propheet **Moyse**
als hy roept met grooter begherte, **Heer** verthoont v
aensicht, **Heer** ick en begere gheen gelt oft goet maer
alleē heere beghere ick verthoont my v aensicht, **Ick** en
begheer niet dit lant van **Palestina** dat eerts en ver-
ganckelgck is, maer ick begere alleē dat ick gratie mach
vynde in v oge en v mach aensien. **Wort**baer het was
veel dat **Moyse** begheerde vande heer, het was veel te
veel maer hy stuende op het woort dat **Godt** gesproken
hādde tot **Abraham**. **Abraham** en vrees niet, en vrees
niet verlage, volcht my nae, **Ick** en sals niet oegwont
laten. **Ick** sal v ryckelyck loone, niet hier maer hger
naemael, **Ter** auonture dat dit oick begheerde den
moordenaar hangen inde cruyse en roepende, heer
vrees mys gedachtich als ghy compt in v ryck, het was
veel dat hy begheerde, mer het was noch veel meer dat
hem **Chrus** antwoorde, hynde sult ghy by my wesen int
hemelsche paradyse. **Soe** veel gesproke totte aenslach van
ons **Sermwon**, waer wy gesproken hebbe van het ryck der
hemle tot een vermaninge en onderwys waer in dattet
opperste goet en salichs gelegē is Niet soe die heydensche
Philosophe schryue, en die wereltche mensche meynen

in gelt en goet eten en drinke. inder gemucht van deser
werelt, maer in het aenschouwe van het liefelyck aen-
schyn Godts. In het volgende Sermoon sullen wy met
Godts gracie die materie vermatte en verclare. Wat glorie
Wat gemucht en zalicheyt gelege is in het aenschouwe
van dat glorias aenschyn Godts

Het tweede Sermoon verclarende watte
gemucht ende zalicheyt gelegen is int aenschou-
wen van het aensicht Godts

Aylaci dit is een volck een geslecht sonder raet
Kennis en vorsichtichz, och oft hy eens wys
Delycker wys in de oude testament den
Propheet Moyses den vorst en leytzman
Israhelis als hy met die kyndere van
Israhel met Godts volck was vuytgegaen
vuyt het lant van Egypten en was nu
in de woestyne opten wech na het lant van belofte, soe
heeft hy verspueders vuyt gesonde om het lant va, belofte
te verspuen, om dat die kynder van Israhel daer door meer
sonde getrocke worden, en te vieriger en te begeerlycker
om sonde arbeiden om daer te comen Ende die verspueders
Wederom comen hebben veel castelycke bruchte mede gebracht

Wint dat lant een dringie alsoe groot dat se hender
twee mosten dragē aen eenē stock, en hebbe seer veel
goets van tlant geseyt. Alsoe oock hebbe wy in ons
leste sermoen ons denou en neersticheyt gedaē, om dat
wy v. l. soude aempresen het lant van belosten hier
bonē het ryck der hemelen, en wy hebbe v die bruchte
van veers gelbesen en gethoont, Wy hebbe v. l. doen
verclaert en bewesen welck het opperste goet is, die opper-
ste salicheyt inde hemel, namentlyck dat die salige
en gebenedyde kyndere Godts sulle aenschouwe Godt
almachtich van aenschyn tot aenschyn gelyck den eenē
vriendt den anderē Ende al ist saeck brunde dat dit
een cleyn saeck en genucht schynt te wesen, nochtans
ist een alsulcke salicheyt en genuchte, alsulcke groote
bleschap dat die Engelen Godts (die altyts sonder ophou-
we sien dit liefelick aenschyn) daer nōmermeer af
versant en worden Den Apostel Petrus die seghet in synē
wersten brief aent werste capittel. Nu is myn propoost
en vorname v. l. een luttelken vorder aen te vueren
nae dit lant van belosten, en v te verthoone eersdeels
die schatte, die bruchte, en die costelykheide van dit lant
en dat om v. l. te meer ontsleke te ontfuncke om vueren
te loope en te stryde door dit costelyck lant, want se
die eelbige ongeschape wyshert Godts seyt. Het ryck der

hemelē lydt gelveet, en die gelvelidige neme dat gelbet-
 delyck, **M**et die woerde opentet en dnytselyck te kenne
 guende, dat het ryck der hemelē niet lachende oft spelen
 niet slapende en snorckende/ noch oick niet eten en dricke
 en is in te neme, maer datter vlees en bloet moet voer
 verteert worde, en ten is niet mogelyck oft wy moetet
 niet grooten arbeit in neme, Daerom bid ick v weest
 attentyff op dat ghy moecht weten wattet is dat ons
 inde hemel wordt vorgehoude en beloft, op dat ghy
 niet die kyndere van **I**srahel te vueriger moecht arbeide
 en stryden om daer toe te come **A**s ick mette **P**atriarch
Abraham en vader der geloouiger doozie en der wandel
 het lant van belofsten hier boue het ryck der hemelen
 ons beloft van **G**odt almachtich, niet dat eerts ende
 werelts is in **P**alestina, maer dat onbederffelyck is. **S**oe
 bebynde ick vuerderley punten waerom dat lant van
 belofte (het ryck der hemelē) soe salich en beggerlick
 is voor die warachtige **I**srahelē inde welcke gheen
 bedroch en is die salige kyndere **G**odts. **I**nde uerste
 soe is het lant van belofte soe salich en beggerlick om
 die overuloedicheit vande goedere en ryckdome die daer
 syn/ en die salige mensche gebringke salte **T**e tweede
 is het ryck der hemelē beggerlick en salich door die over-
 vloedige eer en glorie die daer is **T**en derde ist ryck

der hemelē soe salich door die overuloedicheyt van deuchtē
vruchtē en blyfchap die daer oick is. **E**en vierde is
het lant van beloften, het ryck der hemelē soe salich en
begeerlyck door die overuloedichz van peys en brede duer
wesen sal waerachtelyck en eewelyck soe vast en volmaect
datse noch van onlogē, noch van dymuelē omgystotē sal
wordē. **A**engaende het veerste namentelyck die overbloē
dicheyt van goet en ryckdomē waer door het ryck des
hemels soe salich is den waerachtigē kynderē **Goudts**. **W**e
sal ons mogē vuyt spreke wat overuloedichz van alle goet
en ryckdomē die **Borgers** van dat hemelsche **Hiernisalem**
van die men stadht hier bouē hebbe sulte daer **Godt** almachtich
hen spys en dranc hen desol en cleet, hen goet en
ryckdomē wesen sal. **E**nde allet ghene dat hen herteke
sou mogē beghere in alsulcke overbloedichz sulte hebbe
dat hen niet niet alle noch inde hemel noch inder eerde
en can fadgere. **D**aer sulte sy hebbe die schatte en ryck
domē die wort oghe gesien en heeft, wort ore gehoort
noch oock sijnensche hert bedacht. **P**aulus inde yersten
brief tottē **Corinthie** aent vijē capittel. **D**aer sulte sy
hebbe die onsprecken overuloedige fonteyn der gratien,
die leuende tresoor **Christi** **Jesus** **Ande** welcke verborgh
sijn alle die schatten der wysheit en des wetensberghs
Totten Colossense int Tweede capittel. **D**aer sulte sy dan

hebbe die warachtige en ewige schatte der ryckdomen
 die de mottē, en den voet niet en sullen op eten en niet
 bederue en die diene niet en sullen ontveldige byden
 Evangelist Mathen aent sesste capittel. Christianen
 al ist saeck dat die werelt en wereltsche mensche hen
 laten duncke en mede vordete die zalich te wesen en
 geluckich die huer opter eerde die cantore vol gelts hebbe
 die kelders vol wogns, die solders vol ^{cozens} wagns die caste
 en kisten vol cleedere, den stal vol beesten, lant by
 lant, acker aen acker, huys aen huys, en allet gheene
 dat hen sinnelyckhs huer soude moge begerē. Nochtans
 niemant en isser waerachtich zalich huer opter aerde
 al ist dat den mensch alle het goet en gelt, schatte
 en ryckdomen van deser werelt heeft, Want soe groot
 en begeerlyck is het hert van eenē mensch dat nimmer
 meer soe veel en heeft, oft ten begeert al meer, Gelyck
 een watersuchtich mensch hoe hy meer waters binnen
 heeft hoe hy meer drinckt en dorstich is. Soe eest ouk
 niet een gierich en begeerlyck hert, hoe dat meer heeft
 hoert meer begeert. Iae al hadt die ganse werelt, mohen
 sout niet versaedt wesen. Ick bedynke dat sommige con-
 templatue Doctore het herte des mensche gelycken by
 eenē driemot die drie stapete heeft, Denersten stapel
 is het verstant, den tweede stapel is die memorie

Den dorden stapel is den wil, **I**ck brage v nu ist nu
Wel mogelyck dat ghy eenē cloot hoe groot godt gheeft
dat hy is / sultē leggē op eenē drienoet / en dat ghy alle
die drie bytē hoecke die drie stapels bedeckē sult / ende
bedeckē met die rondichz van die cloot. **B**eensins ten
is niet mogelyck dat eenē ronde cloot eenē drienoet sal
comē besluytē hoe dat ghyt maect / legdy den cloot optē
drienoet die drie hoecken sultē ledich blyuē. **A**lzoē sonder
Wysfel al ist saeck dat desen cloot des werelts seer groot
is / en ghy dyē wilt leggē optē drienoet op het hert vā
eenē geltgungē mensch / hy en sal nochtans hem nōmer
meer comē vervulle oft versagen. **M**aer hier naemaels
sal desen drienoet verbult en bedeckt wesen als daer
eenē anderē drienoet sal op gelet wordē. **N**amentlyck
die glorie en blyschap vānder heyliger drienoelicheyt
Dat verstant seer wel den Coninckelycke **P**rophet **D**auid
als hy sprack. **H**eer noch myn ryck noch my Coninckelycke
croon noch alle myn goet en gelt en mach my versaden
maer heer als v glorie in my sal beropenbaert wesen dā
sal ik yeerst versacht wordē. **W**ederom dat verstant oock
seer wel den heyligē leeraer **A**ugustinus in syn belydenis
Heer ghy hebt ons geschapē om dat wy natuerlycke begeerte
tot v hebbe soude / en ons hert en can niet versagt wordē
ten sy dat wy v gelyck syn. **E**n **C**hristiane dat v. l. hier

oft eenē leuende spiegel mach hebbe en eensdeels verstaen
 die guedere en ryckdome der glorie die welke Godt al-
 machtich bereypt heeft syne kyndere en den bozgers van
 Hiernsale dat hier bouē is, soe staet v oghē neder opten
 bodem der aerde, en aenschout die creatuere op het aertzyck.
Wie gheeft v die Son, Maen, Sterre tot een verlichting.
Wie gheeft v den Wijn tot eenē dranck. **Wie gheeft v de**
Regen en dauwe tot een vernossinge der eerde. **Wie gheeft**
v den dach en den nacht. **Wie gheeft v dit altsamen.**
 vortbaer tis die goetheit Goudts Godt almachtich genet
 ons altesamē **Jus** spreeckt **Chrus** byde **Evangelist Mathen**
 kynder den hemelschen vader laet syne dauwe valle, en
 syne son schyne soe wel op die onrechtneerdige als die recht-
 neerdige. **Wederom den Propheet David.** **Heer die oghen**
van alle creatuere die sien en hoore op, en in hennē begua-
mē tyt suldy hen sprys genē, ghy doet v gebenedyde hant-
ope en verbult alle creatuere met v Goddelijcke benedictie
Jus spreeckt nu hier **Augustinus** op dese woerde. **O** segt
 by is **Godt** almachtich soe mild en liberael opter eerde
 in dit sterffelyck lichae en leuē, hoe liberael sal hy dan
 wesen inde hemel in dat eelbuch leuē. **Ist** saeck dat die
 goedertiere heer nu soe goet, liberael en barmhertich is tot
 ons liede, dat hy tot vertroostinge van ons schenckt en
 gheeft soe menige onspreekelycke weldaete, dat hy ons vreb-

delinge gheeft het licht, die dunstermisse, den Zegen
den Douwe, en alle creatiure. Wat sal hy ons dan gene
als wy met hem syn in syn eerbich ryck. **Ist** saeck dat
hy nu soe veel onsprekelycke Weldade bethoont soe wel
syn viande als syn vriende tot onderhont des lichaes
dat sterffelyck is, wat meyndy dan dat hy wel doen
sal syn vriende alle in die hemel tot vertroosting der
zielen die onsterffelyck is. **Ist** dat hy ons nu gheeft
sulcke costelycke gysten in dit dal der tranen, in die tyt
des droefheits, wat sal hy dan gene in die tyt der bruloffte
als wy met hem vereenicht syn, en sulte hem sien van
aensicht tot aenschyn. **Gheeft** hy sulcke costelycke gyste
den gebange en syn viande hier noch sittende opter
aerde als in eene kercker, wat sal hy dan gene syn vriende
die daer syn in Palley des hemels. **Voorbaer** Pande
ick sie nu hoe waerachtich dat is, dat v.l. geschreuen
hebt in die reerste brief totte Corinthie in Tweede cap.
Nogt oogh en henet gesien, nogt ore en henet gehoort,
dat Godt bereyt heeft syn liefhebers, en is ogck nogt
in smensche hert opgedomen en gedacht. **Dese** overblac-
dichz der goedere en ryckdomme geeft Christus onck te
kenne met die woerde van belofsten als hy spruck Een
goy maect een vol maect een opgeschudde en overlopen
maect sullense v gene in ulre schoot. **Wetero** dese over-

bloedicheyt der goedere en ryckdomen gheeft Christus oick
 te kenne met die woerde die hy spreect vande getrouwe
 knecht. Ick sweer v by myne eedt dat den Coninck
 synre getrouwe knecht setten sal boue al het geen dat hy
 besit. Ergo dat is het eerste dattet ryck der hemelen
 sal salich en begerlyck make momentlyck die overuloedichs
 der goedere en ryckdomen die die salige kyndere Goidts
 daer sulte hebbe en gebruycke soe overuloedich datmen
 hier opter eerde niet meer en soude comen begeren oft oick
 ontbreken sou. **¶** Het tweede dattet ryck der hemelen
 soe salich maect is die overuloedige blyschap, eer, glorie,
 die sy daer hebbe sulte. Dat hebbe wy door experientie
 Die meesterse der experientie leert ons dat die Coninge
 Potentate en Monarchen deser werelt als hen vasallen en
 leenheeren hen eenre getrouwe dienst gedaen hebbe, sy en
 latens niet onder hen, sy en latens niet ongelooont, sy
 promouerense, sy verheffense in hen ryck tot groter eere
 en glorie. Soe lesen wy inde oude testament als Mir-
 dochens het verraet vint bracht hadde, dat die twee
 besnede camelinghe opgestelt hadde onder malcandere
 dat sy den Keyser oft Coninck Assuernus ombrenge soude
 en vermoorde. Soe heeft den Coninck Assuernus Mirdochen
 doen sette op syn peert en laten cleeden met die Coninck-
 lycke cleedere, en soe laten omleyden door alle die strate

der stadt en laten roepen Sulcke eer is by weent den welcke
die Coninck wil eere. **W**ederom soe lese ick oick als den
Coninck David verstage en verbornē had den grootē **S**olad
den viant **I**srahelis dat hy oock vande Coninck **S**aul is
grecert gelveest en den soen van **S**aul vint dede synen
eyge rock en deedere en sweert en gaffe David **S**us lese
ick oick als den eerbare **J**ongelmick **J**oseph door synē wysen
bousichtige raet. vorseft hadde den Coninck van **E**gypten
den honger noot oft den broothonger die aenstaende was
Dat hem den Coninck **P**harao heeft verheue en gemacet
eene **G**uberneur en heer ouer tganse lant van **E**gypten
Soe lese ick oick dat den Coninck van **B**abyloniē **B**althasar
verheue heeft den **P**ropheet **D**aniel als hy hem hadde vint
geleest die **S**chryftuer die geschreue worde vande vinger **G**odts
opte muir. **N**u argumenteer ick **S**us en het argument is
bundich en vast. **I**st saeck dat die keysere **C**ominge **P**oten-
tate en **M**onarchie van deser werelt, soe byschenke met
eer en glorie haer dienaers die hen eere dienst gedaen
hebbe, en dat niet ongelooft en late. **M**eyndy dat onsen
Coninck, Coninck der **C**ominge onbeleest sal syn, en ogeleot
sal laten dien dienst van synē dienaarē die sy hem hier
belvegen hebbe. **G**heensms. **B**egeerdy te weten hoe grootlyck
en hoe heerlycken hyt hen loone en vergelde sal, soe hoort
hem seluer sprecke byde **A**pastel sint **J**an in syn **V**oepbarige

144

Die gene die bromelyck en ruyterlycke stryde, en victori
bechte die sal ick gene datse met my sulte sittē in myne
thron gelyck ick onck verboden en geseten heb met myne
vader in syne throon. **Notiert dese woorden en incorporeertse**
wel. Den genen (seyt hy) die bromelyck en ruyterlyck
bechte die sal ick gene dat sy met my sulte mogē in myne
thron. **Segt my Christiane** en sal dat met een groote
onsprekelycke glorie wesen voor ons arme bedroefde mensche
en bedroefde **Adams** kindere. **Jae** voor ons verborpē sny
cruppende eerdwormkens, dat wy indē hemel genoemt
sulte worde als **Coningē en Princen** en palm tacken der
victorie indē hande dragē. **Dat wy** daer voer eenē derynē
cortte arbeit die wy hier gedaen sulte hebbe/ ontfangen
sulte worde in eenē thron daer wy inder eelicheyt nō=
mermeer vuytgestote en sulte worde/ en inder eelicheyt
altyt met Christo sulte regnerē. **Hooft wederom spreken**
den **Coninc**. **Salich sy** die wel waeckende en vlietige
dienaers die de heer als hy compt wacker vuyt, **Want ick**
sveer v dat hy die waerheit, hy salse aen syne tafel setten
en salse seluer dienē, **Wederom** als hy in syne leste avond
mael sadt heeft hy gespruke tot syne **Apostole**, **Myn lieve**
Apostole ghy bent my soe getrouwe medegeselle, ghy syt
my altyt by gebleue in alle myne noot, daerom soe beset
ick v. l. myn ryck gelyck dat myne vader my beset heeft

dat ghy sult sittē op die twelf Stoelen / en sult oordelen
die twelf geslachte van Israel Christiane gaet nu eens
in v selue / en bedenck eens oft dit niet ee onsprekelycke
eer / en glorie en salicheyt sal wesen / een alsulcke glorie die
nae haer weerdichz niet en is vint te spreke die de
vuytuercoze kyndere Goudts voor datse hier een weynich
hebbe gearbeyt en geleden En veest niet een onsprekelycke
en weerdige glorie en weerdichz datse hier hebbe eenen
cotte tyt gebast / en den houeerdige Ezel haers lichaems
een weynich hebbe ontoge dat sy daer voor sulte sitten
banketere inder celwichz / datse voor dat weynichken
datse hier hebbe gelede en verdrage inder celwichz mette
heer sulte regnere en gloriere **S**egt my wat meerder eer
mach eenē dienaer geschiede als dat hy niet syne meester
mach sitten aon die tafel en banketere met hem in vrolichz
O een onsprekelycke glorie. **V**orwaer **P**aule ghy spreect
heel vbel totte Romeyne int viij^e cap: **I**ck laet my wel
duncke dat het lyde van desen tyt niet weert genoch
en is der toecomender glorie die ons sal veropenbaert
wordē **W**ederom inde tweede brief totten Corinthie aent
iiij^e capit: **O** Broeders dat hier opter aerde vergenckelyck
en tytelck een cleyen en weynich pynd is / ten is niet
vint te spreken watten groote overuloedige gelucht der
glorie in ons werckende is die glorie der kyndere Goudts

Had oock voor ogen den Coninckelycke Propheet David
 als hy riep **O** heer v kynderē syn altezeer verheue ende
 in gloue gekeert, vnter mate zeer is hen heerlichz vsteret
En Christianē om dat wy seker sulte wesen dat wy
 ryckelycke sulte geloont worde inde hemel/en nōmermeer
 te verghēfs sulte onsen dienst doen oft **G**odt salt ons
 vergolde en ryckelyck loone, soe heeft **C**hrus efen voor syne
 wech ganck gesproke tot syne Apostole **O** kynderē ist
 dat ghy mi dient, en niet my lydt, dat ghy v laet cruyce
 en dode dat sal v voor een loon en recompens wesen/en
 myne hemelsche vader sal hem groot maken. Wat sulte
 wy nu spreken vande vrieched, solyt en blysschap die daer
 wesen sal inde nieuwe stadt vant hemelsche Jerusalem.
Want dat is het derde punet waerō dat soe salich ende
 begeerlyck is het ryck der hemelē. **C**hristianē ten is niet
 mensche tonge niet vint te spreken die blysschap en vrieched
 die daer wesen sal **I**ck gene my hier gebange **I**ck ben stom
Want tis onmogelyck die blysschap nae haer weerdichz
 vint te spreke al haddemen die gulde tonge en vint spraeck
 van sint Jan Guldemont. **W**ant aldus sprecket de weer-
 dige leeraer **G**regorius **O** Broeders gheen verstant ghee
 reden/ gheen hert mach begrype wat vrieched wat
 blysschap bereyt is den kynderē **G**odts inde hemel
Ende **C**hristianē om dat v.l. enichsins mach bedecke

Wende verstaen Watte blysschap en vrench dat daer
Wesen sal. En salt niet een onspreekelycke blysschap wese
Voer die vintuercore kyndere Godts dat sy daer sulte sien
van aenschyn tot aenschyn dat hooch weerdich mysteriu der
heyliger drieuldicheyt, dat wy nu niet ons vleschelycke oge
niet sien en conne, datse daer oock sulte sien de alder schooste
onder die kyndere der mensche, van wiens Schoonheit die
Son en Maen verwondert syn, waer in die Engelen Godts
hen genucht hebbe te aenschouwe, dat sy daer oock sulte
sien dat glorioes aenschyn Chri Jesu, die schoone däre Spiegel
waer in sien sulte alle creatuere soe inde hemel als oock
opter aerde. Christiane en salt oock niet een onspreekelycke
blysschap wesen datse sulte naebolge het lamme al waert
hen vougact, en datse niet die engelen Godts, niet die Pau
arche en Prophete, en niet die synner machdekens sullen
singē den nieuwe lofsanck die nu gheen mensche en moegē
singē. Wie sal ons conne vint spreke die vrench en blysschap
die de zwel die brint Chri sal hebbe als sy sal hoorē van
hare lieue en beminde bruydegō Christo, dat die gheestelycke
brint int boeck der lofsange hoorde. O myn vintuercore
brint ghy syt soe lange van my gheseyde geweest, o my
vint gelysen brint ghy hebt soe lange verdriet en tribulatie
ghaad, comt nu tot my, den doue coude winter is vout
en den gemichelycke somer is aengecome, comt nu ende

146

gebruyckt die onverloedichz mynder glorie gant in die blyſſchap
ulbs heere. **O** watter breuchd ſal dan hebbe die geestelycke
bruyt/ die Christelycke ziel als sy hare bruydegē nae
haerder begeerte ſal mogē omhelſen/ daer sy ſoe lange sulcke
begeerte nae gedaet heeft. **Ende** **Christiane** dat ick v. l.
maerder mach comē/ **Wie** ſal ons mogē vuytſprekē watter
glorie en genucht ſal weſen voer ein moeder als sy daer
ſal ſien haer liſ kynt dat sy met sulcke weedom ter
werelt gebracht heeft. **Wat** blyſſchap ſal weſen voor den
man/ als hy daer met hem ſal ſien ſyn lieue huyſbrou
daer hy hier ſoe minelycke mede gheeft heeft en hier ſiet
en ſoer heeft helpē dragē. **Contrary** oock voor die vrou
als sy daer ſal ſien hare lieue man. **Watter** blyſſchap ſal
daer ſyn als de eenē vriendt daer ſal ſien den anderē/ daer
hy hier ſoe familiaer en liefgetal mede was/ daer hy hem
ſoe plach in te verhuēgē en te verblyden als hyer by mocht
comē. **Christiane** wat ſal ick ſeggē, ick ben ſtom, ick
gheef my hier genangē/ tis my omogelyck om vuyt te
ſpreken/ wat breuchd daer ſal ſyn. **Voorwaer** ſint Jan
in **Pathmas** door den geest ſiende die nien ſtaet **Ther**
ruſale/ ſoe is die man ſoe verhuēchd gelwordē dat hy
niet en wiſt niet wat woerde hy dat ſoude vuytſprekē
en beſchryuē ſoude dat hy daer geſien hadde. **Hy** heeft
alleē geſeyt dat in die hemelsche ſtaet **Ther**
ruſale **Godt**
met haer weſen ſal vereenicht/ die heer ſal van hemē

oghe wische allen hen tranen / en die doot en sal ~~meer~~ ^{niet}
meer wesen / daer en sal oick gheer iamerlyck geclach wese
gheen groep / noch oick ennige **pynd** die al voorby syn
Daer sal wesen een leue sonder doot / ryckdome sonder
sorge / blyschap sonder droeffenis / breuchd sonder eynde
Daer en sulte gheen byande wesen die wy sulte moeten
briesen / maer sulte in eelbige rust leue Tot desen pro-
poost mochte wy oock by bringe dattet heilige leeraer
Augustinus schryft Alsoe groot (syt by) is die blyschap
van het ryck der heilige / al waert saeck dat wy ~~mochte~~
wel die breuchd maer een cleyn vike mochte gebruycke
dat wy nochtans wel niet recht hier daer voer duysent
en duysent iare versmaetheyt / druck en lyde sonden
moge verdrage Want niet te verghees / oft niet sonder
affectie heeft die Coninckelycke Propheet **David** die woorde
gesproke / veel beter en saliger ist hier te leue een dach
in ulbe vovsadel als duysent en duysent hier opter
aerde in alle gemucht en wellust des vleesch **En argu-**
menteer ick aldus Ist saeck dat alsulcke breuchd is
inde vovsadel / vovstadt des Coninck / wat blyschap
moeter dan wesen int binneste des huys - **Over** alsulcke
breuchd in het vovhuys des Coninck wat meerder wylt
moeter dan wesen inde Naepcamer des bruydogoms
Christiane gaet eens in v selue / en denckt eens wat
breuchd syn sal dat wy opgenome worde vint dese her-

147
dructelycke leue, dat der tranen, en sulle eens meerlogge
alle lyde, noot, druck en tribulatie, en alsoe ontfaege
worden inde glorie en blyschap des ewige leues, want
het woert blyft waerachtich, en en mach niet salgeren
datte apostel Petrus spreect. **O** liefste brueders staet
stantaftich, en en laet v niet verdriete te stryde, de
hoochsten prys is vour die dor Wat salt wesen Petre.
Ist saeck dat ghy volherdich gheloufelyck blyft, soe sult
ghy v huernaemaels verblide, en geloont werde met ee
onspreeckelycke blyschap en glorie, Maer tis meer als tyt
dat wy aenneme het vierde pint, welck tryck Godts
soe salich en begeerlyck maect, dat is den brede en peys
die daer boue sal wesen. **C**hristiane watte costelycke
Juweel, wat salicheyt dat peys en brede is, tis nodeloos
den tyt daer mede te verlyte, want wy bebynde by ex-
peruntie (Godt betert) hoe dat dese nederlande met
orloge en crych bedornē worde, die dor peys en brede
en eendracht soe plage te floere. **N**ochtans beholne dat
soe staet mi vour dat **A**ugustinus op een plaets schryft
namentlycke datten peys en brede soe verhuemelycke
soe vermakelycke, soe amabel en liefelyck is dat oick
thert van eenē verheuchel alst dien alle hoort noemen
Ende oick wat batet eenē mensch dat hy alle goet en
ryckdōmē heyt, als hyt in brede niet en mach gebruycke
en besitte. **O** gloriōse Stadt Godts **H**ierusalem Daer is

alsulcke breede en̄ gehoet dat den eenē burger den tegē den
anderē niet en̄ wist, die eenē de anderē niet en̄
bemt syn glorie, maer verblydē hen inde glorie van hemnē
naeste. Soe den eenē begeert soe begeert den anderen
dat den eenē pryst en̄ loeft, dat loeft en̄ pryst oick
den anderē, een yegelyck rekent die glorie van synē
naesten, syn glorie te wesen. Daer is een lichaem, een ziel
een hert, **W**oe dat inder waerheyt daer te sien is datte
Conincklycke Propheet David schryft. **S**iet hoe goet, hoe
gemichelyck dat is dat die mensche breedsmich leuen.
Christianē staet op v oghē en̄ siet watte duechd en̄
blyschap datter is daer die breede onder die susters oft
broeders is, **E**nde inde hemel en̄ is niet allē breede
mette vriendē, met Godt, met die huysgenote die in huys
syn mer oick met die breembdelinge, met die viandē
metten Sathan die nu omgaende is als een briesente
leen, soeckende wie dat hy soude mogē verlynde, die
en can daer niet genaken, hy en can ons daer niet ge-
crenckē. **D**ie werelt die nu arbeit om ons te verlynde
en̄ te bedruēge en can ons daer niet getenterē. **H**et vlysch
dat nu nōmermeer en rust maer altyt strydt tegen
den gheest en can daer niet meer den geest gemolestē.
Maer (soe den heyligē leeraer Augustinus verclaert)
sy sullen daer besittē het aldergeruste en salichste ryck
daer gheene strydt, gheē oorloghe meer syn en sal, want

148 . 7

Wij sulte alle hen by ande ondergebracht hebbe, alsoe dat
me daer aen die kyndere Goudts Ande men stadt He-
rusalem volcomelyck siet tgeē dattē apostel Paulo spreekt
O Broeders den brede Goudts die alle kēnis en verstat-
te bouē gaet die belvaer v herte Christianē en syn wy
niet arme dwase mensche die wy hier opter aerden
blyuē hangē daer altyt oorloch is, en wy nimmermeer
brede en hebbe, en dat wy soe weynich optwaerts sien
en dencke op die men stadt dat hemelsche Jerusalem
daer altyt brede is sonder eynde. **W**arwaer de heylige
apostel Joēs als hy verhenē was inde geest, en bemerct
hadde die brede die hier bouē is inde hemel soe wert
hy soe beroert en onsteke in synder herte dat hy terstot
riep. O heere Jesu ick en beghere hier niet langer te
leuē nademael ick sie en aenmercke die bree en veldmich-
tichs van het hemelsche **H**erusalem Ick beghere otbonde
te syn en met v te wesen. **D**esen brede begeerde oick inde
menne testamet den ouden stock de gyste **S**imon
als hy het kyndekē Jesu de peymaker ontfangē hadde
in syn armē en riep met lynder stemē en kete **O** here
tis nu gnoch dat ick gsyn heb den verlosser den be-
loefde **M**ysia onse salichmaker. **V**aet ulbe knecht nu
passere in brede, **D**esen brede begeerde oick te gebruycke
de oude **T**obias als hy spreekt **H**eer gebiet dat myne
geest in brede ontfangē worde want tis my onbaerlyck

te sterue dan te leue, Welcken vrede ons wil gunt
Godt den vader. Godt den Soon/ Godt den heyligen
geest Amen

Het Derde Sermoon spreekende van die
Edel costelycke gloriose timmeragie daer die
men' Stadt mede verciert is

Aylaci dit is een volck oft natioen sonder kennis
raet en voorsichticheit, och oft

Ter Wylen dat wy door tbeuel Gods
int Boeck Genesis aent xij cap, tegen
woerdich mette Patriarch Abraham en
vader der gelouiger opclimē vander
eerde nae den hemel, en omwandelen
en doorsien syn breedte en lengde van lant van belofte
niet dat eerts bederffelyck en vergenckelyck is gelege
in Palestina met het geestelyck lant dat onbederffe
lyck is en eelich inde hemel. Ter Wylen (seg ick) dat
wy vander eerde opclimē nae lant van belofte hier
bouē inde hemel, en dat doorsien en doorwandele, soe
hebbe wy inde ziersten bewonde waer inne die opperste
salicheit, en het opperste goet gelege is dat noemermeer
en bedorft, namentlyck in het gebruyck en aenschouwe
van dat gloriose aenschyn Gods. Ten Aweede soe oeder

bynde wy oick al ist saeck dattet aenschonlbe van
 dat glorioes aenschyn Godts schynt een slechte saeck te
 wesen dat nochtans soe salich is, en alsulcke vermakmg
 en blysschap inbrengh dat omogelyck waer met mensche
 tonge bygt te spreken, iac oick met gheen Engelsche toge
 want het woort blyft waerachtich dattet heylige Apostel
 Paulus gesproke heeft, Noyt ooghe en heuet gesien, noch
 noyt oor gehoort, noch oyt int menschen hert opgedo-
 men, het welck Godt bereygt heeft die hem beminen
 Christiane nu soe is myn propoost en vornenē een
 weynichken met v. l. gaen te vertrede, gaen te verbandele
 en spaceren op die mieren en beste van die men stad
Hierusale inde hemel, en te spreke vande eedele costelycke
 gloriose timeragie daer die menē mede bereert is. En
 ick en twyfel niet of wy en sulte bebynde in dese
 spaceringe en verbandelinge ouer die mieren van die
 men stad **Jerusale** inde hemel waerachtich te wesen
 dattet Coninckelycke Propheet **David** spreckt, en van haer
 schryft in syne xxxvi Psalm Groote gloriose dingē sy
 van v geseyt Stadt Godts **Ik** bid v ghy **Borghers** van
 dat hemelsche **hierusale** wiens name daer geschreuen
 staen weest doch attentyf **Inde** geerste dat wy
 verwonderē in die timeragie en fundamente van die
 men stad **hierusale**, dat is die hoochs en gelegentheyt

der plaetsche datse hooch verheue getimert is, niet
om leech opter eerde. Soe dat omogelyck is datter die
viande moge aencomē oft belegerē. Ende begeerd te
weten, hoe dat hooch dat dese nieu stadt Hierusalem
gebout is. Hooft spreke den Coninkelycke Propheet David
inde xxxvi^e Psalm. Inde sonne heeft den alderhoochste
synē tabernakel gestelt. Ende wat spreke ick van de
sonne, dat dese stadt inde sonne gebout is. Jae bouē
die sonne die maen en firmament. Jae bouē alle die
hemelē is dese nielbe stadt Hierusalē getimert ende
gebout. En dat is oick die reden waerom dat Paulus
totte Galathe sprecket, Die nielbe stadt die hier bouē
is die is vry. Wederom dat is die reden waerom datte
selue Paulus soe dicmaels alle Christen geloouige mensche
vermaent dat sy hen herte en begeerte vander eerde
opbuysse sonde inde hemel, want die nielbe stadt
Hierusalē daer wy aengescreue Borgers van syn, en is
niet van beneden opter eerde, maer is hooch inden
hemel daer Christus sidt aen die rechterhant syns vaders
Christiane wie sal ons nu byt spreke hoe onbebreesst
hoe vry die Borgers nu daer bouē syn in dese nielbe
stadt, die soe hooch gebout is datter gheviande en
conen aencomē oft belegerē. Ende dat is die reden dat
sint Jan seyt, Haer poorte en sulte niet geslote worden

Want daer en sal gheenē nacht wesen, Ende Christianē
 boe meyndy dat wy tot dese Stadt sullē mogē comē die
 soe hooch gheboūt is ten waer saeck dat Christus ons trock.
 En Christianē dat eest tgeen dat hy spreeket byde Eua-
 gelist Johanne. Myn bytuercoere kyndere en breest niet
 ick weet dat const is een leer te crygē die soe hooch is
 datse reyckē sal tot aen dese Stadt tottē hemel toe, maer
 ick sal comē, en sal v hede opnemē, op dat daer ick sy
 ghy oock moecht wesen. Soe lese ick datten armē broothidder
 Lazarus is gestorūē, maer nae als hy doot is getweest, soe
 syn die Engelen Godts gecomē, en hebbe dyē opgenomen
 en gebrocht indē schoot van Abraham. Ende vrienden
 myet allē soe en verbondere wy die groote en bryde dger
 plaetsche, wy en verbondere niet allē die hoocheyt vā dat
 hemelsche Hierysale datse gefundeert en geboūt is om
 hooch bouē alle planeten, hemelē, sterre, maer oock soe
 verbondere wy die wyde. Dat ghyt verstaet die sterre-
 kyckers speculere, rationere en calculere datten hemel
 soe groot is en wyt dat die minste sterre int firmament
 onghesofelyck soe groot is datse meerder is als den heelen
 bodem der eerde is wyt en breed, nochtans die Astronomi
 die sterrekyckers calculere dat die minste sterre indē he-
 mel wyder en breeder is dan den geheelen bodē der aerde
 met allē haer timeragie, Castele en steden. Christianē

ist dattet waerachtich is dat een cleyne sterke gelycke
se schryue te wesen soe groot is datse togheel aertryck
te boue gaet inde groote en inde wyde, Wie sal ons
dan vuyt spreken hoe groot hoe vuyt dattet hemel is, die
mieu stadt **Hierusale** die soe veel dursent en dursent
sterre omcingelt. **W**ig en doerne niet vreesen oft dencke
dat den hemel te cleyne sal wesen dat wy daer ghee plaats
en sulte vynde nademael **Christy** die ongeschapē **wy**
Godts spreekt In het huys myns vaders daer syn beel
woninghe, **W**ig en doerne oick niet dencke dat die nieu
stadt des hemelsche **Hierusale** te cleyne sal wesen want
se is soe groot en soe vuyt dat se sulte come vande ooste
en westen en sulte met **Abraham** **Isaac** en **Jacob** meer
sittē en bebouē die nieu stadt. **W**el niet recht roept
den **Propheet Baruch** **O** **Israel** hoe groot is het huys
die plaetse van syn besittinge, **W**at sulte wy nu spreke
van die schoonte, fragcheyt en lieflyckhe van deser stadt.
Wie sal ons come vuyt spreke die schoonheit, tueract,
en die castelyckheyt die in dese stadt is nademael inde
begyn des werelts die alder schoonste en aldergemuechelyckste
plaets des verelts **Paradys** daer **Adam** en **Eua** ons ueste
vrounders ingestelt ware maer een figuer en is gelueest
Soe schryft dan den **Coninckelycke Propheet David**, **D**en
hemel heeft **Godt** geschapē voer den heer des hemels, maer

die eerde von die kyndere der mensche. Nu argumē-
 teer ick soe en het is ee argumēt daer wy die costelyckhē
 en schoonte des hemelsche Jerusale mogge te beter vuyt-
 verstaen, Het aertryck is een plaets der ballingē, eenē
 stal der beeste, en dal der tranē, miserie en allegorie,
Ist saeck dat den almogen Godt nu soe schoo en liefelyck
 geschapē heeft dat aertryck, en soe van alles verciert
 heeft dat noyt Salamo in alle syn ryck soe schoo vciert
 is gelveest. **Wie** sal ons dan mogge vuytspreke hoe schoo
 hoe costelyck hy dan wel geschapē den hemel daer hy
 seluer dan syn **Pallays** heeft met syne heylige **Engelkes**.
 Den heydenschen meester den **Philosoph** **Aristoteles** doer
 het aensien des firmamēts en planeten worden in syn
 bert alsoe vernert en belvoege dat hy daer vuyt begost
 te verstaen en te kenne datter een Godt moot wesen
 die dit allesanē geschapē heeft en hadde geregert en
 in eise bewaert. **Jac** den **Cominckelycke** **Propheet** **David**
 doer het aenschouwe van het firmamēt, van het **Verfjel**
 en schoonte des hemels was soe verwondert dat hem
 niet lugder keete dede roepe, **Die** hemelē vertellē die
 glorie **Godts**, en die wercke synder handē vercondicht dat firma-
 dat firmamēt dat vuytsterste van syn huyg. **Soe** met heeft godt al
 die son, maen, en sterre verciert. **Wie** sal ons segge hoe
 dat huyg van binne verciert heeft daer syn **Pallays** en

Slacpcamer is/ daer hy met syn Engle triumphert, **Wair**
waer den Evangelist Johanes als hem inde gheest ver-
thoont werde die schoonheit/ die gloerie/ en die costelyckhe
van dese nieuwe stadt **Hierusalē**, soe was hy daer soe m
verbondert dat hy niet en wist met wat woerde dat
hy die gloerie en schoonheit soude vuyt spreke en beschryuen
Ommers soe hy best cost en niet soe hy wel gebilt hadde
die schoonheit en maer seyt van dese stadt beschryuende
verclaert onder all en seyt dat hem eens Engel vuyten
hemel verthoont heeft en tot hem gesproken. **Compt en ick**
sal v verthoone die bruyt des Lamckens die nieuwe stadt
Hierusalē En ick heb gesien (seyt sint Jan) die heylige
stadt **Hierusalē** vande hemel van Godt nedercomende
hebben die claerheit **Godts** Die steene van die stadt
ware **Cristallyne** en costelycke peerlen, Die stadt was
heel louter gont blincken als **Cristallyne** glas, Die fun-
damente vande muere ware costelycke vuytgelesen ge-
steynte. **Sy** hadde **twelf** poorte/ en elke poort was beset
met peerle, Die strate ware purpur oft puur gont **Jude**
stadt en heb ick gheene tempel gesien, want de almach-
tige heer was den tempel, en inder stadt en doeste ghe-
son schyne, want **Godt** die son der rechtuerdichs vlichte
en die mensche sulte in syn licht wandele van elvichs tot
elvicheit. soe schryft daer **Johanes**, **Maer** wat men dy **Christi**

anē om dat sint Jan seyt dat die hemelsche Hierusa-
 lem van gout en perlen blinket / en verciert is met
 costelycke gesteynte / mynchy datse daerom getimert
 en gebout is van gout gesteynte en perlen. **O** neen.
 Want daer en is noch gout noch siluer. **Maer** sint Jan
 begeert hier mede den mensche te kenne te genē / gelycker-
 wys het Gout het siluer. Perlen verre te bouē gaet al
 watter opter aerde is oft wesen mach / **Inde** schoonheit
 en die costelyckheyt van dat hemelsche Hierusale was
 oick seer verwondert den Propheet David als hy van grooter
 verwonderinge riep. **O** heer der heyr crachte hoe schoon syn
 v tabernacule hoe lustich / mynē geest begeest my ende
 verlangt daer nae / **O** heere hoe salich synse die bewone
 v hyns / inder eelicheyt sulte sy v lonē / eenē dach te
 leuē in ulven vaysadel is beter als dursent iaere te
 leuē inde genuchte van deser werelt. **Wy** hebbe nu vriede
Inde xerste verclaert die hoocheyt en gelegentheyte van
 die nieu stad Hierusale die soo hooch is datter gheen
 quaet gheen peryckel oft enich viant can gemaken.
Ten tweeden hebbe wy oock verclaert die grootheyt
 en wyde deser stad / datse so groot en wyt is dat wy
 niet en doruē vom enighe plaets sorgē. **Ten** derde hebbe
 wy oock verclaert die schoonheit van die nieu stad
 Hierusale / **Maer** nu yser noch een poinct dat bouē mate
 seer comendeert en aengenacem maect dese stad / na-

mentelyck die glorie overbloedige menichfuldicheit der
Borgere en inwoenders deser Stadt die met het lamenke
syn regnerende. **M**y Staet voer dat den Ecclesiastiken
Aristori schryner Orosius schryft voer een groot wonder
vande vermaerde Stadt van Zoomē tnegentichmael
drie hondert duysent en tachtentich duysent borgere
ware vuytgenome vrouwe en kyndere Dat verhaelt
Orosius daer als een wonder daet tot glorie prys en eer
vande Stadt van Zamē **E**n tis oick wel een groote ver-
wonderinge eenē groote prys en lof **M**aer Christianen
wat is dit noch by het getal der borgere vande menwe
Stadt Hierusale, vande welcke Dionisius Artopagita schryft
dat het getal der borgere soe groot is dat alle calculatie
verstant en getal der mensche te boue gaet. **E**n aengaen
tgetal en menichte der Engelen soe schryft de heyligen
Propheet Job Eest wel mogelyck datme sal mogē ende
cūme getelle het getal van synē mans van onlogen
en inwoendere des hemels. **S** wederom den Coninkelycke
Propheet David inde **107** psalm Die Wage Godts
syn in thien duysende menichfuldich veel duysende
blyschap maken Die heere is in hen lieden in Sini inde
heylige plaats. **E**nde den heylige Propheet Daniel. **D**uyse-
tich en duysentich der Engelen heb ick gesien die hem
drende, en thienmael hondert duysent Engelen stonde
in die presentie synre maestheit. **S** wederom Christus

seluer byde **E**uangelist Mathen aent xxij cap. Peter tis
 myleloys dat ghy v sweert treet en voor my vecht Ick
 heb andert beschidders inde hemel die Engelen die my
 helpe soude want ickse begeerde Ick mach myne hemel
 sche vader, en hy soude my wel toe schicke Avelf le-
 grone der Engelen **E**nde niet alle syn die Engelen
 Godts in dese Stadt Hierusale, maer oick die vuytuerco-
 kyndere die vuyt **A**dams fact come syn niet groter
 menichte en niet groote hope **W**ant sus spreekt de
 Euangelist sint Jan Ick heb gesien een groote ontallike
 menichte van mensche die niemant en cost getelle ver-
 gadert vuyt alle talen en lande staende voor het
 aenschyn des lamkens / dragende palmtacke in haer
 hande **C**hristiane gaet ons in v selue, en doudt es
 wate gloriose wate gemichelycke spectaculū dattet
 wesen sal als wy daer sulte aenschouwe en by den
 andere voor ons sien dat gloriose geselschap niet alle
 der Engelen maer oick aller godts lieue heilige **P**atri-
 arche. **P**rophete, en aller rechtuerdige die oyt gelveest
 syn van **A**dams tyden aff tot het eynde des werelts
 toe. **W**at. **E**ne oick den alderminste Engel inden
 hemel is veel schoonder en lieflycker glorioser en min-
 lycker om aenschouwe, als is oick alle die schoonheyt
 en lieflyckhs hier opter eerde / oft datmen niet lichame =

lycken ogen mach beschouwe. **N**emmt alle schoonheit
deser werelt die ghy sount moge vryde, tis al hog en niet
by comparatie van eenē Engel. **E**est saeck dan dat
alsulcke glorie en salicheyt alsulcke gemucht is eenen
Engel te sien, wie sal ons dan vryt spreken wat vrencht
wat gemichts en salicheyt dan wesen sal als wy niet
eenē Engel oft twee aller sien en sulte maer soe veel
dinsende alle die engelsche Choro, Patriarche, Prophete,
Apostole, Martelare, Confessore, Maechdekens en alle recht-
uerdige vrytuercore kyndere Godis sien sulte die oyt
gelverst hebbe oft come sulte. **E**nde Christiane al eest
saeck datme met eenē gemeynē voort sprecket. **I**nde me-
nichte is altyt hoppel inde sack. **W**ochtans in alle die
grootte menichte en is gheen confusie, gheen ongeordneert-
heit, **W**ant soe wy oyt in ons vorgaen sermwo ver-
claert hebbe dat daer is alsulcke ordnate, alsulcken
accoort, datse altsamē een begerē een gevoele eenē wil
en een werck hebbe, dat deen des anders niet en be-
geert oft doet dan dander. **A**lsoe synse daer metten
bant der liefden aende andere geknoopt datse nimmer
nuer en sulte moge geschegde worde. **A**lsoe datmen
daer aff warachtich sal moge spreken mette Propheet
David. **S**iet hoe goet en gemuchelyck dat is die broeders
te wone niet malsandere tesamē. **S**iet o verdoolde

Schaepkens Christi dat is uwe stal, hier is v wey, **O**
 verulogē duyskens hier is uwe nest, dit is v rust, **O**
 verdoemde Adams kinderē dit is v vaderlant. v pa-
 radys Dit is die plaets alleē uwer ruste daer ghy toe
 geschapē syt. Dit is die plaets daer v vader is Godt-
 almachtich dit is v stadt daer ghy aengescreuē borgers
 syt **O** Christianē dit is v ryck daer alle v vordouere
 Patriarchē en Prophetē vore gegaen sijn om dat wy hē
 volgē soude **O** salige en driemaal onersalige vaderlat
O suete en aengeneem glorie **O** glorioos en geluckich
 geselschap. Christianē en eest niet eē deerlycke ende
 bedagelycke saecke dat wy Christen mensche soe totter
 aerde geneycht sijn dat wy dit soe weymich bedencke
 en ons hert niet op en buege nae deser stadt Godts
 nae onse vaderlant dat hier bone is daer wy toe ge-
 schapē sijn, en daer wy als aengescreuē borgers toebe-
 hoore. Waer ons alle die Patriarchē en Prophetē Godts
 voergegae sijn en ons verwachtē. Waer ouck die edele
Prince en Potentatē slaen en wachtē nae onse toecomst
 om dat sy ons soude mogē tegemoet conie, om ons te
 omhelsen, en willecom te heyten, en ons met oythare
 en herpe en andere instrumente en spele met groote
 volgt en triumph conuohere mochte totte troon des

opperste Coninc. Christiane ick bid Godt almachtich
dat hy v en my wil gene en misfortē alsulckē geest
dat wy vander aerden alsoe mogē afgetogē worden
als den Apostel Paulus, dat wy met hem mogē inder
waerheit segge O ick onsalich caynis mensch wie sal
my ontbynde en verlyse van desen sterffelyckē sack. Ick
begger onthonde te wesen en met Christo te syn (Tis
memorabel en weert om te verhalē tot onser byschaemthz
dat den Byschop Paulinus beschryft datte heylige byshop
Ambrosius bitterlyck plach te schreyē als hy hoorde datter
een Jonghe Byschop gestorue was oft principalyk een
ander dan die heilige kercke noch hadde mogē afgedient
wordē Maer waerom meyndy dat hy doch schreyde. Om
dat die heilige manne gestorue ware. Meen Beensms.
Maer om datse hem vorgegaen ware inde glorie des eelbi
ge leuē Daer mede te kennē genen dat hy wel verstant
en wist wāt het sterue der mensche is namentelycke
een vuytganck des lydē en verdriets, en een ingack
der vreuchte en verblydenis Een Jordaan waer door
wy moete passere vuyt dese duystere Egyptē nae het lāt
van belousten huer bouē. Wy hebbe ons denoir gedaen
om te verthoone watte schoonheit glorie en blyschap daer
is inde hemel watte costelyckheit en ryckdomē daer syn

inde mienlve Stadt **Hierusalē** hier bouē. yemant mach
 nu seggē en by sgn seluē denckē **ick** hore die costelyckhē
 schoonheyt en salicheyt van dese mienlve Stadt. **Maer** hoe
 sulte wy **Borgere** die **Zyckdōme** en salichs van dese mien-
 lve Stadt gebruyckē. **Sulte** wy dese gebruyckē moeder
 ziele alleē oft alleē made lichaē. **Wen** sē bruenckē geesms.
 maer gelyckerwijs inde onde **Tesamet** den liberalē **Godt**
 niet alleē en heeft gebenedyt **Imaelem** die vader dienst-
 vrouwe was om dat hy den brueder van **Jaac** was. **Soe**
 oick **Godt** almachtich en sal niet alleē die ziele glorios
 en salich maekē die de edelste sgn en vande hemel
 nae het beelt **Godts** geschapē, maer oick mede sal hy ge-
 benedyē glorios en salich maekē die lichaē der dūgt-
 uercore kyndere die vander aerde sgn om dat sē **Hame**
 mette andere siet en soer gesmaect hebbe, soe verknoopt
 mette andere **Hame** datse een suppoost maekē, daerō
 soe sulte dan oick die lichaē mede die glorie, salichs,
 en benedyctie der zuelen gemieten. **Daer** sal dū geschiede
 en veruult worde datte wy senman vande hūsgenote
 der wyser vrouwe sēt int boeck **Proneerwīn** aent xxxi
 cap. **Alle** die hūsgenote sulte geleet wesen met dobbel
 cleedere, te wete met het cleet der glorie en salichs
 inder ziele, en met het cledeke der onsterffelyckheyt

datse inde lichaē sulte ontfange Den heilige Apostel
Paulus die bemestiget in synē brief dese woerde die wy
segge Onse cōuersatie en is niet hier opter aerde maer
inde hemel van waer wy verwachtē onsen salichmaker de
heer Iesum Christū die ons lichamē verbecke en gelyck-
formich maken sal synē clare gloriose lichaē Dan salder
geschiede dat Christus spreedt byde Euangelist Mathiam
aent xiiij cap. Dan namentlyck inde lesten ordel in die
vuytsterste verryse als die salige lichamē sulte aengenome
hebbe die onsterfolyckhē glorie claerheit en salicheit dan
sulte bliuckē gelyck die zon in het firmament des hemels
Christiane gaet nu in b seluē en denck perynst eens
In dyē dat een son soe claer, soe schoō en doerluchtich is
dat se doerlicht en doerschynt die duysteris der geheelder
werelt van eenē eynde totte andere Wie sal ons dā cōnt
vuyt spreken watte claerheit glorie en schyn geue inden
hemel die vuytuercoere kyndere Godts daer soe menich
duysent salige siete en clare gloriose lichamē der heilige
godts wesen sulte Ende al erst saeck dat dese claerheit
vuytgestort sal wesen int geheel lichaē van bouē tot
beneide toe in allen lymate Nochtans soe die heiligen
leeraer Augustinus verclaert soe sal dese claerheit prin-
cipalgeck wesen inde lichaē die hie meest geleden
hebbe O hoe sal claer dan schynē en bliuckē het lichaē

vande heylige Martelaer **Stephans** hier met steene ge-
 broke. Hoe sal daer schynē en blicke het lichaē vande
 heilige Apostel **Bartholomeus** dat hier vor den naom
 Christi gebilt is. Hoe sulte daer blicke die halsen va
 van sint **Jan** den voorlooper en vande Apostel **Paulo**
 hier mette sweert dorfnede. Hoe sal daer blicke het lichaē
 van **Laurentio** dat hem vor den naom Christi heeft
 laten braden opten roostel. Hoe sulte daer blicke die
 lichaē der meechde en martelaeressen van sint **Cathary**
 van **sancta Barbara**, van sint **Aecht** van sint **Agneet**,
 van sint **Cecilie** s. **Lucie**. En met eenē woort geseyt
 hoe schoo en claer sulte wesen alle die lichaē der Mar-
 telare Christi der welcker name ons unbekent sijn.
 O Christiane oft wy dit verstonde en gedachten hoe
 soude wy dit rebel lichaē onderbrengē, hoe geerne soude
 wy daer vor vlesch en bloet vertere, hoe soude wy schreyē
 en weene, hoe soude wy lichaē castyē, en wat groote
 penitentie soude wy doe. Hoe goetwillich soude wy ons
 ouergegē totte doot, en laten dat lichaē doercoppē en
 kerne. **Voirtwaer** den heilige keraer **Augustyn** als by
 dit vonsach soe sprack by tot **Godt** almachtich O heere
 wie sijn toch die salige kyndere Godts inde welke dese
 glorie sal veropenbaert worde, en beerne sulte dat salich
 deel, moeten wy daer vor lyden eerne daer come mach.

houit nu hier, kerst nu hier, suet en braet nu hier, heer
straf mi hier, op dat ghy mi moecht spare inder eelbichz
Eis memorabel en weert om te verhalen datter geschreue
staet int tweede boeck der machabee vande bloethont
Antiochus, Namentlyck dat den bloethont Antiochus heeft
wille dwinge die kyndere van Israhel tot ouertredinge
des wots en der gebode Gods en tot ofgodterge brenge
Hy heeft aengeueert die moeder met sene kyndere, hy
heesse sulcke tormente vengedaen dat een mensch niet hoort
sen haer te berich mach staen, hy heeft het opperste van
hare hande affgesnede die tonge vngt den mot gehaelt
het opperste van haer hoofde gebilt, het vlesch metten
haer afgeschore, en voorts haer lenende lichaem in een
braypan gesode en gebrade Die ses ware nu geexpedieert
en doorgeholve, daer stont noch alle den seneste schoo
Jonck en lieffelyck van Jaere alsoe datter een gegelyck copghe
en medelye mede hadde, vande een syde weert hy getenteert
met dreygemente en swaer tormente van der andere syde
weert hy ter contrarie getenteert en geloeft met schoone
geloesten en suete woerde, Die moeder dit horende ende
sorgen dat hy enichsins mocht belvoge worde en die schoo
belofte vande Tyran Antiochus soude moge gehoorghe
heeft aldus tot hem gesproken O myn soon die ick negen
maende aen myn hert gedrage heb, drie jaere met het

melck mynder borsten geboet hebbe, en met grooter soch-
 fuldicheyt opgebracht. Ick v moeder heb een petitie aen v
 en begeren. Ick hope datse ghyse mi niet wegeren en sulz,
 Wat eest o my moeder dat ghy begeret. Dat ghy v oghen
 wilt openen nade hemel en gee gehoor en wilt gene de
 Tyran en dieffenckers, noch vresen die tormenten. **M**
 Welcke woorde den Jongelinc alsoe gemuet is en alsulcke
 corvage gecregen heeft dat hy hem gerne en gewillich ter
 doot gaf en heeft vrymoedich gesproke, waerom vertoest
 ghy. **G**hy dieffenckers myndy dat ick den doot oft v
 tormenten vrees. **O** ween. Ick bin bereet te steruen ick gheef
 den romp ten besten. **L**estor mede soe v dat belueft myne
 troest is in die glorie godts. **S**oe lese ick oock datten
 iersten martelaer sint stene hem selue getroest heeft als
 hy sacht onder die steene en sach den hemel open en den
 heere Jesu staen aen die rechter hant Godts. **S**oe lese ick
 oock vande verduldige Job dat hy syn selue hier in heeft
 getroest als hy met schorft en siwere gepynicht wordē vā
 Sathan. **S**yn goet syn beesten hem berooft wordē, syn
 huysen afgestoef wordē, met dese woorde syn selue ver-
 troestende, dit is myne hope dit is myn vertroostingē dat
 wy eens sulte verrysen, en dat dit lichaem dat nu soe
 gepynicht wordt eens gloriefelyck verrysen sal. **S**us hebbe
 ick gedaen en hier in hen vertroest die eerste christiane

en heylige goudts bande welcke den Apostel Paulus schryft
tote hebreen aent xi cap. Daer ware heilige manne die de
werelt niet weert en was, Die werelt en was niet weerdich
datse van die heilige manne sou betreden wordē. Dese hebbe
se nochtans versmaet, verdreue en vernacht datse niet
wilde beesten hebben moeten vernichte onder den blauwe
hemel Die somige hebbense gebilt, getormteert, met siveerde
geslage en als hen tlenē wordē gepresenteert se en hebbes
niet begeert, want se verbachte en verhoepte een beter
loon inde hemel Christiane naedemael wy die heilige
manne tot voorgangers hebbe, die soe veel gelede en ver-
drage hebbe en sulte wy ock niet wat penitentie doen
en een weynichken tyts den hoonerdige esel ons lichaem
wat ontrecken. En sulte wy ock niet goetwillich den
vomp voir den naem Chri ten besten gene al soudet
gecapt worden als aes Christiane gelouet mi het ryck
der hemele en is soe cleyne saeck niet oft wy moete daer
voir blesch en bloet vertere sullen wy inneme Het ryck
der hemele (syt Chrus) lydt gebelt, en die gebeldigers
nemen in gebeldelyck. Het wort blyft waerachtich datte
Euangelist sint Lucas schryft Christus heeft moete
lyden en alsoe ingae in syn ryck en glorie Eest saeck
dat Chrus dor lyde en verdriet heeft moete ingaen in
syn eyge ryck en glorie, hoe veel te meer sulte wy dan

moeten lyden Willen wy ons verblyden die alleen door
 gratie en genade tot dit Syck syn vercozo. Het woort
 blyft oock waerachtich ten mach niet failgere datten
 Apostel Paulus schryft, **M**umant en sal gecroont
 worde ten sy dat hy rustelyck gestrede heeft, **W**edero.
 datte selue Paulus gesproken heeft mit werck der Apосто-
 len aent xijij cap. **O** liefste broeders dat is de hoge
 raet vande hoge **M**ayesteyt Godts, dat wy doir veel
 tribulatie, druck, en lydens moeten ingaen in het
 ryck der hemelen **L**aet ons daer om **C**hristianen
 hier in dit dal der tranen in onse tribulatie, druck
 en lyden alsoe patientelyck houden ende dragen,
 op dat wy ^{nae} desen druck en tribulatie, mogen besitten
 en bequien die vrenghd en blyschap des eeuige leuens.
Daer ons toe wil helpen **G**odt die vader **G**odt die soen
 en **G**odt die heyligegeest **A**men **A**men **A**men

En Sermoon van het gebet

Inden yeersten wat het gebet is
Het gebeth is soe costelycken dinc dat
niemant te recht en can vintgespreke
Want het gebet is anders niet dan
een weyde der zielen, een cusken en
een omhelsen godts, eenē geestelycke
labot dat spaceerbosch vande libanis
berch en huys der wellusten. Het gebet is anders niet
dan een het alderschoonste en daersten spiegel waer
in die ziel des mensche kan sien haer seluē, wat godt
is en wat die creatuerē syn. Het gebet en is anders
niet dan het leuē der duechde, den doot der sonden.
die fonteyn en oorspronck van allen goet. Het gebeth
is een mellycken vor den beginner, een sterckespyt vor
den perfecten, een medecyn der cranckē, een hulp der
dooden, en een gemeyn toeblycht der heyliger kercke
Het gebeth is een haven inder zee, een schaduwē
tege die hitte der sone, eenē schilt inde kerych een
croon inde triumph. Het gebeth is die ander leer
van Jacob en den Conincklycke wech waer dor den
mensch ingaet sonder letsel in dat hart godts.

Het gebet is eenē vorſmaeck des eerbich-leuens en
 een verborge hemelsbroot het welck in hem heeft al-
 derley ſmaeck en ſueticheit. Het gebet is een Conig-
 inne wiens dienſt ionckferē dat ſyn, vaſte, aelmijſe-
 genē, ſingē en ander geeſtelijcke oefeninge. Het gebet
 is den vierigē waggē van helias den welcke heeft
 vier peerde die voer gāe, vier raeder en vier peerde
 die naevolgē. Die vier peerde die voer gāe ſyn bereydinge
 voer toebet, een vaſt geloof dat godt die macht heeft
 alle dinc te geuen wat wy beghere, een vaſte hoop
 dat godt eick den wil heeft ons te genē al wat wy
 begeren tot onſer ſalicheyt, en een vaſte liefde godts
 en ons euen naeſten. Die vier raeder ſyn aemuer-
 kinge wat wy bidde, deuotie in ons gebeth, oetmoe-
 dicheyt, en bidde tot onſer ſalicheyt. Die vier peerde
 die achter den waggē volgē ſyn volheerdicheyt in ons
 gebeth, danckſegginge, onderwerpinge, ouergeninge van
 ons in godts wil, en een goet propoest niet meer godt
 te vertoorne. Helias is den geest welck door ſulcken
 vierigē gebet opgeboert wert inde hemel. Het gebeth
 is een gemeyn inſtrumēt welck wy in allen noot vā
 doen hebbe, ſonder welck wy niet en comen en niet
 welck wy alle dinc cōnen doen en vercrygē. Het gebet

is een gemeyn wapen waer mede wy alle onsen vi-
ande comen verstaen, want Moyses, Josue, Gedeon,
Jephte, David, Josaphat, Ezechias, die Machabeen en
alle heylige godts in allen noot synse totte gebeth
geloopen gelyck een crychsmā tot syn wapen als di
viant verhande is. **W**ie sende toch allen den
lof des gebets comen vingspreke, want het gebet beint
op het hert in godt en vynt die siel met godt
alsoe dat godts geest en den onsen een geest worde
Het gebet maect dat den mensch hem selue heeft
boue hem selue en boue alle gescrepene dinge ende
versuyp hem seluen inden afgront der suetheyt
godts **H**et gebet vangt godt, grypt godt, en stelt
hem in syn hert om hem te gebruycke nae syn eyge
wil **H**et gebet doet dat godt die ziel aensiet, ende
die ziel godt weder aensiet, vint welcke aensien weder
crachte inder sielen geberckt worden van godt die
heer **H**et gebeth set den mensch aen die voeten Jesu
om daer te hooren godts woert en te sprecke metter
bruyt, my siel is gesmolten doen myn lief tot my
gesproken heeft **H**et gebeth maect inde mensch een
walginge en versmaetheyt van allen aertschen dinge
en maect den mensch sterck in allen lyden en tegespoet

maect den mensch matich in voerspoet, maect den
 mensch vry in allen twyfel en vrolie in allen dingē
Het gebet vniert op, salst en verlicht, onsteeckt ende
 maect vierich die siel des mensche, op dat die siel
 soe sende oppgericht, in godt verlicht sende en bran-
 dende can godt sien, sende liefhebben, liefhebbende
 can smaken, smaeckende die sueticheit goudts, gans
 en geheel in godt rust en slaept. **A**ls ick spreck
 van desen lof des gebets soe en meyn ick niet van het
 gebet des monts, mer principalycken van het gebet
 des hertten, het welck genoempt wort contempleren oft
 betrachten, want daer is twederley gebeth, het een heyt
 het gebet des hertten monts als wy get bidden met
 ruerē onser lippe en dat is ick goet. **H**et ander heyt
 het gebet des hertten, welck gelegen is dat een mensch
 een puntken voerneemt en daer op dencket en dat
 wel knaūt sonder rueren der lippe, en dat is beter
 en profytelycker en godt aengenermer, gelyck eenen
 soeten regē die lanxaem en met cleyne droppelkens
 valt, gaet beter doer die eerde en coemt tot dat hert
 der eerde dan eenē grooten slachregen die met gelvelt
 valt en van stonde aen wech loopt over die eerde
 en gaet niet doer soe het gebet der lippen coemt wel

met geweld / mer het duert niet lange als wy het en
hebben gelezen ofte gebeden is het ander vergeten / maer
het gebet des herten blyft by den mensch / en coemt
tot het binenste der sielen / en maecht die gans
vochtich en blyft lange inder memorie des menschen
Want die puntken gedacht heeft van die passie Chri
oft want eewich leue / oft ergens anders van / en heeft
daer een geheel misse op blyue staen / die sal dat veel
beter onthoude dan die veel pater nr heeft gebeden
oft veel blader in syn boeck gelezen. Sulcken gebet des
herten seyt Dionysius - sinte Paulwels discipel is een
gulden keten waer mede den mensch getogē wort vāder
aerden inde hemel / het is een pyl waer mede wy openē
die wondē chri om te vlyen op ons genade en barm
herticheyt **H**et is (seyt Augustinus) eenē suetel daer
wy den gesloten hemel weder mede openē Chryfostomus
in syn boecken van godt te bidde / seyt van sulcke
gebet alsoo **H**et gebet is een sonne en gelyck die werelt
sonder sonne dyster is / soe is die siel dyster sonder het
gebet / en gelyck die gansche werelt dow die sonne
wordt verlicht / soe wort ouk verlicht die siel des mēsche
dow het gebet / gelyck Moyses doen hy met godt sprack
syn aenschen soe claer worde dat die kynderen van

Iſrahel in ſyn aenſchyn niet en comē ſien Doen Chriſtus
 badt op den berch Tabor, is ſyn aenſicht geworden ge-
 lyck die ſon, ſoe ſchoon waert oock dat aenſchyn der
 ſielen door het gebet der contemplatien Daerom ſeyt
 Chryſoſtomus daer by, dat niet te bidden is den doot
 der ſielen, en dat gheē Chriſten menſch en is, die
 eenē dach ſonder bidden is. Gelyck Daniel leener
 had den doot te ſteruē in Babylonien dan drie dage
 ophouden van bidden, en gelyck (ſeyt Chryſoſtomus)
 als een arm bedelers die verſchoerde cleeder aen heeft
 nae met gulden cleedere gelect ſynde, haer ſiluen
 gans ongelucky is, ſoe iſt oock metter ſielen, en ſeyt
 by, dat eenē viſch^{iſ} vintē wuter, dat is een menſch
 ſonder het gebet, en gelyck een ſtadt ſonder muere
 ſoe is een ſiel ſonder bidde, waer toe dat den vyant
 lichtelycken can comen en gelyck een Coninginne met
 haer dienſtmaechden in een ſtadt comende alle goet
 met brengt, ſoe oock daer het gebet in een ſiele comt
 brenge allen ander dencken met Augustinus en
 Chryſoſtomus en meer ander doctore beſchryuen het
 gebet alſoo. Het gebet (ſeygen ſy) is een teſamen ſpreke
 met godt, dat is. dat den menſch met godt ſpreect
 thier vint leeren wy drie dingē. Ten eerſten die

grootē weerdicheyt en edelheyt des menschen / Wat heerlycker
dinck dat een mensch is / en ist niet een grootē edelheyt
des mensche dat hy so dick alst hem gelijft met salcke
maesteyt mach spreken. Het wort geacht seyt Chry-
sostomus een grootē eer dat een mensch spreke mach
niet eenē keyser oft Coninck / Wat eer ist dan dat een
arm mensch / een arm aertworm met so hooge maesteyt
mach spreken in syn gebet / daer die hemelsche geesten
voer bene en hen aenschyn bedecken / en en derren in
syn aenschyn niet sien. ¶ Weerdicheyt des mensche
o edel creatuer / dat hy so dick als hy wil met so
grooten godt mach spreken / en altyt godt hem gehoor
gheeft (seyt Chrysostomus) hy nacht of dach / hy mid-
dernacht of wāner dat is als den mensch (seyt Chry-
sostomus) den Coninck wil aenspreken hy wordt dick-
maels verhindert / dat die dienaers seggē ten is den
Coninck niet gelegē / hy eet oft hy slaept / oft hy heeft
niet ander luyden te doen: mer soe en ist niet godt
niet / wae altyt bereet is / en nōmermeer soe veel en
heeft te doen / hy en is bereet antwort te geue dat
alderarmste geidtskint dat lanx der straten om
goudsivil loopt / en in dat punt syn wy die engelen
gelyck / want gelyck sy altyt met godt spreke / so mach

oock den mensch op aerden *Iae* seyt *Chrysostronius*.
 Wy gaen den engelen daerom te boue/want sy decken
 hen aenschyn en in derze in gouds aenschyn niet sien
 en wy gaen vrymoedich tot godt sonder bedeele aensichte
 en vryt dat spreken met godt volcht alle goet/gelyck
 die sulcke vriendt byden keyser oft Coninck is/dat met
 hem mach eten en drincken gaen en staen/spreken en
 reden: die en can gheen gebreck lyden/soe oick die
 soe vry is dat hy met den hoge rycke en machtige
 godt mach spreken/die en can gheen gebreck lyden
 maer is op den wech om te comen tot die onsterfelyck-
 heyt en eewich leuen daer hy altyt met godt sal spreke
 Soe sulte wy dan ten ersten leere vryt dat gebet
 keunen onse weerdicheyt en edelheyt/dat wy met so
 grooten maeresteyt moge spreken/en leeren oick leue als
 kynderen gouds/en nae het gebet niet weder in onse
 sonde valle/want seyt *Chrysostronius* die mette keyser
 oft Coninck heeft gesproken sonde hem schame dat hy
 van stonden aen/met die kynderen op straten sonde
 gaen spelen: soe ist oick schande dat den mensch die
 terstont met godt gesproken heeft sal weder loope spete
 met die creatuere/en weder doen die sonde daer hy
 godt van vergiffenis heeft gebeden. Ten tweeden

leeren wy vuyt die beschryuinge des gebets kennen
die goetheyt godts, dat godt soe goet is en wil niet
ons arme aerdtwormkens spreken, daer hy nochtans
soe groote heere en vorsten inde hemel heeft, daer
hy altyt mede mach spreken. **W**aert sueck dat den
Coninck van Spaengre quae ouer strate geryst
met synen staet en heeren en edelluyde, en spraeck
nu met dit godts kint nu met dien: en soude die
mensche hen niet verwondere van sulcke oitmoedichz
hoe veel te meer is wonder dat godt almachtich
welck altyt conerseert met die hoge potentaten ende
vorsten inde hemel, dat hy met ons arme bedelaers
in ons gebet wil spreken. **E**en dorden leeren
wy hier vuyt met hoe groote reuerentie en eerbuer-
dicheyt dat wy totten gebet hooren te gaen, want is
het gebet een spreken met godt daer hemel en aerde
voer heeft, soe is billick en redelyck dat een arm
sondich mensch met allen eerbuerdichz schromē ende
beuende totten gebet sal gaen, mer hier sulde wy
terstont meer van segge. Dit gebet des hertten oft
contemplatiue is den maeltijt der sielen daer David
van spreeft inden lxiij psalm. **O** heer laet myn
siel verbult en versuet worden met smout ende al-

derley velticheyt / want int gebet wert du siel gespryst
 gelyck Michae wort gespryst aen een tafel daer alder-
 hande spys op gestelt is. Desen geestelycke maeltyt
 des gebets heeft vyf gerichten / dat ierste gericht is
 bereydinge totten gebet / dat tweede is lysen oft bedecke
 waar mede hy hem becomeren wil. dat derde is be-
 trachtunge oft bedenckinge in syn gebet / het vierde
 is dancksegginge / dat vyfste is begheren van godt
 dat hem nodich is / laet ons nu dese vyf gerichten
 wat breeder vint leggen

Dat yerste gericht is segge ick bereydinge totte
 gebet. want daer syn veel menschen die nergens om
 soo versfroyt en syn in hen gebet dan dat sy hen
 te boren daer toe niet en beregen. Daerom segt den
 wyseman Ecclesiastici int xviij cap. Voer het gebet
 suldy v sinnen siel bereyden op dat ghy godt niet
 en tereert. Daerom die totte gebet gaet sonder he
 te bereyden die tereert godt en doet sulcken sonde
 gelyck oft hy van sint Jans toze woude springen,
 meynende dat godt hem soude bewaren van scoote /
 daer hy nochtans een leer hadde daer hy niet mocht
 afclimen. want dat waer godt getereert. Soe tereert
 godt oick die sonder bereydinge totten gebet gaet.

Nemmt een exempel Quamer een boer oft hunsman
byden Coninck en en dede den Coninck gheen eer oft
reuerentie, Iae als hem den Coninck vraechde wat
hy begierden, en wist niet wat hy daer dede, en
sonde hy des Coninx patientie niet tentere, het most
een seer geduldich Coninck syn die hem niet en seyde
Wat maectt ghy hier als ghy niet en weet waerom.
Soe ist oock niet Godt. Want gelyck een lyer oft
cyter gheen soet gelyngt en sal gene als die snaren
te voren niet gestelt oft geaccordeert en syn: soe oock
een gebet dat niet en coemt vuyt een bereyt hert en
clinct niet soet inde oore godts. Tot deser be-
zeydinge syn twee dingē van node. Ten yersten dat
een geruste consciencie, dat den mensch niet en sal
gaen totten gebet niet eenē wil van sondigē, dat hy
ten minsten sal hebben berouē en leetwesen van syn
sonde en een opset en propoost syn sondich leue te
laten en beteren. Dan gelyck niemant en sonde dorue
gaen tot eenē Coninck die op hem gestouert waer om
yet van hem te begheren, soe en hoort een mensch niet
te gaen om yet van godt te bidden, soe lange als godt
syn vianit is door die sonde, soe sullē wy ons yerst
bichten oft ten minsten leetwesen hebben eer wy tot

ons gebet gaen Daerom segt Salomon Proverbiu in
 xviij cap. Den rechtneerdige in beginsel syns sermoes
 oft gebeth sal hy syns selfs beschuldige, en Esains in
 xliij cap. Segt ghy eerst v sonde, op dat ghy moecht
 rechtneerdich gemaect worden Daerom eer den Priester
 die misse aenslaet doet hy eerst syn buchte. Ten
 tweede is nodich tot deser bereydinge, dat een mensch
 eer hy gaet bidden sal hy ^{by} hem seluen overdencken
 die hoocheyt goidts daer hy in syn gebet toe wil gaen,
 en dencke by hem seluen dat godt sulcken dinck is
 waer by allen maestaten van allen Engelen, keyseren
 Coninge en allen creatuere niet meer te gelycke en syn
 dan het minste droppelken dous, diuelck inde mey
 aen een sperken gras hangt Als een mensch dit over-
 denckt, daer sal een reuerentie en outmedicheyt vint
 come, dat hy sal seggen met Abraham in xliij capitt:
 des boecs Genesis Och hoe sal ick tot myne heer en
 godt doene spreke die niet en ben dan aschen en slyck
 der aerden, want ist saeck dat die gene die eenē keiser
 oft Coninck aanspreken willen, soe haest als sy inden
 sadel treden, hen muidts inde hant nemē en ter aerde
 toe hen vliegen als sy den Coninck in syn maesteyt
 sien, hoe veel te meer sonde hem een mensch ter eerde
 toe neder buigen in syn gebet en niet alle diepe out-

moredicheit tot godt comen te bidden want hy wel te
vozen bedecht die hooge maersteit gouds. Daerom spruyt
Augustinus. O heer ist dat die engelen beuen als se
v aen bidden, hoe coemt dan dat ick sondich mensch
als ick v bidde niet verueert en ben, dat myn hert nē
en beeft, dat myn lippen niet en schuldde, dat myn
ogen niet en schreyen als ick tot v spreke. Och my
arm mensch hoe is myn hert soe versteent dat vuyt
myn ogen niet en vlogen tranen als fonteynen, als
spreect den knecht met syn heer, den mensch met godt
die creatuer met haren scpper, die gemaeckt is van
slyck mette ghenen die alle dingē gemaeckt heeft vā
niet. Ende die heylige Bernardus Duysentmael dūset
seyt hy) dienen hem en thienmael honder dūsent stae
by hem met wat reuerentie dan en vreesē sal daer toe
cruype den mensch, als een voysken vuyt dat water
siet welck terstont verueert is als een mensch siet: soe
seyt hy) hoort hem te verschrikken een mensch als hy
dencket die hoocheyt gouds. Sus veel geseyt van het
yeerste gerucht te weten dat een mensch eer hy gaet
bidden sal over sien syn leuen, en sien oft hy in emige
sonde is, en die buchten oft leetwesen hebben, en dat
hy sal vergene sone maester ist dat hy tege hem misdac
heeft, ten derden dat hy wel te voze sal bedencke waer

toe hy gaet in syn gebet / Wat voer een is daer hy mede
sal spreken.

Dat tweede gericht is dat een mensch als hy heeft
hem bereyt om in gouds gratie te syn / als hy heeft
vuyt groet syns herten synen naesten syn misdact
bergen en onerdacht die hoge maesteyt godts / ende
hem bereyt om met alle oitmoedicheyt tot godt te
gaen / soe moet hy tweede gericht hebben dat is eer
hy ter kercken gaet soe sal hy yeerst te voren over
dencken wat hy wil bidden ofte lesen / oft waer met
dat hy hem in die kerck becomeren wil. Menich
mensch isser / als hy in die kerck coemt en staet in
die tegenboerdicheyt godts / soe en weet hy noch niet
wat hy yeerst bidden wil / dat is een groote onweerdicheyt
tot godt / Sbaerder een mensch die by den Co
minck quaem om hem te bidden / en als hy voer den
Cominck stont en worde gebraecht wat hy begeerden
en stont en gaepden en en wist niet wat hy soude
begeeren / mer seyde totten Cominck / heer Cominck toest
een wegmich ick sal mi bedencken / en soude die Cominck
niet seggen / ghy plompert en hebby te voren niet bedacht
eer ghy hier bent comen wat v begeerte is. Soe ist
ouck metten mensch die voor godt coemt en dan yerst
gaet versinne oft bedencken wat hy yeerst wil bidde

oft lesen ~~Soe~~ is dan ten tweeden van wode, dat ghy
by v seluen sult dencken eer ghy totten hyns gaet
wat ghy wilt bidden oft lesen, oft waer mede ghy v
becōmeren wilt inder kercken Maer nu mocht ghy
vragen wat het best is om te dencken int gebet. ~~Ik~~
antwoerde, ghy mocht nemen, wat ghy wilt, het se-
den hemel, hely oordel, oft doot, en becōmeren v den
eenen maal met het een en den anderen maal met
het ander, ofte nemen voor enighe denckde oft yet
van godt, te weten van syn schoonheyt, macht, wysheyt,
oft goetheyt, van die edelheyt der ^{werelt en} creatuerē, van die
liefde goudts, bedenkende dat hy v heeft geschapen
voor v mensch is geworden, voor v in eenen stal is
geboeren, en soe menigen mogen ganck voor v heeft
gegaen, en van die allendicheyt des mensche en des
leuens, van die leelickheyt der sonden, van die be-
drugelyckheyt des dynuels en dergelycken dingen
maer het alderbeste is te bedencken die passie ons
heeren Jesu chri, want gheen dinck en isser sueter
en profytelycker te betrachten en bedencken dan dat
lyden christi, want hoe wel (als Basilins seyt) dat
het heel leuen christi is eenen spiegel der denckden
nochtans bysonder int lyden christi worden ons alle
denckden voorgestelt, want gelyck roeskens blinken

tuschen die dozens: soe bliicken die denckden mit
lyden ons salichmakers; daer bynt ghy oetmoedichz
patientie, liefde, barmherticheyt, stantvasticheyt: liefde
des naestens. Sūma allen denckden, Och of t
een christen mensch sul haer alle dagen spiegel den
inden spiegel der passien christi; hoe schoon en blin-
kende soude sulcken sul syn. Soe is dan het tweede
gericht des gebets dat een mensch te vore sal over-
legge; waer mede hy hem becomeren wil in syn
gebeth

Dat derde gericht is dat ghy inde kercke comen
sult vallen in betrachtunge van het punt dat
ghy te voren oeracht hebt; dat is, als ghy inde
kercke coemt; stilt ghy v oogin sluyten ende in diepe
oerdenckinge dat puntken overleggen dat ghy v
te voren toegeselt hebt; en blyuen daermede soe
lange becomert; ter tyt toe dat ghy gevoelt dat
ghy beuecht wort tot schreyen oft suchten; en ist
dat den wil niet willich en is suldy hem soe lange
porren dat ghy gevoelt dat hy wordt beuecht/
slaende vore v borst; soe lange ghy gevoelt dat ghy
besaet te suchten oft weenen; oft dat ghy enige
sueticheyt gevoelt

Dat vierde gericht is, als ghy v punten hebt be-
dacht, suldy daer nae bescreuen godt te dancken
Is dat ghy hebt gedacht van ons liefs heeren lyde
sult ghy godt dancken dat hy v soe dierbaer ge-
ransoent heeft, Hebt ghy gedacht vander sonden,
sult gy godt dancken dat hy v in v sonden niet
versmoert en heeft, Hebt ghy gedacht van het eelich
lenen, sult ghy godt dancken dat hy v tot sulcken
lenen ende salicheyt geschapen heeft. Hebt ghy gedacht
van die pyen der hellen, soe suldy godt dancken dat
hy v vuyt sulcken pynd bewaert heeft, en soe voerts
van andere desgelijcke dingen.

Dat vyfte gericht en het lesse is die begeerte
est het gebet. Dat is als ghy alle dese vorschre-
ue dingen gedaen hebt, soe suldy godt v begeerte
vonguen en begeren van hem tgene dat v woudich
is. Bidden hem zeerstmael met den blinden linc
int xliij capittel, dat hy v wil verlichten dat ghy v
gebreken moecht sien en kennen, bidden dat hy v
sonden wil afnemen, die denckden wil instorten, dat
hy v wil genen een recht geloof, hoep, liefde, vtmoe-
dicheyt, vrymicheyt, penitentie, gedult, en voert andere
denckde die v meest van doen sijn, Daer nae bidde
ouck voor den staet der heyliger kercken, voer allen

overicheyt, geestelyck en weerlyck, voert voor levende
ende dooden, en voor allen anderen saccken daer
gy syt schuldich voor te bidden, Dit sijn die vyf
gerichten vanden maeltyt des gebets

Van die vruchten des gebets

Soe veel sinder vruchten des gebets dat niet mo-
gelyck en is die altemael te beschryuen, dan soe veel
segge ick dat my dunckt dat niet mogelyck en is
dat gemant sonder het gebet des herten diwelck wy
noemen contemplatie, welck in die vyf voorgewede
gerichten is gelegen, sal omermeer comen comen tot
volmaecktheyt, Wy sien datter veel menschen sijn
die welck diuils te bichten en ten heyligen sacra-
ment gaen ende alle dage weder vallen in hen onde
sonden. Wat is die sacck? dan dat sy alleen staen
op het gebet des monts oft der lippen, ende en gaen
niet int hert der contemplacie ende betrachtinge van
enige sekere puncten, namentelyck van die vier
vuytsterken, dencken, oft sonden, oft wat godt is, oft
van die passie ons heeren, gelyck voorgeseyt is. Duro
comet dat dat hen sonden alleen bene afgeschore
worden gelyck eenen baert geschoren wordet, ende
die wortel en wordet niet vuytgeroyt, mer dat intwe-

dich gebet gaet aent hert, ende treckt die wortel der
sonden vuyt, Daerom seyt Salamon Proverbuon aem
vierde capittel, niet allen meerscheit bewaert b hert
Wel, want vuyter herten coemt het leuen, Daerom
moet een mensch voer allen schicken, dat het hert
werm blyft, want als thert cont is den sterft de
mensch, Welck is nu dat vuer des hertten. het inwe-
dich gebet, want sus seyt David in de xxxiiij
Psalm. In myn contemplatie sal het vuer branden
worden, dat is doer dat gebet myns herten ende doer
contempleren van enige godlycke dingen sal myn
hert onsteken worden in goudts liefde en Job seyt
oick in xxxix cap: dat een mensch als hy cont is
van herten moet doen als eenen sperwer, welcke he
stelt tegen die sonne en schudt syn vederen vuyt,
en krycht niet pluymen. Soe moet oick een mensch
hem stellen tegen godt doer het gebeth, en crygen soe
niet vlogelen dat is niet begeerten, om onsteken te
worden en tot godt te vliegen

Die yerste vrucht dan des gebets is dat eenen
oprechten volcomen mensch maect, en dat ons
hout brandende in goudts liefde, en ons herten ver-
wernit niet brandt der liefden goudts

Die tweede vrucht is, dat eenen stantastigen
 mensch maect want daer syn twee dingen
 die den mensch brengen van syn christelycke bro-
 micheit, te weten, geluck en ongeluck. Het geluck
 brengt hem ter houerdicheyt: het ongeluck tot d'ar-
 moedicheyt. Nu het gebet hout den mensch stantaf-
 tich, dat hy vast blijft staen tuschen geluck ende
 ongeluck. Doer het geluck hem niet en verheft, oft
 doer het ongeluck hem niet verberpt, noch niet mis-
 troestich en maect. Dat dit waer is bewyse ick
 met dese gelyckenisse. Grootte raedtsheeren die hem
 inden raet hebben becomert met groote treffelycke
 dingen, als sy thyns comen en sullen hem niet stote
 aen cleyne dingē, oftter eenē pot is gebroken, oft het
 kynt syn handen niet en heeft gewaschen, daer en
 slooten hem sulcke heeren niet aen. Want hen hooft
 is soe vol van die groote treffelycke dingen die sy
 inde raet hebben getraecteert, dat sy sulcken cleyne
 dingē niet en achten. Soe oick als een christen mēsch
 doer syn inwendich gebet hem niet godt heeft beco-
 mert, en heeft niet synder herten inden hemel ge-
 weest, en daer gesien die hemelsche goederen, die

en sal niet achten al wat inder werelt is, en hem niet
stooten aen geluck oft ongeluck, verlust hy tytelick
goet hy sal dencken dat hy in syn gebet soe groote
goederen inde hemel heeft geseen, waer by allen goet
deser werelt niet en is te gelycken, Die op eenē hoge
berch is die duncket al cleyen syn wat hy inder aerde
siet: soe ouck die climpt opten berch des eerbige leuens
doer het gebeth, die sal alle dunck cleyen duncke syn
wat op aerden is. Doen sinte **Benedictus** eens sonde
bidden en syn hert tot godt ophaffen, soe docht hem
die gansche werelt soe cleyen syn als eenen clout. Doen
Augustinus en syn moeder eens tesamen spraken va
hemelsche dingen, so bestonden sy die ganse werelt te
verachten, en syn moeder **Momra** sprack tot haren
soen. **P** soen wat maken wy hier op aerden, laet
ons inde hemel vliegen, **S**inte **Peter** doen hy hem
eens becomerden met die glorie goudts, soe vergat hy
al watter op aerden was, **W**ildy dan die werelt
leeren versmaden, en allen goet der werelt verachten
in geluck oft ongeluck stantastich blyuen soe leert
dickwils bidden en contempleren.
Die in vrucht is, dat het gebeth ons maect dat

Wy hier kennis met godt maecken. Wy sien alser
 yemant in vremde landen coemt, en siet daer een
 daer hy te boren mede gesproken heeft, geten ende ge-
 troncken, daer gaet hy vrymoedich by en seyt vrient
 ick ken v wel, ick heb dickmaels met v gesproken
 en maectyt gehouden. Soe oick maecken wy hier
 kennis met godt door het gebeth, en sulcken siel die
 hier dickmael bidt en ten heiligen sacrament gaet
 als sy by onsen lieuen heer coemt sal dan vrymoe-
 dich spreken. O heer sondy my verwerpe, ick heb
 soe dick met v gesproken in myn lant, ick heb soe
 dickmaels met v geten door die heylige sacramente
 Daerom willen wy hier naemaels van godt gekent-
 worden soe moeten wy hier door het gebet ende ge-
 bruyck der heyliger sacramenten kennisse met godt
 maecken.

Die vierde vrucht is dat een verdienstelyck werck
 is, daerom oft v godt verhoort oft niet, nochtan
 verdient ghy den v gebet, gelyck oft ghy vasten ad-
 missen geeft, oft enich ander goet werck dedet.
 Ende bysonder is verdienstelyck het gebet, dat v de
 priester in v bucht vor v penitentie inset hoe cleij dat
 oick is

Die vyfste vrucht is dat wy metten gebet betalen
voor onse sonden. Daerom en sullen wy niet alle
bidden om wat te vercragen, mer onck om voor onse
voorleden sonden te betaelen. Ende hoe dat v gebeth
v swaerder valt, en ghy meer wort getentert ende
verstroft, hoe v gebeth meer betaelt voor v sonde, als
ghy v best doet en al willens en wetens v niet
en verstroft.

Die sesste vrucht is dat een mensch door het gebet
alle dinck van godt can cragen wat hem nodich is
totter salicheyt, want het is eenen ketel oft eemer
waer mede wy vuyt den put der genaden godts
putten allen wat wy behoemen: gelyck die heilige
schrift daer vol van is. Soe suldy dan in allen noot
als ghy yet begeert te hebben, ofte dat ghy ergen af
begeert verlost te worden, het gebet gebruycken als
een instrument, waer door v godt allen goet gheeft
en allen quaet af neemt.

Van die volherdicheyt des gebets

Dit gebeth daer wy nu hier af hebben gesproken
moet altyt geschieden dach en nacht, oft wy
eten oft drincken, slapen oft waecken. Want hoe

Wel een mensch niet altyt en kan bidden metter
 lippen, nochtans can hy altyt wel op godt denken
 Daerom seyt die heylige schryftuer op soe veel plaet-
 schen, te weten ecclesiastici int xviij cap. Luca
 int xviij en xxi Paulus totten **Tessaloniensen**
 inde yeersten brief aent vyfste, datmen altyt moet
 bidden. Nu mocht ghy my vragen tlor ist mogelyck
 dat een mensch altyt can bidden, men moet ork
 eten, slapen, arbeiden. Sommige meynen dat die altyt
 bidt, die altyt goet doet. Die ander seggen, dat
 die altyt bidt, die op synder gelegender tyt bidt,
 gelyckmen seyt, dat een schoolmeester altyt inder
 scholen is die welck daer is op synder tyt als hy
 daer behoort te syn. Maer mi dunckt dat dit niet
 genoch en is, mer dat een mensch ork altyt behoort
 te bidden, dat is altyt hem niet godt te becomere,
 als Basilins seyt. Want een Jongelinc die een
 vrydoster heeft, can altyt wel op haer denken, et hy
 soe denckt hy daer op, slaept hy, hy droomt daer va
 Waerom en soude dan een Christen mensch niet
 altyt op godt denken conen, dat hy ten minsten
 geenen langen tyt anders en denckt, want wat die
 mensch doet, siet oft hoort, het brenyt hem tot godt

Soe suldy dan altyt bidden, dat is soe seer als mogelyck
is v met godt becomeren, en doer alle creatueren die ghy
hoort oft siet comen tot godt Siedy wat schoons dencke
op godt die noch schoonder is Hoozt ghy wat gemiche-
lycx dencke op die gemicht des eewige lenens, eet ghy
dencken hoe soet dat godt is, slaepst ghy soe suldy godt
fanonts in ulben sin en memorie drucken dat ghy
suachs van godt droomt / en dat is altyt gebeden
Daerom wort een christen mensch inder schrift een
bruyt geucent en gheen huysvrou, want gelyck een
bruyt te wyl sy noch die bruyt is, altyt op haren
bruydegom dencket, soe moet oick een christen mensch
siel met godt becomert syn. Want seyt den heyligen
leeraer Hugo, gelyck den mensch allen stonde ende
ogenblicken godts genade gebruyckt: soe moet hy
oock altyt met godt becomert syn. Waert datter een
ryck mensch weer, die v allen vren, ia half vren, ia
allen ogenblicken goet dede en brecht v altyt wat en
soudy niet gheern v verbynden, soe dickmaels als hy v
wat gheef, dat ghy op hem soudt dencken. **M**en
ist nomermeer oogenblick ghy en ontfanckt van godt
genade, barmherticheyt en weldaden, waerom en soust
ghy dan oock op godt altyt niet dencken en v hert

171

oprichten tot hem. Want gelyck een vifch nergens
lieuer en is dan int water, een kintgen by syn moe-
der een boomken inder aerden, soe en hoort een Christe-
mensch nergens lieuer te syn dan metter herten by
godt, Want (gelyck Aristoteles seyt) die bouenste we-
relt is, dat is die hemelen, son, maen, sterren en con-
gheen cracht gevercken in dese werelt ten sy dat sy
mialcanderen rieren. Soe moet ick rieren onsen geest,
godts gheest, door het oprichten tot godt, ist dat godts
geest in onsen geest sal wercken, Want en raecte
die wortel des boomis den block niet, en raecten die
siel dat lichaem niet, en raecten die stralen die sonne
niet, soe en soude daer gheen operative syn oft werckin-
ge geschieden. Soe ick want den mensch door het
oprichten syns herten (diwelck geschiet door het gebeth)
godt niet en raecht, soe en werckt godt in onse sielen
niet. Tuet ons dan onse herten altyt tot godt op-
bueren ende hier in dese werelt door het gebet niet
godt kennis maecken, op ~~as~~ als wy door die doere
des hemels cloppen, dat wy dan niet en hooren,
metten diuinen meechden. Ick en ken v niet, mer
dat wy niet die wyse konfroulbe mogen gekent
worden, ende ingelaten in die hemelsche bruyloft,

Welck ons wil gunnen Christus Jesus, die ons
heeft leeren bidden, die gebenedyt is inder eeuwichheit
Amen

